

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**PEYAMİ SAFA'NIN SERVER BEDÎ İMZALI POLİSİYE-
MACERA TÜRÜNDEKİ ESERLERİNİN ÇOCUK EDEBİYATI
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
ELİF YİĞİT

Danışman:
Yard. Doç. Dr. Nezahat Özcan

BOLU 2005

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Elif Yiğit'e ait Peyami Safa'nın Server Bedî İmzalı Polisiye-Macera Türündeki Eserlerinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi adlı çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

Üye (Tez Danışmanı) : Yard. Doç. Dr. Nezahat ÖZCAN

Üye : Yard. Doç.Dr. Mustafa Ayyıldız

Üye : Yard. Doç. Dr. Serap EMİR

Prof. Dr. Yaşar AKBIYIK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür V.

ÖZET

PEYAMÎ SAFA’NIN SERVER BEDÎ İMZALI POLİSİYE-MACERA TÜRÜNDEKİ ESERLERİNİN ÇOCUK EDEBİYATI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Elif YİĞİT

Yüksek Lisans Tezi
Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Tez danışmanı: Yard. Doç. Dr. Nezahat ÖZCAN

Temmuz 2005, 302 Sayfa

“Peyami Safa’nın Server Bedî İmzalı Polisiye-Macera Türündeki Eserlerinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışmasıyla belirtilen eserlerin çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilirliğini tespit etmek amaçlanmaktadır.

1924-1940 dönemi içerisinde ilk baskıları yapılan Server Bedî imzalı kitapların son basımları, Damla Yayınları tarafından 2003 yılında yapılmıştır. Bu çalışmada Damla Yayınları’nın 2003 baskısı esas alınmıştır.

Peyami Safa’nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserleri, yayınevi tarafından “Cingöz Recai Maceraları”, “Çekirge Zehra Maceraları” ve “Kartal İhsan Maceraları” şeklinde kategorileştirilmiştir. Buna göre “Cingöz Recai Maceraları”, içinde 47 hikâyenin yer aldığı 7 hikâye ve 4 tanesi 2’şer kitaptan

oluşmak üzere 9 roman kitabını kapsar. “Çekirge Zehra Maceraları” serisinde 8 hikâyeden oluşan bir hikâye kitabı yer alır. “Kartal İhsan Maceraları” serisi ise her biri 5’şer hikâyeden oluşan iki hikâye kitabını kapsar. Polisiye-macera türündeki 5 roman ve 65 hikâyeye sınırlandırılan çalışmada kitaplar; vak’a, eğitsel içerik, dil ve anlatım özellikleri bakımından nitel araştırma yönteminden yararlanılarak kapsamlı olarak incelenmiştir. İnceleme; detaylı okuma, fişleme ve tasnif faaliyetinin ürünüdür. Ayrıca kitapların Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın genel amaçlarına uygunluğu değerlendirilmiştir.

Bir beceri dersi olan Türkçe eğitiminde dil-kültür-kişilik gelişimi boyutu düşünüldüğünde, dil öğretiminin metinlerle yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Peyami Safa’nın Server Bedî imzalı polisiye-macera kitapları; hemen her yaş grubu insanın macera, merak, heyecan duygularını besleme özellikleri bakımından okumaya karşı ilgisini çekebilir.

Peyami Safa’nın, kendi imzasıyla yazdığı kitaplar edebî sayılıp incelenmeye değer bulunduğu halde, Server Bedî imzalı kitapları “vakit geçirici”, “eğlencelik” tabirleriyle nitelendirildiği için ciddiye alınmamıştır. Hâlbuki Peyami Safa; edebî kimliğini, bu kitaplarda da kelime zenginliği ve dil özellikleri ile yer yer göstermektedir. Belirtilen özelliklerin, kitapları sadece eğlenceli olmaktan çıkardığı ve kitapların, okuma sevgisi-alışkanlığı kazandırdığı söylenebilir.

Çalışmanın sonunda Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerin çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında materyal olarak kullanılması hususunda öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Server Bedî, Çocuk Edebiyatı, Türkçe Eğitimi.

ABSTRACT

AN INVESTIGATION INTO PEYAMİ SAFA’S DETECTIVE-ADVENTURE WORKS UNDER THE PSEUDONYM SERVER BEDÎ IN TERMS OF JUVENILE LITERATURE.

Elif YİĞİT

Master Thesis
Faculty Of Education, Department Of Turkish Language Education
Thesis Supervisor: Asst. Prof. Dr. Nezahat Ozcan

July 2005, 302 Pages

The thesis “An Investigation Into Peyami Safa’s Detective-Adventure Works Under The Pseudonym Server Bedî In Terms Of Juvenile Literature.” aims at fixing the usefulness of the signified works on the juvenile literature and teaching Turkish collaboration.

The books under the pen name Server Bedî, which first appeared in the 1924-1940 period, were first published by Damla Publishers in 2003. This study is based on the copies published in 2003.

The detective and adventure works which Peyami Safa wrote under the pseudonym Server Bedî have been categorized by publishing house as “Cingöz Recai(Recai the Wily), “Çekirge Zehra”(Zehra the Grasshopper), “Kartal İhsan”(İhsan the Eagle). According to this category, “Recai the Wily” comprises seven story books which include fourty seven stories, and nine novels four of which

are composed of two volumes. The series of Zehra the Grasshopper include a story book which is composed of eight stories. And the series of Ihsan the Eagle include two story books each of which is composed of five stories. In the study which is limited to five detective-adventure novels and sixty five stories, the books have been extensively studied in terms of plot, instructional content, language and expression qualities making use of qualitative research methods. The study is the result of detailed reading, making card index and classification. Moreover, an assessment has been made as to the compatibility of the books with the general purposes of the Turkish Instruction Programme.

Considering the aspect of the language, culture and personality progress in teaching Turkish, a subject which provides skills, it is evident that language instruction should be carried out with texts. The books Peyami Safa wrote under the pseudonym Server Bedî might arouse feelings of adventure, curiosity and excitement of people of nearly every age group, thus making them interested in reading.

Peyami Safa's books under his own name are deemed literary and so worth studying; whereas, the books under the pen name Server Bedî are considered to be those read as a pastime or for fun and therefore have not been taken seriously. However, Peyami Safa reflects his literary identity in these books as well, which is manifest in the wide vocabulary and language he employs in them. The signified qualities can be said to prove that the books are not purely amusing but rather inspire a love of reading.

At the end of the investigation, the suggestions have been made about using the detective-adventure works under the pseudonym Server Bedî as materials on the juvenile literature-teaching Turkish collaboration.

Key words: Server Bedî, Juvenile Literature, Turkish Language Education.

Anneme ve babama

TEŞEKKÜR

Sayın Yard. Doç. Dr. Nezahat ÖZCAN'a araştırma boyunca anlayış ve rehberliği için, Okutman Züleyha DOĞAN'a dostluğu ve destekleri için, Nadir BOSTANCI'ya yardımları için, kardeşlerim Eftâl ve Halil'e anlayışları ve her zaman yanımda oldukları için en derin teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İTHAF.....	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Çocuk Edebiyatı.....	1
1.2. Polisiye Romanın Tarihi.....	12
1.2.1. Dünyada Polisiye-Macera Romanının Gelişimi.....	12
1.2.2. Türkiye’de Polisiye-Macera Romanının Gelişimi.....	15
1.3. Peyami Safa’dan Server Bedî’ye.....	19
1.4. Problem Cümlesi.....	26
1.5. Alt Problemler.....	26
1.6. Araştırmanın Amacı.....	28
1.7. Araştırmanın Önemi.....	28
1.8. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	29
1.9. Sayıtlılar.....	29
1.10. Tanımlar.....	30

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi.....	31
2.2. Evren ve Örneklem.....	31
2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	32

BÖLÜM III

3.1. CİNGÖZ RECAİ MACERALARI.....	33
3.1.1. Elmaslar İçinde.....	35
3.1.1.1.Elmaslar İçinde.....	36
3.1.1.2.Cingöz Tehlikede.....	37
3.1.1.3.Nazar Boncuğu.....	38
3.1.1.4.Yangın Yerinde.....	39
3.1.1.5.Alevlerden Sonra.....	39
3.1.1.6.Zifiri Karanlıkta.....	40
3.1.2. Tiyatro Baskını.....	41
3.1.2.1.Tiyatro Baskını.....	42
3.1.2.2.Tütüncünün Ölümü.....	43
3.1.2.3.Japon Masası.....	44
3.1.2.4.Aynalı Dolap.....	45
3.1.2.5.Son Muvaffakiyet.....	46
3.1.2.6.Anadolu Kavağında Bir Cinayet.....	47
3.1.3 Mişon'un Definesi.....	48
3.1.3.1.Mişon'un Definesi.....	49
3.1.3.2.Bodrumda Kalanlar.....	50
3.1.3.3.Esrarlı Dolap.....	51
3.1.3.4.Kasa Başında.....	52
3.1.3.5.Bir Düğün Gecesi.....	53
3.1.3.6.Kadın Cinayeti.....	53
3.1.3.7.Düşman Şakası.....	54
3.1.4. Esrarlı Köşk.....	55
3.1.4.1.Esrarlı Köşk.....	55
3.1.4.2.Madam Çiviciyan'ın Gerdanlığı.....	56
3.1.4.3.Soyulan İngiliz.....	57
3.1.4.4.Karanlıkta Bir Işık.....	58
3.1.4.5.Kanlıca Vak'ası.....	60

3.1.4.6.Çalınan Vasiyetname.....	61
3.1.5. Kaybolan Adam.....	62
3.1.5.1.Kaybolan Adam.....	62
3.1.5.2.Karanlıkta Hücum.....	64
3.1.5.3.İmdat.....	65
3.1.5.4.Han Baskını.....	66
3.1.5.5.Yerin Dibinden Sesler.....	67
3.1.5.6.Ateşten Gözler.....	68
3.1.5.7. Al Kanlar İçinde.....	69
3.1.6. Şeytanî Tuzak.....	70
3.1.6.1.Şeytanî Tuzak.....	70
3.1.6.2.Sekiz Adım Kala.....	72
3.1.6.3.Sahte Şerlok.....	73
3.1.6.4.Domuz Sokağı Vak'ası.....	74
3.1.6.5.Polis Tuzağı.....	75
3.1.6.6.Cingöz'ün Ziyafeti.....	76
3.1.6.7.Gece Kuşları.....	77
3.1.6.8.Gece Tuzağı.....	78
3.1.7. Cingöz Kafeste.....	79
3.1.7.1.Cingöz Kafeste.....	79
3.1.7.2.Cingöz Geldi.....	80
3.1.7.3.Kumaş Parçası.....	81
3.1.7.4.Bacadan Çıkan Duman.....	82
3.1.7.5.Tatavla Cinayeti.....	83
3.1.7.6.Cingöz'ün Akıbeti.....	85
3.1.8. Sultan Aziz'in Mücevherleri.....	86
3.1.9. Kral Faruk'un Elmasları 1-2.....	88
3.1.10. Cingöz'ün Esrarı 1-2.....	91
3.1.11. Zeyrek Cinayeti 1-2.....	94
3.1.12. Arsen Lüpen İstanbul'da 1-2.....	97

A. Materyal Unsurlar

1. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	100
2. Kişiler.....	101
3. Zaman.....	131
4. Mekân.....	133
5. Olay Örgüsü.....	134
6. Dil ve Üslûp.....	135
6.1. Sözcük Seçimi.....	135
6.2. Deyimler.....	137
6.3. Atasözleri.....	140
6.4. Vecize.....	142
6.5. Yabancı Tamlamalar.....	143
6.6. Kişilerin Konuşması.....	143
6.7. Argo İfadeler.....	145
6.8. Cümle Yapısı.....	146
6.9. Edebî Sanatlar.....	149
6.9.1. Benzetme.....	149
6.9.2. Mecaz.....	153
6.9.3. Mecaz-ı Mürsel.....	153
6.9.4. Kişileştirme.....	154
6.9.5. İstiare.....	154
7. İkilemeler.....	154

B. Teknik Unsurlar

1. Mektup Tekniği.....	155
2. Diyalog Tekniği.....	156
3. İç Çözümleme Tekniği.....	156

C. Tematik Unsurlar

Eserlerin Eğitimsel İşlevleri ve İletileri

1. Etik İletiler.....	157
2. Psikolojik İletiler.....	164
3. Sosyolojik İletiler.....	166
4. Millî Değerlerle İlgili İletiler.....	169
5. Öteki İletiler.....	173

3.2. ÇEKİRGE ZEHRA MACERALARI.....181

3.2.1. Göztepe Soygunu.....	182
3.2.1.1.Göztepe Soygunu.....	182
3.2.1.2.O Gecedan Sonra.....	183
3.2.1.3.Bıçağı Sapla!.....	185
3.2.1.4.Mezarlıkta Hayalet.....	185
3.2.1.5.Denizde Bir Boğuşma.....	186
3.2.1.6.Altın Kupa.....	187
3.2.1.7.Dolap Deliğinde.....	188
3.2.1.8.İki Sıçrayış.....	189

A. Materyal Unsurlar

1. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	190
2. Kişiler.....	190
3. Zaman.....	197
4. Mekân.....	198
5. Olay Örgüsü.....	198
6. Dil ve Üslûp.....	198
6.1. Sözcük Seçimi.....	198
6.2. Deyimler.....	199
6.3. Kişilerin Konuşması.....	200
6.4. Cümle Yapısı.....	200

6.5. Edebî Sanatlar.....	200
6.5.1. Benzetme.....	201
6.5.2. Mecaz.....	201
6.5.3. İstiare.....	201
7. İkilemeler.....	202

B. Teknik Unsurlar

1. Özetleme Tekniği.....	202
2. Betimleme Tekniği.....	202
3. Mektup Tekniği.....	203
4. Diyalog Tekniği.....	203

C. Tematik Unsurlar

Eserlerin Eğitimsel İşlevleri ve İletileri

1. Psikolojik İletiler.....	204
2. Sosyolojik İletiler.....	206
3. Öteki İletiler.....	207

3.3. KARTAL İHSAN MACERALARI.....

3.3.1. Kartal Pençesinde.....	208
3.3.1.1.Kartal Pençesinde.....	208
3.3.1.2.Baş Kesenler.....	209
3.3.1.3.Boğuk Ses.....	210
3.3.1.4.Çocukları Çalan.....	211
3.3.1.5.Kanlı Esrarkeşler.....	212
3.3.2. Kâğıthane Faciası.....	213
3.3.2.1.Kâğıthane Faciası.....	213
3.3.2.2.Yer Altındaki Ölü.....	214
3.3.2.3.Altı Parmaklı El.....	215
3.3.2.4.Tekinsiz Ev.....	216

3.3.2.5.Kızıl Çeneli Baş.....	217

A. Materyal Unsurlar

1. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	218
2. Kişiler.....	219
3.Zaman.....	228
4. Mekân.....	229
5. Olay Örgüsü.....	229
6. Dil ve Üslûp.....	230
6.1. Sözcük Seçimi.....	230
6.2. Deyimler.....	231
6.3. Atasözleri.....	232
6.4. Kişilerin Konuşması.....	232
6.5. Cümle Yapısı.....	234
6.6. Edebî Sanatlar.....	235
6.6.1. Benzetme.....	235
6.6.2. İstiare.....	235
6.6.3. Mecaz.....	236
7. İkilemeler.....	236

B. Teknik Unsurlar

1. Özetleme Tekniği.....	236
2. Betimleme Tekniği.....	237
3. Mektup Tekniği.....	237
4. Diyalog Tekniği.....	238

C. Tematik Unsurlar

Eserlerin Eğitimsel İşlevleri ve İletileri

1. Psikolojik İletiler.....	239
2. Sosyolojik İletiler.....	242

3. Millî Değerlerle İlgili İletiler.....	243
4. Öteki İletiler.....	243

BÖLÜM IV

Kitapların Türkçe Eğitimi Açısından Uygunluğu.....	245

BÖLÜM V

5.1. SONUÇ.....	260
5.2. ÖNERİLER.....	268

KAYNAKÇA.....	270

EKLER

Ek 1 Dönem İmlâsı ve Basım Hataları.....	275
Ek 2 Server Bedî Kronolojisi.....	279
Ek 3 Özgeçmiş.....	286

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Çocuk Edebiyatı

Edebiyat dünyasında; yetişkinlere yönelik eser incelemesi üzerine pek çok çalışma olmasına karşın, çocukların okuduğu ve ilgi duyduğu eserler ile ilgili yapılan incelemeler sayılıdır. Bu durum, ülkemizde pedagoji ve çocuk edebiyatı ile ilgili çalışmaların geç başlamış olması ile izah edilebilir. Batı’da da durumun ülkemizdekinden pek farklı olmadığı görülür.

“Batı’da çocuk edebiyatı, ‘insanın’ önem kazanmaya başlamasıyla gelişen bir süreçtir. Batı’da çağlar boyunca, dünyaya günahkâr geldiğine inanılan ve ‘küçük adam’, ‘eksik yetişkin’ olarak bakılan, yedinci yaşında, kendisinden bir büyük adam gibi iş beklenen çocuğun ‘çocuk’ olarak algılanmaya başlaması, 18. yüzyıl Aydınlanma’sına kadar uzanır. Bu döneme kadar yetişkinle çocuk yaşamı birbirinden ayrı düşünülemez. Hem insana bakışın ve bununla birlikte çocuğa bakışın dönüşüme uğraması, hem de matbaanın icadıyla birlikte ‘enformasyon’un yaygınlaşması dolayısıyla çocukların okuyacak kitaba ihtiyaç duymaları bu alana gelişme ortamı hazırlamıştır.(Yaman, 2005).

Aslında 18. yy.’a kadar Batı’da çocuk edebiyatının temellerinin atılmaya başlandığı görülür. “1545’te Hogh Rhodes’in yazdığı eğitim kitabında anne ve babalara çocuklarına yapmacık hayvan hikâyeleri, boş fantezilerden oluşan eserler okumalarını söylemesiyle çocuk edebiyatına kapı açılır.”(Aytaş, 2005).

Büyükler için yazıldığı hâlde, çocuklar tarafından ilgiyle okunan ve benimsenen kitaplar; çocuk edebiyatının ayrı bir alan olarak doğmasına yol açar. Bu kitapların hem içerik hem de şekil açısından çocuklar için yeniden düzenlenmesi, çocuk edebiyatına ihtiyaç duyulduğunun kanıtı olur.

17. yy.'da çocukların en çok okudukları eserlerin başında Ezop'un fablları gelir. 18.yy.'da çocuklar için yazılan eser sayısında belirgin bir artış gözlemlenir. Uyarlamalar yerini sırf çocuklar için yazılan eserlere bırakır. Bu eserlere Tom Sawyer, Huccberry Fin, Pinokyo, Heidi, Polyanna, Peter Pan örnek gösterilebilir. 19. yy.'da çocuklar için yazılan kitaplarda kalite ve sayı bakımından önemli artış gözlemlenir. 20. yy., çocuk edebiyatının bir uzmanlık alanı olduğunun bilincine varıldığı tarihtir. 21. yy.'da, çocuk ruhunun anlaşılmasıyla birlikte eserlerde hem nicelik hem nitelik bakımından önemli bir gelişme görülür.(Aytaş, 2005).

Türkiye'de ise, roman türünün ilk örneklerinin verildiği Tanzimat ve Servet-i Fünun dönemlerinde çocuklar için yazılmış eserlere rastlanmaz. Ancak Tanzimat ve Servet-i Fünun romanlarının bazıları, çocuklar için yeniden düzenlenerek çocuk edebiyatına kazandırılır. Buna ilk örnek; Recaizade Mahmut Ekrem'in Araba Sevdası (1896) verilebilir.(Ateş, 1998:6-7).

Ülkemizde de ilk çocuk edebiyatı ürünlerinin batıdaki gibi uyarlama olduğu görülür. Uyarlamaları çeviriler izler. Robinson Crusoe, Gulliver'in Seyahatleri ve Jules Verne'nin gezi nitelikli romanları; ilk çeviriler olarak önemlidir.(Yaman, 2005).

Batı'da olduğu gibi ülkemizde de yazarlar; çocuk edebiyatını tekerleme, bilmece, halk hikâyesi, masal gibi genellikle sözlü ürünlerin kuşatmasından kurtarmaya ve çocukların ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri, kısacası dünyaları göz önünde bulundurularak onlara hitap eden eserler yazmayı konu edinen yazılarla oluşturmaya ve geliştirmeye çalışırlar.

Ülkemizde çocuk edebiyatına çağdaş yaklaşımlar; ancak II. Meşrutiyet'ten sonra görülür. Ali Nusret adlı yazarın(1874-1919) ilk kez çocuk edebiyatının önemini anlatan ve Sâti Bey(1881-1969) adındaki eğitimcinin çocuklara yönelik eserlere ihtiyaç duyulduğunu belirten yazısı yayımlanır. Sonra İ.Alâattin Gövsa ve Ali Ulvi Elöve'nin çocuk şiirlerinden oluşan kitapları gelir.(Oğuzkan, 1998:83-84).

Çocuk edebiyatı, Cumhuriyet'in ilânından sonra yapılan Harf İnkılâbı ile yeni bir döneme girer; çünkü çocukların okuduğu kitaplar bu dönemde yeni harflerin kabulü ile yeniden basılır. Ancak asıl gelişmenin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başladığı belirtilebilir. Oğuzkan (2000:10-11), bu gelişmeyi; okuma kitaplarının esiri öğretmen ve öğrenciler yerine, çocuk dergileri ve kitaplarını sınıflara sokan yeni öğretmen ve öğrenci nesillerinin okullarda çoğalması ve ülkemizde kitap müşterisi okurlar arasında 5-18 yaşlar arasındaki çocuk ve gençlerin büyük bir kalabalık tutmasının sonucu olarak çocuk yayınlarının gittikçe hızlanan bir tempoyla gelişip çeşitlenmesi, baskı kalitelerinin git gide düzelmesi şeklinde açıklar.

Ülkemizde hâlâ yapılmakta olan çocuk edebiyatı var mı, yok mu veya olmalı mı olmamalı mı tartışmaları da, çocuk edebiyatının gelişimi yolunda geciktirici bir unsur olarak görülebilir. “Ülkemizde Cemal Süreya, Tomris Uyar, Yaşar Kemal gibi tanınmış bazı yazarlar çocuk yazını ayırımına açıkça karşı koymaktadırlar.”(Dilidüzgün, 2003:19). Ancak Nas (2002:33)'ın görüşleri çocuk edebiyatının varlığı konusundaki tartışmaları sonlandırabilir:

“Çocuk vardır, ‘çocukluk’ diye bir dönem vardır. Çocuğun düşünme, algılama biçimi yetişkinden farklıdır. Çocuk, insandır. Bu insan edebiyattan yoksun bırakılamayacağına göre, onun için edebiyat yapılacaktır, bu da çocuk edebiyatıdır. Ama bu böyle diye çocuğa yoz, düzeysiz, kof ürünler sunulamaz. Edebiyat için ne geçerliyse çocuk edebiyatı için de o geçerlidir. Hem çocuk hem edebiyat gözetilir.”

Çocuk edebiyatı, adından da anlaşılacağı üzere çocuğun ilgisini çeken, istek ve ihtiyacını karşılayan edebî metinlerle çocuğun dünyasına hitap ederek onu dil ve kişilik bakımından geliştirmeyi amaç edinir.

Edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarının ayrı ele alınması gerektiği düşüncesinde olan Aytaş (2003:157)’a göre edebiyat, “malzemesi dile dayanan sözlü ve yazılı verimlerin tamamı olarak adlandırılmaktadır. Çocuk edebiyatı ise, edebiyat genel kavramı içinde yer almakla birlikte, kendine özgü şekil ve içerik özellikleri bakımından farklı bir tanımlamaya ihtiyaç duyulan kavramdır.”

Çocuk edebiyatıyla ilgili diğer tanımlara yer verilmesi, konuya açıklık getirmede yardımcı olacaktır:

Yine Aytaş (2005)’a göre “çocuk edebiyatı, çocukların ruh ve beden gelişmelerine uygun, onların hayal dünyalarına hitap eden, bayağılıktan ve çirkinlikten uzak, çocuğun anlama, kavrama ve yorumlamasına imkân tanıyan; çocuğu eğitirken eğlendiren sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.”

Ciravoğlu (1999:9) ise “henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken, toplumumuzun en genç üyelerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümüne çocuk edebiyatı adını” vermektedir.

Koçoğlu (1981:37)’nin çocuk edebiyatına bakışı da diğer tanımları destekler niteliktedir:

“Okul öncesi ve okul çağında çocuğun ihtiyacını karşılamak için oluşturulan edebiyata da çocuk edebiyatı demek mümkündür. Daha başka bir deyişle, çocuk edebiyatı, çocukluk çağında bulunan insan yavrusunun

düşünce, duygu ve hayallerini söz ya da yazı ile güzel ve etkili bir biçimde işleme sanatıdır.”

Temizyürek (2003:161) ise; diğer görüşlerden yola çıkarak “çocuğun; hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psiko-sosyolojik gelişimine katkı sağlayan, severek dinlediği/okuduğu, zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsullerini ‘çocuk edebiyatı’ içerisinde” değerlendirir.

Çocuk edebiyatı çocuğun zihinsel ve dil gelişimini; hayal, duygu, düşünce dünyasına, duyarlılık ve zevklerine hitap ederek eğlenceli bir şekilde sağlar. Çocuk edebiyatı adından her zaman çocuğa, çocuğu ya da çocukluğu anlatan bir edebiyat anlaşılmamalıdır. Kahramanı çocuk olan, yazarın çocukluğunu anlattığı eserler; eğer okuyucu olan çocuğun dünyasına hitap etmiyor, dil ve anlatım, verdiği mesaj unsurları bakımından çocuğun seviyesine inemiyorsa çocuk edebiyatı ürünü kapsamına alınmayabilir.

“Çocuktan bahseden, çocuğu konu edinen her eser çocuğun edebiyatıdır. Fakat, bu eserleri aynı zamanda çocuk edebiyatı olarak adlandıramayız. Sözelimi bir eserde çocuktan bahsedilmesi, eser kahramanı olarak çocuğun seçilmesi bu eserin çocuk edebiyatı eseri olduğu anlamına gelmez. Bu eser olsa olsa çocuktan bahsettiği için çocuğun edebiyatı olur. Onun çocuk edebiyatı olabilmesi için hem hacim hem de konusunun çocuğa uygun hâle getirilmesi gerekmektedir. Batı klâsiklerinin çocuklara yönelik olarak yeniden düzenlenmesinin de gerekçesi budur.”(Aytaş, 2005).

Çocuk edebiyatı; çocuğun ruhuna hitap eden, onu estetik değerlerle kuşatan eserler yoluyla çocukta ifade ve seziş kabiliyetini arttırmayı, zihinsel ve ruhsal

doyumunu sağlamayı ve kişilik gelişimine yardımcı olmayı amaçlayan eserlerin oluşturduğu, aynı zamanda edebiyatın içerisinde hassas ve kendine özgü özellikleri olan bir sahadır.

Çocuklara yönelik edebiyat olan çocuk edebiyatının hedef kitlesi bakımından da çeşitli görüşlerin mevcut olduğu görülür. Güleriyüz (2002:35), çocuk edebiyatını “üç yaşla ergenlik çağı arasındaki çocukların bilişsel ve duygusal dünyasını ‘sözlü’ ve ‘yazılı sanat’ ürünleriyle besleyen etkinlikler alanı” olarak tanımlar.

Bu konuda Sever (2003:9)’in görüşü şöyledir: “Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.”

Oğuzkan (2000:2)’ın açıklamaları, hedef kitlesi öncelikle çocuk olan çocuk edebiyatının kapsamı gereken dönemleri belirtmektedir:

“İlk çocukluk çağı 2-6 yaşlarını kapsamakta ve bu çağa oyun çağı adı da verilmektedir. Okul çağı olarak anılan ikinci çocukluk çağı terimi 6-10 veya 6-12 yaşları arasındaki yaş grupları için kullanılmaktadır. Son çocukluk çağı ise 10-13 veya 12-14 yaşlarını kapsamakta olup bu çağa erinlik çağı denilmektedir. İnsan ömrünün genellikle 2-14 yaşları arasında geçen gelişme dönemine ‘Çocukluk Çağı’ adı verilir.”

Çocuk edebiyatının öncelikli hedef kitlesi olan “çocuk 2-16 yaş arasındaki kız ya da erkeklere verilen ortak ad olarak açıklanabilir.”(Güleriyüz, 2002:5). Çocuk

edebiyatının hedef kitlesinin dönemlerine bakıldığında bazı farklar olduğu görülür. 16 yaşını, çocukların ilk gençlik çağlarının bitişi olarak alan Yalçın, Aytaş (2003:13) ikilisi; “0-16 yaş arası çocukların fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişimine yardımcı olacak bir eğitim sürecinin çocuk edebiyatı dönemi olduğuna” inanmaktadırlar.

Çocuk edebiyatı kapsamına alınması gereken yaş gruplarında, farklı görüş ve sınırlar olsa da, bebeğin ana karnından itibaren 16 yaşına kadar olan dönemin, çocuk edebiyatının hedef kitlesini kapsadığı belirtilebilir.

Çocuk edebiyatı alanını kavrayabilmek için; çocuk edebiyatı neden var, edebiyatta böyle bir ayrıma neden gidilmiştir ve çocuk edebiyatının işlevi nedir sorularına cevap bulmak gerekir. Ciravoğlu (1999:9), toplumların temelini oluşturan çocukların eğitilmesi gerçeğinden yola çıkarak çocuğun, yaşadığı çağda ve içinde bulunduğu toplumda bir yere sahip olacağını; ancak bu eğitim ve uygulanacak edebiyat aracılığıyla anlayabileceğini belirtir.

Edebiyat-çocuk ayrımında çocuk ile yetişkin arasındaki farkların rol oynadığını Dilidüzgün (2003:21), şöyle açıklar: “Çocuk farklı değerlerle ve imgelerle dünyaya baktığı, çevresini farklı algıladığı için kendine özgü olarak oluşturulmuş kitaplara da gereksinimi olduğu yadsınamaz. Bu nedenle çocuk yazınının varlığı, çocuğun aşağılanması değil, onun yüceltilmesi anlamını taşır. Çünkü çağdaş eğitimin gerekleri, çocuktan kitap ile yazınsal bir iletişim kurmasını, okuma alışkanlığı edinmesini, özgür ve eleştirel düşünmesini istemektedir.”

Çocuğa, kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmanın gerekli olduğu çocukluk dönemlerinde, okutulacak kitaplar okumayı sevdirecek nitelikte olmalıdır. Dolayısıyla da çocuğun okuyacağı kitapların hem içerik hem de biçim bakımından diğer kitaplardan farklı olması ve çocuğun zevkine hitap etmesi; çocuk edebiyatı ayrımının gerekliliğini ortaya koyar. Ayrıca çocuk edebiyatı, çocuğun kişiliğini

oluşturmakta olduğu dönemleri kapsadığından, kişilik gelişiminde yardımcı olacak farklı türlerdeki edebî metinleri hedef kitleye sunmalıdır. Çünkü “çocuk edebiyatı türleri, Türkçe öğretiminin özel amaçları içerisinde yer alan ‘kitap okuma zevki’ nin oluşmasında da önemli yere sahiptir.”(Temizyürek, 2003:165).

Çocuk edebiyatını geçiş edebiyatı olarak ifade eden Dilidüzgün (2003:22) de çocuk edebiyatının okuma eğitimi vermesi bakımından önemli olduğunu belirtir. Çünkü okumayı seven, okuma alışkanlığı kazanan bir çocuk; dil ve kişilik gelişimini gerçekleştirebilir.

Türkçe eğitiminin hedeflerini belirleyen dil ve kişilik gelişimi, çocuk edebiyatını Türkçe eğitime dayandırır. İfade ve beceri dersi olan Türkçe; dilin imkân ve güzelliklerinin uygulandığı, eğitim açısından unsurlarla dolu, estetik değer taşıyan metinlere dayandırılarak işlenmelidir. Çünkü çocuk; dilin kurallarını metinde hissedecek ve kelime hazinesini de metinler aracılığıyla geliştirecektir. “Kelime ve kurallar ancak metinlerde can bulur, anlam kazanır, duygu,düşünce ve hayallere tercüman olur. Türkçe öğretiminde metni önemli kılan da bu özelliştir.”(Duman, 2003:152). Türkçe eğitiminin, büyük ölçüde metin odaklı eğitim ilkesine göre işlendiği belirtilebilir. Adıgüzel (2004:10)’in konuya bakışı da, Türkçe eğitiminin metne ve dolayısıyla çocuk edebiyatına dayandığı hususuna açıklık getirecektir: “Türkçe, en çok edebiyatla ilgisi olan bir derstir. Edebiyat denince de sadece lisedeki edebiyat dersleri akla gelmemelidir. İlköğretimdeki Türkçe dersleri de büyük ölçüde birer (çocuk) edebiyat dersi hükmündedir.”

Gürel (2001:3)’in görüşleri de çocuk edebiyatı ile Türkçe eğitiminin bir bütünlük oluşturduğunu doğrular niteliktedir: “Çocuğun içine doğduğu kültürün yaşayıcısı ve yaratıcısı olduğu gerçeği ile birlikte dilin en önemli kültür taşıyıcısı olduğu gerçeği bir arada düşünüldüğünde çocuk edebiyatında ana dilin önemi daha da iyi anlaşılacaktır.”

Yukarıdaki görüşlerden yola çıkılarak çocuk edebiyatı ve Türkçe eğitiminin ayrılmaz bir bütünlük teşkil ettiği ifade edilebilir. Edebiyat ve Türkçe öğretiminin becerilerinin ortak olmasından dolayı çocuk edebiyatı ve ana dili öğretiminin birlikte verilmesi gerekliliğini Güleriyüz (2002:35), şu şekilde açıklamaktadır:

“Çocuk edebiyatı, ana dili temel becerileri üzerine oturmaktadır. Görünürde ve tanımlamada edebiyat sözlü(konuşma) ve yazılı(yazma) olarak iki temel beceri üzerine otursa da, aslında dört temel beceri (dinleme, okuma, konuşma ve yazma) etkili olarak kullanılmaktadır. Sözlü edebiyat içerisinde, ‘konuşma’ ve ‘dinleme’; yazılı edebiyat içerisinde ‘yazma’ ve ‘okuma’ etkinlikleri vardır.”

Türkçe eğitiminde, istenilen hedeflere okuma alışkanlığını okuma olgunluğuna; hatta okuma zevkine dönüştüren pedagojik eğilimi benimseyen nitelikli eserleri Türkçe eğitimine dahil etmedikçe ulaşılamayacağını belirten Şirin (2005) de Türkçe derslerinin çocuk edebiyatı kültürüne dayandırılması gerektiğini vurgular.

Çocuk edebiyatı, kişilik ve dil gelişiminin temelini atıldığı ve çocuğu gençliğe hazırlayan çocukluk dönemindeki hedef kitlesine hitap etmesi yönü ile edebiyatın içinde en ince ve en hassas alandır. Çocuk edebiyatı ürünlerinden çocuğu, gençliğe hazırlaması ve kişiliğinin olgunlaşmasında yardımcı olması da beklenir. Bu bakımdan eserler; verdiği mesajlar hususunda önemlidir. Çocuk edebiyatı ürünlerinden, aynı zamanda her yaştan okurun ilgisini çekebilene ve herkes tarafından okunulabilene, dil ve anlatım özellikleriyle etkili ürünler olması beklenir.

Çocuk edebiyatının hedef kitlesi baz alındığında ürünler; çocukları sıkmadan, okumaya karşı bezginlik uyandırmadan, eğlenceli bir şekilde dil kurallarını sezdirmeli ve kişilik eğitimi açısından da katkılar sağlamalıdır. İlköğretimde; çocuk edebiyatı-Türkçe işbirliği içinde işlenen Türkçe dersinin, dil öğretimi ve kişilik gelişiminde temel teşkil etmesi bakımından önemli olduğu ifade

edilebilir. Çocuğa bu dönemde verilen, çocuğun dünyasına hitap etmeyen, ilgisini çekmeyen metinler; eksik ve yanlış eğitime yol açacağından telâfisi mümkün olmayan etkilere neden olabilir.

Çocuk edebiyatı; çocukların ilgilerini çekecek, ihtiyaçlarını doyuracak eserlerle; sorgulayan, araştıran, eleştirel ve yapıcı düşünen bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Çocuğun yaşıyla birlikte değişen ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak çocuk edebiyatı ürünlerinin nitelik ve özellikleri de değişme göstermektedir. Bu bakımdan çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocukların yaş dönemlerine göre değişen ilgi, ihtiyaç, bakış açısı gibi etkenleri göz önünde bulundurularak önerilmesi gerekir.

Çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilecek eserlerin meydana getirilmesinde her şeyden önce ‘hedef kitleye görelilik ilkesi’ ile hareket edilmelidir. Çocuğun gelişim evrelerini dikkate almadan oluşturulacak veya önerilecek bir metin, çocuğun dil gelişimine katkıda bulunmadığı gibi psiko-sosyal gelişimini de olumsuz yönde etkiler.(Temizyürek, 2003:165).

Yaş gruplarını, 0-5 yaş grubu (okul öncesi), 6-8 yaş grubu (1. kademe 1. devre), 9-12 yaş grubu (1. kademe 2. devre), 13-15 yaş grubu (ilk gençlik çağı) olarak ayıran Yalçın ve Aytaş (2003:38-42); 9-12 yaş grubunda (1.kademe 2.devre) olan çocukların özelliklerini grup ilişkilerine önem verme, düşünce dünyası gelişme, soyut kavramlar elde etme, sosyal baskıya duyarlı olma, varlıklara ve olaylara canlılık verme vb. olarak belirlemişlerdir.

Yalçın ve Aytaş (2003:41-42); 13-15 yaş grubunda (ilk gençlik çağı) olan çocukların özelliklerini ise; “teorik konulara ilgi duyma, uzun ve dikkat isteyen çalışmalardan ve gizlilikten hoşlanma, okudukları kitaplarda kendilerini görme, bazen çocuksu bazen yetişkin rol üstlenme,

yeni ve değişik etkinliklerden hoşlanma, saldırganlık eğilimleri artma, özdeşecekleri modeller arama...” olarak tespit etmişlerdir.

Nitekim Gürel (2001:2), çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun ruhuna hitap etmesi gerektiği düşüncesini doğrulamaktadır: “Çocuk edebiyatı sahasında verilecek hizmetin de galiba sınırlarını çocukların bu ruhî ihtiyaçları belirleyecektir.” Aynı zamanda Gürel (2001:3) çocuğun, olayların aktarımında güzellik ve dil zevki de aradığını belirtmektedir:

“Güzellik ihtiyacı ilk başta ‘ben’ merkezli iken, zamanla çocuğun etrafına taşar ve çocuk etrafında (çevresinde) güzellikler görmek ister. Böylece çocuk etrafında, sanat ve edebiyatta güzeli aramaya başlayacaktır. Bu safhada devreye giren çocuk yayınları, özellikle edebî eser çocukta bu duyguyu geliştirerek onun sağlam bir estetik (güzellik) duygusu kavramasını sağlayacaktır.”

Çocuk; okuyacağı eserin, ruhî ihtiyaçlarına edebî bir tarzda cevap vermesini beklemektedir, denilebilir. Bu bakımdan metinlerin çocuklara sunulmadan önce materyal, teknik ve tematik unsurlarına göre analiz edilmesinin doğru olacağı ifade edilebilir. Kitapların analiz edilerek sanat ve eğitim yönünden değerlerini ve dil özelliklerini ortaya koymaktaki maksat; geçiş edebiyatı ürünü sayılan eserlerde hedef kitleye, nasıl bir dil ve edebiyat ürünüyle karşılaşacaklarını göstermektir. Diğer bir amaç da yapıtlardan dil öğretiminde yararlanma imkânlarını belirlemektir. Nitelikli bireyler yetiştirmek için Türkçe eğitiminde; çocuklara sunulacak metinlerin bilimsel bir yöntemle değerlendirilmesi gerekir.

1.2. Polisiye Romanın Tarihi

1.2.1 Dünyada Polisiye- Macera Romanının Gelişimi

Bireyin, sanayileşme sonucunda toplumsal yaşamda uyum sorunları yaşamasiyla birlikte polisiye edebiyatın, ortaya çıktığı ifade edilebilir. Polisiye edebiyat, kişinin hem kendi iç çatışmalarının hem de toplumla çatışmalarının sözcüsü olur.

Polisiye edebiyatın tarihi, burjuva toplumunda suçun tarihi olduğu kadar, Fransız İhtilâli ve aydınlanma ile yeni yaşam biçiminin, maddileşmenin (materyalizm) eleştirisinin tarihiyle de sıkı sıkıya bağlıdır. Polisiye edebiyatın ilk dönemleri gotik edebiyat ile birlikte anılır. Hayalet öyküleri ve korku hikâyeleri yazan yazarlar, aynı zamanda ilk polisiye hikâyeleri de yazanlardır. Romantik edebiyatın öncüleri Gotik'tir. Anglo-Sakson edebiyatın “Büyük Romantik Başkaldırısı” korku öyküleriyle olur, bu akımdan gelen Thomas De Quincey, Wilkie Collins ve Edgar Allan Poe gibi yazarlar, daha sonra polisiyenin ilk örneklerini verirler. Polisiye edebiyat, Batı’da toplum ve bireydeki değişimle birlikte 19. yüzyılın ilk yarısında ABD’de ortaya çıkar ve sonra İngiltere ile Kıta Avrupası’na yayılır. Amerikan Edgar Allan Poe’nun şiirsel üslûbu ve İngiliz Arthur Conan Doyle’un güçlü matematik kurgusuyla gelişen tarz, sonra çeşitlenir ve türlere ayrılır. İlk olarak ünlü Amerikan polisiye yazarı Raymond Chandler’ın da benimsediği “gizem (mystery) edebiyatı” başlığı altında toplanan tür, daha sonra suspense (merak) ve crime(cinayet) gibi adlarla anılmaya başlar ve gerilim, psikolojik gerilim, siyasî polisiye, dedektiflik, casusluk romanları gibi alt türlere ayrılır.(Türkeş, 2000).

Polisiye edebiyatın 1841’de yayımlanan Edgar Allan Poe’nun ***Morg Sokağı’nda Cinayet*** adlı kitabıyla başladığı kabul edilir. Conan Doyle ve Agahta Christie de diğer öncüleri sayılır. Poe ve Doyle için asıl konu, suç ve cinayetten önce bunların arkasında yer alan gerilimdir. Amaçları, toplumsal ve hukuksal düzeyleri

irdelemek değil, aklın sınırlarını zorlayarak olayları mantık düzleminde çözebilmektir. Bu yazarlardan sonraki yıllar-özellikle 1920’den 1940’lara kadar olan dönem- polisiye edebiyatın “altın çağı”dır. Altın çağ boyunca, A. Christie, D.Sayers, Chesterton, Van Dire, J.D.Carr ve Ellery Queen gibi ustaların art arda sıralanan eserleri ile, esrarın yanı sıra cinayeti de konu alan “klâsik polisiye roman” bir tür olarak şekillenir.(Üyepazarcı, 1997:22).

“Polis romanı demek üstün zekâlı canı (Fantoma, Sherlock Holmes’in ezeli düşmanı Dr. Moriarty) ya da onun kadar üstün zekâlı “hafiye” demektir. Ama polis edebiyatının ilk özel hafiyesi oldukça geç -1841’de- doğar. E.Allan Poe’nun yarattığı Fransız Şövalyesi Auguste Dupin bir prototip olarak, onu izleyecek olanların –başta Sherlock Holmes olmak üzere- çoğu özelliklerini taşır.(Scognomillo, 2000:6).

1866’da Ponson du Terrail takma adı ile tanınan Vikont Pierre- Alexis de Ponson, “La Patrie”(Vatan) gazetesinde **Paris Dramları** adlı romanını tefrika olarak yayımlar. Eugene Sue’nun **Paris Esrarları**’ndan esinlenen bu çalışmada daha sonra başlı başına bir kahraman olacak olan Rocambole’un çocukluğundan söz edilir. Rocambole’un özellikleri çok sonra Maurice Leblanc’ın Arsen Lüpén’inde hayat bulur. 1887 yılı, polis romanı tarihinde önemli bir yıl olur; çünkü o yıl Sir Arthur Conan Doyle; kareli pelerini ve şapkası, piposu, kemanı ve yardımcısı Dr. Watson ile klâsikleşecek olan Sherlock Holmes adlı yeni bir kahraman yaratır. Strand Magazine’de tefrika edilen Sherlock Holmes’un ilk serüveni “A Study In Scarlet” **Kızıl Soruşturma**’da kahraman, tanınmamış bir öğrenci olarak okuyucunun karşısına çıkar. Conan Doyle’un damadı William Hornung ise, Sherlock Holmes’e rakip olarak “centilmen hırsız” Raffles’ı yaratır. Conan Doyle, bu olumsuz kahramana bozulur ve William Hornung da zorunlu olarak, Raffles’ı doğru yola sokar.”(Scognamillo, 2000:7-8).

1905’te Fransa’da **Je Sais Tout** adlı yeni bir dergi yayıma hazırlanır. Derginin sahibi Pierre Lafitte, Maurice Leblanc’dan Sherlock Holmes- Raffles

benzeri bir kahraman kurgulamasını ister; ancak Leblanc tam tersi bir karakter çizer. Dergide tefrika edilen ilk öykü L'Arestation de Arsen Lupin (Arsen Lüpén'in Yakalanışı) adını taşır. Maurice Leblanc'ın hırsız kahramanı silindir şapkası, pelerini ve monoklüyle ölümsüzleşir.(Üyepazarcı, 1997:45-46).

1900 yılının başlarında, Fransız gazetecisi Gaston Leroux, mesleği gazetecilik olan Rouletabille adında bir hafiye yaratır. Rouletabille'in ilk serüveni olan *Sarı Odanın Esrarı* türün klâsikleri arasına girer. Marcel Allain-Pierre Souvestre ikilisi, Fantoma'nın Maceraları ile unutulmaz bir caninin maceralarını yazarlar. 1921'de Agahta Christie *Styles'deki Esrarengiz Macera* adlı ilk polisiye kitabını yazar. Kısa boylu, dazlak kafalı, bıyıklı Belçikalı emekli müfettiş Hercule Poirot böylece dünyaya gelir. Yeni Sherlock Holmesler (S.S.Van Dyne'in Philo Vonce'i), Arsene Lupin'in [Leslie Charteris'in'in The Saint'i(Aziz)] tahtına aday yeni centilmen hırsızlar gibi karakterler yaratılarak polisiye edebiyatın karakter kadrosu genişler. Amerikan Dashiell Hammet, 1929'da *Kızıl Harman* romanıyla Sherlock Holmes'un tam tersi bir hafiye olan Sam Spade'yi yaratır. Sam Spade, kahraman olmayan, günlük ekmeği için hayatını tehlikeye atan, bazen yanılgıya uğrayan bir hafiyedir. 1930'ların sonunda ise kara romanın öncüsü Raymond Chandler, *Uzun Uyku* romanında Philip Marlowe adında korkusuz ve üzgün, çağdaş bir Don Kişot yaratır. Georges Simenon ve Müfettiş Maigret, Mickey Spillane ve ona tıpa tıp benzeyen Mike Hammer gibi karakterlerle yaratılan karakterler bir hayli fazlalaşır. Casusluk romanlarında ise, Ian Fleming'in ölümsüz James Bond'u olmak üzere SAS'tan John Le Carre'nin sorunlu ajanlarına kadar bir dizi gözü pek ajan ortaya çıkar. Soğuk Savaş dönemi, edebiyatı da etkiler ve pek çok casus karakteri yaratılır. İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş yıllarından sonra casusluk romanı geriler, polisiye roman yeni adlar ile atağa kalkar; ancak geleneksel kahramanlar unutulmaz. (Scognomillo, 2000:9-10).

Patricia Highsmith'in Ripley'leri ile Conan Doyle'nin Sherlock Holmes'i, Jean Christophe Grange'nin seri katilleri ile Fantomalar aynı rafları süsler.

Milenyumun polisiyeleri, klâsiklere göre daha sert ve daha karmaşıktır. Post-modern polisiyede her şey iç içe yer alır. Tarihle parapsikoloji, okültizmle kabalacılık, felsefeyle mitoloji, kimya ile simya ve fizikle metafizik... Arturo Perezreverte, Umberto Eco, Jean Christophe Grange gibi yazarlarla polisiye her zaman en çok satanlar listesinin en üst sıralarında yer alır. Edebiyatın üvey evlâdı, intikamını böylece almış olur.(Üyepazarcı, 1997:8-11).

Günümüzde de polisiyenin en çok okunan tür olduğu ve en çok satan kitapların içinde ilk sıralarda yer aldığı ifade edilebilir.

1.2.2. Türkiye’de Polisiye- Macera Romanının Gelişimi

Türkiye’de polisiye roman, diğer edebî türlerde olduğu gibi bizim edebiyatımıza tercüme yoluyla girer. Dilimize çevrilen ilk polis romanı denebilecek eser, Fransız yazarı Panson de Terrail’in *Paris Faciaları* adlı kitabıdır. Bu kitap, 1881 yılında Ahmet Münif tarafından çevrilmiştir. *Paris Faciaları*, Vikont Pierre-Alexis de Ponson’un, Ponson de Terrail takma adı ile yazdığı, ünlü kahramanı Rocambole’un maceralarını anlattığı geleneksel polisiye bir eserdir. Türkiye’de polisiye edebiyatın tarihinde, ilk polisiye çevirisinden Harf İnkılâbı’na kadar olan dönem içerisinde çok sayıda polisiye eserin hem çevrilip hem de telif olarak yazıldığı görülür. 1881’den (ilk polisiye çevirisi) II. Meşrutiyetin ilânına (1908) kadar olan dönemde daha çok Fransız polisiye romanları çevrilir. Monsieur Lecocq karakterinin yaratıcısı ve polisiye romanın en büyük ustası olan Emile Gaboriau’nun en ünlü eseri *Orcival Cinayeti*, 1884’te Ahmet Mithat Efendi tarafından önce Tercüman-ı Hakikat’te tefrika olarak çevrilir, daha sonra kitap olarak yayımlanır. Gaboriau’nun bütün eserleri bu dönemde dilimize çevrilir. II. Meşrutiyet’in getirdiği hürriyetle birlikte polis romanları yayınında büyük bir canlılık yaşanır.(Üyepazarcı, 1997:71-74).

Polisiye türün Arthur Conan Doyle, Maurice Leblanc, Gaston Lerause, Marcel Allain-Pierre Souvestre ikilisi gibi büyükleri çevrilir ve Türk okurları bu

yazarların kahramanları Sherlock Holmes, Arsene Lupin, Roulatabille ve Fantoma ile tanışır. Diğer taraftan polisiyenin “dime novel” yani “on paralık roman” diye tanımlanan alt türünün çevirileri de geniş okuyucu kitlelerine ulaşır. Bu alt türün en önemli kahramanları Nick Carter, Nat Pinkerton ve diğerleridir. Öğrenim düzeyi düşük okuyucular nezdinde bu kitaplar, büyük ilgi görür ve sevilerek okunur. Sadece bu dönemde 161 adet Nat Pinkerton öyküsü dilimize çevrilir. 1928’den sonra polisiye çevirileri hem klâsik hem polisiye hem de “dime novel” olmak üzere devam eder. Bu arada “muamma (mystery) romanı” dünyada altın çağını yaşamaktadır.(Üyepazarcı, 1997:90).Bu türün kraliçesi Agahta Christie’den ilk çeviri 1936 yılında yapılan *Şark Ekspresi Cinayeti*’dir.(Üyepazarcı, 1997:27).

Sonraki yıllarda klâsik polisiyenin yanı sıra muamma, kara roman, casusluk ve cinayet gibi polisiyenin alt türlerine ait çeviriler de yaygınlaşır. Polisiye okurlarının sayılarının artmasıyla Dorothy Sayers, Vone Dime, J.Dickson Carr, Ellery Queen, Ruth Rendell, Dashiell Hammett, Raymond Chandler, Mickey Spillane, Ian Fleming, Sue Graftan, Patricia Highsmith gibi ustaların romanları dilimize kazandırılarak okuyucuların beğenisine sunulur.(Üyepazarcı, 1997:29).

Türk edebiyatında ilk telif polisiye roman, ilk polisiye çeviriden üç yıl sonra yayımlanır. 1884 yılında Ahmet Mithat Efendi’nin *Esrar-ı Cinayât* adlı polisiye denemesi, bu dönemde çokça çevrilen Fransız polisiye romanlarının etkisi altında yazılır.(Üyepazarcı, 1997:72). Ahmet Mithat Efendi dışında 1908 yılına kadar polis romanı yazan tek yazar, ilk Arsene Lupin çevirmeni olan Fazlı Necip’tir; ancak romanları Ahmet Mithat Efendi’nin polisiyelerine nazaran başarısızdır.(Üyepazarcı, 1997:111). 1908’den sonra tıpkı çeviri polisiyelerde olduğu gibi telif polisiye romanlarda da patlama yaşanır. Bu dönemde ilk polisiye 1912’de yayımlanan Yervant Odyan Efendi’nin *Abdülhamid ve Sherlock Holmes* isimli romanıdır.(Üyepazarcı, 1997:69). Çeviride nasıl “dime novel” tipi polisiyeler daha çok çevriliyorsa telif olarak da en çok “dime novel” tipi polisiyeler yazılır. Bu türde başarılı ilk eser, Ebüssüreyya Sami’nin yazdığı *Amanvermez Avni*

dizisidir.(Üyepazarcı, 1997:178). Bu arada piyasayı Nat Pinkerton ve Nick Carter’ın başarısız taklitleri doldurur. Ebüssüreyya Sami’den sonra bu türün ikinci başarılı örneği, Hüseyin Nadir’in **Fakabasmaz Zihni** dizisidir.(Üyepazarcı, 1997:160). Bir Fantoma taklidi olan dizinin ilk kitabı 1922’de çıkar ve 1928 yılına kadar 40’a yakın kitap yayımlanır.(Üyepazarcı, 1997:178).

Fakabasmaz Zihni ve **Amanvermez Avni** her ne kadar başarılı olsalar da bu türün, tartışmasız en başarılı örneği Peyami Safa’nın Server Bedî takma adı ile yazdığı **Cingöz Recai** dizisidir. Bir Arsene Lupin taklidi olan Cingöz Recai; sevimliliği, adını haklı çıkartan kurnazlığıyla yaklaşık 80 yıldır, neredeyse dört kuşak okuyucudan büyük ilgi görür ve sevilir. İlk olarak 1925’te yayımlanan Cingöz Recai’nin serüvenleri dönem dönem aralıklarla da olsa devam eder ve gazetelerde tefrika edilir. Peyami Safa Cingöz Recai dışında, Çekirge Zehra, Tilki Leman, Cıva Necati gibi Cingöz’ün başka versiyonlarını ve bir de Kartal İhsan isimli aman vermez hafiye yaratır. Cingöz Recai’nin versiyonları, kendi dönemlerinde sevilseler bile başarısına ulaşamazlar.(Üyepazarcı, 1997:198-209).

“Dime novel” tipi polisiyeler daha sonra da devam eder. Murat Akdoğan’ın **Polis Hafiyesi Orhan Çakıroğlu’nun Maceraları**, Ercüment Ekrem Talu’nun **Meşhedi**, Ziya Şakir’in “**Gavur Mehmet**”i, Ziyad Ebûzziya’nın polis memuru **Ali Karaefe**’si vb. olmak üzere yeni kahramanlar ortaya çıkar. Peyami Safa’nın yanı sıra başka edebiyatçılarımız da polisiye roman denemeleri yaparlar. Aziz Nesin, Nuruhayat takma adıyla **Beyaz Mendil** isimli başarısız bir polisiye roman yazar. 1950’li yıllarda dilimize ilk kez Kemal Tahir tarafından çevrilen Mickey Spillane’nin **Mike Hammer** romanları tükenince, okuyucuya F.M. takma adıyla Kemal Tahir’in yazdığı dört yeni **Mike Hammer** macerası sunulur. Okuyucuların genel kanısına göre Kemal Tahir’in yazdıkları orijinal kitapların gölgesinde kalmaz; hatta kimi zaman orijinal kitapların başarısını aşar. Kemal Tahir, Mike Hammer taklitlerinden sonra “Sam Krasmer” diye bir kahraman yaratır. Kemal Tahir, Mike Hammer yazmayı

bırakınca bu görevi Afif Yesari üstlenir ve yüze yakın Mike Hammer öyküsü yazar. Afif Yesari ülser olunca, Mike Hammer’a da içkiyi bıraktırır.(Üyepazarcı, 2005).

Polisielere “polisiye kitap” yerine “polisiye edebiyat” denmesinin yeni olduğu ülkemizde bu tür, 1990’lı yıllarda önem kazanmaya başlar. Yeni bir Türk polisiye yazarı olan Celil Oker, Remzi Ünal kahramanını yaratır ve **Çıplak Ceset** ve **Kramponlu Ceset** kitaplarını yayımlar. **Çıplak Ceset** kitabı ile ödül alır.(Tözer, 2005).

Osman Aysu’nun **Havyar Operasyonu**, **Mavi Beyaz Rapsodi** ve **Cellat** gibi şiddet ve muamma dozunun ustaca ayarlandığı eserler yeniden geniş okuyucu kitlesine ulaşır. Polisiyenin, edebiyat dışı bir tür olarak görüldüğü ülkemizde Ahmet Ümit, kendine özgü üslûbuyla yazdığı polisiye romanlarıyla “iyi polisiye iyi edebiyat” savını güçlendirir. Ahmet Ümit’le beraber (**Sis ve Gece**, **Kar Kokusu**, **Şeytan Ayrıntıda Gizlidir**, **Beyoğlu Rapsodisi** ve diğerleri...) polisiye çok satanlar listesine girer.(Üyepazarcı, 2005).

Türkiye’de polisiye romanın ilk yıllarına bakıldığında çeviri romanların büyük bir yer tuttuğu fark edilir. Bunda, okuma alışkanlığının yeni yeni kazanılmasının rolü olduğu kadar bizde, batıda olduğu gibi ciddi bir suç kültürünün olmaması da etken olarak gösterilebilir. Bizde işlenen cinayetlerin arkasında şeytanî bir zekâ ve adam öldürme zevki yoktur. Seri katil olmadığı gibi seri cinayetler de yoktur. Suçun işlenişi kadar suçlu da basittir. Bundan dolayı telif romanlar da batılı türlerin uyarlamaları olarak kalır. Ancak son yıllarda bu durumun değiştiği gözlemlenir. Elbette ki, ilk polisiye çevirisinden bu yana geçen yüzyılı aşkın süredeki birikim, yeni açılımları beraberinde getirecektir.

Yetişkin edebiyatı olarak düşünülen polisiye, çocuklar tarafından da çok sevilir. Gizem edebiyatı da dediğimiz merak unsurunun ön plânda olduğu klâsik polisiye ve dime novel polisiyelerin, özellikle 13-15 yaş arası yani ilk gençlik çağının

gizlilik ve maceradan hoşlanma özelliklerine cevap verebilmeleri bakımından önemli olduğu belirtilebilir.

1.3. Peyami Safa'dan Server Bedî'ye

20. yüzyıl edebiyat, fikir ve basın dünyamızın en büyük simalarından olan Peyami Safa, 1899 yılında İstanbul'da doğar.(Timurtaş ve Göze, 1970:5).

Peyami Safa, çocukluk günlerinin etkisini ve edebiyata yönelişini, Cahit Sıtkı Tarancı'ya şöyle anlatır:

“Benim şuurum facia atmosferi içinde doğdu. İki yaşında iken babam ve kardeşim Sivas'ta on ay içinde öldü. Böyle kısa bir fasılayla hem kocasını hem çocuğunu kaybeden bir kadının hıçkırıkları arasında kendimi bulmaya başladım. Belki bütün kitaplarımı dolduran ‘bir facia beklemek vehmi’ ve yaklaşan bir ayak sesinde tehlike sezmek korkusu böyle bir başlangıcın neticesidir. Dokuz yaşında başlayan bir hastalık ve on üç yaşında başlayan hayatımı kazanmak zarureti, beni, edebiyattan evvel, kendini anlamaya ve yetiştirmeye mecbur bir küçük insanın tamamen hayatî zaruretlerden doğma bir terbiye, psikoloji ve felsefe tecessüsile doldurdu. On dokuz yaşına kadar hem kendime hem de muallimlik ettiğim çocuklara bir rehber olarak yaşadım. Harbi Umumî ortasında on beş yaşında muallimlik ediyordum. Edebiyat, dokuz yaşında başlayan ihtiraslarımdan biridir, on üç yaşında *Eski Dost* diye yazdığım ilk çocukluk romanımın müsveddelerini hâlâ saklıyorum. Fakat edebiyata girişim hakikaten benim hiç haberim olmadan olmuştur.”(Tarancı, 1940:3).

Peyami Safa'nın facia atmosferi içinde oluşu, yoksulluk ve hastalıklarla boğuşması ruhunu tam anlamıyla doyurur. Tekin (1999:17); Peyami Safa'nın

yaşadığı hayatın, yazarda sağlam bir yazarlık temeli oluşturduğuna dikkat çekmektedir: “Görüldüğü üzere Peyami Safa, hikâye ve roman sanatına adım atarken, bir yazarı ayakta tutacak bilgi ve kültür birikimine, güvene, nihayet - şartların zorlamasıyla- hayat tecrübesine sahiptir.”

Nitekim Ayvazoğlu (1999:18) da Peyami Safa’nın Türkiye’de sözü edilir polisiye roman yazarı olmasının arkasında çocukluğundan beri yaşadığı şartların ona polisiye bir zekâ kazandırmasının rolü olduğunu belirtir.

Peyami Safa, “Server Bedî” müstearını 1914 yılından sonra kullanmaya başlar. 1914’ten önce ise, Server Bedî müstearını ağabeyi İlhami Safa kullanır. Hatta İlhami Safa’nın bazı yazıları, bu durumu bilmeyenler tarafından Peyami Safa’ya atfedilir.(Safa, 1999:51).

Annesi Server Bedia Hanımefendi’nin isminden esinlenerek oluşturulmuş bu müstearı Peyami Safa, ömrünün sonuna kadar kullanır. Bu imza ile yazdığı çoğunluğu gazete ve dergilerde tefrika olarak yayımlanmış hikâye ve romanlardan aldığı telif ücretiyle geçimini sağlar.(Ayvazoğlu, 1999:396-397). Peyami Safa’nın özellikle geçim kaygısıyla yazdığı eserlerinde bu müstearı kullandığı bilinir. Nitekim yazarın kendisi de “sanat endişeleri için değil de geçimi için çok çabuk yazdığı, bir edebî değer atfetmediği romanlarında”(Necatigil, 1985:282) Server Bedî takma adını kullandığını belirtir.

Peyami Safa, geçimini sağlayan eserlerin Server Bedî müstearını kullanarak yazdıkları olduğunu çarpıcı ve esprili bir şekilde dile getirir:

- “– Nerede kalıyorsun?
- Peyami’de.
- O nerede oturuyor?
- Server Bedî’nin evinde.”(Kısakürek, 1975:87).

Peyami Safa kendi adıyla büyük romanlar, fikir eserleri ve gazetelerde makaleler yazarken Server Bedî ismiyle sayısız aşk ve macera romanı yazar.(Ayvazoğlu, 1999:11). Gazeteler arasında transfer olurken Server Bedî de onunla beraber gelir. Ön sayfalarda Peyami Safa başmakale ve fıkra yazarken, arka sayfalarda Server Bedî kendi romanlarını tefrika eder. Bir gazetenin reklamında bu durum şöyle geçer:

“...Yarım asra yakın bir zamandan beri Türk matbuatını yüzlerce eser ve on binlerce fıkra ile süslemiş olan Peyami Safa, bundan böyle başmakale, makale, fıkra ve romanlarını yalnız *Tercüman*’da yazacaktır. Hemen şunu da müjdeleyelim ki, Üstad, *Tercüman*’a Türkiye’de ölmez bir polis romanı olan Server Bedî imzasıyla neşretmiş olduğu Cingöz Recai’yi de beraber getirmektedir.”(Ayvazoğlu, 1999:455).

Peyami Safa’nın ağabeyi İlhami Safa’dan devraldığı ve ömrünün sonuna kadar kullandığı Server Bedî imzası ile yazılan eserlerin önemli bir kısmı polisiyedir. Türk edebiyatında *Esrar-ı Cinâyat* adlı eseri bulunan Ahmed Midhat Efendi sayılmazsa Peyami Safa’nın ilk ve en istikrarlı polisiye roman yazarı olduğu söylenebilir. Peyami Safa, Gaston Leoux, Maurice Leblanc, Sir Arthur Conan Doyle gibi sadece polisiye yazan bir yazar olsaydı, tıpkı bu yazarlar gibi önemli bir polisiye yazarı olabilir; Cingöz Recai de Routabille, Sherlock Holmes, Maigret gibi dünyaca ünlü bir tip olabilirdi. Ancak Peyami Safa edebî kudretini romanları ve fikri eserlerinde kullanırken, polisiyeyi yalnızca geçinme vasıtası olarak kullanmakta ve ne kadar mümkünse o kadar çok yazmak zorundadır. 1937’de bir dergiye (Heray) verdiği röportajda Peyami Safa, Server Bedî’nin kendi müsveddesi olduğunu söyler. Çünkü Server Bedî’nin romanlarının, Peyami Safa’nın romanda hürmet ettiği fikirlerin ürünü olmadığını ifade eder. Server Bedî imzalı romanların, üstünde az düşünüp az çalıştığı romanlar olduğunu da belirtir. Ancak yazar, bazı romanlarıyla

Cingöz Recai maceralarının bir kısmını bunların dışında tutar.(Ayvazoğlu, 1999:397).

Peyami Safa, cinayet ve polisiye romanlarına ülkemizde Conan Doyle'nin, Maurice Leblanc'ın eserlerinin çevrildiği ve polisiye-macera okuyucusunun arttığı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda ilgi duymaya başlar. (Ayvazoğlu, 1999:143). 1924 yılında Maurice Leblanc'ın Arsene Lupin'inden esinlenerek Cingöz Recai adında gözü pek, atılgan bir kibar hırsız yaratır. Cingöz Recai tipi okuyucu tarafından tutulunca onar kitaplık iki seri çıkartır. Bunlar; '**Cingöz Recai'nin Harikulâde Sergüzeştleri Serisi**' ve '**Cingöz Recai Kibar Serseri Serisi**' dir. '**Cingöz Recai'nin Harikulâde Sergüzeştleri Serisi**'nin ilk baskısı 1924'te, '**Cingöz Recai Kibar Serseri Serisi**'nin ise 1925'te yapılır. Serilerin 1924-1928 arasında birkaç kez yeni baskıları yapılır. Ancak Server Bedî, '**Cingöz Recai Kibar Serseri Serisi**'nin son kitabı **Cingöz'ün Akıbeti**'nde Cingöz Recai'yi baş komiser Mehmet Rıza'ya yakalatarak, Cingöz Recai'nin maceralarına son verir.(Üyepazarcı, 1997:198-200) Bu arada Cingöz Recai'ye alternatif Cıva Necati, Çekirge Zehra ve Tilki Leman karakterlerini yaratır. Cıva Necati karakteri 1927'de çıkartılan **Cıva Necati'nin Harikulâde Sergüzeştleri** dizisinde yer alır. On bir kitaplık bu seride Cıva Necati âdeta Cingöz Recai'nin kopyası kibar bir hırsızdır. Harf İnkılâbı öncesinde Arap harfleri ile yayımlanan bu maceraları, Peyami Safa Harf İnkılâbı sonrasında Cıva Necati ismini Cingöz Recai olarak değiştirip yeniden yayımlar. Tilki Leman ve Çekirge Zehra karakterleri ise, Cingöz Recai'nin kadın versiyonlarıdır. Server Bedî'nin Cingöz Recai'yi hapse attırıp ne yapacağını bilmediği dönemlerde tasarladığı tiplerdir. Bu tasarıda Server Bedî, Çekirge Zehra ve Tilki Leman'ı Cingöz'ün sevgilileri olarak düşünür. 1928 yılında yayımlanan **Çekirge Zehra'nın Harikaları** serisinden on altışar sayfalık sekiz kitap, **Tilki Leman'ın Harikulâde Maceraları** serisinden ise beş kitap tespit edilir. Ancak bu maceralar, Cingöz Recai'nin yerini tutmaz. Yine bu yıllarda Server Bedî, ser hafiye Mehmet Rıza'dan esinlenerek gözü pek bir polis hafiyesi yaratır. Bu hafiye Kartal İhsan'dır. 1925 yılında yayımlanan **Polis Hafiyesi Kartal İhsan'ın Maceraları** serisinde on kitap yer

alır. Ne var ki, bu kahraman da Cingöz Recai'nin okuyucudan gördüğü ilgiyi yakalayamaz. (Üyepazarcı, 1997:206-208).

Tilki Leman, Çekirge Zehra ve Kartal İhsan'ın; Cingöz Recai'nin yerini dolduramaması ve halktan gelen talep üzerine Server Bedî yeni bir Cingöz Recai macerası yazar. *Cingöz'ün Esrarı* adını taşıyan bu kitap, *Cingöz'ün Akıbeti* adlı kitapta Mehmet Rıza tarafından yakalanan Cingöz'ün, yakalanmadan önceki macerasını anlatır. Bu kitabın ardından yine bu dönemi anlatan *Sherlock Holmes'e Karşı Cingöz Recai* adını taşıyan on beş kitaplık yeni bir seri hazırlar. Yine on altışar sayfalık kısa hikâyelerden oluşan bu seride Server Bedî, Cingöz Recai'nin karşısına yine bir polisiye roman kahramanı olan Sherlock Holmes'i çıkarır.(Üyepazarcı, 1997:200-201). Şerlok Holmes ve Cingöz Recai karşılaşmasının galibi Cingöz Recai olur.

Server Bedî, 1935 yılında Cingöz'ün karşısına Arsene Lupin'i çıkarttığı *Arsene Lupin İstanbul'da* romanını yayımlar. Bu kitapta; Maurice Leblanc'ın Arsene Lupin ile Server Bedî'nin Arsene'den esinlenerek yazdığı Cingöz Recai'nin karşılaşmaları ve mücadeleleri anlatılır. Server Bedî'nin kahramanına iltimas geçtiği bu macerada yine Cingöz Recai galip gelir. Kitapta da bahsi geçtiği üzere Cingöz Recai Arsene Lupin'den daha kurnaz ve kadınlar konusunda daha başarılıdır.

Server Bedî'nin Cingöz Recai maceralarında, serinin zaman içerisindeki gelişimi ve sürekliliğinden kaynaklanan çelişen bilgiler bulunur. Örneğin *Mişon'un Definesi* adlı kitapta Mehmet Rıza'nın hiç evlenmediği belirtilirken *Arsen Lüpen İstanbul'da-1* kitabında Mehmet Rıza'nın eşinden bahsedilir. Ayrıca *Kral Faruk'un Elmasları 1-2*'de Mehmet Rıza'nın polis oğlu Haldun, Cingöz'ü yakalamak için uğraşır. Bahsedilen kurgu karmaşasında Cingöz Recai serisinin yazılım süreci etkilidir. 1924 ve 1925'te iki seri olarak yazılan ve ikinci serinin sonunda biten Cingöz'ün Akıbeti adlı hikâyede yakalanan Cingöz Recai hapse atılarak seri bitse de Cingöz Recai'nin maceraları 1925 yılının sonunda okuyucuların isteği üzerine

yeniden başlar. Ancak Peyami Safa, Cingöz Recai'yi hapisten kurtarmak yerine, onun yakalanmadan evvelki maceralarını anlatarak geriye dönüş yapar.

Harf İnkılâbı'ndan sonra Server Bedî, *Cıva Necati'nin Harikulâde Sergüzeştleri* serisindeki kitapları, Cingöz Recai maceralarına dönüştürerek yeniden yayımlar. İlk olarak Cıva Necati macerası iken sonrasında Cingöz Recai macerasına dönüştürülen hikâyeler şunlardır: *Alevlerden Sonra, Bacadan Çıkan Duman, Bir Düşün Gecesi, Bodrumda Kalanlar, Çalınan Vasiyetname, Esrarlı Dolap, İnci Tesbih Sirkati, Japon Masası, Mişon'un Definesi, Tiyatro Baskını ve Zifiri Karanlıkta*.(Üyepazarcı, 1997:206-207). Bu kitaplar ilk olarak Cingöz Recai kurgusu içerisinde düşünülmediği için bu hikâyeler ile gerçek Cingöz Recai Maceraları arasında kurgu kopuklukları vardır. İlk Cingöz Recai kitapları aslında Cingöz Recai'nin son maceralarını anlatırken, son Cingöz Recai kitapları da Cingöz Recai'nin ilk maceralarını anlatır.

Peyami Safa daha Cingöz Recai serilerini yazmadan evvel Cingöz Recai'nin prototipi sayılabilecek bir karakter yaratır. Vefa İdadisi'nde okuduğu yıllarda(1913) - *Bu Kitabı Okumayın* adlı risale sayılmazsa- ilk kitabı *Bir Mektepli'nin Hatıratı/Karanlıklar Kralı* adlı bir hikâye kitabı çıkarır. Kendi öz yaşamından etkilenecek yazdığı hikâyede, yatılı bir özel okulda okuyan Fatin adlı zeki, güçlü ve yakışıklı bir öğrencinin, okulda faaliyet gösteren “Karanlık Kralı” adlı bir hırsızlık çetesini nasıl ortaya çıkardığını anlatır. Güçlü, yakışıklı ve zeki Fatin'le Cingöz Recai benzer özellikler taşır. Peyami Safa'nın birinci şahsın (anlatıcının) duygularını anlatırken kendi duygularını ifade ettiğine şüphe yoktur. Fatin, hastalıklı ve çelimsiz anlatıcının benzemek istediği tip olmak bakımından anlatıcının psikolojisine dair önemli ipuçları taşımaktadır.(Ayvazoğlu, 1999:64-65).

Peyami Safa, Fatin'den başlayarak kahramanlarını (Cingöz Recai, Kartal İhsan...) maceradan maceraya sokar. Kahramanların macerayı sevmesinin, yazarın

kişilik yapısıyla uyumlu olduğu görülür. Peyami Safa, kavgadan hoşlandığını açıkça belirtir:

“İlkokulda benim iki lâkabım vardı. Biri ‘Şair Bey’. Çünkü o zaman da, bugünkü gibi, her gün, çocukça şeyler karalardım. Biri de ‘Sivrisinek Sultanı’. Çünkü o zaman da, bugünkü gibi, zayıftım. Zayıftım ama, yine bugünkü gibi kavgaya bayılırdım. Saç saça baş başa değil, efendice ve metodlu kavgâ. Sınıfta, hocalarla bile giriştiğim münakaşalar beni doyurmazdı. Bahçede arkadaşlarla boks maçı yapardım.”(Yardım,1998:213).

Peyami Safa’nın evlendikten sonra eşinin rahatsızlık geçirmesi, yetiştirilme tarzından dolayı kendine bakamayan oğlu Merve’nin askerde iken vefat etmesi, yazarın facia atmosferi içindeki hayatının devam ettiğinin kanıtıdır. Baldızı Meziyet Hanım’ın yazarın hayatıyla ilgili sözü, Server Bedî’nin tüm hayatını özetler niteliktedir: “Peyami Bey’e mutsuzluk bir miras gibiydi sanki.”(Tekin, 2003:119).

Cingöz Recai, üç kez sinema filmi olarak senaryolaştırılır. Beyaz Cehennem ve Cingöz Recai adlı filmler(1954’te) yine Cingöz Recai adlı başka bir film 1969’da seyircinin önüne çıkar. 1954’teki Cingöz Maceraları, Metin Erksan; 1969’daki Cingöz Recai ise Sefa Önal tarafından senaryolaştırılır. Cingöz Recai’yi canlandıran ilk kişi, Turan Seyfioğlu; son kişi ise Ayhan Işık’tır. Özellikle 1969 yapımı Cingöz Recai filmi, çekildiği dönemde çok sevilir, bu filmin günümüzde de televizyon gösterimleri yapılır.

Maurice Leblanc’ın Arsene Lupin’i ise Cingöz Recai’ye nazaran daha şanslıdır. 1908’den 1962’ye kadar onlarca kez sinemaya uyarlanan Arsene Lupin, 1971-1972 yıllarında -ülkemizde de beğeniyle izlenen- televizyon dizisi olarak yayınlanır. Hatta Japonlar, Lupin III adlı bir çizgi filmle Arsene Lupin’i

çizgileştirirler. Bu çizgi filmin büyük ilgi görmesi üzerine, 1962'den beri piyasaya uyarlanmayan Arsene Lupin, 2004 yapımı yeni bir film ile yeniden canlanır.

1.4. Problem Cümlesi

Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserleri çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir mi?

1.5. Alt Problemler

1. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserleri konu ve vak'a açısından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında materyal olarak kullanıldığı takdirde öğrencilere kitap okuma alışkanlığı kazandırabilir mi?

2. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin anlatıcı ve bakış açısı bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

3. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinde yer alan kahramanlar, çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimi açısından uygun birer model olabilirler mi?

4. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserleri zaman unsuru bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir mi?

5. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin mekân açısından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

6. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserleri olay örgüsü bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir mi?

7. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin sözcük seçimi açısından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

8. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserleri, dil unsurları bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir mi?

9. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin cümle unsuru açısından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

10. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserleri argo ifadeler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi kapsamında kullanılabilir mi?

11. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin teknik unsurlar açısından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

12. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin etik iletiler açısından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

13. Peyami Safa'nın Server Bedi imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin psikolojik iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

14. Peyami Safa'nın Server Bedi imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin sosyolojik iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

15. Peyami Safa'nın Server Bedi imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin millî değerlerle ilgili iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

16. Peyami Safa'nın Server Bedi imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin öteki iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun mudur?

1.6. Araştırmanın Amacı

Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera eserlerinin çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilirliğini saptamaktır.

1.7. Araştırmanın Önemi

Türkçe eğitiminde metin odaklı eğitim ilkesi göz önünde bulundurulduğunda, materyal olarak kullanılacak metinlere ihtiyaç duyulur. Peyami Safa'nın Server Bedî müstearını kullandığı polisiye- macera türündeki eserleri Türkçe eğitimine metin olarak kazandırılabilir mi sorusundan yola çıkılarak eserler,

incelenmeye değer bulunmuştur. Bu tezle, Türkçe eğitiminde kullanılacak materyal ihtiyacına cevap verilmeye çalışılmaktadır.

Ayrıca, bu tezin; Cumhuriyet döneminin önemli yazarlarından Peyami Safa'nın Server Bedî imzası ile yazdığı eserlerine yönelik akademik tahlilî bir çalışma olması bakımından alandaki eksikliği giderme yolunda ilk adımı attığı söylenebilir.

1.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma, Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserleriyle sınırlıdır.

2. Araştırmada, Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerin Damla Yayınevi'nden çıkan son baskıları(2003) esas alınmıştır.

3. Araştırma kapsamındaki on dokuz kitabın on tanesi hikâye, dokuz tanesi ise roman türündedir. Hikâye kitaplarındaki toplam metin sayısı; altmış beştir. Dokuz roman kitabından *Sultan Aziz'in Mücevherleri* tek kitapta yer almış olup; diğerleri (Kral Faruk'un Elmasları 1-2, Cingöz'ün Esrarı 1-2 , Zeyrek Cinayeti 1-2 ve Arsen Lüpen İstanbul'da 1-2) iki kitapta toplanmıştır.

1.9. Sayıtlar

1. Edebiyat araştırmalarına kaynaklık eden, geçerliği ve güvenilirliği yüksek olan eserlerden yararlanılacaktır.

2. Eserler; materyal, teknik ve tematik unsurlar açısından incelenerek bulgulara ulaşılabilecektir.

3. Günümüzde, polisiye-maceranın en çok okunan eserler listesinde dünyada ilk sıralarda yer alması ve Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerinin - özellikle Cingöz Recai Maceraları - yazıldığı dönemde tutulup çok okunması, bu eserlerin günümüzde de okunabilirliğini gösterebilecektir.

4. Bu eserler, yazarın üstünde az çalıştığı eserlerde kullandığı Server Bedî imzasıyla yayımlansa bile, edebî rüştünü tamamlamış bir yazarın kaleminden çıkması bakımından eserlerin öğrencilere dil bilinci ve sevgisi kazandırabileceği görülecektir.

1.10. Tanımlar

Server Bedî: Peyami Safa'nın annesi "Server Bedia Hanımefendi"nin isminden esinlenerek oluşturulmuş, 1914'e kadar abisi İlhami Safa'nın, 1914'ten sonra abisinden devralıp kendisinin kullandığı bir müsteardır. Peyami Safa, üzerinde daha az çalıştığı ve geçim kaygısıyla yazdığı eserlerini bu müstearla yayımlamıştır.

Çocuk Edebiyatı: Çocuğun ruhuna hitap eden, onu estetik değerlerle kuşatan eserler yoluyla; çocuğu zihinsel ve ruhsal olgunluğa ulaştırmayı, onun kişilik ve dil gelişimine yardımcı olmayı amaçlayan eserlerin oluşturduğu, kendine özgü özellikleriyle edebiyatın içinde yer alan bir sahadır.

Türkçe Eğitimi: Öğrencilerin yaş ve dil gelişimlerine bağlı olarak okuma, dinleme, konuşma ve yazma diye ifade edilen dört temel beceriyi, öğrencilere istenilen seviyede verebilme, Türkçeyi öğretebilme sanatıdır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi ve tarama modeli kullanılmıştır. Mehmet Tekin'in "Roman Sanatı I" adlı eserinde açıklanan tahkiyeli eser tahlil plânından hareketle, eserlerin teknik ve materyal unsurları tespit edilmiştir. Eserlerin tematik incelemesi ise; Muhsine Helimoğlu Yavuz'un "Masallar ve Eğitimsel İşlevleri" adlı kitabındaki "Masalların Eğitimsel İşlevleri ve İleti Dizini" bölümünden faydalanılarak yapılmıştır. Materyal, teknik, tematik unsurlara ait veriler; tarama, fişleme ve tasnif faaliyetinin ürünüdür.

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini; Peyami Safa'nın Server Bedî müstearını kullandığı polisiye-macera türündeki eserleri oluşturmaktadır.

2003 yılında Damla Yayınevi tarafından son baskıları yapılan Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki altmış beş hikâye ve beş adet roman ise, araştırmanın örneklemidir. Server Bedî imzalı eserlerin ilk baskıları, Harf İnkılâbı'ndan önce yapıldığı için ve öğrencilerin günümüzdeki baskılarına daha rahat ulaşabilecekleri düşünüldüğünden araştırmada Server Bedî imzalı eserlerin son baskıları esas alınmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada literatür taraması yapılarak analiz için temalar oluşturulmuştur. Mehmet Tekin'in "Roman Sanatı 1" adlı eserinde açıklanan tahkiyeli eser tahlil plânından hareketle, eserlerin teknik ve materyal unsurları tespit edilmiştir. Bu plâna göre eserler; teknik unsurlar, vak'a, kişiler, zaman, mekân, dil ve üslûp bakımından incelenmiştir. Eserlerin tematik incelemesi ise; Muhsine Helimoğlu Yavuz'un "Masallar ve Eğitimsel İşlevleri" adlı kitabındaki "Masalların Eğitimsel İşlevleri ve İleti Dizini" bölümünden faydalanılarak yapılmıştır. Yapılan tematik incelemede eserlerin etik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik, öteki iletileri ile millî değerlerle ilgili iletileri belirlenerek bu iletilerin kişilik gelişimine katkıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM III

3.1. CİNGÖZ RECAİ MACERALARI

“Cingöz Recai Maceraları”; Peyami Safa’nın Server Bedî imzalı Cingöz Recai’nin serüvenlerini anlattığı polisiye-macera türündeki on altı kitabından oluşan bir seridir. Kitapların dış kapak resimleri Hasan Eğilmez, kitapların içindeki (siyah beyaz) resimler ise, M. Ökkeş İlhan tarafından çizilmiştir.

Cingöz Recai Maceraları serisinde yer alan; *Elmaslar İçinde, Tiyatro Baskını, Mişon’un Definesi, Esrarlı Köşk, Kaybolan Adam* ve *Cingöz Kafeste* isimli kitapların iç kapak ön yüzünde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu’nun Tebliğler Dergisi’nde ilk ve ortaokul öğrencileri için tavsiyeleri yer alır.

“Cingöz Recai Maceraları” serisinde yer alan on altı kitaptan yedisi (*Elmaslar İçinde, Tiyatro Baskını, Mişon’un Definesi, Esrarlı Köşk, Kaybolan Adam, Şeytanî Tuzak, Cingöz Kafeste*) polisiye-macera türündeki toplam kırk yedi küçük hikâyeden oluşur. Geriye kalan dokuz kitap ise, (*Sultan Aziz’in Mücevherleri, Kral Faruk’un Elmasları 1¹, Kral Faruk’un Elmasları 2, Cingöz’ün Esrarı 1¹, Cingöz’ün Esrarı 2, Zeyrek Cinayeti 1¹, Zeyrek Cinayeti 2², Arsen Lüpen İstanbul’da 1¹, Arsen Lüpen İstanbul’da 2*) polisiye-macera romanıdır.

¹ Yazıldıkları dönemde tek kitap oldukları hâlde 2003 basımlarında yayınevi tarafından bu isimle yayımlanmıştır.

² Yazıldığı dönemde Cingöz Recai Harikulâde Maceraları adı altında yayımlanan bu eser, yayınevi tarafından bu isimle yayımlanmıştır. Server Bedî, *Cingöz Recai Harikulâde Maceralar*, Semih Lütfi Bitik ve Basım Evi, 1935.

“Cingöz Recai Maceraları”, “Çekirge Zehra Maceraları” ve “Kartal İhsan Maceraları” serileri içinde en fazla kitabın yer aldığı seridir. Dolayısıyla kişi, olay, mesaj fazlalığı ile ön plâna çıkar.

İsmiyle müsemma olan Cingöz Recai; başarılı polis şefi Mehmet Rıza’nın bir türlü ele geçiremediği, yakalasa bile elinden kaçırdığı; kendisini yakalamak için İstanbul’a gelen dünyaca ünlü İngiliz dedektif Şerlok Holmes’in hayran kaldığı; soygun için İstanbul’a gelen dünyaca meşhur Fransız hırsız Arsen Lüpén’in bile çaldığı parayı kaptırdığı itibarı bir kahramandır.

Cingöz, eserlerde gerçek görünen hayalî bir kahramandır. Okuyucuda, özellikleri abartılmış ve mükemmelleştirilmiş gerçek bir kahraman hissi uyandırabilir. Çünkü hiçbir olağanüstü özelliği yoktur. Başarılarının, daima kişilik özelliklerine ve yeteneklerine dayandırılarak verilmesi, gerçek görünmesini sağlayan önemli faktörlerden biridir denilebilir. Nitekim Peyami Safa da bir dergiye (Heray) verdiği röportajda Cingöz Recai’nin kendisinin hoşça bir yalanı olduğunu belirterek reel göründüğünü vurgular.(Tekin, 2003:26).

Cingöz Recai’nin genel kültüre dair, hikâyelerde geçen her konuda bir uzman kadar bilgisi vardır. Sağlık, edebiyat, coğrafya, müzik, kitap ve yazarlar hakkında olayların akışı gereği verdiği bilgilerin, okuyucuya genel kültür bilgisi kazandırarak eserlerin niteliğini arttırdığı söylenebilir.

Cingöz Recai, kılıktan kılığa girerek özellikle kazancını haksız yollardan sağlamış kişileri soyar. Çaldığı paranın bir kısmını emri altında çalışan adamlarına verdikten ve diğer masrafları düşükten sonra parayı hayır kurumlarına dağıtır. Eserlerin gerçek ve hayal arasındaki çerçevede yaratılmaları; öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırabilir. Eserler; öğrenciye ilginç gelerek öğrencinin okuma hevesini arttırabilir.

Cingöz Recai, bilgi yönünden çok donanımlı bir kahramandır. Cingöz Recai'nin itibarî bir kahraman olduğunu unutmadan, yazarın kendi karakter özelliklerini kahramana kısmen aksettirdiği de belirtilebilir. Nitekim, Peyami Safa'nın bir şahıs olarak daima bilmeye ihtiraslı olması, keman çalması, Fransızca bilmesi ve hemen her konuda yazacak kadar bilgi sahibi olması (tıp,resim,müzik,felsefe...) gibi özelliklerini Cingöz Recai'de bulmak mümkündür.

Üç seri içinde, kitap ve malzeme bolluğunun bir artısı olarak “Cingöz Recai Maceraları” serisinde, yazar Peyami Safa'nın felsefîk düşünceleriyle daha çok karşılaşmaktadır.

Cingöz Recai maceralarından oluşturulacak bir çizgi film ya da televizyon dizisi, kitaplara olan ilgiyi arttırabilir. Harry Potter kitapları ve filmleri ile beslenen çocukların yerli kahramanlar edinmesinin, millî benlik kazanmalarında etkili ve yararlı olacağı düşünülebilir.

3.1.1. Elmaslar İçinde

Elmaslar İçinde, “Cingöz Recai Maceraları” serisinde Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı ilk hikâye kitabıdır. Altı küçük hikâyeden oluşan bu kitap, ismini kitabın ilk hikâyesi olan “Elmaslar İçinde”den alır. Kitabın iç kapak ön yüzünde: “Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nca 3 Şubat 1975 sayılı Tebliğler Dergisi'nde ilk ve ortaokul öğrencileri için tavsiyeleri uygun bulunmuştur.” ibaresi yer alır.

3.1.1.1. Elmaslar İçinde

“Elmaslar İçinde”, yüz kırk dört sayfalık *Elmaslar İçinde* adlı hikâye kitabının ilk otuz dört sayfasında yer alan hikâyesidir. Kitaba ismini veren hikâye, siyah beyaz altı resimle desteklenmiştir.

Konu: Cingöz Recai’nin, bir mücevherat dükkânını soymak için yaptığı türlü hilelerle dükkânın üst katındaki daireden dükkâna ulaşarak soygunu gerçekleştirmesi ve yine birtakım dalaverelerle polislerin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Ermeni tüccar Mösyö Aharonyan, Cingöz Recai’nin adamları tarafından kaçırlır. Cingöz Recai, giyimi kuşamı ve yüz hatlarıyla Mösyö Aharonyan’a benzedikten sonra, Mösyö Aharonyan’ın evine gider. Ermeni şivesini de başarılı bir şekilde taklit eden Cingöz Recai’yi Mösyö Aharonyan’ın hizmetçisi, Mösyö Aharonyan zanneder. Cingöz Recai’nin adamları da içeri girerek evde bulunan hizmetçi kız ve kardeşini bağlarlar. Cingöz ve adamları, Mösyö Aharonyan’ın odasındaki döşemeleri söker, yanlarında getirdikleri makineyle demiri kırarlar. Çalışmalarını bitiren Cingöz Recai ve adamları, alt kattaki kuyumcu dükkânına geçerek dükkânı soymaya başlarlar. Hırsızlar; üst daireden gelen gürültü ve ayak seslerini duyunca, az önce bağladıkları hizmetçi ve kardeşinin kurtularak onları polise ihbar ettiğini anlarlar.

Cingöz Recai, derhal diğer adamlarını arayarak onlara polis kıyafetleriyle verdiği adrese gelmelerini söyler. Olay yerine gelen Cingöz’ün polis kıyafetindeki adamları, merak içindeki halkı da dağıtmaya çalışarak Cingöz Recai ve yardımcılarının ellerine birer kelepçe takarak onları olay yerinden uzaklaştırırlar.

Apartmandaki polisler; sokaktaki gürültüleri işitip dışarı çıktıklarında sahte polislerin Cingöz’ün adamları olduğunu anlarlar.

3.1.1.2. Cingöz Tehlikede

“Cingöz Tehlikede”, *Elmaslar İçinde* adlı hikâye kitabının ikinci hikâyesidir. Kitabın 35-56. sayfaları arasında yer alan bu hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz’ün, Perapalas’ta verilen baloda giriştiği soygunu meşhur polis hafiyesi Mehmet Rıza’ya yakalanmadan başarıyla gerçekleştirmesidir.

Özet: Mehmet Rıza’nın davet edildiği Perapalas’taki baloya, Cingöz Recai de katılır. Cingöz, hiç çekinmeden Mehmet Rıza’nın yanına giderek yapacağı soygundan onu haberdar eder. Soygun plânına göre Cingöz, baloda bulunan zengin bir Amerikalı hanımın gerdanlığını çalacaktır. Cingöz, bunu gerçekleştirmek için kadınla dans ederken kadının gerdanlığını çözer ve sahtesini kadının boynuna takar. Mehmet Rıza, gerdanlığı kadının boynunda görünce çalınmadığını zanneder; fakat Cingöz, sahtesiyle gerdanlığı değiştirdiğini söyleyince hırsız ve polis arasında kovalamaca başlar. Cingöz Recai, halat yardımıyla otelden kaçmaya çalışırken polis tarafından sıkıştırılır. Teslim olmak yerine kendini boşluğa bırakır ve bir otomobilin üstüne düşer. Otomobille oradan uzaklaşır. Mehmet Rıza da bir otomobile binerek Cingöz’ü takip etmeye başlar. Takip edildiğini anlayan Cingöz, otomobili yavaşlatır ve otomobilden atlayarak karanlıkta gizlenir. Mehmet Rıza, bir müddet boş otomobili takip eder; fakat otomobilin içinde kimse olmadığını anlayınca geri döner, yavaş yavaş ilerleyerek yol kenarlarında Cingöz’ü aramaya başlar. Cingöz yere yatarak kendini gizlemeyi başarır. Cingöz, yavaş gitmekte olan Mehmet Rıza’nın otomobilinin peşinden koşarak otomobile biner. Mehmet Rıza’yla kısa bir boğuşmadan sonra Cingöz, onu otomobilden indirir ve Rumelihisarı’ndaki köşküne gider. Ancak bu sefer, Cingöz’ün yaptığını Mehmet Rıza da yapar ve Cingöz’ün kullandığı otomobile arkadan gizlice binerek Cingöz’ün köşküne kadar gider. Cingöz, evine kadar gelen konuğunu güzelce ağırlar.

3.1.1.3. Nazar Boncuğu

“Nazar Boncuğu”, *Elmaslar İçinde* adlı hikâye kitabında, 57-88. sayfalar arasında yer alan üçüncü hikâyedir. Hikâye, yedi resimle desteklenmiştir.

Konu: Beyoğlu sinemasına giden Ahmet Bey ile eşinin, Cingöz ve adamları tarafından bir tuzağa düşürülerek soyulması ve Mehmet Rıza’nın Cingöz’ü yakalama girişimleridir.

Özet: Ahmet Bey ve eşi, Beyoğlu sinemalarının birinde orta kattan bir loca tutarlar. Cingöz Recai, orta katta geriye kalan tüm locaları tutar ve adamlarını yerleştirir. Cingöz’ün adamlarından biri, plân gereği bir şeyler konuşmak bahanesiyle Ahmet Bey’i dışarı çıkarır ve aşağı kata inmeye ikna eder. Cingöz, Ahmet Bey’in eşinin bulunduğu locaya girerek kadını bayıltır ve kadının takmış olduğu tüm mücevherleri alır. Cingöz’den işaret alan adamları; yine plân gereği, orta kattaki localarından dışarı çıkarak salondakileri, hırsızdan haberdar ederler. Cingöz Recai, ortaya çıkan kargaşadan faydalanarak salondan kaçır.

Mehmet Rıza; yaptığı soruşturmanın sonunda, çevredekilerden Cingöz’ün beyaz bir otomobille Galatasaray’a doğru gittiğini öğrenince, hemen polis memurlarına o mevki tutmalarını emreder. Polisler, beyaz otomobili durdurarak Mehmet Rıza’nın gelmesini beklerler. Olay yerine gelen Mehmet Rıza, otomobilde yaptığı araştırmada; Cingöz’ün yerine üstüne ceket giydirilmiş, başına yastık geçirilmiş bir bastonla karşılaşır. Cingöz’ün bu işlerde kullanılmak üzere tasarlanmış otomobilinin döşemelerini sökerek, otomobilin altından kaçtığı anlaşılır. Mehmet Rıza, Cingöz’ü yakalayabilmek için şoförünü serbest bırakarak izlemeye karar verir. Mehmet Rıza, şoförün girdiği apartmandaki daireye girince Cingöz’ün orada olduğunu anlar. Cingöz’ü yakalamak için elinde silahı ile Cingöz’ün karşısına çıkar. Cingöz, sözleri ve rahat tavırlarıyla dairede adamlarının olduğunu onu inandırır ve Mehmet Rıza’nın bir anlık boşluğundan faydalanarak kaçmayı başarır.

3.1.1.4. Yangın Yerinde

“Yangın Yerinde”, *Elmaslar İçinde* adlı hikâye kitabında, 89-114. sayfalar arasında yer alan dördüncü hikâyedir. Bu hikâyede resim bulunmamaktadır.

Konu: Cingöz Recai’nin, kazancını haksız yollardan sağlamış Mahmut Bey’i soyması ve polislerin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Mahmut Bey, iş çıkışı Cingöz ve adamları tarafından kaçırılarak gizli bir meskene götürülür. Cingöz, Mahmut Bey’den evindeki kasanın anahtarını alır ve yanına yardımcısı Ziya’yı da alarak Mahmut Bey’in evine gider. Mahmut Bey’in hanımı, kapıdaki yabancılara direnince Cingöz ve Ziya, zorla içeri girerler. Cingöz, kadından kasanın yerini öğrenir. Ziya’yı kadının yanında bıraktıktan sonra, kasanın olduğu odaya geçer ve kasayı boşaltır. Bu sırada kadın, Ziya’nın elinden kurtularak mahalleliyi ve polisleri evin bahçesinde toplamayı başarır. Bütün bu gürültüleri ve bağrıışmaları işiten Cingöz; gayet sakin bir hâlde, yardımcısının hayret dolu bakışları altında sigara ve kahvesini içerek çıkış yollarını düşünür. Bahçedekilerin kapıyı zorlamaları artınca, Ziya ile birlikte evin kömürlüğüne giderler. Kömür çuvallarından iki tanesini boşaltıp, çuvallara delik açıp içine girerler. Kapı açılınca içeri giren polisler, kömürlüğü arar; hatta çuvalları çekerek arkalarına bakar; fakat bir şey bulamayınca yukarı kata çıkarlar. Polislerin yukarı kata çıkmalarından faydalanan Cingöz Recai ve yardımcısı Ziya, oradan uzaklaşmayı başarırlar. Cingöz, adamlarının gizlendikleri meskene gider ve diğer adamlarını da alarak oradan uzaklaşır. Mahmut Bey ise, viranede polisler tarafından ertesi gün bulunur.

3.1.1.5. Alevlerden Sonra

“Alevlerden Sonra”, *Elmaslar İçinde* adlı hikâye kitabında, 115-130. sayfalar arasında yer alan beşinci hikâyedir. Hikâyede dört resim kullanılmıştır.

Konu: Kendini Fransız doktor, profesör Oltramar olarak tanıtan Cingöz'ün; antika meraklısı, zengin bir Yunanlı'nın değerli vazosunu çalması ve Mehmet Rıza'nın elinden kurtulmasıdır.

Özet: Cingöz Recai, eski Bet şehri imalatından çok kıymetli bir Çin vazosuna sahip, antika meraklısı, zengin bir Yunanlı'dan vazoyu çalabilmek için Yunanlı'nın oturduğu apartmanı satın alır. Apartmanın ikinci katında oturarak kendini Fransız doktor Oltramar ismiyle tanıtır. Vazoyu çalabilmek için kendi dairesinde yangın çıkarır. Apartmanda oturanlar, değerli eşyalarını apartmandan uzaklaştırmaya başlarlar. Yunanlı kiracı da vazoyu, iki hamalla birlikte bir otomobile taşıyarak apartmandan uzaklaştırır; fakat yolda Cingöz'ün adamları, kiracının bindiği otomobili durdurarak vazoyu Yunanlı'dan alırlar.

Yangını soruşturmak üzere gelen polisler içinde Mehmet Rıza'nın otomobilini gören Cingöz, adamlarına kaçış plânını hazırlamalarını emreder. Fransız doktor Oltramar yani Cingöz Recai, polislerin yanında da rolüne devam ederek hep Fransızca konuşur. Sevgilisi Lusi de kendini polislere, doktorun eşi olarak tanıtır. Bütün bu hilelere rağmen Mehmet Rıza, Cingöz'ü tanır ve tutuklar. Tutukluları müdüriyete götüren şoför, Cingöz'ün adamı çıkınca Cingöz, Mehmet Rıza'dan kurtulur.

3.1.1.6. Zifiri Karanlıkta

“Zifiri Karanlıkta”, *Elmaslar İçinde* adlı hikâye kitabında 131-144. sayfalar arasında yer alan sonuncu hikâyedir. Bu hikâyede, iki resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz'ün, Londra otomobil fabrikatörlerinden birinin kızının yakut küpelerini çalabilmek için kendisini İngiliz bilgini olarak tanıttığı zengin bayanla arkadaşlık kurarak emeline ulaşmasıdır.

Özet: Cingöz Recai, bir haftadan beri Tarabya'daki Tokatlıyan Oteli'nde bulunan Londra otomobil fabrikatörlerinden birinin kızı olan ve oldukça kıymetli yakut küpeleriyle meşhur Mis Ketî Brekenştayn'ın paha biçilmez küpelerini çalmak için aynı otelde İngiliz bilgini Cak Şevinerton ismiyle kalır.

Plân gereği Cingöz'ün şoförü, Mis Ketî'nin şoförü Zaven'i birahaneye davet eder ve onu Mis Ketî'yi baloya götüremeyecek hâle gelinceye kadar içirir. Cingöz, oteldeki ismiyle Cak Şevinerton, Mis Ketî'yle görüşerek bu duruma kendi şoförünün neden olduğunu belirtir ve özür dilemek amacıyla onu baloya götürebileceğini söyler. Mis Ketî, bu teklifi kabul eder.

Cingöz, kadının yanından ayrıldıktan sonra Cingöz'ün adamlarından biri, kadının yanına giderek kendini Türk polisi Mehmet Rıza olarak tanıtır. Cingöz'ün adamı, Mis Ketî'ye baloya birlikte gideceği adamın aslında bir hırsız olduğunu ve küpelerini çalacağını; fakat kendisinin baloda onu kollayacağını bildirir. Baloda İngiliz bilgini yani Cingöz, kadının yanından ayrılır ve polis yani Cingöz'ün adamı, kadının yanına gelir. Tam bu esnada salonun tüm ışıkları söner ve sahte polis, İngiliz'e küpelerin emniyette olmasını sağlamak için kendisine vermesini söyler. Kadın, küpelerini çıkarıp sahte polisin avucunun içine koyar. Işıklar yanınca Mis Ketî, yanında ne İngiliz bilginini ne de Türk polisini görür.

Mis Ketî, hakikî Mehmet Rıza tarafından sorguya çekilince Cingöz'ün küpeleri daha rahat çalabilmek için böyle bir hile düzenlediği anlaşılır.

3.1.2. Tiyatro Baskını

Tiyatro Baskını, “Cingöz Recai Maceraları” serisinde yer alan Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı ikinci hikâyeye kitabıdır. Altı küçük hikâyeden oluşan bu kitap, ismini kitabın ilk hikâyesi olan “Tiyatro Baskını”ndan alır. Kitabın iç kapak

ön yüzünde: “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu’na 31 Mart 1975 tarih ve 1833 sayılı Tebliğler Dergisi’nde ilk ve ortaokul öğrencileri için tavsiyeleri uygun bulunmuştur.” ibaresi yer alır.

3.1.2.1. Tiyatro Baskını

“Tiyatro Baskını”, *Tiyatro Baskını* adlı hikâye kitabının 5-21. sayfaları arasında yer alan ilk hikâyesidir. Hikâyede, beş adet resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz Recai’nin bir bayanın inci gerdanlığını, adamlarının yardımıyla çalması ve keskin zekâsı sayesinde polislerin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Cingöz Recai, tiyatro izlemeye eşiyile birlikte giden bir bayanın boynundaki inci gerdanlığı çalabilmek için tiyatroya ihtiyar görünümünde gider. Zengin çiftin oturduğu locanın çevresindeki localara, kendi adamlarını yerleştirir. Çiftin hemen bitişiğindeki locaya yardımcısı Faika’yı yerleştirir. Faika, oyunun başından itibaren sürekli bakışlarıyla inci gerdanlığa sahip hanımın eşinin dikkatini çekmeyi ve onu peşinden bahçeye kadar götürmeyi başarır. Adam, bahçede Cingöz’ün adamları tarafından bağlanır. Böylece kadının yalnız kalması sağlanır. Tiyatro salonunun elektrikleri de Cingöz’ün adamları tarafından kesilince, Cingöz, üzerine kloroform dökülmüş pamukla kadını bayıltır ve kadının gerdanlığını çalar. Cingöz, kaçmak üzereyken birden tiyatro salonunun polislerle dolduğunu görünce bahçedeki bağlanan adamın kurtulduğunu anlar. Bunun üzerine Cingöz ve adamları, oyuncuların giyinme odasına girerek kıyafetlerini değiştirirler. Polislerin oyuncu zannettikleri Cingöz ve adamları, olay yerinden uzaklaşmayı başarırlar.

3.1.2.2. Tütüncünün Ölümü

“Tütüncünün Ölümü”, *Tiyatro Baskını* adlı hikâye kitabında, 22-47. sayfalar arasında bulunan ikinci hikâyedir. Bu hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Faili bulunamayan bir cinayetin Cingöz’ün üzerine atılması neticesinde, Cingöz’ün bir dedektif titizliğiyle çalışarak bu cinayeti aydınlatmasıdır.

Özet: Bayezid’deki evinde yalnız başına oturan, üvey hemşehrisinin oğlu Mahmut’tan başka akrabası olmayan, zengin Tütüncü Abbas Efendi; evine yüklü miktarda para getirdiği akşamın sabahında ölü bulunur. Katil bulunamayınca gazetelerden biri, Cingöz’ü şüpheli olarak gösterir. Cingöz Recai; cinayete karışmadığını, cinayetin failini bulmak için çalışacağını ve çalınan parayı da ele geçirdiği takdirde Kızılay Cemiyeti’ne bağışlayacağını bildiren yazısını gazetelerin birinde yayımlar.

Cingöz, soruşturmaya öncelikle tütüncü Abbas Efendi’nin hemşehrisinin oğlu Mahmut ile başlar. Cingöz, Mahmut’un cinayet gecesi Kadıköy’de acele acele yemek yediğini, yemek yerken kendi kendine konuşur bir hali ve yüzünün sarı renkte olduğunu ortaya çıkarır. Mahmut’u, cinayet gecesi Sirkeci’den Kadıköy’e taşıyan motorcudan, Mahmut’un o gece çok telaşlı olduğunu ve istenilen parayı pazarlık yapmadan verdiğini öğrenir. Yaptığı araştırmalar sonunda Cingöz Recai, Mahmut’un saat yedi buçuk ile gece yarımında Kadıköy’de bulunduğunu, aradaki beş saatlik sürede Bayezid’a gidip gelebileceğini tespit eder. Bütün bu araştırmalar, katilin Mahmut olduğunu kanıtlamaktadır. Cingöz Recai, bu işin peşini bırakmayarak katili yakalamak için eşi Mebruke’den kadınlık cazibesini kullanmasını ister. Mebruke ve onun şoförü kılığında Cingöz, Mahmut’un çalıştığı işyerine giderler. Gerçekten de Mebruke, bir adres sormak bahanesiyle Mahmut’u arabaya bindirmeyi ve eve kadar götürmeyi başarır.

Cingöz Recai, Mahmut'u söz oyunları ile sıkıştırarak suçunu ona itiraf ettirir. Cingöz, Kızılay'a verdiği söz üzerine, çalınan paranın eksik kalan kısmını tamamlayarak parayı, Kızılay Cemiyeti'ne bağışlar ve katili de polislerle teslim eder.

3.1.2.3. Japon Masası

“Japon Masası”, *Tiyatro Baskını* adlı hikâye kitabında, 48-65. sayfalar arasında yer alan üçüncü hikâyedir. Bu hikâyede, dört resim yer alır.

Konu: Cingöz'ün, Muhtar Şadi isimli bir adamın antika vazosunu çalabilmek için kendini İskoç olarak tanıtmaya ve emeline ulaşmasıdır.

Özet: Antika eşyalara meraklı Cingöz Recai, Muhtar Şadi isminde zengin bir adamın kıymetli Japon masasına sahip olabilmek için kılık kıyafetini değiştirerek korkusuzca, adamın evine gider. Ona masa için yedi bin lira fiyat teklif eder. Cingöz, Muhtar Şadi'ye gerçek kimliğini söyleyerek eğer masayı bu fiyata satmayacak olursa, masayı bedava ele geçireceğini söyler. Muhtar Şadi Bey'den ret cevabını alması üzerine oradan ayrılır.

Muhtar Şadi Bey'in aklına, masayı müzayedede on iki bin lira karşılığında almak isteyen İskoç'a haber vermek gelir. Muhtar Şadi Bey, İskoç'a haber vermenin yollarını aramakta iken İskoç'tan bir telefon gelir ve İskoç, masayı on beş bin liraya alıp alamayacağını sorar. İçinde bulunduğu tehlikeli durumdan kârlı bir şekilde kurtulacağını düşünen Muhtar Sadi Bey, teklifi hemen kabul eder.

Masayı almak üzere İskoç, köşke otomobiliyle gelir. İskoç, yolda bir hücumla uğramaktan korktuğu için yanına parayı almadığını ve evinde vereceğini söyler. Bunun üzerine Muhtar Şadi Bey de otomobile biner; fakat yolda İskoç, silahını çıkartarak Türkçe konuşmaya başlar. Sahte İskoç, müzayedede masaya on iki bin lira

veren kişi ile eve kadar gelerek masaya yedi bin lira teklifinde bulunan adamın kendisi yani, Cingöz Recai olduğunu açıklar. Cingöz Recai, tüm bu entrikaları aslında başından beri masayı bedava ele geçirmek için plânladığını belirtir ve Muhtar Şadi Bey’i kibar bir şekilde otomobilden indirerek, süratle uzaklaşır.

3.1.2.4. Aynalı Dolap

“Aynalı Dolap”, *Tiyatro Baskını* adlı hikâye kitabında, 65-90. sayfalar arasında bulunan dördüncü hikâyedir. Bu hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Zengin bir Rum tacirin eşinin gerdanlığını çalabilmek için Cingöz’ün, yan daireden gerdanlığın bulunduğu dolaba bir delik açarak soygunu gerçekleştirmesi ve bununla da yetinmeyerek meşhur polis hafiyesi Mehmet Rıza’nın kılığına girerek zengin tüccardan para da aşırmasıdır.

Özet: Beyoğlu’nun tanınmış tüccarlarından zengin bir Rum olan Nicola İdis’in eşinin inci gerdanlığı kaybolur. Zengin tüccar, bu durumu hemen polis hafiyesi Mehmet Rıza’ya bildirir.

Mehmet Rıza incelemelerde bulunmak için olay yerine gider. Dolabı duvardan ayırarak, duvarı büyütecisi ile inceler ve duvarın boydan boya dolap hizasında kesildiğini görür. Aynalı dolabın arkasındaki tahtalar, birer küçük vida ile tutturuldukları için onların kolaylıkla sökülebileceğinin farkına varır. Hırsızların soygunu gerçekleştirebilmek için yan daireyi tuttukları anlaşılır. Mehmet Rıza, bu kadar zekice bir soygunu Cingöz’den başkasının yapamayacağını düşünür. Bitişik daireye gidip Cingöz’ü karşısında görünce yanılmadığını anlar. Onu yakalamak için silahını doğrultur; ancak Cingöz, Mehmet Rıza’nın dikkatini dağıtır ve elinden silahını alır. Kapıyı Mehmet Rıza’nın üstüne kilitleyerek oradan uzaklaşır. Mehmet Rıza, kapıyı açmak için epeyce uğraştıktan sonra yan daireye geçer. Orada, madamın

konuşmalarından Cingöz'ün kendisinin kılığına girerek Mösyö'yü alıp evden çıktığını anlar. Çevrede yaptığı soruşturma neticesinde, hemen bir otomobile atlayarak onların gittikleri yöne gider. Cingöz'ün otomobilini takip etmeye başlar. Dönemeç yerinde, öndeki otomobil bir aralık gözden kaybolur. Dönemeci geçtikten sonra öndeki otomobil, yavaş yavaş ilerler. Bu fırsattan yararlanan Mehmet Rıza, öndeki otomobile atlar. Otomobile binince hayretler içinde kalır; çünkü otomobilde baygın hâlde uzanmış Nicola İdis'ten başkası yoktur. Mehmet Rıza, Rum tüccarı ayıltınca, Cingöz'ün, tüccarın yüklü miktarda parasını da aldığını öğrenir.

3.1.2.5. Son Muvaffakiyet

“Son Muvaffakiyet”, *Tiyatro Baskını* isimli hikâye kitabında, 91-114. sayfalar arasında yer alan beşinci hikâyedir. Bu hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz'ün etkisiz hâle getirdiği Ermeni tüccarın kılığına girerek yüklü miktardaki parasını çalması ve adamlarının yardımıyla polislerle sarılı mağazadan kaçmasıdır.

Özet: Cingöz Recai, Sultanhamam'da Ermeni tüccar Zaven'in sahip olduğu büyük bir kumaş mağazasını soymak ister. Bir gün tüccarın odasına girerek ona isminin ve mesleğinin “ İyiliksever hırsız”(s.97). şeklinde yazılı olduğu kartviziti uzatır. Ermeni tacirden, kibarca on beş bin lira rica eder. Bu parayı vermek istemeyen tüccarı bayıltarak etkisiz hâle getirdikten sonra, yanında taşıdığı araç gereçlerle kendini tüccara benzetir. Tüccarın kıyafetlerini de kendi üstüne giydikten sonra, adamlarını çağırır. Odaya sandıkla gelen adamları, tüccarı bu sandığın içine koyarak mağazadan çıkarırlar. Cingöz, Ermeni tüccar Zaven'in iki gün boyunca mührünü kullanarak bankalardan para çeker ve banka senetlerini de ele geçirir. Ancak sahte Zaven Efendi, mağazada çalışanların şüphesini uyandırır. Mağazadakilerin durumu polise bildirmesiyle, mağaza polisler tarafından sarılır.

Mağazanın polisler tarafından sarıldığını anlayan Cingöz, kaçış plânı için adamlarını arayarak emirler verir. Kendisi de her an kaçabilmek için oturduğu odadan dışarıya bir ip sarkıtır. Cingöz'ün ön taraftan kaçabilmesi için polis kılığındaki adamı, caddedeki tüm polislere Mehmet Rıza'nın talimatı olduğu yalanını söyleyerek onları caddenin arka tarafına geçirmeyi başarır. Cingöz, binanın ön cephesinden iple ikinci kata iner. O kattaki adamları, mağazanın memurları gibi davranarak polislere hırsızın üst kata çıktığı yalanını söyleyerek polisleri oradan da uzaklaştırırlar. İkinci kata iple inen Cingöz, boş olan ön caddeden kaçır.

3.1.2.6. Anadolu Kavağında Bir Cinayet

“Anadolu Kavağında Bir Cinayet”, *Tiyatro Baskını* adlı hikâye kitabında, 114-142. sayfalar arasında yer alan sonuncu hikâyedir. Hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Birinci Dünya Savaşı yıllarında türlü yolsuzluklara başvurarak büyük bir servet toplamış, dama meraklısı Hüsnü Bey'in karşısına; Cingöz'ün usta bir dama oyuncusu Namık Bey adında biri olarak çıkıp servetinin bir kısmını çalarak zekice plânları sayesinde polisin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Hüsnü Bey, Birinci Dünya Savaşı zenginlerinden dama meraklısı bir ihtiyardır. Cingöz Recai, Hüsnü Bey'in mücevherlerini çalabilmek için kendini onun yaşıtı, dama ustası Namık Bey adında biri olarak tanıtır. Namık Bey, damada öyle ustadır ki, gözleri kapalı oynayarak bile karşısındakini yenmektedir. Damaya çok düşkün olan Hüsnü Bey, bu kadar usta bir dama oyuncusu ile arkadaşlık kurmaktan çok memnundur. Hüsnü Bey, Namık Bey'le daha fazla zaman geçirmek ve dama oynayabilmek için onu her gece çiftliğinde misafir olarak ağırlamaya başlar.

Cingöz'ün Hüsnü Bey'in çiftliğinde kaldığı gecelerden birinde Cingöz'ün adamları, çiftliğe girer ve Hüsnü Bey'i bağlayarak mücevherleri çalarlar. O sırada

Hüsnü Bey, ihtiyarlığından beklenmeyecek bir kuvvet sarf ederek iplerinden kurtulur ve silahı ile soygunculara ateş eder. Karanlıkta hiç kimseye isabet ettiremez; fakat paniğe kapılan soygunculardan biri, Hüsnü Bey'in üzerine atılır ve kamasını çekerek onu öldürür. Soyguncular, olay yerinden uzaklaşırken ustaları Cingöz ile karşılaşır ve Cingöz'den adam öldürdükleri için esaslı bir azar işitirler. Silah sesini duyan uşak ve hizmetçi uyanırlar.

Uşak, hizmetçi ve Namık Bey; Hüsnü Bey'in odasına girdiklerinde onun cansız bedeni ile karşılaşınca hemen polise giderler. Mehmet Rıza, hizmetçi kızı ve uşağı sorguya çektikten sonra serbest bırakır. Mehmet Rıza, Namık Bey'in sorgusu sırasında polis memurlarının birinden makas isteyerek, Namık Bey'in yüzündeki maskeyi çıkarır ve Cingöz'ü umum müdürüne tanıtır.

Mehmet Rıza, Cingöz'ün bileklerine kelepçeyi geçirmek üzereyken, Cingöz içtiği sigaranın ortasına basar ve birdenbire odanın içini koyu bir duman kaplar. Bu durumdan yararlanan Cingöz, dairedaki bir polis memurunu bayıltıp onun kıyafetini giyerek binadan kaçmayı başarır.

3.1.3. Mişon'un Definesi

Mişon'un Definesi, "Cingöz Recai Maceraları" serisinde Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı üçüncü hikâye kitabıdır. 114 sayfa ve yedi küçük hikâyeden oluşan bu kitap, ismini kitabın ilk hikâyesi "Mişon'un Definesi"nden alır. Kitabın iç kapak ön yüzünde: "Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nca 31 Mart 1975 tarih ve 1833 sayılı Tebliğler Dergisi'nde ilk ve ortaokul öğrencileri için uygun bulunmuştur." ibaresi yer alır.

3.1.3.1. Mişon'un Definesi

“Mişon'un Definesi”, *Mişon'un Definesi* adlı hikâye kitabının ilk hikâyesidir. Kitabın 5-18. sayfaları arasında yer alan hikâyede, dört resim kullanılmıştır.

Konu: Ölmek üzere olan Mişon adlı zengin Yahudi'den, definenin yerini öğrenebilmek için Cingöz'ün, Azrail kılığına girmesi ve defineyi bulup polislerden kaçmasıdır.

Özet: Cingöz Recai; gazeteden Mişon isminde ölmek üzere olan bir Yahudi'nin, babasından kalan mirası sakladığını ve definenin yerini kimseye söylemediğini öğrenir.

Cingöz Recai ve adamı Feridun, bu defineyi ele geçirebilmek için ihtiyarın ikamet ettiği Balat'taki evine giderler. Cingöz Recai ve yardımcısı, Yahudi'nin karısını bağlarlar. Cingöz Recai, yanında getirdiği çantadan siyah bir örtü çıkararak bütün vücuduna sarar ve başına da içi boş, mukavva bir iskelet kafası geçirir. Azrail kılığındaki Cingöz, türlü söz oyunları ile Mişon'dan definenin yerini öğrenir.

Cingöz ve yardımcısı Feridun, Mişon'un tarif ettiği bodrum katındaki yeri kazarlar ve defineyi alıp kaçmak üzereyken yukarı kattan gürültüler duyarlar. Mişon'un karısının, bağlarından kurtulup onları polise ihbar ettiğini anlayınca başka bir çıkış yolu ararlar. Su deposundan kaçmaya çalışırken polisler de arkalarından gelirler. Hırsızlara yetişen Mehmet Rıza, elinde silahı ile onları durdurur. Feridun, Mehmet Rıza'nın dikkatini dağıtmayı başarır. Onun bir anlık dalgınlığından faydalanan Cingöz ve Feridun, hemen üzerine atlar ve kollarını bağlayarak kaçarlar. Arkadan gelen diğer polisler, Mehmet Rıza'yı bağlarından kurtarırlar.

3.1.3.2. Bodrumda Kalanlar

“Bodrumda Kalanlar”, *Mişon’un Definesi* adlı hikâye kitabının ikinci hikâyesidir. Kitabın 19-33. sayfaları arasında yer alan hikâyede, dört resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz’ün yardımcısı Fufu’nun, Paşa’nın yalısına Matmazel Mari adıyla yerleşip Cingöz ve adamlarını yalıya sokması, Cingöz’ün Mehmet Rıza’yı tuzağa düşürüp yalıyı soymasıdır.

Özet: Cingöz Recai, Çengelköy’deki İhsan Paşa yalısını soyabilmek için önceden, adamlarını yalıya yerleştirir. Kendisi de Feridun ile birlikte denizden motorla yalıya ulaşarak adamlarının yardımıyla yalıya girer. Hem soygunu gerçekleştirir hem de İhsan Paşa’yı kaçıır. Ertesi sabah Paşa’nın hanımı, olaydan Mehmet Rıza’yı haberdar eder.

Yalıda incelemelerde bulunan Mehmet Rıza, hırsızlığın Cingöz Recai tarafından yapıldığını, Matmazel Mari adıyla Paşa’nın yalısında kalan yankesici Fufu’nun, Cingöz’e yardım ettiğini ve Cingöz’ün, İhsan Paşa’yı bahçedeki iki katlı eski köşkün bodrumuna sakladığını tespit eder. İhsan Paşa’nın hanımı ile bahçedeki köşkün bodrumuna indiklerinde, gerçekten de İhsan Paşa’yı orada eli kolu bağlı vaziyette bulurlar. İkisi, Paşa’nın yanına gidince bodrum kapısı arkalarından kilitlenir. Kapının arkasından kahkahaları duyulan Cingöz, yalıyı daha iyi soyabilmek, Mehmet Rıza’yı tuzağa düşürmek ve bodrum katına çekebilmek için böyle bir plân yaptığını anlatır. Cingöz, yalıyı soyduktan sonra oradan ayrılır. Polis merkezine telefon ederek Mehmet Rıza’yı, Paşa’yı ve Paşa’nın hanımını kurtarmaları için adresi bildirir, onlara selâm göndermeyi de ihmal etmez.

3.1.3.3. Esrarlı Dolap

“Esrarlı Dolap”, *Mişon’un Definesi* adlı hikâye kitabının üçüncü hikâyesidir. Kitabın 34-46. sayfalarında bulunan hikâyede, resim yer almaz.

Konu: Cingöz’ün soygunu gerçekleştirebilmek için soyacağı dolabın bulunduğu dairenin alt katında bulunan bir kundura dükkânını kiralaması, alt kattan delik açarak dolaba ulaşması ve hırsızı yakalamak için dolabın başında nöbet bekleyen Mehmet Rıza’yı da atlatarak dolabı soymasıdır.

Özet: Mehmet Rıza’yı, zengin dostlarından biri arayarak servetlerini sakladıkları dolabın soyulduğunu söyler. Meşhur polis hafiyesi, hırsızlığı meydana çıkarmak için dolabın içine para koyup ev sahibiyle beraber odada beklemeye başlar. Ev sahibi, saat ilerleyince uyur; fakat Mehmet Rıza beklemeye devam eder. Gece, odanın elektrikleri kesilir ve dolaptan bir çatırtı duyulur. Mehmet Rıza, odada gördüğü gölgenin üzerine atılır. Sesleri duyan ev halkının ellerinde lâmbalarla odaya geldikleri vakit, boğuştuğu kişinin ev sahibi olduğunu fark eder. Dolap ise, kırılarak açılmış ve içindeki para da çalınmıştır. Mehmet Rıza da dahil olmak üzere evdekiler, büyük bir şaşkınlık içerisinde iken telefon çalar. Telefondaki kişi meşhur hırsız, Cingöz’dür. Cingöz, soygunu gerçekleştirebilmek için alt kattaki ayakkabı dükkânını kiralayıp tavandan dolabın kesiştiği yere delik açtığını anlatır. İkinci soygunu ise, kiraladığı dükkândan gerçekleştirebilecekken, Mehmet Rıza’ya oyun oynamak için elektrik tellerini kesip odaya girerek yaptığını açıklar.

3.1.3.4. Kasa Başında

“Kasa Başında”, *Mişon’un Definesi* adlı hikâye kitabının dördüncü hikâyesidir. Kitabın 47-80. sayfaları arasında yer alan hikâyede, altı resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz’ün yardımcısı Matmazel Raşel’in sekreter olarak çalıştığı yazıhanenin, Cingöz ve adamları tarafından soyulmasıdır.

Özet: Abbas Mahmut isimli bir tüccar, soyulduğu şikâyeti ile Mehmet Rıza’ya müracaat eder. Mehmet Rıza, tüccarın tarifinden soygunu yapanın Cingöz olduğunu anlar ve tüccarın yanında çalışan Matmazel Raşel’den şüphelenir.

Mehmet Rıza, Cingöz’ü yakalamak üzere, tüccarın işe yeni aldığı Ermeni genci olarak yazıhaneye gelir ve kendini orada çalışanlara Mösyö Arşak olarak tanıtır. Yazıhanede Mösyö Arşak olarak çalışmaya devam eden Mehmet Rıza, bir gün Raşel’in çalışmak bahanesiyle akşam yazıhanede kalmak için tüccardan izin istemesi üzerine kendisi de gizlenerek yazıhanede kalır. Raşel, çalışmak yerine aşağı kata inerek bekçi Hasan’ın yanına gider. İçine uyku ilacı atılmış suyu, cilve ile bekçiye içirir. Ardından dışarı çıkarak Cingöz’ü içeri alır. Cingöz, yanında getirdiği malzemelerle dolabı açarak içindeki bütün parayı alır. Olanları izleyen Mehmet Rıza, silahını çıkararak odaya girer. Raşel, Ermeni iş arkadaşının polis olduğunu bu esnada öğrenir. Mehmet Rıza, ikisinin ellerine de kelepçe geçirir, kapıyı kilitleyerek merkeze telefon eder ve polis gönderilmesini söyler. Cingöz, dışarıdaki adamlarına ıslık çalarak işaret verir. Mehmet Rıza, polislerin geldiğini sanarak kapıyı açınca, Cingöz’ün adamları tarafından yere serilir. Cingöz ve adamları, diğer polisler gelmeden kaçarlar. Merkezden gelen polisler ise, yazıhanede kapıcı Hasan’la, Mehmet Rıza’dan başkasını bulamazlar.

3.1.3.5. Bir Düğün Gecesi

“Bir Düğün Gecesi”, *Mişon’un Definesi* adlı hikâye kitabının beşinci hikâyesidir. Kitabın 81-92. sayfaları arasında yer alan hikâyede, resme yer verilmemiştir.

Konu: Cingöz’ün, Mısırlı İhsan Paşa’nın kızıyla evlenebilmek için kendini Avrupa’dan yeni gelmiş, İzmirli bir genç olarak tanıtip düğün gecesi gelinin kıymetli tacını çalmasıdır.

Özet: Mısırlı İhsan Paşa’nın son derece zengin, güzel ve zeki kızı Mevhibe’nin düğününde, davetliler gelinin ortalıktan kaybolduğunu fark ederler. Buna yalının ışıklarının birdenbire sönmesi de eklenince, herkes telâşa kapılır. Salondaki mumlar yakılınca gelin; yatak odasında başından tacı alınmış, baygın hâlde bulunur. Gelin ayılınca, uşaklardan birinin damadın kendisini yukarıda beklediğini haber vermesi üzerine buraya geldiğini, ışıklar sönünce damadın çalınır endişesiyle tacı saklamak üzere aldığını anlatır.

Olay hemen Mehmet Rıza’ya haber verilir. Soruşturma yapmak üzere yalıya gelen Mehmet Rıza, düğün resimlerinden çehresini değiştirmiş olmasına rağmen Cingöz’ü tanır. Diğer bütün izler de damadın Cingöz Recai olduğunu gösterir.

3.1.3.6. Kadın Cinayeti

“Kadın Cinayeti”, *Mişon’un Definesi* isimli hikâye kitabının altıncı hikâyesidir. Kitabın 93-120. sayfaları arasında yer alan hikâyede, altı resim kullanılmıştır.

Konu: Suriyeli, zengin dayısından kendisine para gönderilen gencin; ev sahibi Rum kadın tarafından para uğruna öldürülmesi, polisin bulamadığı katili Cingöz'ün bularak polise teslim etmesi ve paraları da almasıdır.

Özet: Cingöz; Mehmet Rıza'ya işlenen bir cinayetin katilini bulduğunu söylemek amacıyla adamlarının yardımıyla, polis şefiyle bir buluşma tertipler. Cingöz, Mehmet Rıza'ya cinayeti meydana çıkarmak için gencin öldürüldüğü daireyi kiraladığını ve öldürülen gencin cebinde bulduğu yırtık mektupla, gizlice girdiği ev sahibi kadının dairesinde bulduğu kâğıdın, aynı mektup olduğunu söyler. Cingöz ve Mehmet Rıza, suçunu kadına itiraf ettirmek için birlikte kadının evine giderler. Kiracı kılığındaki Cingöz, kadına evden çıkacağını söyleyerek Mehmet Rıza'yı yeni kiracı olarak tanıtır. Cingöz; yeni kiracının, fal bakmak gibi bir meziyeti olduğu yalanını da sözlerine ekler. Rum ev sahibi fala ilgi gösterince Mehmet Rıza, el falı bakar gibi davranarak söz oyunları ile ona cinayeti işlediğini itiraf ettirir. Mehmet Rıza, paraları almak için çekmeceyi açınca çekmecenin boş olduğunu görür. Paraları daha önceden alan Cingöz, kaçmayı başarır.

3.1.3.7. Düşman Şakası

“Düşman Şakası”, *Mişon'un Definesi* adlı hikâye kitabının yedinci ve sonuncu hikâyesidir. Kitabın 121-144. sayfaları arasında yer alan hikâyede resim yer almaz.

Konu: Cingöz'ün, Mehmet Rıza'yı evindeki eşyaları çaldığına inandırarak, ona bir şaka yapmasıdır.

Özet: Cingöz Recai, bir gece polis şefi Mehmet Rıza'nın evine girerek onu uyandırır. Adamlarının aşağıdaki salonda antika eşyaların bulunduğu odayı soymakta olduklarını haber verir. Mehmet Rıza, aşağıdan gelen gürültüleri duyunca, Cingöz

Recai'nin doğru söylediğini sanır. Hırsızlar gidince salona inen Mehmet Rıza, vazo gibi küçük; fakat değerli eşyalarının çalınmış olduğunu görür.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra Cingöz, Mehmet Rıza'yı telefonla arayarak çaldığı eşyaları iade edeceğini bildirir. Mehmet Rıza ve evdeki hizmetçiler, Cingöz Recai'yi bekleyerek bütün geceyi uykusuz geçirirler; fakat Cingöz gelmez. O gün Mehmet Rıza; Cingöz'den hiçbir eşyasını çalmadığını, hepsini salondaki çini sobanın içine sakladığını ve bütün bunları sadece eğlenmek için yaptığını belirten bir mektup alır.

3.1.4. **Esrarlı Köşk**

Esrarlı Köşk, “Cingöz Recai Maceraları” serisinin dördüncü kitabıdır. 140 sayfa ve altı küçük hikâyeden oluşan kitaba, ismini kitabın ilk hikâyesi “Esrarlı Köşk” vermiştir. Kitabın iç kapak ön yüzünde: “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu’na 31 Mayıs 1976 tarih ve 1887 sayılı Tebliğler Dergisi’nde ilk ve ortaokul öğrencileri için tavsiyeleri uygun bulunmuştur.” ibaresi yer alır.

3.1.4.1. **Esrarlı Köşk**

“Esrarlı Köşk”, *Esrarlı Köşk* adlı kitaba ismini veren ilk hikâyedir. Kitabın 5-34. sayfaları arasında yer alır. Hikâyede, beş resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz'ün, kaçırdığı eski sefirlerden Namık Bey'in kılığına girerek, Namık Bey kimliğinde yaşadığı bir hafta süresince köşkünü soyması ve polislerin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Eski sefirlerden Hüseyin Namık Bey; Anadoluhisarı'nda oturduğu köşkten bir haftadır para ve bazı kıymetli eşyasının çalındığını, meşhur polis Mehmet Rıza'ya bildirir.

Mehmet Rıza, incelemelerde bulunmak üzere köşke gider. Polis şefi, hırsızları yakalayabilmek amacıyla köşkte kalmaya karar verir.

Mehmet Rıza'nın, Namık Bey'in odasında kalarak hırsız yakalamaya çalıştığı bir gece, içeri giren biri onu etkisiz hâle getirir. Mehmet Rıza, kendine gelince Namık Bey'in duvarda asılı antika tüfeğinin çalınmış olduğunu anlar. Mehmet Rıza ve Namık Bey; bir süre sonra, Namık Bey'in eşinin de köşkte olmadığını fark ederler. Aradan zaman geçince Cingöz'ün, köşkü soyan ve Namık Bey'in eşini kaçıran kişinin kendisi olduğunu açıklayan mektubunu alırlar. Mektubun sonunda Cingöz, Mehmet Rıza'ya gece yarısı Namık Bey'in odasında buluşmak üzere bir randevu verir. Bunun üzerine Mehmet Rıza, müdüriyetten çağırdığı memurları köşkün muhtelif yerlerine yerleştirir. Kendisi de Namık Bey'le birlikte odada beklemeye başlar. Gece yarısı olunca Namık Bey, yüzündeki takma sakalı çıkarır ve Cingöz Recai ortaya çıkar. Mehmet Rıza, silahının tetiğini çeker; fakat bu silahı kendisine daha önce Namık Bey diğer adıyla Cingöz verdiği için silah ateş almaz. Cingöz, Namık Bey'le eşini nasıl kaçırdığını ve soygunları nasıl gerçekleştirdiğini açıklar. Cingöz, köşkten yeteri kadar eşya çaldığı için Namık Bey'le karısını serbest bırakacağını da belirtir. Cingöz sakalını takıp tekrar Namık Bey olarak Mehmet Rıza'nın adamlarının arasından rahatlıkla kaçmayı başarır.

3.1.4.2. Madam Çiviciyan'ın Gerdanlığı

“Madam Çiviciyan'ın Gerdanlığı”, *Esrarlı Köşk* adlı hikâye kitabında yer alan ikinci hikâyedir. Kitabın 35-47. sayfaları arasında bulunan bu hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz'ün, zengin bir Ermeni'nin eşinin gerdanlığını çalabilmek için aile doktoru sıfatıyla çiftle yakınlaşması ve yapacağı hırsızlığı Mehmet Rıza'ya haber verip işin heyecanını yaşayarak amacına ulaşmasıdır.

Özet: Cingöz, Mehmet Rıza'yı Ermeni zengini Keteon Çiviciyan'ın karısının inci gerdanlığını çalacağını haber vermek üzere telefonla arar.

Mehmet Rıza, Ermeni zenginini hırsızlığa karşı uyarmak amacıyla evine gittiğinde onu ve eşini, aile doktorları ile otururken bulur. Cingöz'ün gerçekleştirmeyi plânladığı bu hırsızlıktan telâşa kapılan Madam Çiviciyan'a, Mehmet Rıza gerdanlığı emniyetli bir yere saklamasını söyler. Rum aile doktoru, en güvenli yerin banka olduğunu söyleyince, Mehmet Rıza bu öneriyi onaylar. Çiviciyan'ın işi olduğu için gerdanlığı bankaya Rum aile doktoru ve Mehmet Rıza'nın götürmesi kararlaştırılır.

Otomobille bankaya doğru ilerlerken Rum aile doktoru, Mehmet Rıza'ya gerdanlığın daha önce çalınmış, bankaya götürdüklerinin sahte olabileceğini belirtince Mehmet Rıza, gerdanlığı cebinden çıkartır ve inceler. Daha sonra incelemesi için gerdanlığı doktora uzatır. Doktor gerdanlığı alınca, cebinden silahını çıkarır ve polis hafiyesine doğrultur. Doktorun, Cingöz Recai olduğu bu esnada anlaşılır. Cingöz, otomobilin kendisinin ve şoförünün de adamı olduğunu söyleyerek her şeyin daha önceden ayarlandığını belirtir. Mehmet Rıza'ya gerçekleştirdiği soygunun detaylarını anlattıktan sonra onu arabadan nezaketle indirir.

3.1.4.3. Soyulan İngiliz

“Soyulan İngiliz”, *Esrarlı Köşk* adlı hikâye kitabının üçüncü hikâyesidir. Kitabın 48-61. sayfaları arasında yer alan hikâyede, resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz'ün, İstanbul'a gelen İngiliz milyarderini soyabilmek için adamının yardımıyla milyarderin şoförünü etkisiz hâle getirip, şoförü kılığına girerek İngiliz'i soyması ve polisleri atlatabilmesidir.

Özet: Cingöz Recai, okuduğu gazeteden meşhur İngiliz milyarder Mister John Çarlıçester'in İstanbul'a geldiğini öğrenince, milyarderini soyabilmek için yardımcısı Feridun ile İngiliz'in kaldığı otele gider. Feridun, otomobillerinin bozulduğunu söyleyerek İngiliz'in şoföründen yardım ister. İngiliz'in şoförü, arızayı anlamak için otomobile binince Cingöz, kloroformlu pamuğu şoförün burnuna tutarak onu bayıltır. Cingöz, şoförün kıyafetlerini kendi üstüne giyer ve milyarderin otomobiline binip beklemeye başlar. Bavulları otomobile taşındıktan sonra İngiliz milyarder, biner.

İngiliz, İstanbul'un yollarını bilmediği için Cingöz, otomobili ıssız yerlere götürür. Cingöz'ün arkasından Feridun da otomobille gelmektedir. Cingöz, arabayı durdurur ve silahını milyardere doğrultur. Feridun ise, milyarderin üstünü arayarak cüzdanlarını alır. Cingöz; milyardere, çek defterine bankadaki tüm parasının miktarını yazdırdıktan sonra Feridun'la Londra Bankası'na gider. Milyarder, çekin üzerine işaret koyduğu için bankadaki yetkililer, Cingöz ve yardımcısı Feridun'u emniyete bildirirler. Şüphelenen Cingöz ve adamı, bekletildikleri odanın penceresinden terasa tırmanarak kaçmayı başarırlar.

3.1.4.4. Karanlıkta Bir Işık

“Karanlıkta Bir Işık”, *Esrarlı Köşk* adlı hikâye kitabının dördüncü hikâyesidir. Kitabın 62-91. sayfaları arasında yer alan hikâyede, yedi resim kullanılmıştır.

Konu: İyi derecede İngilizce bilen Cingöz'ün, bu özelliğinden faydalanarak kendini İngiliz profesör olarak tanıtması ve iki zengin aileyi polise yakalanmadan soymasıdır.

Özet: İstanbul'un sayılı zenginlerinden biri olan Celâl Paşa, kızına İngiliz bir hoca tutar.

Paşa; bir akşam hanımı, kızı ve kızının hocası profesör Mister Edward ile köşkün taraçasında otururken yatak odalarının lâmbasının birdenbire yanıp söndüğünü görür ve yanındakileri durumdan haberdar eder. Mister Edward odaya bakmak üzere yanlarından ayrılır.

Olay yerine giden İngiliz profesör, iki yabancı adamın bavulun içine bir şeyler doldurduğunu görür ve adamların üstlerine silahla yürür; fakat arkasından gelen iki adam tarafından kloroformlu pamuk koklatılarak bayıltılır. Balkonda oturanlar, bir süre sonra İngiliz'i baygın bir halde bulurlar. Evdeki hizmetçi kadınlarla uşakların da odalarında uyutulmuş oldukları ve en önemlisi de Paşa'nın hanımına ait mücevherlerin çalındığı anlaşılır.

Olayı soruşturan Mehmet Rıza, eve girdiği ilk andan itibaren Cingöz Recai'nin İngiliz profesörü kılığına girdiğini anlar. Cingöz'ü yakalayabilmek ve şüpheleri başka yöne çekebilmek için uşak Niko'yu tutuklar. Cingöz'ü de takip eder. Cingöz'ün girdiği apartmanın kapıcısından, İngiliz'in tüccar Kemalettin Bey'in iki çocuğuna İngilizce öğretmek için haftada bir iki kere geldiğini ve Kemalettin Bey'in eşinin kıymetli bir inci gerdanlığı olduğunu öğrenir. Mehmet Rıza, kapıcıdan Kemalettin Bey'in yazıhanesinin adresini aldıktan sonra, doğruca Kemalettin Bey'in işyerine gider. Mehmet Rıza, tüccara evlerine gelen İngilizce hocasının aslında Cingöz Recai olduğu haberini verir. Tüccarı; Cingöz'ün, karısının gerdanlığını çalabileceği konusunda da uyarır.

Cingöz'ü yakalamak amacıyla Mehmet Rıza, tüccarın evine ihtiyar bir adam kılığında gider. Tüccarın, Mehmet Rıza'yı İngiliz profesörüne, eski dostlarından Saffet Bey diye tanıtmasına rağmen Cingöz Recai, bu adamın Mehmet Rıza olduğunu anlar. Mehmet Rıza silahını çıkarır ve Cingöz'e yöneltir. Cingöz, Mehmet Rıza'nın dikkatini dağıtarak dışarı çıkmayı başarır. Tüccar; Mehmet Rıza'ya, eşinin gerdanlığının çalınmasını engellediği için teşekkür eder. O sırada telefon çalar ve Cingöz, gerdanlığı çalıp yerine sahtesini koyduğunu, İngiliz profesör rolüyle başka soygunlar da gerçekleştirdiğini söyler.

3.1.4.5. Kanlıca Vakası

“Kanlıca Vakası”, *Esrarlı Köşk* adlı hikâye kitabının beşinci hikâyesidir. Kitabın 92-126. sayfaları arasında yer alan hikâye, dokuz resimle desteklenmiştir.

Konu: Cingöz'ün çok zengin bir kadın olan Gönül Hanım'la, kendini Nafiz Bey olarak tanıtip evlenmesi ve kadının evinden değerli eşyaları çalması, bütün sırrı ortaya çıkınca da polisin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Çok zengin bir kadın olan Gönül Hanım, Nafiz Bey adındaki yakışıklı bir adamla evlidir. Bu yeni evli, mesut çiftin başına garip bir felâket gelir. Evlerinden antika eşyaları çalınır. Nafiz Bey, hırsız yakalaması için meşhur polis hafiyesi Mehmet Rıza'yı yalıya çağırır. Yalıda incelemelerde bulunan Mehmet Rıza, Cingöz'ün içtiği sigaranın küllerini evdeki çöp tenekelerinde bulunca, hırsızın Nafiz Bey kılığında Cingöz Recai'nin ta kendisi olduğunu kavrar. Cingöz'ün bileklerine kelepçeyi geçirir. Gönül Hanım, bir hırsızla evlenmiş olsa bile eşini sevdiğini anlar ve Cingöz'den şikayetçi olmaz.

Cingöz Mehmet Rıza'yla giriştiği mücadeleyi kazanarak polisin elinden kurtulur. Cingöz, adamlarına ıslık çalarak işaret verir. İşaret üzerine gelen bir deniz

motoruyla oradan uzaklaşır. Mehmet Rıza, doğruca müdüriyete gider. Cingöz'ün yalıda bıraktığı eşini görmek için tekrar geleceğini düşünerek yanına aldığı sivil polislerle birlikte yalıya döner. Adamları ile bahçede gizlenerek Cingöz'ü bekler. Cingöz'ün yalıya girdiğini görünce, kendisi de gizlice yalıya girer. Cingöz, karşısında Mehmet Rıza'yı görür görmez kaçar. Gönül Hanım, Mehmet Rıza'yı engellemeye çalışırsa da başarılı olamaz. Bu oyalamadan zaman kazanan Cingöz, kadın hizmetçi kılığına girerek polis dedektifine hırsızın kayıkhaneye girdiğini söyler. Bütün polisleri kayıkhaneye gönderen Mehmet Rıza, hizmetçi kadının bir erkek gibi pencereden bahçeye atladığını görür. Bu hizmetçi kadın, meşhur hırsız Cingöz Recai'den başkası değildir.

3.1.4.6. Çalınan Vasiyetname

“Çalınan Vasiyetname”, *Esrarlı Köşk* adlı hikâye kitabının sonuncu hikâyesidir. Kitabın 127-140. sayfaları arasında yer alan hikâyede, resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz Recai'nin, kardeşinin vasiyetnamesini çalarak bütün servetinin üstüne yatmak isteyen Ahmet Hulusi Bey'den, mirasta payları olan üç yetimin hakkını aramak için vasiyetnameyi zorla alması ve polislerin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Büyük manifatura taciri Ahmet Hulusi Bey'in biraderi Mahmut Saffet Bey, vefat eder. Ahmet Hulusi Bey, uzaktan akrabaları olan üç yetimin de hakkının yazılı olduğu vasiyetnameyi alır ve servetin tümüne sahip çıkar. Yetimler ise, ellerinde vasiyetname olmadığı için kendi paylarını alamazlar. Çalınan vasiyetname olayını gazetelerden öğrenen Cingöz, yetimlerin hakkını aramak amacıyla Ahmet Hulusi Bey'in yazıhanesine gider. Ahmet Bey'den vasiyetnameyi zor kullanarak alır; fakat Ahmet Bey, yazıhaneden kaçarken yazıhanenin demir kapısını Cingöz'ün

üstüne sürgüler. Cingöz Recai, yazıhanedeki hademeyi etkisiz hale getirerek hademenin ceketini giyer, böylece içeri giren polislerin onu hademe zannetmelerini sağlar. Cingöz'ün yüzüne sürdüğü kırmızı mürekkebi de odanın loş karanlığında kan sanan polisler, hademe sandıkları Cingöz'ün eczahaneye gitmesine izin verirler. Sokağa fırlayan Cingöz, bir otomobile atlar ve uzaklaşır.

3.1.5. Kaybolan Adam

Kaybolan Adam, “Cingöz Recai Maceraları” serisinin beşinci hikâye kitabıdır. İç kapak ön yüzünde: “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu’na 11 Temmuz 1977 tarih ve 1942 sayılı Tebliğler Dergisi’nde ilk ve ortaokul öğrencileri için tavsiyeleri uygun bulunmuştur.” ibaresi yer alan 143 sayfalık kitap, toplam yedi küçük hikâyeden oluşur.

3.1.5.1. Kaybolan Adam

“Kaybolan Adam”, *Kaybolan Adam* adlı hikâye kitabının ilk hikâyesidir. Kitaba ismini veren ve kitabın 5-25. sayfaları arasında yer alan hikâye, dört resimle desteklenmiştir.

Konu: Cingöz'ün; bir şirkette genel müdür olan Nafiz Bey'in kılığına girerek banka hesabından para çekmesi ve Şerlok Holmes'e de bir oyun oynayarak kaçmayı başarmasıdır.

Özet: Kaybolan Nafiz Bey'i bulmak üzere dünyaca ünlü dedektif Şerlok Holmes, İstanbul'a davet edilir. Dünyanın en ünlü meşhur polis hafiyesi, yardımcısı doktor Watson ile İstanbul'a gelir. Polis müdürü ve Mehmet Rıza onları karşılarlar.

Polis müdürü İngilizce konuşarak Şerlok Holmes'i İstanbul'a davet etme nedenini açıklar. Buna göre; millî şirketlerden birinin müdürü olan Nafiz Bey, şirket işleri için Londra'ya gider. Londra'daki bankadan İstanbul'da bulunan hesabındaki tüm parayı çeker; fakat eşi bu işe bir türlü anlam veremez. Nafiz Bey'den haber alınamaması üzerine müdüriyet devreye girerek Nafiz Bey'in İstanbul'a hareket ettiğini öğrenir. Olay gazetelere yansınca bir şoför çıkarak Nafiz Bey'in, yanındaki bir adamla arabasına bindiğini söyler. Şoförün tariflerinden Nafiz Bey'in yanındaki adamın Cingöz Recai olduğu tespit edilir.

Şerlok Holmes, hemen araştırmaya başlayarak önce şoförün Nafiz Bey'i bıraktığı evi incelemek ister. Şerlok Holmes, eve girdiğinde kapının üstüne iliştirilmiş Cingöz Recai imzalı "Safa geldiniz, Şerlok Holmes!"(s.12) yazısıyla karşılaşır. Başka bir araştırma yapmaya gerek duymayan İngiliz dedektif, oteline döner. Otelde dostu Watson'a, Londra'ya Cingöz'ün gittiğini, Nafiz Bey'in kılığına girerek bankadan parayı çektiğini söyler. Nafiz Bey'i gördüğünü söyleyen şoförün ise, Cingöz'ün adamı olduğunu sözlerine ekler. Tespitlerini Mehmet Rıza'ya da bildiren İngiliz dedektif, ondan şoförün kimliği hakkında kendisine bilgi vermesini rica eder.

Mehmet Rıza'nın şoför hakkında yaptığı araştırmanın sonunda, onun Cingöz'ün adamı olduğu kesinleşir. Şerlok Holmes, Watson ve Mehmet Rıza; şoförün kaldığı evde buldukları kâğıtlardaki adreslere giderler. Gittikleri bir evde elleri kolları bağlanmış olarak Nafiz Bey'i bulurlar. Onu kurtarırlarken birden elektrikler kesilir ve odadan dışarı çıkan biri kapıyı arkalarından kilitler. Biraz sonra telefondaki konuşmadan anlaşılır ki, bunları yapıp onlarla alay eden kişi, meşhur hırsız Cingöz Recai'den başkası değildir.

3.1.5.2. Karanlıkta Hücum

“Karanlıkta Hücum”, *Kaybolan Adam* adlı hikâye kitabının ikinci hikâyesidir. Kitabın 26-47. sayfaları arasında bulunan hikâyede altı resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz’ün; zengin kuyumcu Muratyan’ın parasını çalabilmek için sevgilisini, pırlanta küpelerini satmak isteyen bir Rus prensesi kılığına sokarak müşteri Muratyan’ı aldatması ve kendini yakalamak isteyen Şerlok Holmes, Mehmet Rıza ve doktor Watson’un elinden kurtulmasıdır.

Özet: Beyoğlu’nun meşhur kuyumcularından Muratyan, başına gelen felâketi anlatmak ve yardım istemek için Şerlok Holmes’i ziyaret eder. Ermeni kuyumcu, gazetelerden İstanbul’da kalan Rus prensesinin çok kıymetli pırlanta küpelerini satmak istediğini öğrenince, prensesin kaldığı otele gider ve küpeleri ondan satın alır. Prensесin kaldığı odadan ayrıldıktan sonra, birden koridorun elektrikleri söner, yumruk yiyerek yere yıkılır ve mücevher kutusu da cebinden alınır.

Şerlok Holmes, olayı dinledikten sonra, hemen olayın gerçekleştiği otele gider. Prensесin kaldığı odada araştırma yaparak mücevherin boş kutusunu ortaya çıkarır. Böylece hırsızların yordakçısı olduğu anlaşılan sözde prenses, polislere teslim edilir.

Şerlok Holmes, kadından daha fazla bilgi öğrenebilmek amacıyla kadını serbest bırakıp Mehmet Rıza ile takip eder. Kadın, Cingöz Recai’nin kaldığı apartmana gider; fakat Cingöz, polislerin kadını bırakmalarındaki maksadı hemen anlar. Şerlok Holmes, Watson ve Mehmet Rıza; Cingöz’ün kaldığı daireye girerler. Onlar, Cingöz’ü yakalamak üzereyken birden bütün elektrikler söner ve Cingöz kaçır. Mehmet Rıza ile Şerlok Holmes, koridora çıktıkları vakit gözlerine sıkılan bir sprey ile etkisiz hâle getirilirler. Cingöz Recai; Şerlok Holmes’in paltosunu ve

kasketini giyer, ağzına da tıpkı Şerlok Holmes gibi bir pipo koyarak sevgilisi ve üç adamı ile birlikte kapıdan çıkar. Böylece apartmanın girişinde bekleyen polis memurunu da Şerlok Holmes'la Rıza'yı getiren otomobilin şoförünü de atlatmayı başarır.

3.1.5.3. İmdat

“İmdat”, *Kaybolan Adam* adlı hikâye kitabının üçüncü hikâyesidir. Kitabın 48-64. sayfaları arasında yer alan bu hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz ve yardımcılarının; Şerlok Holmes, Vatson ve Mehmet Rıza kılığına girip hırsızlık yapmalarıdır.

Özet: Mehmet Rıza bir gece yarısı telefonla uyandırılır. Telefondaki kişi, adını verdiği yazıhanenin kâtibi olduğunu söyler ve kendisi nöbette iken hırsızların onu bağladıklarını, yazıhaneyi soyduklarını güç bela anlatır. Mehmet Rıza, yazıhaneye gitmek üzere yola çıkmadan önce, Şerlok Holmes'i da arayarak ona verilen adrese gelmesini söyler. Polis memurları, hademedan anahtarı alarak yazıhanenin bütün odalarını ararlar; fakat telefonda haber verildiği gibi ortada ne kâtip ne de hırsızlık vardır. Mehmet Rıza, Şerlok Holmes ve doktor Vatson bu işten bir şey anlamayarak geri dönerler. Onlar uzaklaştıktan sonra, hanın kapısında üç gölge belirir. Bunlar, Şerlok Holmes, Vatson ve Mehmet Rıza kılığında Cingöz Recai ile iki adamıdır. Cingöz ve ekibi, hademeye bir inceleme daha yapacaklarını söyleyerek hana girerler. Hademedan yazıhanenin anahtarını aldıktan sonra, onu etkisiz hâle getirirler.

Mehmet Rıza, Şerlok Holmes ve Vatson; telefonla aynı handan yine soygun haberi alırlar. Tekrar hana gitmek üzere otomobillerine atlarlar. Hana gelen polisler,

hademenin ifadesinden Cingöz ve yardımcılarının kendilerinin kılığına girerek soygunu gerçekleştirdiklerini anlarlar.

3.1.5.4. Han Baskını

“Han Baskını”, *Kaybolan Adam* adlı hikâye kitabının dördüncü hikâyesidir. Kitabın 65-84. sayfaları arasında yer alan hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz’ün zengin komisyoncu Faik Bey’i soyabilmek için ona karısının hastalandığı yalanını söylemesi ve hana gelen polislerin elinden ise bir bakkala saklanıp polislere oyun oynayarak kurtulmasıdır.

Özet: Meşhur zengin komisyoncu Faik Bey, yüklü miktarda aldığı satış komisyonunu yazıhanesinin kasasına yerleştirir. Odasında otururken karısının anî bir kalp krizi geçirdiği haberini alınca, yardımcısı Nuri’ye yazıhaneyi emanet ederek acele çıkar. Cingöz’ün adamı olan Nuri; Cingöz’den aldığı emir üzerine hademeye Faik Bey’in kendisini çağırdığı yalanını söyleyerek onu da yazıhaneden uzaklaştırır.

Yazıhaneye gelen Cingöz, getirdiği aletlerin yardımıyla hiç vakit kaybetmeden kasayı açar ve içindeki paraları alarak Nuri’yle beraber dışarı çıkar. Kendine verilen haberin yanlış olduğunu anlayan ve durumdan şüphelenen Faik Bey’in polislere haber vermesi üzerine han polisler tarafından kuşatılır. Handan dışarı çıkmanın imkânsız olduğunu anlayan Cingöz ve Nuri, hanın bitimindeki bakkal dükkânının sahibini etkisiz hâle getirip dükkânı kilitleyerek orada saklanırlar.

Handaki dükkânları arayan Şerlok Holmes, Cingöz’ün gizlendiği bakkal dükkânını aramak için sahibinden izin almak üzere bir polis memurunu, bakkalın evine gönderir. Gizlendiği yerden polislerin konuşmalarını işiten Cingöz, bakkaldaki telefonla adamlarını arar. Polisten önce bir yardımcısını, bakkalın evine göndererek

ailesine bakkalın bu gece akrabasında kalacağı haberini ulaştırır. Bakkalın akrabasında kalacağını öğrenen polisler, ona ulaşamadıkları için Cingöz ve Nuri'nin saklandığı dükkânı arayamazlar.

Ertesi gün Cingöz Recai ve yardımcısı, bakkal ceketini giyip kirli önlük takıp sırtlarına da birer çuval şekeri alarak handan çıkarlar. Cingöz evine gelince, Şerlok Holmes'e işin iç yüzünü anlatan bir mektup yazar.

3.1.5.5. Yerin Dibinden Sesler

“Yerin Dibinden Sesler”, *Kaybolan Adam* adlı hikâye kitabının beşinci hikâyesidir. Kitabın 85-104. sayfaları arasında yer alan hikâyede, resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz'ün zengin kuyumcu Vasilaki'yi soyabilmek için kendini paşa damadı olarak tanıtmaması, kurnazlıkla kuyumcunun oğlunu kaçırmak kuyumcudan para alması ve polisleri etkisiz hâle getirerek kaçmasıdır.

Özet: Mehmet Rıza, Şerlok Holmes'i arayarak ondan müdüriyete gelmesini rica eder ve ona hiç vakit kaybetmeden olayı anlatır: Meşhur kuyumcu Vasilaki'nin dükkânına kendini, Ahmet Nail Paşa'nın damadı olarak tanıtan ve nişanlısına kıymetli bir iğne hediye etmek istediğini söyleyen biri gelir. Damat, iğnenin parasını vermek üzere kuyumcudan evine kadar gelmesini rica eder. Kuyumcu Vasilaki, bu genç ve kibar adamın sözlerinden emin olmak için Ahmet Nail Paşa'ya telefon ederek dükkânına gelen bu adamın damadı olup olmadığını sorar. Paşa'dan evet cevabını alınca, oğlunu parayı almak üzere bu adamla gönderir. Oğlu akşam olduğu halde dönmeyince, kuyumcu; Mehmet Rıza'ya haber verir. Mehmet Rıza, Paşa'dan damadı hakkında detaylı bilgi öğrenince, bu adamın Cingöz olduğunu anlar.

Olayı dinleyen Şerlok Holmes, Paşa ile kuyumcu Vasilaki'nin takip edilmesi kararını verir. Çünkü Paşa'nın sahte ve Cingöz'ün ortaklarından biri olduğunu ince gözlemleri sayesinde anlar. Polisler, Paşa ile kuyumcu Vasilaki'yi takip ederler. Onların aynı otomobille gittiklerini ve kuyumcunun yaka paça otomobilden atıldığını görürler. Kuyumcu; istediği parayı vermezse Cingöz'ün, oğlunu öldüreceğini polislere bildirir. Polisler, Paşa'nın otomobilini takip etmeye devam ederler. Paşa'nın evini basmak için müdüriyetten polis isterler. Çok yakındaki mahzenden polislerin konuşmalarını işiten Cingöz, onları mahzene çağırır. Cingöz, aşağıya inen Şerlok Holmes ile Mehmet Rıza'nın başına birer çuval geçirir. Cingöz, onlara kuyumcunun oğlunu serbest bıraktığını söyler ve adamlarıyla birlikte bu gizli yerden kaçır. Polisleri ise, müdüriyetten gelen memurlar kurtarır.

3.1.5.6. Ateşten Gözler

“Ateşten Gözler”, *Kaybolan Adam* adlı hikâye kitabında, 105-124. sayfalar arasında yer alan altıncı hikâyedir. Hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Bir adamın şeytan kılığına girerek Fatma Nine isimli yaşlı bir kadını korkutup altınlarını çalmak istemesi; fakat Cingöz'ün şeytan kılıklı adamdan önce davranarak altınları alması ve eve adamı yakalamak için gelen polislerin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Harap bir evde tek başına yaşayan Fatma Nine ismindeki ihtiyar kadın, her gece bir şeytan gördüğünü ve altın dolu küpün yerini göstermediği takdirde şeytanın kendisini öldürmekle tehdit ettiğini polise bildirir. Polisler, kadının bunaklığına vererek olayı araştırmazlar; fakat komşuları bir gün Fatma Nine'yi evde kuyunun başında baygın hâlde bulurlar. Gazetede bu haberi okuyan Cingöz Recai, yardımcısı Fevzi'yle Fatma Nine'nin evine gider. Cingöz Recai ve Fevzi, evi arayıp altın dolu küpü bulurlar. Mutfaktaki kuyunun içinde bulunan altın dolu küpü çantaya

boşaltıp, taşla doldurup tekrar kuyunun içine atarlar. Fatma Nine'nin kaldığı oda katına çıkarak kadının gazetelerde bahsettiği gözlerinden ateş çıkan şeytanı beklemeye koyulurlar. Sofada saklanan Cingöz ve Fevzi; Fatma Nine'nin yatağında doğrulmuş, şeytanı beklediğini görürler. Bu sırada eve Şerlok Holmes, yardımcısı Watson ve Mehmet Rıza da gelir. Gözleri ateşten daha kırmızı ve daha parlak yanan bir adam da sofaya gelir. Orada bulunanların hepsi, bu adamın gözlerinin üstüne iki küçük kırmızı ampul takılı olduğunu hemen anlarlar. Adam, garip sesler çıkararak Fatma Nine'yi korkutmaya başlar. Ona, altınların yerini söylemesini aksi takdirde Azrail'le beraber geldiğini ve Azrail'in canını alacağını belirtir. Azrail lafını duyan Fatma Nine, altınların kuyuda olduğunu söyler. Adam, altınları alabilmek için mutfığa gidince, polisler de adamı takip ederler. Cingöz'ün yardımcısı, istemeden gürültü çıkarınca Cingöz ve Fevzi, polisler tarafından fark edilirler. Şerlok Holmes ve yardımcısı, farklı bir yöne gidince Cingöz ve adamı, kaçmayı başarırlar. Cingöz'ün ardından bahçeye çıkan polisler, karanlıkta Cingöz'ün duvarda olduğunu göremezler; fakat altınları aldığını söyleyen sesini duyarlar.

3.1.5.7. Al Kanlar İçinde

“Al Kanlar İçinde”, *Kaybolan Adam* adlı hikâye kitabının sonuncu hikâyesidir. Kitabın 125-143. sayfaları arasında yer alan bu hikâyede resme yer verilmemiştir.

Konu: Duyûn-u Umumiye'nin kasa odasını soymaya çalışan Cingöz ve yardımcısının odada kilitli kalmaları üzerine, silah atarak seslerini duyurmaları ve kendilerine intihar etmiş süsü vererek götürüldükleri muayene odasından kaçmalarıdır.

Özet: Çalışanların yemekte olduğu bir öğlen vakti Cingöz ve yardımcısı, Duyûn-u Umumiye'nin kasa odasını soymak üzere binaya girerler. Cingöz'ün

önceden yaptırdığı anahtarla kasa odasını açarlar. Paraları, getirdikleri çantaya doldururlar. İşlerini bitirdikten sonra kasa odasından çıkmak üzereyken, bekçinin koridora geldiğini görünce Cingöz, kasa odasının kapısını kapatır. Aradan biraz zaman geçince, Cingöz, kapının içeriden kilidinin olmadığını anlar. Odanın içindeki sesin de dışarıdan çok zor duyulduğunu fark eden Cingöz ve yardımcısı; ertesi sabah memurlar gelince, tabancalarındaki tüm mermileri sıkarak seslerini duyurmayı başarırlar.

Memurlar, silah sesleri üzerine girdikleri kasa odasında Cingöz ve yardımcısının yerde kanlar içinde yattıklarını görür, soymak için girdikleri odada kilitli kalınca intihara teşebbüs ettiklerini düşünürler. Olay Mehmet Rıza'ya haber verilir. Yanına Şerlok Holmes ve Watson'ı alan Mehmet Rıza, derhal Duyûn-u Umumiye'ye gider. Polis şefi, Şerlok Holmes ve Watson, yaralıların muayene odasında olduklarını öğrenince, hemen aşağı kata inerler; fakat muayene odasında Cingöz ve yardımcısını bulamazlar. Cingöz ve yardımcısı bir mektup bırakarak kaçmışlardır. Mektupta; ikisinin tam kalp hizasında çakı ile yara açtıkları ve kurşun kalem tozuyla bu yaraları birer silah yarasına benzettikleri, geceyi de uykusuz geçirdikleri için hâlsiz görünmeleri sayesinde polisleri atlattıkları yazılıdır.

3.1.6. Şeytanî Tuzak

Şeytanî Tuzak, “Cingöz Recai Maceraları” serisinin altıncı kitabıdır. 144 sayfadan oluşan kitapta sekiz hikâye bulunmaktadır.

3.1.6.1. Şeytanî Tuzak

“Şeytanî Tuzak”, *Şeytanî Tuzak* adlı hikâye kitabının 5-21. sayfaları arasında yer alan ilk hikâyesidir. Hikâyede resme yer verilmemiştir.

Konu: Cingöz'ün, İtalyan prensesi soyabilmek için adamlarını İtalyan hırsızı olarak gösterip Şerlok Holmes'i tuzağa düşürmesi ve prensesi soymasıştır.

Özet: Cingöz Recai, bir gece Şerlok Holmes'i kaldığı otelde ziyaret eder. Cingöz Recai; Gabriyel ismindeki Roma'da şan şöhret sahibi hırsızın, otelde kalan İtalyan prensesi soyacağı haberini verir. Cingöz'e göre; Gabriyel, prensesin hemen yanındaki odayı tutmuştur ve kendisini etrafa tacir olarak tanıtmaktadır. Şerlok Holmes, otel müdürüne bazı sorular sorduktan sonra, Cingöz'ün sözlerinin doğruluğundan emin olur. Şerlok Holmes, soygunu önlemek için otel müdüründen prensesin kaldığı odanın anahtarını alır. Beş kişi olan hırsızları yakalamak amacıyla, Cingöz Recai ile birlikte çalışmaya karar verir. Şerlok Holmes, prensesin katını kontrol etmesi için Watson'a anahtarı verir ve onu yukarı kata gönderir. Watson'ın arkasından da Cingöz'ü gönderir. Cingöz'ün ardından Şerlok Holmes da yukarı çıkar. Şerlok Holmes, yanındakilere seslenmeyi doğru bulmayarak karanlık odada gizlenir. Aradan epey zaman geçmesine rağmen hiçbir hareketin olmaması nedeniyle şüphelenir ve Watson'a sessizce seslenir, cevap alamayınca odanın ışıklarını yakar. Şerlok Holmes, Watson'ın elleri kolları, ağzı bağlı vaziyette yerde yattığını görür. Odanın dolap ve çekmeceleri de açıktır. Watson, kendisini bu hale Cingöz ve adamlarının soktuğunu söyler. Hemen otel müdürünü arayan Şerlok Holmes, Cingöz'ün, otel müdürünü de atlatıp kaçtığını anlar. Şerlok Holmes, Cingöz'ün İtalyan hırsızıyla ortaklık ettiğini düşünürken Cingöz'den telefon gelir. Cingöz; bitişik odadaki hırsızın İtalyan hırsız Gabriyel değil kendi adamı olduğunu söyler. Bütün bu hileleri prensesin odasına rahatça girebilmek amacıyla düzenlediğini de belirtir.

3.1.6.2. Sekiz Adım Kala

“Sekiz Adım Kala”, *Şeytanî Tuzak* isimli hikâye kitabının ikinci hikâyesidir. Kitabın 22-42. sayfaları arasında yer alan hikâyede, beş resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz’ün; zengin bir kadını, kadının sahte kocası ve hizmetçisinin yardımıyla soyarak kendini yakalamaya çalışan polislerden kurtulmasıdır.

Özet: Meşhur İngiliz polis hafiyesi Şerlok Holmes’le dostu doktor Watson; Mehmet Rıza’nın emniyet müdürlüğündeki odasında iken içeri giren ziyaretçi, bir hırsızlık olayını haber verir. Mühendis olduğunu söyleyen ziyaretçi; yakın bir zaman önce evlendiği eşiyle bir sabah uyandıklarında salondaki antika vazoları yerinde bulamadıklarını anlatır.

Polisler araştırma yapmak üzere mühendisin evine giderler. Evde incelemelerde bulunurlarken kapı çalınır ve mühendis, hizmetçiden aldığı zarfı Şerlok Holmes’e uzatır. Gelen mektup Cingöz’dendir. Cingöz, mektupta gece geleceğini ve hanımın mücevherlerini de aşıracağını belirtmektedir. Şerlok Holmes, mühendisin ve hizmetçinin Cingöz’ün yardımcıları olduğunu, gerekçeleri ile Mehmet Rıza ve Watson’a anlatır. Polisler, otomobille apartmandan uzaklaşan mühendisi, takip ederler. Mühendisin otomobili, bir lokantanın önünde durur. Mühendis, otomobilden inerek Cingöz’ün masasına gider. Olanı biteni ustasına anlattıktan sonra Cingöz, işin polisler tarafından anlaşıldığının farkına varır. Az sonra lokantaya giren Şerlok Holmes, Cingöz’ü yakalamaya çalışır; fakat Cingöz, yakasına yapışan koldan kurtularak koşmaya başlar. Polis memurları geriden gelmekte iken Cingöz, otelde çalışan memurları arkasından gelen polislerin hırsız olduklarına inandırarak, onlara kapıyı tutmalarını söyler. Çalışanlar; bu kılığı kıyafeti düzgün, kibar adamın sözlerine aldanarak kapıyı kapatır ve polislerin

geçmesine müsaade etmezler. Polisler, otelde çalışan memurları ikna edinceye ve onlara kapıyı açtırıncaya kadar, Cingöz Recai kaçmayı başarır.

3.1.6.3. Sahte Şerlok

“Sahte Şerlok”, *Şeytanî Tuzak* isimli hikâye kitabında, 43-60. sayfalar arasında yer alan üçüncü hikâyedir. Hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz’ün, bir köşkü soyarken yakalanması üzerine adamlarından birinin, kendi emriyle Şerlok Holmes kılığında olay yerine gelerek Cingöz’ü ve yardımcılarını kurtarmasıdır.

Özet: Cingöz; yardımcısı Nuri’ye, Paşa’nın köşkünü soyarken, uyanan köşk sahibinin polise haber verdiğini, karısının da bağırarak mahalleliyi kapıya topladığını telefonda anlatır. Ev halkını bağladıklarını, dış kapıyı da içeriden sürgülediklerini de ekler. Yardımcısına, polisler gelmeden Şerlok Holmes kılığında ve yanına müdüriyetten polis alarak olay yerine gelmesini emreder.

Köşke önce polis memurları, ardından Şerlok Holmes kılığında Cingöz’ün yardımcısı Nuri, emniyetten aldığı bir polisle gelir. Sahte Şerlok Holmes gelince, bütün polisler yanına koşuşurlar. Soyulan eve önce sahte Şerlok Holmes girer. Cingöz ve adamlarının ellerine kelepçeleri geçirir; fakat kilitlemez. Şerlok Holmes, Cingöz’le adamlarını kendi otomobiline bindirir. Merkez memuru ile komiser de aynı arabaya binerler. Cingöz’ün adamlarına işaret vermesi üzerine yolda merkez memuru ve komiser, otomobilden indirilirler. Neye uğradıklarını anlayamayan merkez memuru ile komiser, köşke geri dönünce, Şerlok Holmes ve Watson’ı olay yerinde bulurlar.

3.1.6.4. Domuz Sokağı Vakası

“Domuz Sokağı Vakası”, *Şeytanî Tuzak* isimli hikâye kitabındaki dördüncü hikâyedir. Kitabın 61-76. sayfaları arasında yer alan bu hikâyede, hiç resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz’ün; Rum şarap tacirinin dükkânının yanındaki bankayı soyabilmek için tacire yüklü miktarda para vererek dükkânını üç gün kapattırması, tüccarın evinin soyulacağını zanneden polislerin tacirin evini bekledikleri gece bankayı soymasıdır.

Özet: Rum tacir Nikola; Mehmet Rıza’ya yazıhanesine gelen birinin; dükkânını üç gün kapalı tutup ailesiyle Bursa’ya gider ve kimseye bir şey söylemezse yol masrafı da dahil olmak üzere kendisine yüklü miktarda para vermeyi teklif ettiğini anlatır. Mehmet Rıza, olayı hemen kavrayarak tacir Bursa’da iken evini soyacaklarını kendisine söyler.

Mehmet Rıza, olaydan Şerlok Holmes ve Watson’ı da haberdar eder. Polisler, soygunu gerçekleştireceklerini düşündükleri Cingöz ve adamlarını yakalamak için tacir ve ailesini Bursa’ya gönderirler. Rum tacir, Bursa’ya gitmeden önce evinin değerli eşyalarını başka bir yere taşır ve evin anahtarını polis hafiyesi Mehmet Rıza’ya bırakır. Polisler, o gece evde gizlenerek hırsızları beklerler; fakat herhangi bir olay yaşanmaz. Cingöz ve adamları ise; kapatılan dükkândan bankaya açtıkları tünel yoluyla, dükkânının yanındaki bankayı soyarlar. Bütün gece şarap taciri Nikola’nın evinde bekleyerek büyük bir soygunu önlediklerine sevinen Şerlok Holmes, Watson ve Mehmet Rıza; bankanın soyulduğu haberini ertesi gün polis müdürlüğünde öğrenirler.

3.1.6.5. Polis Tuzağı

“Polis Tuzağı”, *Şeytanî Tuzak* isimli hikâye kitabında bulunan beşinci hikâyedir. Kitabın 77-93. sayfaları arasında yer alan bu hikâyede, resim kullanılmamıştır.

Konu: Şerlok Holmes’in Cingöz’ü yakalayabilmek amacıyla ona bir oyun oynaması, Cingöz’ün emniyette çalışan adamının yardımıyla bu hileyi anlaması, kaçmak amacıyla yaptığı plân gereğince polisler teslim olması ve onların elinden kurtulmasıdır.

Özet: Şerlok Holmes, Cingöz’ü tuzağa düşürmek için gazeteler aracılığıyla Kraliçe Viktorya’ya ait pırlantadan tacın satışa çıkarılacağını duyurur. Cingöz’ün, bu tuzaktan şüphelenmesi önlemek üzere ilândan önce gazetelere Şerlok Holmes’in Edirne’ye seyahate gittiği haberi verilir.

Mücevherin gösterileceği apartmanda Şerlok Holmes ve Watson, büyük bir ustalıkla kıyafet değiştirerek tacın başında beklerler. Amaçları mücevheri görmeye geleceğini umdukları Cingöz’ü yakalamaktır. İki gün boyunca Cingöz’e benzeyen hiç kimseye rastlamazlar. Üçüncü günün sonunda kılık değiştirmiş vaziyette Cingöz gelir. Cingöz, Şerlok Holmes’in işaretiyle polisler tarafından yakalanır ve emniyete götürülmek üzere bir otomobile bindirilir. Cingöz’ün bindirildiği otomobil, yolun sıkışıklığı yüzünden yavaş ilerler. Arkadan gelen bir otomobil, öndeki polis arabasına çarpar ve içindeki adamlar polis otomobiline atlayarak Şerlok Holmes, Watson ve Mehmet Rıza’ya saldırırlar. Ayak bağları adamlar tarafından çözülen Cingöz de arkadaki otomobile binerek kaçmayı başarır. Polisler anlarlar ki trafiği yoğunlaştıran, Cingöz’ün adamlarının kullandığı otomobillerdir.

Cingöz'ün; Şerlok Holmes'in Edirne'ye gitmediğini öğrendiği, yakalanacağını bile bile mücevheri görmeye geldiği ve bütün tertibatı da daha önceden hazırladığı anlaşılır.

3.1.6.6. Cingöz'ün Ziyafeti

“Cingöz'ün Ziyafeti”, *Şeytanî Tuzak* adlı hikâye kitabının altıncı hikâyesidir. Kitabın 94-109. sayfaları arasında bulunan hikâyede, resme yer verilmemiştir.

Konu: Cingöz'ün, Şerlok Holmes'in İstanbul'dan ayrılacağını duyması üzerine meşhur zengin Papazyan'a sözde tehdit mektubu göndermesi ve böylece ayağına kadar getirdiği polisleri ziyafet vermesidir.

Özet: Memleketine dönmek üzere olan Şerlok Holmes'a Mehmet Rıza, bir polisiye haberi verir. Mehmet Rıza; şehrin meşhur zenginlerinden Papazyan Efendi'nin Cingöz Recai'den, yüklü miktarda parayla verilen adrese gitmesi gerektiğine dair bir tehdit mektubu aldığını söyler.

Bunun üzerine Şerlok Holmes, Vatson ve Mehmet Rıza; olay yerine giderler. Papazyan Efendi, Cingöz'ün mektupta belirttiği kulübeye girer, onun ardından silahları tetikte Şerlok Holmes içeri girecekken kulübenin kapısı kendiliğinden açılır. İki uşak, son derece kibar bir biçimde polisleri karşılar. Gayet mükemmel döşenmiş bu kulübenin ortasında büyük bir sofra kuruludur. Cingöz Recai, masanın en başındaki şerefli yeri Şerlok Holmes'e, yanındaki sandalyeleri de Mehmet Rıza ile Vatson'a gösterir. Cingöz, onları veda ziyafetine getirebilmek için Papazyan Efendi'ye oyun oynamak zorunda kaldığını açıklar.

Polisler; yemek yedikten sonra kulübeyi basmaya karar verirler. Nitekim ilerleyen saatlerde Mehmet Rıza, dışarıdaki polislere işaret verir; fakat içeri giren polisler Mehmet Rıza'nın emirlerini dinlemeyince, bunların Cingöz'ün adamları olduğu anlaşılır. Cingöz'ün adamları dışarıdaki polisleri etkisiz hâle getirerek onların kıyafetlerini giymişlerdir.

Ziyafet gecesi elleri kolları bağlanarak kulübede kalan polisler; sabaha doğru serbest bırakılan Papazyan'ın, durumu merkeze bildirmesi üzerine kurtarılırlar. Bu davet yüzünden Şerlok Holmes'in Londra'ya dönmesi gecikir.

3.1.6.7. Gece Kuşları

“Gece Kuşları”, *Şeytanî Tuzak* adlı hikâye kitabının yedinci hikâyesidir. Kitabın 110-126. sayfaları arasında yer alan bu hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz'ün, Ermeni tüccar Aram Karabetyan'ın köşkünü soyabilmek için yaralı rolü yaparak adamlarıyla birlikte köşke girmesi ve köşktekileri adamlarının yardımıyla etkisiz hâle getirip, tacirin eşinin mücevherlerini çalmasıdır.

Özet: Cingöz ve adamları, zengin Ermeni tüccar Aram Karabetyan'ın köşkünü soyabilmek amacıyla yaralı ve doktor rolü yaparak köşke girmeyi başarırlar. Cingöz'ün adamları evdekileri bağladıktan, Karabetyan'ın oğlunu da kendi odasında kilitledikten sonra, yaralı rolündeki Cingöz hemen işe koyularak Madam Karabetyan'ın mücevherlerinin bulunduğu kasayı açmaya çalışır. Bu sırada Karabetyan'ın oğlu, pencerenin kenarındaki pervazdan bitişik odaya geçer ve polislere telefon ederek evin adresini vermeyi başarır. Cingöz ve adamları evden çıkmak üzereyken polislerin, köşkün etrafını kuşattıklarını anlarlar. Olay yerine sonradan gelen Şerlok Holmes, Watson ve Mehmet Rıza, polislerin evi aradıklarını; fakat hırsızları bulamadıklarını öğrenirler. Şerlok Holmes, yaptığı araştırmada

hırsızların evden ağaca geçtiklerini, ağaçta gece kuşları gibi saklandıklarını, polislerin karanlıkta onları göremediklerini, kuşatma kalkınca kaçtıklarını anlar. Zaten Cingöz'den gelen mektup da dedektifin tüm tespitlerini doğrular niteliktedir.

3.1.6.8. Gece Tuzağı

“Gece Tuzağı”, *Şeytanî Tuzak* adlı hikâye kitabının sonuncu hikâyesidir. Kitabın 127-144. sayfalarında yer alan bu hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz'ün; Şerlok Holmes'in kaldığı otel odasının bitişiğinde kalan milyoner İngiliz kızını, polislere oyun oynayarak soymasıştır.

Özet: Cingöz Recai, kendini Mehmet Rıza olarak tanıtarak Şerlok Holmes'i arar ve ondan gönderdiği otomobile binerek bulunduğu yere gelmesini rica eder. Adamları tarafından bağlanarak etkisiz hâle getirilen Şerlok Holmes ve Watson'a, Cingöz; Mehmet Rıza'ya da benzer oyunu oynayarak polis şefini de oraya getirdiğini söyler. Cingöz; Şerlok Holmes'e, kaldığı otel odasının bitişiğinde kalan milyoner İngiliz kızını soyabilmek için bu oyunu oynamaya mecbur olduğunu belirtir. Yine başka bir oyun oynayarak, otel müdürüne doktor olduğunu, Büyükdere'de yaşanan cinayet olayındaki yaralıyı Şerlok Holmes'in dostu Watson ile tedavi ettiklerini, Watson'un getirmeyi unuttuğu bazı aletleri almak üzere geldiğini söyleyerek, İngiliz dedektifin odasına girer. Odanın balkonundan İngiliz milyonerin kaldığı odaya geçer, uykuda olan kızın uykusunu kloroformlu pamukla derinleştirir.

Şerlok Holmes, bağlandığı ipleri gevşeterek Watson ve Mehmet Rıza'yı da kurtarır. Binadan sarkıttıkları iplerle inmeyi başaran polisler, hemen bir otomobile atlayarak son sürat otele ilerlerler. İşini bitiren Cingöz, odadan çıkacakken anahtar deliğinden Watson'ı görür. Polislerden kaçmak için yardımcısıyla, kızın odasının

yanındaki yaşlı adamın odasına geçer. Polisler hem kendi odalarını hem de İngiliz kızının odasını aradıkları hâlde kimseyi bulamazlar. Otelden sabah ayrılan Cingöz ve yardımcısından şüphelenen otel memurları, arkalarından gitseler de onlara yetişemezler.

3.1.7. Cingöz Kafeste

Cingöz Kafeste, “Cingöz Recai Maceraları” serisinin 159 sayfa ve altı hikâyeden oluşan yedinci hikâye kitabıdır. Kitabın iç kapak ön yüzünde: “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu’nca 11 Temmuz 1977 tarih ve 1942 sayılı Tebliğler Dergisi’nde ilk ve ortaokul öğrencileri için tavsiyeleri uygun bulunmuştur.” ibaresi yer alır.

3.1.7.1. Cingöz Kafeste

“Cingöz Kafeste”, *Cingöz Kafeste* isimli hikâye kitabında 5-31. sayfalar arasında bulunan ilk hikâyedir. Hikâye, beş resim ile desteklenmiştir.

Konu: Cingöz ve adamlarının, Marsilya’ya gitmekte olan vapurdaki yolcuları soyması üzerine Mehmet Rıza’nın gazeteye uydurma bir ilân vererek Cingöz’ü yakalamasıdır.

Özet: Cingöz Recai ve onun hırsızlık cemiyeti, Marsilya’ya gidecek olan vapura binerler. Cingöz ve adamları vapuru ele geçirirler. Salondaki yolcuların arasında bulunan Cingöz; vapurun adamları tarafından kuşatıldığını, yolcuların üstlerindeki mücevherleri alacağını belirtir. Gayet kibar bir şekilde yolculardan mücevherlerini alır ve kendilerini almaya gelen küçük bir tekneye adamlarıyla birlikte binerek uzaklaşır.

Bu soygun işini gazetelerden öğrenen Mehmet Rıza; Cingöz'ü ele geçirmek amacıyla gazetelere Amerikalı milyarderlerden Mister Thomson Edwards'ın, dünyanın en büyük incisine sahip hanımı ile İstanbul'a seyahatlerinde kendilerine rehberlik edecek, İngilizce'yi çok iyi bilen birini aradıklarına dair uydurma bir ilân verir. Rehberlik için müracaat edenleri bir ihtiyar kılığında kaydeden Mehmet Rıza, Cingöz'ü ilk bakışta tanır ve takip etmeye başlar. Cingöz'ün Beyoğlu'nda girdiği bir apartmanı, Mehmet Rıza'nın adamları kuşatırlar. Mehmet Rıza da yanına aldığı birkaç memurla Cingöz'ün dairesine girer; fakat kimseyi yakalayamaz. Cingöz, polisleri atlatıp kaçmayı başarır. Cingöz'ün izini süren Mehmet Rıza, bir polisin yardımıyla onu yakalamayı başarır.

3.1.7.2. Cingöz Geldi

“Cingöz Geldi”, *Cingöz Kafeste* adlı hikâye kitabının ikinci hikâyesidir. Kitabın 32-60. sayfaları arasında yer alan hikâyede altı resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz'ün; zengin bir kadının elmas küpelerini baloda çalacağını Mehmet Rıza'ya bildirmesi üzerine asılları otel odasında bırakılan küpeleri, kadının hizmetçisi rolündeki yardımcısıyla çalmasıdır.

Özet: Bir gün Cingöz Recai; Mehmet Rıza'yı ziyaret ederek ona zengin bir çiftin katılacağı Amerikan elçiliğinde verilecek baloda kadının küpelerini çalacağını haber verir.

Mehmet Rıza çifti ziyaret ederek tehlikeyi onlara bildirir ve kadına balo gecesini küpelerin sahtesini yaptırarak onları takması gerektiğini anlatır. Baloda Mehmet Rıza, bütün gece Cingöz'ü arar; fakat göremez. Mehmet Rıza'yı telefonla arayan Cingöz, elmas küpeleri herkes balodayken otelden aşırıldığını ve küpelerin asıllarının kendisinde olduğunu söyler. Durumu hemen karı kocaya haber veren

Mehmet Rıza, çiftle birlikte otele gider. Elmas küpelerin bulunduğu çekmece ve hizmetçi kız odada yoktur. Otelin garsonları; odadan elinde bir paketle çıkan hizmetçi kızın, hanımın baloda ayakkabılarının sıkıldığını ve ona başka bir ayakkabı götürdüğünü söyleyerek, yanında gayet şık ve kibar bir gençle otelden çıktığını söylerler. Mehmet Rıza, Cingöz'den aldığı telefonla hizmetçi kızın onun yardımcısı olduğunu öğrenir.

3.1.7.3. Kumaş Parçası

“Kumaş Parçası”, *Cingöz Kafeste* adlı hikâye kitabının üçüncü hikâyesidir. Kitabın 61-92. sayfaları arasında bulunan hikâyede yedi resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz'ün; antika meraklısı, zengin bir kadın olan Nadide Hanım'ın antikalarını kendini Amerikalı olarak gösterip türlü hilelerle çalmasıdır.

Özet: Antika meraklısı Nadide Hanım, Beyoğlu'ndaki antika mağazasından değerli bir kumaş parçası satın alır. Nadide Hanım'ın yanında bulunan Cingöz, daha fazla fiyat teklif etse de, mağaza sahibi bu değerli kumaşı eski müşterisi olduğu için Nadide Hanım'a verir. Mağazadan kadınla beraber çıkan Cingöz, Nadide Hanım'ı otomobiline bindirir. Otomobilde kadından kumaşı zorla alır. Kendisinin de bir antika meraklısı olduğunu belirterek asıl kimliğini açıklar. Nadide Hanım, Cingöz'ün daha zor durumlardan kurtulduğunu gazetelerden okuduğu için polise müracaat etmez.

Ertesi gün, kumaş parçasını satan antikacı, yanında Amerika'nın en büyük antikacılarından biri olarak tanıttığı kişiyle Nadide Hanım'ı ziyaret eder. Amerikalı tacir, kadının elindeki kumaş parçasının emsalsiz bir parça olduğunu ve muazzam bir fiyat söyleyerek kumaşı satın almak istediğini belirtir. Bunun üzerine kadın, kumaşın çalındığını ve polise haber vereceğini söyler. Genç kadın, polise haber

vermek için çıkmak üzereyken telefon çalar. Bütün olaylardan haberi olan Cingöz, kumaşı iade edeceğini; ama satıştan komisyon alacağını belirtir. Nadide Hanım da antikacıları arayarak kumaşı satın almak için gelebileceklerini söyler.

Cingöz, kadının evine gider ve verdiği sözü tutarak komisyon karşılığında Nadide Hanım'a kumaşı verir. Ayrıca kadının antika koleksiyonuyla ilgilenir.

Ertesi gün antikacılar, Nadide Hanım'ı ziyarete gelirler. Amerikalı antikacı, cebinden büyütecı çıkararak kumaşı inceler ve taklit olduğunu söyler. Ziyaretçiler gittikten sonra telefon eden Cingöz, bir karışıklık olduğunu kumaşın aslını getireceğini belirtir. Nadide Hanım, bu sefer Mehmet Rıza'yı arayarak ondan evine gelmesini rica eder. Mehmet Rıza, Amerikalı ve antikacı; Nadide Hanım'ın evinde Cingöz'ü nasıl yakalayacaklarına dair plân yaparlar. Plân gereği; Mehmet Rıza ve Amerikalı, kadının yatak odasına geçerek saklanırlar. Nadide Hanım, Cingöz'ü beklemek için salona geçtiği vakit yatak odasından gürültüler işitir. İçeri girdiği zaman Mehmet Rıza'nın elleri ayakları bağlanmış hâlde yerde yattığını görür. Genç kadın, bu manzaradan hiçbir şey anlamayarak Amerikalı'ya döner. Yüzünden maskesini çıkaran Amerikalı'nın Cingöz olduğu anlaşılır. Amerikalı'nın polise yardım etmek için yanında getirdiği adamlarının da Türk olduğu meydana çıkar. Adamları ile daireden uzaklaşan Cingöz'ün ardından antika kutusuna bakan Nadide Hanım, kutunun boşalmış olduğunu görür. Dışarıda nöbet bekleyen polislerin Amerikalı zannettikleri Cingöz ve adamları, binadan rahatlıkla çıkarlar.

3.1.7.4. Bacadan Çıkan Duman

“Bacadan Çıkan Duman”, *Cingöz Kafeste* adlı hikâye kitabının dördüncü hikâyesidir. Kitabın 93-107. sayfaları arasında yer alan hikâyede beş resim kullanılmıştır.

Konu: Cingöz'ün; çimento şirketinin müdürünün evini soyabilmek için müdür ve eşine birbirlerinin rahatsızlandıkları haberini gönderip onları bir apartmanda alıkoyarak adamlarının evi soymaları, müdürün eşinin polise haber vermesi üzerine Cingöz ve yardımcısının evin bacasından kaçmalarıdır.

Özet: Melahat Hanım'a, çimento şirketinin müdürü olan eşi Fahri Bey'in rahatsızlandığı ve tanıklarının evinde dinlendiği haberi verilir. Aynı haber, Fahri Bey'e de verilir. Eşler birbirlerini sıhhatli görünce şaşırırlar. İkisine de aynı yalanın söylendiği hemen anlaşılır. Çiftin yanına giden Cingöz Recai; adamlarının, apartmanlarını soymakla meşgul olduğunu, onları evlerinden uzaklaştırmak için böyle bir yalana başvurduğunu belirtir. Cingöz, adamlarının işini kolaylaştırmak için Fahri Bey'den kasanın anahtarını ister. Fahri Bey, anahtarı çıkaracak yerde arka cebinden silahını çıkararak Cingöz'e doğrultur. Odaya giren Cingöz'ün adamları, Fahri Bey'in elinden silahı almayı başarırlar; ama müdürün eşi Melahat Hanım, çıkan karışıklıktan faydalanarak polisi aramayı başarır. Cingöz, adamlarını kurtarmak için hemen çiftin evine gider. Adamlarını polisten haberdar ettikten sonra kasayı soymayı başarır. Cingöz kaçmak üzereyken polisler, evi basarlar. Cingöz, soyduğu daire beşinci katta olduğu için bakanın içinden çıkar. Evi inceleyen Mehmet Rıza; bacadan yuvarlanan taşa sarılı kâğıdı okuduğunda, Cingöz'ün bacadan kaçtığını öğrenir.

3.1.7.5. Tatavla Cinayeti

“Tatavla Cinayeti”, *Cingöz Kafeste* adlı hikâye kitabının beşinci hikâyesidir. Kitabın 108-134. sayfaları arasında yer alan hikâyede resim bulunmamaktadır.

Konu: Cingöz'ün, zengin bir Ermeni çifti öldürerek mücevherlerini çalan Dimitri'yi öldürmesi ve mücevherleri Dimitri'den alarak Mehmet Rıza'nın elinden kurtulmasıdır.

Özet: Tatavla merkezi memuru, Mehmet Rıza'yı arayarak ona cinayet haberi verir. Zengin bir Ermeni çift, yatak odalarında göğüslerine bıçak saplanmış hâlde hizmetçileri tarafından ölü bulunurlar. Evde araştırma yapan polisler; kadının mücevherlerini bulamayınca, cinayetin para yüzünden işlendiğini anlarlar. Telefonda bu bilgileri alan Mehmet Rıza, olay yerine gider. Cinayet mahallinde ve ölümler üzerinde sıkı bir inceleme yapar. Mehmet Rıza, ölümlerin göğsündeki yaraların açılış biçiminden katilin bıçağı sol elle tuttuğunu anlar ve polis şefinin bu cinayeti Solak Dimitri'nin işlediğinden şüphesi kalmaz.

Katili yakalayabilmek için Mehmet Rıza ve merkez memuru, Tatavla'nın en tehlikeli hırsız ve katil takımının müdavimi olduğu meyhaneye giderler. Mehmet Rıza, Solak Dimitri'nin Kurt Mahmut isimli bir arkadaşından kendisini Dimitri'nin evine götürme sözü alır. Kurt Mahmut sözünde durarak polisi Dimitri'nin evine götürür. Merdivenlerden çıkarken Mehmet Rıza, kafasına vurulan bir darbeye etkisiz hâle getirilir. Haydutlar tarafından sürüklenerek bodruma atılır. Zifiri karanlık olan bu yerde polis hafiyesi, bir gölge görür. Sesinden, gölgenin Cingöz olduğunu anlar. Polis şefi ve Cingöz, birbirlerine oraya düşme maceralarını anlatırlarken yanlarına Dimitri gelir. Mehmet Rıza ve Cingöz Recai, bir an önce kendilerini öldürmekle tehdit eden Dimitri'nin elinden kurtulmanın çarelerini aramaya başlarlar. Kapının arkasında gizlendikleri yerden, elinde bıçakla odaya giren Dimitri'nin üstüne atılırlar. Hatta Cingöz, katilin elindeki bıçağı alarak katile saplar ve kapıyı da kilitleyerek Mehmet Rıza'yı katilin ölüsü ile bırakıp kaçar. Odanın kilidini açmak için uğraşan Mehmet Rıza; dışarı çıkınca Cingöz'ün, Dimitri'nin çaldığı mücevherleri alarak kaçtığını açıklayan notunu okur.

3.1.7.6. Cingöz'ün Akıbeti

“Cingöz'ün Akıbeti”, *Cingöz Kafeste* adlı hikâye kitabının sonuncu hikâyesidir. Kitabın 135-159. sayfaları arasında yer alan hikâyede resim kullanılmamıştır.

Konu: Cingöz'ü yakalayabilmek için Mehmet Rıza'nın bir kadına geçici olarak çok kıymetli küpeler vererek bunlarla Cingöz'ün dikkatini çekmesi, kendisini de bu kadının kocası olarak tanıtip iyi tertip edilmiş bir plânla Cingöz Recai'yi yakalamayı başarmasıdır.

Özet: Cingöz ile maceralarını roman haline getiren yazar dostu Server Bedî, bir gün dans salonunda otururlar. Server Bedî dans edenleri izlerken, Cingöz Recai dans edenlerin taktıkları mücevherleri incelemektedir. Cingöz, sarışın bir kadının küpelerini gözüne kestirir. Yakışıklılığından istifade ederek ve gerçek hüviyetini saklamadan kadınla tanışır. Arkadaşı yazar Server Bedî'yi de kadınla tanıştırır. Kadın, Server Bedî ile Cingöz'ü, eşiyle birlikte vereceği bir akşam yemeğine davet eder. Yemekte kadın, yaşlı kocasına Server Bedî'yi mühendis; Cingöz'ü de doktor olarak takdim eder. Kadının kocası ile Server Bedî tavla oynarlarken, sarışın kadınla Cingöz yan odaya geçerler. Server Bedî'nin tavla oynadığı ihtiyar adam, kendisinin Mehmet Rıza olduğunu ve Cingöz'ün yan odadaki polisler tarafından yakalandığını söyleyince yazar, inanamaz. Bir süre sonra, baygın vaziyette yatan Cingöz'ü görünce, polis hafiyesini tebrik eder.

Server Bedî, Cingöz'ü hapisanede ziyaret eder. Cingöz, yazar dostuna hapisanede kaldığı müddetçe *Hırsız ve Polis* adlı büyük bir ilmî eser yazacağından ve artık insanlığa faydalı olmak istediğinden bahseder. Bundan sonra kendisinin de hırsız Cingöz değil, insan Recai olarak anılmak istediğini ve bunun için ne yapmak lâzımsa yerine getireceğini belirtir.

3.1.8. Sultan Aziz'in Mücevherleri

Sultan Aziz'in Mücevherleri, “Cingöz Recai Maceraları” serisinin sekizinci kitabı ve ilk romanıdır. Kitap yüz elli sekiz sayfadır.

Konu: Devlet hazinesine iade edilmesi gerekirken Mesadet Hanım'a kalan Sultan Aziz'in mücevherlerini; Cingöz'ün, mücevherlerin peşinde olan çetelerden önce davranarak çalmayı başarması ve varislere hakkını verdikten sonra geri kalan mücevherleri almasıdır.

Özet: Mesadet Hanım, Sultan Aziz'den büyükbabasına ondan da kendisine intikal eden mücevherlerini bankadan şoförü ile eve getirmek üzereyken bahçede kimliği belirsiz kişilerce saldırıya uğrar. Zaten kalp yetmezliği olan Mesadet Hanım, bu saldırının şokuyla ölür.

Cingöz Recai, işin iç yüzünü öğrenmek için gizlice köşke girer. Mesadet Hanım'ın kızı Tülin'in dolabında şifreli bir yazı bulur. Bu yazıdan Tülin'in bir sevgilisi olduğunu ve eşi Faruk'u aldattığını çıkarır. Cingöz Recai, Tülin Hanım'la ilgili daha fazla bilgi öğrenebilmek için Tülin'in hizmetçisi Fatma'dan bilgi alır. Kendi sevgilisi Jale'yi de hizmetçi kılığında Tülin Hanım'ın köşküne gönderir. Aradan birkaç gün geçtikten sonra, Jale köşkten kaçırılır. Cingöz, Jale'yi kimin kaçırdığını öğrenmek üzere yardımcısı Necati ve birkaç adamını görevlendirir. Necati; Tülin'in sevgilisi Ferhat ve çetesinin, elmasları ele geçirmek üzere daha fazla bilgi öğrenmek amacıyla Jale'yi kaçırdıklarını söyler. Cingöz, Jale'yi Ferhat ve adamlarının sakladıkları yerden kurtarır. Jale, Cingöz'e kendisini kaçırان adamların köşte birini öldürmeyi plânladıklarını anlatır. Cingöz; hem adamlarının hem de Jale'nin anlattıklarından Ferhat'ın, Tülin'i elde edebilmek için kocası Faruk'u öldürmeyi ve mücevherleri almayı plânladığı sonucuna varır.

Ferhat, sevgilisi Tülin'i kaırarak ona işkence eder ve ondan mücevherlerin yerini öğrenmeye çalışır. Ferhat, Tülin'den aldığı bilgi ile köşke gider. Tülin ise, onları polise ihbar eder. Polisler, köşkte Ferhat ve çetesini yakalarlar.

Cingöz, adamlarına Faruk'u takip ettirir. Onun Manzini adında bir İtalyan'la buluştuğunu öğrenir. Yaptığı araştırmada bu adamın İtalya'nın en meşhur hırsız Ferrero'nun adamı olduğunu ortaya çıkarır. Tülin'in kocası Faruk, bir akşam Cingöz' arayarak yemeğe davet eder. Faruk, yanında sivil polislerle gelir. Cingöz; Faruk'un konuşmalarından, tavırlarından Ferrero ile işbirliği içinde olduğunu anlar. Cingöz'e göre Faruk, eşinin kendisini aldattığı için mücevherleri İtalyan hırsızla çalıp ondan  almak istemektedir.

Cingöz, köşke yerleştirdiği adamlarından biri sayesinde Tülin'in içine küçük bir kasa yerleştirilebilecek şekilde duvara oyuk açtırıp duvarı rdrdğn öğrenir. Bir diğer adamından da Faruk'un köşkün yanındaki diğer köşkü kiraladığını öğrenir. Bu haberlerden Cingöz, Tülin'in mücevherleri duvarın içine yerleştireceğini ve Faruk'un da kiraladığı köşkten eşinin köşküne bir tünel kazmak suretiyle mücevherleri ele geçirmek istediği sonucuna varır.

Cingöz, İtalyan hırsızlardan önce davranarak mücevherleri alar. İtalyan hırsızların ise, tünelden köşke geçerek kasayı soymaya kalkışacakken, Türk polisi tarafından yakalandıkları haberi gazetelerde yayımlanır. Haberin yanında Cingöz'n İtalyan hırsızlardan önce davranarak kasayı aldığı, varisleri hisselerinden mahrum etmek isteyen Tülin hariç tüm varislere hisselerini yüzde yirmi eksik vereceğini ve geri kalanını alacağını bildiren mektubu da vardır.

3.1.9. Kral Faruk'un Elmasları 1-2

Kral Faruk'un Elmasları 1-2, “Cingöz Recai Maceraları” serisinde yer alan romandır. Roman, her biri yüz altmış sayfa olan (*Kral Faruk'un Elmasları-1* ve *Kral Faruk'un Elmasları-2*) iki kitaptan oluşur.

Konu: Prenses Zülfiye'nin; eşi Eslem Paşa'dan kaçırıp İstanbul'da küçük bir bankada sakladığı, siyasi önemi (çok büyük) olan mektupları Paşa'nın milletlerarası bir çeteyi devreye sokarak almak istemesi; fakat çetenin Paşa'nın emirlerine uymayarak mektupların değil de mücevherlerin peşine düşmesi sonucunda işlenen cinayetler ve sonunda Paşa'nın mektuplarına, Cingöz'ün de iki mücevher koleksiyonuna kavuşmasıdır.

Özet: Prenses Zülfiye, Kral Faruk'un kendisine hediye ettiği mücevherleri Nazif Bey'e emanet eder. Mücevherlerin peşine düşen çete, Nazif Bey'i öldürür.

Nazif Bey'in kızı Ülke'ye, kendisini Londra'nın meşhur bir avukatı olarak tanıtan Mister Manning adındaki İngiliz destek olur. Mister Manning'ten şüphelenen Ülke'nin ablası Yelda'nın eşi Necip, polisi aramaya karar verir. Mehmet Rıza, Necip'in anlattıklarından İngiliz'in Cingöz Recai olduğunu kavrar.

Ülke'yi müdüriyete çağıran polisler, Mister Manning konusunda dikkatli davranmasını söyleyince, buna bir anlam veremeyen Ülke meseleyi konuşmak için Mister Manning'i arar. Mister Manning ona kendisinin Cingöz Recai olduğunu açıklar. Çetenin Ülke'yi mücevherlerin yerini bildiğini zannederek kaçırmak isteyebileceğini söyleyerek, onu kendi evinde misafir edeceğini bildirir.

Cingöz'ün evinde misafir olarak kalan Ülke, eniştesinden ablasının kaçırıldığı haberini alır. Cingöz, çetenin Ülke'yi kaçıramayınca, plânı değiştirip

ablasını kaçırdıklarını anlar. Çete, Ülke'nin ablasının da mücevher koleksiyonunun yerini bildiğini zannetmektedir.

Çetenin saklandığı eve giden Cingöz, Ülke'nin ablası Yelda'yı kurtarıp hemen adamlarıyla karakola gönderir. Kendisi de olay yerine gelecek polislerden kaçmak için çareler düşünmeye başlar. Cingöz, evde çetenin kaçarken yanlarına almadıkları bir kadınla karşılaşır. Bu kadını da yanına alarak polislerden kaçır. Evine getirdiği Lida isimli kadın, çetenin reisi Gabriyel'in sevgilisi olduğunu, Ülke'nin babasına mücevherleri bırakan prensesin ve Ülke'nin babasının çetenin elemanı olan Orlando tarafından öldürüldüğünü açıklar. Cingöz, Lida'dan ayrıca Kral Faruk'un Prenses Zülfiye'ye hediye ettiği elmas koleksiyonunun ya Nazif Bey'in evinde ya da prensesin eski dostu Dîdar Hanım'da olabileceğini öğrenir.

Cingöz, Lida'dan aldığı bilgiler üzerine elmasları bulabilmek için önce Nazif Bey'in evini Ülke'nin yardımıyla arar; fakat hiçbir şey bulamaz. Cingöz, Dîdar Hanım'ın evine giderek ona prensesin ölmediğini, başında İtalyan bir reis bulunan milletlerarası bir çete tarafından öldürüldüğünü ve bu çetenin mücevherlerin yerini öğrenmek için onun evine de geleceklerini anlatır. Mücevherlerin yerini öğrenmek isteyen Cingöz'e Dîdar Hanım, mücevherlerin kendisinde olmadığını söyler.

Cingöz, Ülke'den evlerindeki saatin çalındığı haberini öğrenir öğrenmez hemen Ülke'nin yanına gider ve olayı soruşturur. Evi Ülke olarak arayan bir kadının, hizmetçiyi kandırıp saati aldığını öğrenir. Cingöz, eve gelen kadının profili hakkında bir araştırma yapar. Bu kadınla ilgili Lida'dan da bilgi öğrenmeye çalışır. Lida artık İtalya'ya gitmek istediğini söyleyince Cingöz itiraz etmez; ama Jale'yi, Lida'yı takip etmesi için peşinden yollar. Jale yaptığı takip neticesinde; Gabriyel, Lida ve Dîdar'ın, saati Ülke'nin evinden alan Neriman isimli bir kadınla buluşup elmasları paylaşacaklarını öğrenir. Cingöz, Dîdar'ın başından beri haydutlarla işbirliği içinde olduğunu anlar.

Çeteyi takip eden yardımcısının verdiği adrese giden Cingöz, mücevherleri onlardan almayı başarır. Cingöz, elmas dolu bavulu alarak binadan uzaklaşmak üzereyken binayı polisler basar. Binanın içinde hem polislerle hem de haydutlarla yapılan mücadeleden kurtulmayı başaran Cingöz ve yardımcıları, bavulu da alarak kaçarlar.

Birinci koleksiyonu başarıyla ele geçiren Cingöz, prensesin defterinde belirttiği ikinci koleksiyonu da ele geçirmek için polisle işbirliği yapmak ister. O günlerde gazetelerde çıkan bir haberin ikinci koleksiyonla ilgisi olduğunu düşünür. Cingöz, gazetede içinde değerli eşya bulunmayan çantasını getirene yüklü miktarda ödül vereceğini bildiren ilânın M.E. rumuzundan, ilânı veren kişinin prensesin kocası Muhammed Eslem olduğunu anlar. Cingöz, Mehmet Rıza'nın kendisi gibi polis olan oğlu Haldun'la yaptığı konuşmadan çantayı bulan işçi Murat'ın adresini ve evini öğrenir. Bu adres üzerinde çalışırken, Murat'ın evinin yakınlarındaki küçük bir bankaya tünel açıldığını fark eder. Tünelden yanındaki dört işçi ile Muhammed Eslem Paşa çıkar. Cingöz; onlardan, taşıdıkları mücevher ve mektup çekmecesini alır. Eslem Paşa, Cingöz'e, eşi Zülfiye'nin siyasî önemi olan mektupları kendisinden kaçırıp dikkat çekmemek için bu küçük bankada sakladığını, kendisinin bu mektupları ele geçirebilmek için Orlando çetesini tuttuğunu; fakat çetenin mektupların değil de elmasların peşine düşerek Zülfiye ve Nazif'i öldürerek işi büsbütün karıştırdıklarını anlatır. Bütün bu cinayetleri, Dîdar ve Neriman'ın şifreli mektuplarla kendisine bildirdiklerini de sözlerine ekler. Eslem Paşa; mektupları, yüklü miktarda para karşılığında Cingöz'den alır. Cingöz hem ikinci koleksiyonu ele geçirir hem de paşadan biri Kızılay, biri de Veremle Savaş Derneği emrine verilmek üzere iki çek alır.

3.1.10. Cingöz'ün Esrarı 1-2

Cingöz'ün Esrarı 1-2, “Cingöz Recai Maceraları” serisinde yer alan, iki kitaptan oluşan bir romandır. Kitapların her biri yüz yirmi sekiz sayfadır.

Konu: Cingöz'ün, Mehmet Rıza'nın zengin akrabasıyla evlenerek kızın ailesini soyması, bir banka soygunu gerçekleştirmesi, Mehmet Rıza tarafından yakalandıktan sonra hapisten kaçmayı başarması ve kendisini yakalamak isteyen Mehmet Rıza'yı yakalayarak herkesi Mehmet Rıza'nın Cingöz, kendisinin polis şefi olduğuna inandırmasıdır.

Özet: Cingöz Recai, Mehmet Rıza ile görüşmek istediği için ona bir oyun oynar. Bu oyun neticesinde, Cingöz'ün adamlarını soygun işinde zannedip onların peşine düşen Mehmet Rıza, kendini Cingöz'ün evinde bulur.

Cingöz, Mehmet Rıza'ya dayısının kızıyla nişanlandığını ve düğün gecesi Mehmet Rıza'nın bir huzursuzluk çıkaracağını bildiği için onu evinde hapsedeceğini belirtir.

Mehmet Rıza, Cingöz'ün köşkünde üç gün tutulur. Üçüncü günün sonunda Cingöz, eşi Mebruke'yi de yanına alarak köşke gelir. Mehmet Rıza'ya kayıncıların konağını nasıl başarıyla soyduğunu ayrıntılarıyla anlatır. Cingöz, karısını da alarak evden eşyalarla birlikte ayrılır.

Serbest bırakılınca, hemen müdüriyete giden Mehmet Rıza, yanına en iyi dedektiflerden Necati'yi alarak Cingöz ve adamlarının nereye gittiklerini bulmaya çalışır. Kamyon lastiklerinin izlerinden ve yaptıkları soruşturmadan Cingöz ve karısının gizlendikleri evi bulur. Boş olan evde, Mebruke'nin duvara yazdığı yazıyı görür. Mebruke, kendisini bir çingene kulübesine götüreceklerini yazarak yardım istemektedir. Mehmet Rıza ve Necati, doğruca Mebruke'nin verdiği adrese gider ve

Mebruke'yi kurtarırlar. Mehmet Rıza, Mebruke'yi annesine kavuşturur. Bütün gazeteler, polis şefinin başarısını yazarlar. Ancak, Mehmet Rıza, Mebruke'den, onun annesini özlemesi üzerine Cingöz'ün kendisine oyun oynadığını ve bile bile eşini teslim ettiğini, duvara yazılan yazının da plâna dahil olduğunu öğrenir. Ayrıca Cingöz, Mebruke'yi konaktan perşembeye kadar kaçıracağını da karısı aracılığıyla Mehmet Rıza'ya bildirir. Perşembe günü konakta sıkı önlemler alınır. Mebruke'nin yanında hem Mehmet Rıza hem de Necati, beklerler. Gece yarısı birden elektrikler kesilir. Polis şefi ve Necati, nerden geldiğini anlayamadıkları darbelerle sersemleşirler. Mehmet Rıza gözlerini açtığında, Necati'nin yerde kanlar içinde yattığını ve Mebruke'nin odada olmadığını görür.

Baş komiser, polis müdüriyetinde otururken, kendini ihtiyar bir satıcı kılığına sokmuş birinden, Mebruke'nin yardım isteyen mektubunu alır. Mehmet Rıza, Cingöz'ün adamı olan sahte ihtiyarın maskesini çıkarınca karşısında polis merkezinde şube müdürlüğü yapan Mahmut Bey'i bulur. Mehmet Rıza; Cingöz'ün her karakolda adamları olduğunu öğrenince, onu yakalayamamasının nedenlerini daha iyi anlar.

Cingöz, Mehmet Rıza'yı telefonla arayarak adamını serbest bırakması karşılığında, büyük bir Rum kasa hırsızlığı şirketini yakalamasına yardım edeceğini söyler. Mehmet Rıza, bu teklifi kabul eder. Cingöz, Mehmet Rıza'ya çetenin bankayı soyabilmek için kazdığı tüneli ve ikamet ettiği evi gösterir.

Mehmet Rıza, diğer polis memurlarını yanına alarak İsveç Bankası'na gider. Bankada hırsızlara karşı mükemmel bir tertibat alınır. Mehmet Rıza, hırsızların tünelden geleceklerini düşünerek bütün gece mahzende bekler; fakat hiçbir olay yaşanmaz. Sabah, yardımcısı Necati'yi yerleştirdiği yukarı katın soyulduğunu öğrenir. Bu haberin ardından Cingöz Recai'den bir mektup alır. Gelen mektupta Cingöz; iki seneden beri emrinde çalışan polis memuru Necati'nin kendisi

olduğunu, Mebruke ve İsveç Bankası meselelerinin onu oyalamak, kendisini eğlendirmek için plânladığını açıklar.

Mehmet Rıza; Cingöz'ü yakalayabilmek için mesleğinden istifa ettiğine dair mektubu gazetelere vererek, kimseye güveni kalmadığından işlerini gizli gizli yürütmeye karar verir. Mehmet Rıza, Cingöz'den iş isteyen biri kılığında onun yanına gider. Cingöz, Mehmet Rıza'yı yanına elektrikçi olarak alır ve ondan apartmanın betonarme döşemesinin sessizce açılıp kapanmasını sağlayan bir makara yapmasını ister. Mehmet Rıza, diğer adıyla işçi Ferit, bu apartmanda birkaç gün çalışır. Cingöz Recai, yapılan işi beğenince, maksadının alt katta oturan zengin deri taciri Ermeni'nin karısının mücevherini çalmak, aynı zamanda bir Türk düşmanı olan Ermeni'nin kızını kaçırmak olduğunu söyler.

Mehmet Rıza, Ermeni tacirin yanına giderek ona Cingöz Recai tarafından soyulacağını haber verir. Onunla işbirliği yaparak en güvendiği adamlarından birkaç kişiyi, tacirin dairesine yerleştirir. Kendisi de Cingöz'ün tavandan ineceği odada bekler. Gece yarısı betonarme döşeme, ses çıkarmadan yere inmeye başlar. Döşemedeki gölge yere iner inmez, polis şefinin bir darbesiyle yere yıkılır. Bu gölge Cingöz'ün ta kendisidir. Cingöz, hapishanedekeyken eşi Mebruke'yi görmek istediğini Mehmet Rıza'ya bildirir. Polis şefi de bu teklifi kabul eder. Mebruke ile Cingöz'ü görüştüren Mehmet Rıza, Cingöz'ün hapishanedeki bölmesine girince karşısında Cingöz'ün kıyafetleriyle Mebruke'yi görür. Cingöz, Mebruke'nin kıyafetine girerek kaçmıştır. Mehmet Rıza, bütün uğraşlarına rağmen Cingöz'ün yerini Mebruke'den öğrenemez. Meşhur hırsızın yerini öğrenebilmek için Mebruke'nin hapishaneden kaçmasına yardımcı olur. Mehmet Rıza, Mebruke'nin peşine takılır. Mebruke'nin Recai'yle bir lokantaya girdiğini görünce, lokantanın sahibine kendini tanıtarak ondan bir garson elbisesi ister. Mebruke ile Cingöz'ün konuşmalarını dinleyen Mehmet Rıza, vapurla Avrupa'ya gideceklerini öğrenir.

Mehmet Rıza da yanına iki memur alarak vapura biner. Mehmet Rıza'nın yabancı turist taklidi yapmasına rağmen Cingöz, onu tanır. Polis şefi, Cingöz'ü yakalamak isterken Cingöz'ün adamları tarafından etkisiz hâle getirilir. Mehmet Rıza, Cingöz'ün kamarasında bağlanır. Kendi adamlarının da orada bağlı olduklarını görür. Cingöz, kendini Mehmet Rıza'ya ve adamları da kendilerini polis memurlarına benzettikten sonra Cingöz, polis vesikalarını alır. Ertesi gün, Cingöz ve iki adamının Mehmet Rıza tarafından tutuklandığı haberi vapurda yayılır. Vapur halkı, Mehmet Rıza zannettikleri Cingöz'ü tebrik eder. İstanbul müdüriyeti de, vapurdan gelen haberlere çok sevinir. Sahte polis şefi, foyasını meydana çıkarmamak için Çanakkale'deki jandarma komutanına, vapurda hâlâ Cingöz'ün adamları olduğu yalanını söyleyerek onları yakalamak için vapurla gideceğini belirtir. Yakalananları karşılamaya giden emniyet müdürü ve diğer memurlar, karşılarında Cingöz yerine Mehmet Rıza'yı görürler. Cingöz, vapurda zengin bir yolcuyu sorgusu yapılmak üzere emniyete gönderince, zengin yolcunun odasında araştırma yapmak bahanesiyle tüm değerli eşyalarını çalar. Eşi Mebruke'yle Avrupa'ya yol alır.

3.1.11. Zeyrek Cinayeti 1-2

Zeyrek Cinayeti, “Cingöz Recai Maceraları” serisinin dördüncü romanıdır. Romandaki olaylar birinci kitapta 160, ikinci kitapta 128 sayfada anlatılmaktadır.

Konu: Mirasına konabilmek için Hacı Zihni Efendi'nin, karısının âşığı tarafından öldürülmesi; cinayeti ortaya çıkaran Cingöz'ün, polislere yardım ederek katilleri yakalatması ve devletin malı olan Hacı Zihni Efendi'nin servetini devlete iade etmesidir.

Özet: Gazetelerde Zeyrek'te oturan Hacı Zihni Efendi'nin delirdiğine dair haber okuyan Cingöz, olayın altında yatan esrarı öğrenmek için Hacı Zihni

Efendi'nin evinin yanındaki evi satın alır. Cingöz, geceleri Hacı'nın evini gözetlemeye başlar. Hacı Zihni Efendi, bahçede dolaştığı bir gece, bir adam tarafından öldürülür. Cingöz'ün adamları katili takip ederler. Az sonra bahçeye gelen Zihni Efendi'nin genç karısı, kızı ve hizmetçileri; ihtiyarın cesediyle karşılaşılır. Ağaçta, Hacı'nın kendini kuyuya attığına ve ölümünden kimsenin sorumlu olmadığı yazılı bir kâğıt bulurlar.

Cingöz; katili takip eden adamlarından katilin, sigorta şirketinde çalışan Süleyman Tahir adında biri olduğunu, eve bohçacı olarak gönderdiği yardımcısından ise, babasının kızına ölmeden önce bir muska verdiğini öğrenir. Hacı Zihni Efendi'nin öldürülmesinin üzerinden iki ay geçmeden kızı kaçırılır. Hacı Zihni Efendi'nin karısı da, Süleyman Tahir'le nikâhlanır. Mehmet Rıza, soruşturma yapmak amacıyla Hacı'nın eski karısı ve Süleyman Tahir'i müdüriyete çağırır. Katilin Süleyman Tahir olmasından şüphelenen Mehmet Rıza, nöbetçi memura, Tahir Bey'in dikkatini çekmeden parmak izlerini almasını söyler. Nöbetçi memur, Tahir Bey'e mürekkebe bulanmış kalem vermek suretiyle parmak izini alır. Süleyman Tahir'in parmak iziyle Süleyman Tahir'in öldürüldüğü gece bırakılan kâğıttaki parmak izinin aynı olmadığı görülür ve katilin Süleyman Tahir olmadığı anlaşılır.

Bir süre sonra, Süleyman Tahir, biri Cingöz'e, biri Mehmet Rıza'ya hitaben yazdığı ve kendisinin ve eşi Nezahat'in suçsuz olduğunu belirttiği iki mektup bırakarak intihar eder. Süleyman Tahir'in halasının oğlu olduğunu iddia eden biri çıkar. Mehmet Rıza, şüphelendiği bu adamı takibe başlar. Yaptığı araştırmanın sonucunda bu işte ayrı bir çetenin çalıştığını ve bir iş plânladıklarını öğrenir.

Cingöz, Süleyman Tahir'in öldüğünü anlamak için gömüldüğü mezardan cesedini çıkarır. Cesedin ona ait olmadığını anlar. Cingöz, adamlarının da yardımıyla, intihar ettiği zannedilen Süleyman Tahir'i kaçırr. Süleyman Tahir,

Hacı'yı öldürenin ve kızını kaçıranın kendisi olmadığını, işin içinde başkalarının olduğunu Cingöz'e söyler. Süleyman Tahir, sadece servetin peşinde olduğunu sözlerine ekler. Cingöz, Süleyman Tahir'i kendi evinde saklar ve onun ölmediğini Mehmet Rıza'ya haber verir.

Mehmet Rıza, hem Cingöz'ü yakalayabilmek hem de Süleyman Tahir'i almak için Cingöz'ün evini abluka altına alır. Cingöz'ün evine gizlice girdiğinde Hacı Zihni Efendi'nin kızı Nazan'ı görür. Hacı'nın kızını Cingöz'ün kaçırdığı anlaşılır. Cingöz ve adamları polis memurlarının yüzlerine ilaçlı su sıkarak kaçmayı başarırlar.

Mehmet Rıza'ya şube müdürü, Süleyman Tahir'in, karısı Nezahat'i bıçaklayarak öldürdüğü haberini verir. Mehmet Rıza, Süleyman Tahir'i sorgularken müdüriyete Cingöz de gelir. Cingöz, bu adamın Süleyman Tahir olmadığını anlatmaya çalışırken adam da kendisinin Süleyman Tahir'in ikizi olduğunu söyler. Mehmet Rıza, Cingöz'den Süleyman Tahir ile ikizi arasındaki aşk rekabetinden dolayı cinayetin işlendiğini ve hacının kızını servetin yerini öğrenebilmek için kaçırdığını öğrenir. Cingöz'ün, Hacı Zihni'nin evinde servet arayacağını anlayan Mehmet Rıza, yanına polis memurlarını da alarak oraya gider. Bütün çabalarına rağmen Cingöz ve adamlarının izine rastlayamaz; fakat evde servet aramakla meşgul Süleyman Tahir'in çetesini yakalar. Evde yaptığı derin araştırmanın sonunda evin temelini kazınarak altınların önceden alınmış olduğunu anlar.

Mehmet Rıza'nın evine giden Cingöz, Süleyman Tahir'in çetesini yakaladığı için polis şefini tebrik eder ve Süleyman'ı da göndereceğini belirtir. Cingöz, Hacı Zihni Efendi'nin evinden aldığı altınların hazinenin malı olduğunu söyleyerek bu altınları devlete iade edeceğini ve Mehmet Rıza Polis Hastahanesi adında bir hastane yaptıracağını açıklar.

3.1.12. Arsen Lüpen İstanbul'da 1-2

Arsen Lüpen İstanbul'da 1-2, "Cingöz Recai Maceraları" serisinde yer alan beşinci romandır. Yayınevi tarafından iki kitap olarak yayımlanan kitapların her biri 176'şar sayfadan oluşur.

Konu: Arsen Lüpen'in, bir cinayete kurban gitmiş Mösyö Ridvay'ın kılığına girerek bankadaki servetini ele geçirmesi; fakat Cingöz Recai'nin çalınan parayı Arsen Lüpen'den almayı başarak ona üstünlük sağlamasıdır.

 zet: Meşhur Fransız hırsız Arsen Lüpen'in İstanbul'a geleceği duyulunca, polis şefi Mehmet Rıza'ya, hükümetten Arsen Lüpen meselesine bakması için teklif gelir. Polis şefi, eroin kaçakçılığından şüphelendiği için Amerikan konsoloslarından Daniel Ridvay'ın karısı ve iki kız kardeşinin oturduğu evi gözetim altına alır. Polis şefinin eroin işiyle ilgilendiği günlerde, Madam Ridvay'ın kız kardeşi Kivelli öldürülür ve diğer kız kardeşi Lili de delirir.

Mehmet Rıza; Madam Ridvay'ın yardımcıları ve deli kız kardeşi ile kocasının yanına, hisara taşındığı haberini alınca, gözetleme memurlarını diğer eve nakleder. Kendisi de eroin içine dair izler bulabilmek amacıyla boşaltılan evde araştırma yapar. Evde deli kızın karalama defterini bulur. Evin mahzeninden çıkmak üzereyken karanlıkta göremediği biri tarafından yere yatırılır, elleri demir ayakkabılarla ezilerek cebinden kızın defteri alınır.

Evine giden Mehmet Rıza, kendisini karşılayan hanımından misafiri olduğunu öğrenir. Bu misafir, meşhur hırsız Cingöz Recai'dir. Cingöz, deli kızın sürekli bağıra bağıra söylediği şarkılardan cinayetin eroin kaçakçısı Hristo tarafından yapıldığını çıkardığını polis şefine söyler. Mehmet Rıza, Cingöz' n ayakkabılarından kendisini Madam Ridvay'ın evinde etkisiz hâle getiren kişi olduğunu anlayınca, ona silah çeker. Ancak Cingöz kaçmayı başarır.

Gazeteler cinayet olayında, Arsen Lüpen'in parmağı olup olmadığını sorgulamaya başlayınca, Arsen Lüpen gazetelere katil olmadığını aksine bu tür katilleri yakalamak için polise daima yardım ettiğini bildiren bir mektup gönderir.

Cinayet ile ilgili soruşturmasına devam eden Mehmet Rıza, cinayetin gerçekleştiği evi kiralayan adamın izini bulur. Kiracının takıldığı kahveye giderek garsondan kiracının kahveye daima elinde paketlerle geldiğini ve bu paketleri başkalarına verdiğini öğrenir. Mehmet Rıza; kahveciye, kiracının tekrar gelmesi durumunda polise haber vermesini söyleyerek kahveden ayrılır.

Cingöz, Mehmet Rıza'ya cinayeti işlediğini söylediği katil Hristo'nun dört parmaklı kız kardeşi Fofu'nun evinde gizlendiği haberini verir. Ayrıca, Madam Ridvay'ın da Lüpen'in sevgilisi olduğunu bildirir.

Mehmet Rıza Hristo'yu yakalamak amacıyla onun kaldığı evi bulmaya çalışır. Cingöz; Hristo'nun kız kardeşinin Fofu ve Katina olmak üzere iki ismi olduğunu, telefonla Mehmet Rıza'ya bildirir. Ayrıca Cingöz, deli kızı kaçırdığını da Mehmet Rıza'ya söyler. Cingöz, kızı kaçırmış amacının deli kızı iyileştirmek ve kızın bilinçaltındaki hastalığa neden olan aile faciasının esrarını öğrenebilmek olduğunu gazetelerde açıklar.

Kahveciden cinayet işlenen evi kiralayan adamın bulunduğu haberini alan Mehmet Rıza, adamın hemen müdüriyete getirilmesini emreder. Yaptığı sorgulamada çetenin başında Hristo'nun bulunduğunu ve Hristo'nun Fofu, Katina ve Madam Andrea adlarını taşıyan kız kardeşi ile gizlendikleri evin adresini öğrenir. Evi kiralayan adam; Hristo'nun Madam Kivelli'yi, aşkına karşılık alamadığı için öldürdüğünü söyler.

Mehmet Rıza, emirleri üzerine polisler tarafından abluka altına alınmış Katina'nın evine gider. Merkezden ek kuvvet isteyerek kendisi eve girer; fakat

başına yediği ağır bir darbe ile bayılır. Gözlerini açtığı zaman kendini; elleri kolları bağlı, ağzı tıkalı bir halde ve karanlık bir odada bulur. Kapı açılınca, odada kendisi gibi yatan iki adam daha görür ve odanın eroin imalâthanesi olduğunu anlar. Odaya giren Hristo, Madam Ridvay'ın kız kardeşini öldürdüğünü itiraf eder. Hristo; odada bulunan sarışın adamın vaktiyle kendisine ortaklık eden Arsen Lüpen, diğerinin ise Cingöz Recai olduğunu da açıklar. Hristo, Madam Ridvay'la Fransa'ya eroin kaçırdıklarını, Madam Ridvay'a âşık olan Arsen Lüpen'i de aralarına aldıklarını ve sonradan aralarının açıldığını anlatır. Hristo, onları havagazını açarak öldürmekle tehdit eder. Nitekim Hristo, havagazını açarak onları ölüm tehlikesiyle baş başa bırakır. Arsen Lüpen, bir anda bağlarından kurtularak kalkar ve musluğu kapatır. Arsen Lüpen, oraya yardım etmek için geldiğini, her şeyi Hristo'nun adamı olan; fakat kendisine sadık kalan Pandeli'den öğrendiğini ve Pandeli'nin, iplerini kestiğini söyler. Pandeli, kapıyı açarak onların çıkmalarına yardım eder. Mehmet Rıza, apartmanın dışında bekleyen memurlarının yardımlarıyla Hristo'yu yakalar.

Arsen Lüpen, Cingöz'e ve Mehmet Rıza'ya banka soyacağını haber verir. Mehmet Rıza, soygunu önlemek için büyük bir tertibat alır ve hırsızlığı önlediğini düşünür.

Ridvaylar, Fransa'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılırken onları büyük bir kalabalık uğurlar. Onlarla birlikte uşakları kılığında seyahat eden, Cingöz Recai'dir. Mösyö Ridvay da Arsen Lüpen'in ta kendisidir. Cingöz, işin iç yüzünü kaçırdığı deli kızın karalama defterindeki resimlerden çıkarır. Buna göre; asıl Mösyö Ridvay, Kivelli'yi Hristo'dan korumak isterken Hristo'nun kurşunuyla can vermiştir. Madam, Ridvay'ın nikâhsız eşi olduğundan onun miras alması için Arsen Lüpen, Mösyö Ridvay rolüne girmiştir. Hristo bile Mösyö Ridvay'ın öldüğünü bilmemektedir. Lili de, bu cinayeti gözleriyle gördüğü için aklını kaybetmiştir. Ridvaylar, İstanbul'a Mösyö Ridvay'ın bankadaki servetine konabilmek için gelmişlerdir. Nitekim Mösyö Ridvay olarak gittiği bankada Mösyö Ridvay'ın tüm parasını çeken Arsen Lüpen, bankayı soymuş bulunmaktadır. Arsen Lüpen ve

Madam Ridvay, paraları ve mücevherlerini koydukları valizlerin uşakları kılığındaki Cingöz tarafından taşındığını anlayınca bavulları kontrol ederler. Bavulların içlerinin gazete kâğıtlarıyla doldurulmuş olduğunu görünce, Cingöz'ün zekâ ve cesaretine hayran kalmaktan kendilerini alamazlar.

A. Materyal Unsurlar

Materyal unsurlar kapsamında yer alan konu ve vak'a, önce verilmiştir. Diğer materyal unsurlar, “Cingöz Recai Maceraları” serisindeki eserlerin tümü genellenilerek verilmeye çalışılacaktır.

1. Anlatıcı ve Bakış Açısı

“Cingöz Recai Maceraları” serisindeki eserler, sadece *Cingöz Kafeste* adlı hikâye kitabının son öyküsü olan “Cingöz'ün Akıbeti” hariç, “Üçüncü Şahıs” anlatımla yazılmıştır.

Serinin son hikâye kitabı olan *Cingöz Kafeste*'nin son hikâyesi “Cingöz'ün Akıbeti”ni yazar Server Bedî'nin anlatması nedeniyle “Birinci Şahıs” anlatım kullanılmaktadır.

2. Kişiler

Cingöz Recai

Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı incelenen kitaplarının on altı tanesinde, başkahraman Cingöz Recai olduğu için, bu gruptaki kitaplar "Cingöz Recai Maceraları" adı altında yayımlanmıştır.

"Cingöz Recai Maceraları" serisinin yedi hikâye, dokuz roman kitabının başkahramanı Cingöz Recai; iyilerin hakkını gözeten, daima kötülerden ve soygunculardan çalan, kibar bir hırsızdır. Cingöz, kitaplarda fizikî yapı itibariyle şöyle anlatılmaktadır:

"Uzun boylu, kıvrık saçlı, gözleri ateşli ve parlak, sol kaşı daima oynayan ve ucu kıvrık uzun burunlu, İngilizce'yi ve Fransızca'yı iyi bilen sevimli, kibar, zarif bir gençmiş."(Safa, Kaybolan Adam, 2003:88).

"Otuz sekiz numara potin giyer."(Safa, Mişon'un Definesi, 2003:28).

"Çünkü hepimiz onun resimlerini gördük: Boyu uzundur, siz kısasınız. Gözlerinin garip bir mavisi olduğunu gazeteler yazıyorlar."(Safa, Mişon'un Definesi, 2003:83).

Cingöz Recai'nin, isminin anlamını karakterinde taşıyan yapısı; insanlar isimleriyle müsemmadır fikrini doğrular niteliktedir:

"Doktor Watson, daldığı derin sükûtu bırakarak söze karıştı:

– Bir adamda hem cüret hem şeytanlık nadiren birleşir; bazılarında yalnız cesaret, bazılarında da yalnız zekâ vardır. Cingöz her

ikisini de birleştirmiştir. Fakat bu Cin, Göz, Recai kelimelerinin manaları var mıdır?

– Recai özel bir isimdir; Cingöz, cin fikirli açığöz manasına gelir ve lâkaptır.

– Evet... Ben de bu cin kelimesinden şüpheye düştüm. Bu kelime batıda da bilinir.

– Halk arasında Cingöz'ü hakikî bir cin zannedenler bile var. Peri masallarına inanan saf halk Cingöz Recai'yi da bir Cin zannediyorlar.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:97-98).

“Unutmazsınız ki, Cingöz'ün her tarafta gözü vardır. Onun için bana Cingöz derler.”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:109).

Kahkasıyla meşhur Fransız hırsız Arsen Lüpen gibi Cingöz'ün de şen kahkahaları meşhurdur. Yazar Server Bedî, Cingöz'ün bu özelliğine felsefik açıdan yaklaşır:

“En mağlup ve en bedbaht anlarında şarkılar söyleyerek hem başkalarını, hem de kendilerini aldatmak isteyenler gibi Cingöz Recai'nin bu kahkahaları da bir teselli veya kendisi üzerine bir telkin ihtiyacının sonucu olabilirdi.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-2, 2003:92).

Cingöz Recai, eğitilmiş ve genel kültür bilgisi çok geniş biridir. Piyano ve keman çalar. Kitap okumayı çok sever, evinde dünya klâsiklerinin bulunduğu bir kütüphane vardır. Zaten mesleğindeki başarısı; yabancı dilleri bilmesinden, bir süre Amerika ve İngiltere'de yaşamasından, Avrupa'yı gezip görmesinden, insan ve hayvan taklidinde çok başarılı olmasından, konuşma yeteneğinden, insanlara karşı daima kibar oluşundan, çok çalışmasından, mesleğine duyduğu aşktan ve diğer kişisel özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Cingöz Recai, Amerika'da öğrendiği

hırsızlık tekniklerini, teknolojiyle birlikte ilerleyen hırsızlık taklit ve malzemelerini Türkiye’de uygulayarak polisi uğraştırır; onların da yenilikleri öğrenmelerini sağlar:

“Mehmet Rıza söze karıştı:

– Mister Bronkeştali dedi, bu mel’un Cingöz Recai, burada Robert Kolejde tahsil ettikten sonra Amerika’ya gitti. Zaten hırsızlığı da orada öğrendi. Öyle şeyler yapar ki, Türk polisi günlerce keşfetmekten âciz kalır. Mamafih, biz de artık Amerikan usullerini anlamaya başladık.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:84).

“Biliyorsun ki, ehemmiyet verdiğim polis haberlerini kesip koleksiyon yapmak âdetimdir; çünkü bu gibi evrakı olmayan bir çağdaş hırsız başarılı olamaz.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:105).

“Jale:

– Sende en güzel bulduğum huylardan biri de bu mesleğe aşkındır. Hiç bıkmazsın, usanmazsın, yorulmazsın.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:149).

Cingöz’ün müzik konusundaki bilgi ve yeteneği bir müzisyeninki kadardır:

“Sonra tekrar salona geldi, ellerini oğuşturarak piyanonun başına oturdu ve bir İngiliz havası çalmaya başladı.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:40).

“– Kemanımı getiriniz! dedi.

Sonra Şopen’in noktürnlerinden birini çaldı.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:29).

“Cingöz gülüyor, sonra ıslıkla ‘Sonia’ adında eski bir fokstrot çalıyor, ayağıyla tempo tutuyordu.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:143).

“On dört hayvanın sesini iyi taklit ederim.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:21).

Yabancı dil bilmesi, ona mesleğinde başarı sağlar:

“Cingöz Recai ayağa kalktı. Üstündeki zarif frak, uzun boyuna çok yakışıyordu. İnce uzun şeytanî kaşları birer küçük yılan gibi kıvrılıp açılarak, gözleri parlayarak Şerlok Holmes’e hitaben İngilizce şu nutku söyledi.”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:105).

“– İtalyanca konuşur musunuz?

– Basit mevzularda konuşuyorum.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:152).

Cingöz’ün çalışkan bir karakteri vardır:

“Cingöz Recai istirahat nedir bilmeyen, en boş zamanlarını bile çalışarak faydalı geçirmek isteyen bir mahlûktur.”(Safa, Elmaslar İçinde, 2003:132).

“Hiçbir macerasında pasif durumları sevmezdi.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:5).

“Cingöz Recai, kendisini, kendi ruhî kabiliyetlerini daima kontrol eden bir mahlûktu.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:66).

“Çünkü, Cingöz Recai’nin bütün işlerinde olağanüstü bir sürat gösterdiğini biliyordu.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:11).

Cingöz’ün edebiyat bilgisi de mevcuttur:

“– Meşhur mısraı bilmiyorsun? ‘Gün doğmadan meşimeî şebten neler doğar?’

Çok duydum ama manasını bilmiyorum.

– Manası basit: Gün doğmadan gecenin karnından, rahminden neler doğar...”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:10).

Cingöz’ün meslekî bilgisi ve yeteneği de bir hayli fazladır. Kendi alanında yazılmış bütün dergilerdeki makaleleri okur; hatta yurt dışında yazılan polisiye ile ilgili bilimsel yazıları yardımcılarına tercüme ettirerek bilgi sahibi olur. Mesleğindeki her gelişmeyi ve yeniliği yakından takip etmesi, kendisinin de alanıyla ilgili makalelerinin olması, onun akademik olarak çalıştığının da göstergesidir. Hırsızlık işini İstanbul’un değişik semtlerindeki geniş teşkilâtı ile gerçekleştirir:

“Makyaj Tekniğinde Plastik Maddeler adında bir kitabı da vardır ki, üç Avrupa diline tercüme edilmiştir.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:59).

“Cingöz başını salladı:

– Mükemmel, Jale’ciğim, dedi, şimdi sen odana git ve bana Scotland Yard’ın geçen ay bültenindeki teknik polis raporunun dördüncüsünü tercüme et. Dosyasına koy.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:160).

“– Seni ıslah etmek için teşkilâtıma alabilirim, dedi. Türkiye’de modern ve teknik polis bilgisini arttırmak için bir kültür kolu tesis etmek istiyorum. Orada faydalı olabilirsin. İyi Fransızca bilirsin, değil mi?”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:95).

“– Her mıntıkada Cingöz’ün gizli bir telsiz telgraf istasyonu vardır.....

- Bu istasyonlar ne işe yarar? diye sordu.
- Mıntıklar, bunlar vasıtasıyla tehlikeyi haber verirler. Şayet reis polisin eline geçerse, altmış istasyon iki dakikada olaydan haberdar olur ve on iki teşkilatın adamları hemen faaliyete geçerler.
- Cingöz’ün bütün adamlarının toplamı kaç kişidir?
- Sayısını bilmiyorum. Resmi dairelerde, hatta müdüriyette birçok adamları vardır.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:90-91).

“Adamlarım, hergün, sabah akşam benden ders aldıkları , konferans dinledikleri için vazifelerini harikulâde maharetle yaparlar.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:133).

“Bu adam, yakalanmamak için müracaat edilecek tedbirlerin hepsini bilir.” (Safa, Esrarlı Köşk,2003:24).

“En son sistem makyaj tekniğim, sahte pasaport îmalı vasıtalarım sayesinde, benim için herhangi bir İngiliz avukatı, hattâ Fransız Cumhurbaşkanı olmak mümkündür. Bir gün size lâboratuvarımı gezdiririm. Yarım milyon liradan fazlaya mal olmuştur bana.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:70).

Cingöz’ün çok iyi otomobil kullandığı da verilir:

“Cingöz Recai, otomobil kullanmasını çok iyi bilirdi. En kalabalık caddelerde bile, motoru en son süratini verdiği halde hiçbir kazaya sebebiyet vermeden ve süratiyle arabayı yürütürdü.”(Safa, Elmaslar İçinde, 2003:49).

Dans etmeyi de bilir:

“Fakat rumba oynamasına bilmediğine üzülyordu, ben hemen kendisine bir iki figür öğrettim.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:88).

Peyami Safa, tıpa meraklı ve bu konuda neredeyse bir doktor kadar bilgi sahibi biridir. Bilhassa psikiyatri ve nöroloji dallarındaki bilgisi doktoru Ayhan Songar’ı bile şaşırtır. Yazarın eşini muayene için gelen Songar, “Ben hasta muayenesine geldim sanmıştım, halbuki bir meslektaşımın konsültasyon için çağırılmışım.”(Ayvazoğlu, 1999:502) demek zorunda kalır. Server Bedî, tıp dalındaki bilgisini Cingöz karakterine de yüklemektedir:

“– O kadar kolay değil. Bütün hipnoz ve böyle sun’î yarım narkoz olaylarında, süje saklamak istediği gerçekleri gizlemeye muvaffak olur. Ancak bize ip ucu verecek cevapları gizliyecek kadar şuuru yok...Onun için soruların çok ustalıkla sorulması lâzım.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:81).

“– İki dakika bana kâfi. O müddet içinde de nefesimi tutarım. Zaten asıl bayıltıcı maddenin tesiri onuncu soluk alıştan sonradır.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:114).

Peyami Safa, ispiritizmaya meraklı bir yazardır. Peyami Safa, bu bilgi ve merakını Cingöz’e de yansıtır:

“Cingöz ona izah etmeye çalıştı:

– İki türlü uyutma vardır. Birine manyetizma derler, ötekine de hipnotizma. Manyetizmada güya uyutan adamın vücudundan çıkan bir seyyale vardır. Uyuyana o tesir eder. Bunun için uyuyanın baş parmakları tutulur, paslar yapılır, falan. Fakat bu nazariye terk edilmiştir.

Hipnotizmde sadece dikkati yormak ve adaleleri gevşemeye hazırlamak yeter.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:99).

Cingöz’ün mesleğine bakış açısı insanı; onu bir hırsızdan çok, kibar bir serseri olarak nitelendirmeye götürür. Cingöz; daima haksız yollardan, devleti soyarak zengin olmuşlardan aşırır ve parayı emri altında çalışanlara, muhtaçlara, yurt dışında tahsil gören öğrencilere vermek suretiyle işsizliğin önüne geçip sosyal adalet mekanizmasını sağlar. Cingöz’ün bu özellikleri, çaldığı parayı devletin hayır kurumlarına bağışlaması ve geniş bilgisine dayanarak yaptığı konuşmalarla hırsızlığın meşruluğunu ispatlaması; onu haklı çıkarmaz. Nitekim, Cingöz bu meslekten elini çekerek tamamıyla insanlığın yararına çalışmaya karar vererek doğru yolu seçtiğine inanır. Cingöz, aslında çok iyi niyetlerle ve çok iyi şekillerde yapılsa da bunların hırsızlığı aklamadığının bilincindedir. Bu sayede hırsızlık mesleği, eğitim açısından özendirici olmaktan çıkarılır:

“– Cingöz Recai ne mahut adamdır ne de hırsızdır. Cingöz Recai, sadece, kibar bir serseridir.”(Safa, Elmaslar İçinde, 2003:10).

“Her şeyden evvel, alın teriyle zengin olmuş, namuslu adamların parasına göz dikmem. Benim aradıklarım haram yiyicilerdir.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:132).

“....Bu suretle hem muhterem emniyetimize hem de insaniyete büyük bir hizmet ifa etmeye muvaffak olacağım. Çalınan yirmi bin liradan ne kadarını ele geçirebilirsem, onu da Kızılay Cemiyeti’ne bağışlayacağım.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:25).

“....Bugüne kadar açtığım yatılı okullar on beşi buluyor. Anadolu’nun her vilayetinde gizli bir yardımlaşma sandığı teşkilâtı yaptığımı da biliyorsun. Benim

hayır işlerine harcamalarım, toplumun harcamalarına yakındır.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:30).

“Hayır cemiyetlerine her sene yarım milyon liraya yakın para teberru ediyorum. Avrupa’da ve Amerika’da sekiz gencin tahsil parasını ödüyorum.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:141).

“– Evet, mesleğimden çok memnunum. Dünyaya tekrar gelseydim aynı mesleği seçerdim. Hırsızlardan para çalıp muhtaçlara dağıtmak bir çeşit sosyal adalet hizmetinde olmak değil midir?”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:80).

“Mesleğimin fena şöhretine rağmen insanlara çok iyilik etmeye, günahlarımın kefareтини vermeye çalıştığımı söyledim.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:86).

“Sana yemin ediyorum ki, bundan sonra bütün hayatımı hapishanede insanlığa hizmet etmeye adayacağım. Bundan sonra hırsız Cingöz değil, insan Recai vardır, buna inan!...”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:159).

Cingöz Recai, mesleğinin felsefesini de yapmaktadır:

“Her iş, amacına göre gayri ahlâkî veya ahlâkî olabilir. Hırsızlıktan gaye, egoistçe kendini sevmek ve insanlığa zarar vermek bu, gayri ahlâkîye... Fakat gaye, dengesiz toplumlarda istikrarı sağlamak için bazı şahıslarda fazlaca biriken sermayeyi, kurnazca onlardan alarak fakirlere, yoksullara dağıtmak olunca, övülen bir iş meydana gelir. Nitekim ticaret de bir hırsızlıktır, fakat gayesinin meşruiyeti oranında övülmüştür.....Dünya Savaşı yıllarında fakir halk şekerin okkasına dört yüz kuruş vermeye vicdanen razı mı idiler? Hayır. Fakat mecburen alıyorlardı. O halde bu vicdanî bir rıza değil, kuvvet karşısında eğilmek

ve kabul edip ona dayanmaktır....Avrupa'nın en büyük iktisatçıları itiraf ederler: Ticaret bir hırsızlıktır.(La Commerce, c'est un Vol.)³”(Safa, Cingöz'ün Esrarı-1, 2003:30-31).

Cingöz'ün hırsızlığın meşruluğunu ispatlamaya çalıştığı fikirlerinin hemen ardından Peyami Safa'nın müdahalesinin okuyucuda bu çeşit hırsızlığa belirebilen olumlu bakış açısını yıkmak için olduğu ifade edilebilir:

“(Bu anlayış, tabîî hırsızın sakat düşüncesidir.)”(Safa, Cingöz'ün Esrarı-1,2003:31).

Cingöz'ün bu mesleği seçmesinin nedeni macerayı ve heyecanı sevmesidir. Yapacağı hırsızlıkları polise haber vermesi de polis-hırsız arasındaki mücadeleyi sevmesi ve oyun olarak görmesidir. “Cingöz Recai Maceraları” serisinde polis-hırsız arasındaki mücadelede aslında zekânın yüceltildiği belirtilebilir. Hırsızlığın zekâyı ön plâna çıkartmak için araç olarak kullanıldığı ifade edilebilir. Cingöz Recai, hırsızlığın kendisinde bir hastalık olduğunu da belirtir:

“İsterse sahte para da yapar. Fakat zengindir. Kalpazanlığa hiç tenezzül etmemiştir. Zaten parayı değil, mücadeleyi ve zekâ oyunlarını sever. Çaldığı servetlerin büyük bir kısmını daima hayır müesseselerine vermesi de bundandır. Sonra daima haram servetleri çalar.”(Safa, Kral Faruk'un Elmasları-1, 2003:30).

“Kahvesini içerken hülyalara daldı. Faresi ölmüş bir kedi gibi içi sıkılıyordu. Orlando ile biraz mücadele etmek isterdi.”(Safa, Kral Faruk'un Elmasları-2, 2003:65).

³ Deyimleşmiş Fransızca bir söz. Bu sözün diğer bir versiyonu “Mülkiyet hırsızlıktır” olarak Pierre Joseph Proudhon tarafından söylenmiştir.(David Cromwell, Radikal Olmak “Felsefecilerden Bazı Bilge Sözler”, 2003).

“Bende (Kleptomani) illeti var. Yani, hayatta benim için en büyük zevklerden biri de çalmaktır, Kumarbaz, kumardan; sarhoş, içkiden; esrarkeş, esrardan nasıl vazgeçemezse, ben de çalmaktan vazgeçemem.”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:108).

Kadınların gönlünü fethetmeyi bilmesi, son derece çapkın olması; teşkilâtına kadınları da alarak iyi işler başarmasını sağlar. Kadınlara karşı son derece kibardır:

“... Ne şeytan tüyü vardır onda bilirim. Kadınlar bayılırlar ona.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:38).

“Çünkü Cingöz’ün çapkınlığını, bilhassa böyle sarışın kızlardan hoşlandığını, birçok dalaverelerinde kadınları kullandığını biliyordu.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:57).

“Bana şu telefonu uzatmak, acaba sizin ipekten ellerinizi hırpalarmı?”(Safa,Zeyrek Cinayeti-1, 2003:8).

“Güzel elinizi hayalen öpmeme müsaade ediniz ve derhal beni yalnız bırakınız.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:29).

“Tabiat bu ya, herkes bir şeyden hoşlanır. Benim de üç merakım vardır: Hırsızlık, musiki ve ...Aşk.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:70).

Cingöz Recai, hırsızlıklarını gerçekleştirirken kesinlikle cinayet işlemez. Toplam on altı kitapta sadece bir defa öldürme olayıyla karşılaşılır. Cingöz, bu cinayeti de hem kendi canını hem de polis şefi Mehmet Rıza’nın canını korumak için gerçekleştirir. İşkenceye başvurmaz. Bütün hırsızlıkları teşkilâtının ve kendisinin disiplinli ve plânlı çalışmaları sayesinde başarıyla sonuçlandırır.

Cingöz'ün, soyacağı kişileri etkisiz hâle getirirken bile merhametli davrandığı görülür:

“Sonra bunun sebebini adamlarına izah etti:

– Şimdi biz bu adamın ağzına, uyanıp da bağırmaması için bez tıkayacağız. Yalnız burnundan nefes alacak. Burnuna vazelin sürmeseydik, belki o da kendi kendine tikanır ve herif boğulurdu. Hâlbuki ben hiç kimsenin canına kıymak istemem.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:106).

“Hâlbuki, Mehmet Rıza, Cingöz Recai'nin öldürme olaylarında hiçbir ilgisi olmadığı ve bu müthiş serserinin elini kana bulamadığını gayet iyi biliyordu. Cingöz Recai müddeti ömründe bir tavuk bile kesemeyecek kadar kandan iğrenen hatta korkan bir adamdı.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:24).

“.....Ben elimden gelse et yemem. Hayvanların bile öldürülmesine acırım.....Adam öldürmek benim işim değil. Tabiî nefsi müdafaa anları müstesna. İki kişiden biri ölmek lâzım gelirse tabiî ölen ben olmam!”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:137).

Cingöz'ün zalim zenginden alıp fakire verme özelliğinin yanında, katilleri adalete teslim etmesi ve çok defa polise suçluları yakalamada yardım etmesinin de halka kendisini sevdirmesinde etkili olduğu söylenebilir:

“– Tamam. O eroin kaçakçıları meselesinde, Cingöz onu da atlattı ve kaçtı ama, o kafir şeytanın polise çok hizmeti vardır. Kaçakçıları yakalamamıza çok yardım etti.”(Safa, Kral Faruk'un Elmasları-1, 2003:30).

Cingöz Recai'nin zıt ruh hallerini bünyesinde barındıran bir yapısı vardır. En güç durumlarda bile şaka yapabilen, alaycı bir kişiliğe sahiptir. Ünü Avrupa'ya da yayılmıştır. İnsan psikolojisinden çok iyi anlar. Kendi ruh haline has davranış şekilleri gösterir:

“Heyecandan titreyen bir sesle:

–Bileklerinizi yan yana getiriniz, dedi.

Cingöz işaret parmağını Haldun'un çenesine dokundurup çekti.

– Ağucuk bebek! dedi, senin baban bu şerefi kazanmak için otuz altı sene çalıştı.”(Safa, Kral Faruk'un Elmasları, 2003:115).

“– Aman usta evi başımıza yıkıyorlar kahve içmenin sırası mı?

– Ben sana cezveyi sür diyorum, üst tarafına karışma! Nasıl olsa yakayı ele verdik, darağacına gitmeden birer şekerli kahve içelim.”(Safa, Elmaslar İçinde, 2003:106).

“Cingöz bağırdı:

– Aman! Haşlanmaktan vazgeç. Benim etim tatlı değildir, haşlaması da, yahnisi de tatsız olur.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:130).

“Cingöz en heyecanlı anlarında sakın pozu almak âdetine uyarak bir koltuğa uzandı.”(Safa, Sultan Aziz'in Mücevherleri, 2003:44).

“Cingöz ince dudağının sağ ucunu kasarak sustu. Bu kendinden memnun olmadığı anların işaretiydi.”(Safa,Sultan Aziz'in Mücevherleri, 2003:80).

Cingöz Recai'nin kişiliğinin hem ukala hem de mütevazi yönlerinin olduğu da ifade edilebilir:

“İyi bir yazar olmak için, sadece alfabe bilmekten başka bir şeye lüzum olmadığına kaniydi.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:6).

“Server Bedî! Yazdığın kitaplarla sen benim şöhretimi göklere çıkardın, ben buna lâyük değilim.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:135).

Mesleğini çok sevmesine, hakkını vererek çalışmasına rağmen Cingöz’ün birtakım tedirginlikleri de mevcuttur. Bu tedirginlikler, onun kişilik yapısını normalleştirerek olağanüstülükten uzaklaştırması bakımından önemlidir:

“– Ben hayatımda, böyle nadir zamanlarda kendi kendim olurum. Daima sahte ve yabancı hüviyetler içinde kendi benliğimi kaybetmek korkusu içinde yaşıyorum.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları, 2003:79-80).

Cingöz Recai kişiliğinde değinilmesi gereken çok önemli bir nokta vardır: Cingöz Recai kesinlikle olağanüstü bir yetenek olarak verilmez. Onun başarılarının ardında yatan olaylar, hep mantık çerçevesinde açıklanır. Elde ettiği başarılar; meslekî bilgisi, kişisel yetenekleri ve teşkilâtının Avrupaî donanımına bağlanarak açıklanır. Olağanüstülük veren hiçbir noktanın olmamasının da öğrenciyi gerçek yaşamdan koparmadığı; olay örgüsü ve Cingöz’ün kişiliğinin öğrencinin hayal gücünü ve zihin faaliyetlerini geliştirdiği ifade edilebilir Bugün Superman’ı, Örümcek Adam’ı okuyan çocukların onların yaptıklarını gerçek sanmalarının kişilikleri ve yaşamları üzerindeki olumsuz etkileri olduğu malûmdur:

“Fakat peri masallarına inanmak caiz değildir. Nihayet bu hırsızlar da etten ve kemikten insanlardır ve bir insanın yapmaya muktedir olduğu şeyden fazlasına iktidarları yoktur.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:61).

“– Cingöz Recai, bir masal kahramanı değildir. O da bizim gibi etli, kemikli bir insandır. Mucize yaratamaz. Fakat hilelerini o kadar

şeytanî bir zekâ ile düzenler ki, bizim önem vermediğimiz noktalardan istifade eder maksatlarına muvaffak olur. Hem de bu hileler, pek basit şeylerdir, Kristof Kolomb'un yumurtası gibi.”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:26).

“Cingöz’ün mektubu aynen şöyle idi:

Muhterem Holmes, Rıza ve Watson!

Sizi merakta bırakmamak için köşkten nasıl kaçtığımı bu satırlarla izah ediyorum.

İkinci katın arka tarafında metruk bir oda var. Onun penceresinden büyük bir dut ağacına atladık. Duvar pencereden yüksek olduğu için duvarın dibinde bekleyen polisler bizi tabîî görmediler. Dalların arasına bir saate yakın gizlendik. Evin içine polisler girdiler, her tarafı aradılar, taradılar, sonra siz geldiniz, hattâ ben Mister Holmes’in pencerede, mütefekkir başının gölgesini bile gördüm. Hiç biriniz ağacın dallarında gece kuşlarının tünediklerini hatırlınıza getirmediniz. Eh... Ben de bülbül gibi ötecek değildim ya. Polisin kuşatması kalkınca pır pır edip duvara atladık, oradan da yere. Sonra yallah...”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:126).

Şerlok Holmes’in Cingöz Recai ile ilgili tespitleri de verilir:

“Şerlok Holmes, ayakta, asabî, piposunun ucunu kemirerek bekliyordu. Bir aralık Watson’a dedi ki:

– Watson! Paris’te Arsen Lüpen’in bizi aylarca nasıl uğraştırdığını bilirsin. Fakat İstanbul’a geldiğim şu iki ay zarfında Cingöz Recai’nin bana döktürdüğü ter daha fazladır. Zira bu Cingöz Recai İngiliz usulleri kullanan bir Latin dehasıdır. Anglo Sakson ve Latin ırklarının bütün seciyeleri bu adamın şahsında toplanmakla beraber Türklere mahsus olağanüstü cesaret, tehlikeden yılmamak, mükemmel

projeler tertip etmek kabiliyetini doğuran cevval bir muhayyile de ekleniyor.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:82-83).

Cingöz’ün yazar dostu Server Bedî’nin Cingöz hakkındaki tespitlerine de yer verilmektedir:

“Ben Cingöz Recai’nin en mühim esrarını, onun müsaadesiyle, faşettim, yani açığa vurdum. Fakat, bu kendini beğenmiş, gururlu adamın dostluğunu kazanmasaydım, bu olayları nereden ve kimden öğrenecektim?”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:136).

Cingöz’ün ismini duyan her kişide korkuyla karışık bir saygı hissi uyandırması da belirtilmektedir:

“Bay Muhtar ismi duyar duymaz, bütün o ana kadar Cingöz’ün karşısında olduğunu anlayanların büyük hayretine düştü, bir adım geriledi, Recai’nin yüzüne iyice dikkatle baktıktan sonra etrafına göz gezdirdi.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:53).

Mehmet Rıza

Cingöz Recai’yi yakalayabilmek için uğraşan, ona hayranlık duymaktan kendini alamayan, çok zeki, kurnaz ve ünlü bir polis hafiyesidir. Polisi ilgilendiren bütün olayların üstesinden gelen Mehmet Rıza, ancak bir sürü mücadeleden sonra Cingöz’ü yakalamayı başarabilir. Mehmet Rıza, mesleğindeki birçok başarısını da Cingöz’ün yardımlarına borçludur:

“Bu memlekette, Cingöz’den başka elimden kurtulan yok. Bütün hırsızları, katilleri yakalıyoruz. Hemen hemen faili meçhul kalmış, yahut kaçmış bir hırsızlık

ve cinayet de yoktur. Yalnız Cingöz Recai ele geçmez.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:85).

“Kendisi, polisteki büyük muvaffakiyetlerinin çoğunu Cingöz’e borçluydu.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:50).

Mehmet Rıza, Cingöz’ü yakalamaya çalışmaktan ayrı bir zevk aldığını da belirtir; çünkü Cingöz’ün zeki plânlarını çözmeye çalışmak, akıl oyunlarını meydana çıkarmak hem onu hem de polis teşkilâtını geliştirici bir faaliyettir:

“Hakikatte, Cingöz, Mehmet Rıza’nın hayatında, ehemmiyeti asla eksilmeyen yegane enteresan adamdı; hayatın mânâsını ve tadını, mücadele heyecanını yalnız Cingöz veriyordu.”(Safa, Zeyrek Cinayeti, 2003:30).

Mehmet Rıza’nın eserlerde fizikî özelliklerine pek yer verilmez. Eserlerde Mehmet Rıza’nın *Mişon’un Definesi* adlı kitapta hiç evlenmediği belirtilirken *Arsen Lüpen İstanbul’da-1*’de genç bir kadınla evlendiğine ve *Kral Faruk’un Elmasları1-2* romanlarında Haldun adlı yetişkin, polis dedektifi oğlu olduğuna dair birbiriyle çelişen bilgiler mevcuttur. Bu çelişki, kitapların yazılış macerası ile ilgilidir.

Server Bedî, Cingöz maceralarını 1925 yılında iki seri hâlinde yazar. İkinci serinin (Kibar Serseri) son kitabı olan *Cingöz’ün Akıbeti*’nde Cingöz’ü yakalatır. Okuyuculardan gelen istek üzerine Server Bedî, Cingöz maceralarını yazmaya devam eder. Sonradan yazdığı hikâyelerde Cingöz’ün yakalanmadan önceki maceralarını anlatır.(Üyepazarcı, 1997:200). Bu nedenle ilk eserlerde Mehmet Rıza’nın evli olduğu görülürken son eserlerde hiç evlenmediği belirtilir. Bu durum, kitapların yazılış macerası ile ilgili olduğundan kurgu hatası olarak algılanmamalıdır:

“Kırk yaşını geçkin olan bu kıymetli polis şefi dedektifin gözlerinde zekâ parlıyordu.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:90).

“Mehmet Rıza cevap vermedi. Düşünüyordu. Şube müdürü gibi genç değildi. Hemen harekete geçmek isteyen çevik, atılgan; fakat aceleci bir mizacı yoktu. İşe en iyi nereden başlanacağını hesaplamak lâzımdı.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:35).

“Mehmet Rıza bekârdır. Ömründe hiç evlenmediği gibi kadınlarla kötü dostluk münasebetleri de yoktur. Bütün mütehasıs meslek adamları gibi, Mehmet Rıza da kadınlara pek önem vermemiştir.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:122).

“Mehmet Rıza ilk defa olarak karısıyla kendi arasındaki yaş ve seviye farkına içerledi. Halden anlayan görgülü ve yaşlı bir hayat arkadaşı yerine tasasız ve şuh bir kadının bulunuşu, insanın bir şişede ilaç aradığı zaman lavanta bulması kadar can sıkıcı bir şeydi.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:86).

“Gizli araştırmalar servisimizin şefiyle konuşmak ister misiniz? Bu büroyu yeni açtık. Başına da eski dedektiflerimizden, şimdi emekliye ayrılan Mehmet Rıza’nın oğlu Haldun’u koyduk. Hani şu meşhur Cingöz Recai’nin hasımı Mehmet Rıza.

– Sağ mı hâlâ o zat?

– Sağ, sağ... Maşallah dinç de... Oğlu İngiltere’de yetişti.

Harikulâde bir dedektif.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:29).

Mehmet Rıza’nın daha çok kişisel özellikleri, genel kültürü ve meslekî başarısı verilmiştir; fakat mesleğine bir akademisyen gözüyle eğilmemesi de eleştirilmektedir:

“Ağır; fakat sağlam düşünen bir adamdı. Bir zihin tahlili sırasında esasları kavramasını, teferruatı sonraya bırakmasını bilirdi.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:47-48).

“Kestirme düşünmesini bilen ve fikirlerine hiçbir fantezi, hiçbir hayal karıştırmayan bu salim kafa, vaziyeti kısaca muhakeme etti.”(Safa, Zeyrek Cinayeti, 2003:74).

“Mehmet Rıza, öteki polis memurlarına hiç benzemezdi, tam anlamıyla çağdaş bir adamdı, Avrupa’da tahsil görmüş, kibar bir aile içinde yetişmiş, yabancı dil bilir, musiki bilir, edep ve terbiye bilir, söz sohbet bilirdi. Bununla beraber aşağı tabakadaki insanların en haşarıları ile boy ölçüşmekten de geri kalmazdı.”(Safa, Elmaslar İçinde, 2003:36).

“Hiç şüphe yoktur ki Mehmet Rıza, belki dünyanın en mahir, en değerli polis memurlarındandır. Bir polis memuruna lüzumu olan şu üç meziyet: Zekâ, tecrübe ve metanet, Mehmet Rıza’da fazlasıyla mevcuttur.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:66).

“Mehmet Rıza İngilizce bildiği hâlde, Amerika gazetelerini devamlı takip edemediği için fazla bir şey öğrenemiyordu.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:33).

Mehmet Rıza’nın özellikleri, Cingöz ile karşılaştırmalı olarak da verilmektedir:

“Mehmet Rıza, Cingöz gibi vesveseli, hassas, hayalperest, artist ruhlu bir adam değildi. Bunun faydalarını da zararlarını da görürdü. Faydalarını görürdü. Çünkü daima kestirme hareket eder, işi dallandırıp budaklandırmaz, hedefine kısa yoldan giderdi. Fakat zararlarını da görürdü, çünkü mantıkla ve hespla değil de koku almakla, hisle, sezişle

çalışmak icap eden yerlerde Mehmet Rıza geri kalırdı. İyice düşünmeden ani kararlar vermez, fikirlerinin uygulanmasını genellikle geciktirirdi. Bundan başka, hayalinin yardımıyla, hâdiselerin derinliklerini araştırmazdı.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:75).

Mehmet Rıza ile meşhur hırsızın arasındaki kovalamaca, satranç oyununa benzetilmektedir:

“Cingöz Recai, Mehmet Rıza’ya vaktiyle yazdığı mektuplardan birinde bu mücadele oyunlarına, ‘Polis Satrancı’ adını veriyordu. Meşhur hırsızın nazarında bu çetin, tehlikeli, bazen korkunç ve daima eğlendirici ve düşündürücü mücadeleler, bir satranç oyunundan farksızdı.”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:37).

Mehmet Rıza’nın oturduğu yer ve evi ile ilgili bilgiler verilerek alışkanlıklarına da değinilmiştir:

“Mehmet Rıza Sultanahmet’te oturur. Güzel, büyük, zengin bir evi vardır. Baş komiser, zevk sahibi bir insan olduğu için evini hem maddeten hem de manen değerli olan en güzel eserlerle süslemiştir. Bazı antika eşyası, ecnebilerin bile takdirini kazanmış ve satılacak olsa binlerce liralık bir gelir temini imkânını açığa çıkarmıştır.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:122).

“Uykusu hafif olmakla beraber muntazamdır. Harici bir ses veya tesir olmazsa Mehmet Rıza uyanmaz.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:123).

Bu çok ünlü ve cömert polis dedektifinin hayattaki tek amacının Cingöz’ü yakalamak olduğu söylenebilir:

“– Asla bana hiçbir mükâfat teklif edilemez. Keşke Cingöz Recai’yi tevkif etsem de, ben fukaraya beş bin liralık bir ikramda bulunsam, razıyım. Hayatımda paranın zerre kadar önemi yok.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:57).

Şerlok Holmes

İstanbul polisinin Cingöz’ü yakalaması için davet ettiği, dünyaca ünlü İngiliz dedektiftir.

Sir Arthur Conan Doyle(1859-1930), 1887’de Strand Magazine’de yayımladığı Kızıl Soruşturma tefrikasıyla Sherlock Holmes ve Doktor Watson karakterlerini yaratır. Bugün yazarının ününü bile gölgede bırakan bu karakterler, kendilerine özgü özellikleri -Sherlock Holmes’in piposu, kemani, ekoseli, uzun pardösesi...- ile polisiye edebiyatın klâsikleri arasına girerler. Sherlock Holmes, analitik zekâsı, olaylara suç ilmi (kriminoloji) noktasından yaklaşması ve her defasında Doktor Watson’u şaşırtacak şekilde olayları çözmesi ile ünlüdür. Sherlock Holmes, olaylara bilimsel yaklaşan ilk hafiyedir ve bu yönüyle polisiye edebiyatta esin kaynağı olmuştur. Sherlock Holmes, hayalî bir polisiye karakter olmasına rağmen gerçek bir kahraman olarak algılanmakta ve Conan Doyle’un hikâyeleri dışında da edebî karakter olarak yer almaktadır.(Üyepazarcı, 1997:39-45). Bu şekilde, ilk defa Maurice Leblanc’ın *Hemlock Shears Contra Arsene Lupin* (Sherlock Holmes Arsen Lupen’e Karşı) adlı eserinde kibar hırsız Arsen Lupen’i yakalamak için çabalayan İngiliz hafiyesi olarak farklı eserlerde görülür. Arsen Lupen ve Sherlock Holmes’in (kitapta Hemlock Shears) kıyasıya mücadele ettikleri bu eserde Maurice Leblanc’ın zeki hırsız Arsene Lupen, Conan Doyle’un efsanevî dedektifini alt eder.

Peyami Safa’nın Cingöz Recai’si, ilk olarak 1905’te polisiye edebiyat dünyasına giren Arsen Lupen’den esinlenerek yaratılır. Maurice Leblanc’ın kendi

kahramanını Sherlock Holmes’le karşı karşıya getirmesinden yola çıkarak Peyami Safa da Cingöz Recai’yi Sherlock Holmes’le karşılaştırır. Sherlock Holmes, Cingöz Recai’yi yakalamak üzere arkadaşı doktor Watson’la birlikte İstanbul’a gelir. Server Bedî, “Sherlock Holmes Cingöz Recai’ye Karşı” serisinde on beş hikâye ile iki kahramanın macerasını anlatır. Elbette ki, bu macerada Cingöz Recai Sherlock Holmes’i kendine hayran bırakarak alt eder. Conan Doyle’un Sherlock Holmes’i ile Server Bedî’nin Şerlok Holmes’u hem kişilik hem de fizikî özellikleriyle uyuşmaktadır. Tek fark, Doyle’un Holmes’u yenilmez bir dedektifken Server Bedî’nin Holmes’u Cingöz Recai karşısında aciz kalır.

Eserde Sherlock Holmes’un dış görünüşü şöyle verilmektedir:

“Bunlardan, biri, diz kapaklarından aşağıya kadar uzun, gayet bol, ağır İngiliz kumaşından satranç desenli bir palto giymiş, kasketini kaşlarının üstüne kadar geçirmiş, demir gibi sağlam, uzun burunlu, çenesi kuvvetli bir hareketle geriye çekik, ince dudakları arasında piposunu sıkıştırmış; fakat burnunun iki yanında çenesine doğru, oyulmuş bir şimşir gibi katı ve keskin iki çizgi uzanan, parlak ve keskin bakışlı, olduğu yerde kale gibi heybetli ve hareketsiz duran bir adamdı: Şerlok Holmes!”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:8).

“Doksan altı kiloluk vücuduna rağmen fevkalâde süratle merdivenleri çıkarak odasına geldi.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:86).

Şerlok Holmes’in kişisel özellikleri ve meslekî bilgisi de verilir:

“Şerlok Holmes’in çok az konuşan, çok az gülen, daima düşünen ve tetkik eden bir adam olduğu malûmdur.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:8).

“– Hayır, yorulmak âdetim değildir.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:9).

“İngiliz hafiyesi, her işte, bir saniye vakit kaybetmeye razı olmayan bir insan olduğu için Watson’la beraber süratle giyindi.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:17).

“Yalnızlığı, sessizliği seven meşhur İngiliz hafiyesi otel idaresine artık hiç kimsenin ziyaretini kabul edemeyeceğini bildirdi.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:27).

Eserlerde Cingöz Recai gibi Şerlok Holmes kişiliğinde de kesinlikle olağanüstülük yoktur. Her ikisi de başarılarını zekâlarını kullanmaya ve yeteneklerine borçludurlar. Sebep oldukları hâdiseler, mantık ve akıl çerçevesinde açıklanır:

“Şerlok Holmes, Watson’a doğru yürüyerek dedi ki:

– Londra’da yüz yirmi defadan fazla başıma geldiği için iple bağlanırken ne yapılacağını bilirim. Kolları göğsü üzerine çaprazlayarak bağlanmaya çalışmak lâzımdır. Nitekim, ben bu akşam öyle yaptım. Kollarımı çaprazladığıma önem vermeden beni bağladılar. Hâlbuki bu suretle insan, büyük bir kuvvet sarf ederek evvelâ ellerini bağdan kurtararak ipleri gevşetebilir.” (Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:137).

“Şerlok Holmes.....birdenbire prensesin önünde durdu ve Fransızca olarak:...”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:33).

Arsen Lüpen

Dünyaca ünlü karakter, Fransız hırsızdır. Peyami Safa, Cingöz Recai’yi onun Türk eşi olarak yaratır.

Arsen Lupen, Maurice Leblanc (1864-1941) tarafından ilk olarak 1905'te Je Sais Tout adlı dergide yayımlanır. Derginin sahibi tarafından Sherlock Holmes ve Raffles benzeri bir polisiye karakter yaratması istenen Leblanc, bunların tam tersi kibar bir hırsız olan Arsen Lüpen karakterini yaratır. Yaklaşık yirmi hikâyede Arsen Lüpen, maceradan maceraya koşarken Müfettiş Ganimard, onu yakalamak için mücadele eder. Gözü pek, esprili ve kadınlar konusunda oldukça başarılı olan Arsen Lüpen karakteri, tüm dünyada sevilir ve kibar hırsız tipinin esin kaynağı olur.( yepazarcı, 1997:46-47).  in'de yaratılan Lu Ping karakteri, şangay'ın Arsen Lüpen'i olarak ortaya çıkarken Türkiye'de de Cingöz Recai, Türk Arsen Lüpen'i olarak yaratılır.

Arsen Lüpen ile Cingöz Recai benzer özellikler taşır. Cingöz Recai, Arsen Lüpen gibi sadece zenginlerden  alar. Onun gibi güzel sanatlardan hoşlanır. Arsen Lüpen gibi gözü pek, kurnaz ve centilmendir. Arsen Lüpen'in peşinde Müfettiş Ganimard varken Cingöz Recai'nin peşinde Müfettiş Mehmet Rıza vardır. Arsen Lüpen de kan dökmekten ve şiddetten nefret eder. Arada sırada Cingöz Recai gibi olayların çözülmesinde Müfettiş Ganimard'a yardımcı olur. Cingöz gibi cinayetle suçlanan Arsen Lüpen de adını temizlemek için mücadele eder. Kusursuz bir centilmen, asil bir prens ve gözü kara bir maceraperest olarak girdiğı her kılığın hakkını l yıkıyla veren Arsen Lüpen'in tek zaafı güzel kadınlardır. Cingöz gibi sosyal adaletsizliğı karşı duran, kamunun vurdumduymazlığıyla savaşan, bürokrasiyle devlet dairelerindeki tek d zelikle ve yaşamla zaman zaman gırgır geçen kibar hırsız, d şt ğı en zor anlarda bile soğukkanlılığını yitirmez. Cingöz Recai'nin şeytanî kahkahası aynen Arsen Lüpen'de de vardır. Yalnız Cingöz' n Arsen Lüpen'den ayrılan yönü Arsen Lüpen'in kadınları elde edebilmek için mücadele etmesi, Cingöz Recai'nin ise kadınları kendiliğinden elde etmesidir. Diğ r bir farklılık ise Arsen Lüpen'in gerçekleştirdiğı hırsızlıklar sonrasında kartını bırakması, Cingöz Recai'nin ise mektuplarla hırsızlıkları nasıl yaptığını açıklamasıdır.

Server Bedî, 1925'te Sherlock Holmes'le karşı karşıya getirdiği Cingöz'ü 1935'te Arsen Lüpen'le buluşturur. Hemen hemen aynı özellikleri taşıyan bu iki hırsızın mücadelesi okuyucular tarafından ilgiyle karşılanır. Bu maceradan Cingöz Recai, galip çıkar. Server Bedî'nin Cingöz Recai'yi hem Sherlock Holmes hem de Arsen Lüpen'le karşı karşıya getirmesi bu iki polisiye kahramanın öykülerinin ülkemizde çok sevilmesinden ileri gelmektedir. Maurice Leblanc'ın Arsen Lüpen'i ile Server Bedî'nin Arsen Lüpen'i karakter özellikleri bakımından benzeşir. Tek fark; Maurice Leblanc'ın Arsen Lüpen'i yenilmez bir hırsız iken Sherlock Holmes gibi Server Bedî'nin Arsen Lüpen'i Cingöz Recai'ye yenilir.

Eserde yazar, karakter özellikleri bakımından Arsen Lüpen'e benzeyen Cingöz Recai'ye onun Türk eşi olduğunu söyler:

“Cingöz dedi ki:

– İşte o bahsettikleri hırsız benim, Mösyö Lüpen. Sizin Türkiye'deki eşiniz olarak meşhurdum.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-2, 2003:89-90).

“Meşhur Fransız hırsızı, kıbar serseri, Avrupa'nın her yerinde adı çıkan, maceraları her dile çevrilerek basılan şeytanlar kralı Lüpen mi?”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-1, 2003:5).

Arsen Lüpen de Cingöz Recai gibi kesinlikle adam öldürmez, tersine polisleri katilleri yakalamalarında yardımcı olur, zenginlerden çalar ve esprilidir:

“Bugün Fransız kamuoyu benim cinayetten; hatta alçakça hırsızlıklardan ne kadar nefret ettiğimi ve katillerle Fransız polisi kadar çarpıştığımı pek iyi bilir.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-1, 2003:114).

“Sanatımı ilâna gerek yok: Ben hırsızım ve katil değilim. Hem de pek zengin olanların servetinden bir kısmını çalarak kendilerine zarar

vermeyecek tarzda hırsızım. Meselâ pek zengin abidelerle dolu olan İstanbul'dan güpegündüz Çemberlitaş'ın aşırıldığını duyarsanız bunda Arsen Lüpen'in parmağını arayabilirsiniz; yahut yeryüzünün en güzel tabiat resimleriyle çevrimli o muhteşem Çamlıca tepesini bir gün yerinde bulamazsanız benim yelek cebimin içine bakabilirsiniz.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-1, 2003:114).

Birbirine her bakımdan çok benzeyen bu iki karakterin özellikleri, yer yer birbirleriyle karşılaştırmalı olarak verilir:

“Arsen Lüpen daha ağır, daha ciddi ve kendine güvenini, alayını, başkaları hakkındaki duygularını Cingöz'den daha fazla gizleyen bir adamdı. Yüzünde çizgiler daha sabit, daha hareketsizdi. Kaşları, Cingöz'ün kaşları gibi oynamıyordu.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-2, 2003:92).

Cingöz'ün maceralarını roman haline getiren dostu Server Bedî gibi, Arsen Lüpen'in de yazar dostu vardır:

“Çünkü dostum ve muharrir Maurice Leblanc (Moric Löblan) bunu yazmazdı.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-2, 2003:88).

Cingöz Recai'nin, Fransız hırsız Arsen Lüpen'den daha başarılı olduğu da belirtilir:

“Arsen Lüpen, ilk defa olarak, Cingöz'e hayran bakışlarını dikti ve kıskançlığın çiçek açmasına benzeyen acı bir gülümseyişle güldü.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-2, 2003:81).

“Diğer taraftan Cingöz Recai denilen hırsızın Paris’te bizi üç sene peşinden koşturan Arsen Lüpen’den aşağı kalır yeri yoktur. Hatta iki zıt cephesinden de aynı görünen esrarlı olayı tertip itibariyle Cingöz, Arsen Lüpen’e baskın çıkıyor. En dikkatli polis memurunu da aldatabilir.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:14).

Cingöz Recai’nin Soyduğu Kişiler

Eserlerde Cingöz tarafından soyulan kişiler, çok zengin; fakat genellikle bu zenginliği haksız kazançlarla sağlamış kişilerdir. Eserlerin yazıldığı dönem Birinci Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllar olduğu için kişilerin milletlerine ait çok çeşitlilik mevcuttur. Eserlerde Ermeni, Rum, İngiliz, Yahudi ırkına mensup kişiler görülür. Soyulan kişilerin Türk düşmanı olması da millî bilinç açısından ayrı bir özellik teşkil etmektedir:

“Ermeni tüccar gözlerini önüne eğerek düşünmeye başladı. Bu adam, yaşlı olduğu halde hâlâ kırmızı yüzünden, kalın ve keskin kaşlarından parlak ve keskin gözlerinden sağlam ve akli başında oturduğundan anlaşıyordu ki çok tecrübeli, becerikli ve çok zeki bir adamdı.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:99).

“—...üç gün evvel otelinize Miss Darlington isminde zengin bir İngiliz milyoner kızı geldi....Bu kızın kıymetli mücevherleri olduğunu haber aldım ve onu soymayı düşündüm.”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:133-134).

“O semtte Mişon isminde ihtiyar bir Yahudi varmış. Bu adama on beş sene evvel babasından büyük bir servet kalmış; fakat cimri ihtiyar bu parayı oturduğu köhne evin bir köşesine saklamış ve on parasına dokunmamış.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:6).

“Bu adam, Beyoğlu’nun bilinen tüccarlarından bir Rum’dur.”(Safa, Tiyatro Baskını,2003:66).

“Birinci Cihan Savaşı zenginlerinden Hüsnü Bey, artık ihtiyarladığı için dünya işlerinden ellerini çekerek, Anadolu Kavağı’ndaki çiftliğine yerleşmişti. Bu adam, harp senelerinde, türlü hilelere, yolsuzluklara başvurarak büyük bir servet toplamaya muvaffak olmuştu.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:115).

– Yalnız... bu hırsızlığın gayesi, yalnız hırsızlık değildir.

– Şeref.

– Hayır, o da değil. Bu deri taciri, Türk düşmanıdır. Mütarekede gizli cemiyetin reisi bu domuzdu.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:45).

“Amerikalı’yı soymak bin defa aklımdan geçti. Fakat Kızılay’a, Darüşşafaka’ya falan bol bağış yapan bir Türk dostunu rahatsız etmedim.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:98).

Öteki Kişiler

Cingöz’ün dostu, yazar Server Bedî; Cingöz Recai’nin maceralarını hikâye ve roman haline getirerek insanlara duyuran kişidir. Server Bedî, Cingöz’e karşı tutum ve düşünceleriyle bir eserde görülür. Yazarın, Cingöz Recai’ye karşı takındığı tavır dile getirilir. Server Bedî, ne kadar iyi maksatlarla yapılmış olursa olsun, hırsızlığın kötülüğünü tekrar tekrar anlatarak Cingöz Recai’ye özenmeyi engeller. Server Bedî’nin, Cingöz’ün bir karakter olarak model olmasının önündeki olumsuzlukları yıktığı söylenebilir:

“Bu olağanüstü adamla arkadaşlığım, benim için şüphesiz bir leke olabilir; zira ne derece harikulâde olursa olsun, bu adam -kibar,

âlicenap, zeki, malûmatlı filân ama- bir hırsızdır. Hırsız! Cingöz gibi insanların çoğalmamasını temenni etmek vazifemdir.

Bunu kendisine de birçok defalar söyledim:

– Senin polis tarafından yakalanmanı çok isterim, Recai. Çünkü sen memlekete de, insanlığa da zararlı bir adamsın! dedim.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:135-136).

Kitapta, Cingöz’ün en yakın arkadaşının düşünceleri bu şekilde verilerek hırsızlığı yazarın da onaylamadığı dile getirilir. Server Bedî, Cingöz’le arkadaş olmasının nedeni olarak mesleğini öne sürer:

“Ne kadar zeki olursa olsun, her hırsızın bir sonu vardır ki, hayranı olduğum Cingöz Recai de bu neticeden yakayı kurtaramamıştır.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:136).

Eserlerde geçen diğer kişilerden biri de, Şerlok Holmes’in yardımcısı doktor Watson’dur. Watson’un fizikî ve ruhî özelliklerinin bir arada verildiği görülür:

“Yanında ince, uzun, daha zarif ve keskin bakışlı, başını her tarafa çeviren zayıf bir adam daha vardı ki, bunun da Holmes’in dostu doktor Watson olduğu anlaşılıyordu.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:7).

“Şerlok Holmes, Watson’a dönerek:

– Azizim doktor, dedi. Siz ki, insan ruhları hakkındaki tetkikatınızla meşhursunuz.”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:90).

Mehmet Rıza’nın oğlu Haldun ise, birkaç polisiye olayında Cingöz’le karşılaşan; fakat onu yakalamayı başaramayan bir dedektiftir. Bunun dışında Cingöz’ün hem aşkı hem de parası için evlendiği eşleri, teşkilâtında çalışan

yardımcıları, dönemin özelliği gereği köşklere oturan paşalar, köşklere çalışan Yahudi, Rum hizmetçiler eserlerde yer alan diğer kişilerdir. Bu kişilerin de zaman zaman fizikî ve ruhî tahlilleriyle birlikte verildiği görülür. Eserlerde yer alan etnik köken çeşitliliği, dönemi yansıması açısından önemlidir:

“Bu kısa boylu, tıknazca, omuzları kalkık, yüzünde hem saflık hem de hilekârlık alâmetleri birbiriyle yarış eden karışık ruhlu bir adamdı.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:90).

“Tıkız ve etli yüzünde, sonuna kadar mihlanmış birer siyah çivi başını andıran batık gözlerini önüne eğen Paşa:...”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları, 2003:155).

“Evvelâ uşağı sorguya başladı. Bu, yirmi dört, yirmi beş yaşlarında, sarı benizli, zayıf sıtmalı gibi yanaklarının kemikleri sivrilmiş gözlerinin akı sararmış boynu bükük bir taşralıydı. Kendine sorulan sualler üç defa tekrar edilmedikçe, söylenen sözlerden bir şey anlamıyordu.” (Safa, Tiyatro Baskını,2003:124).

“Son zamanlarda ince zekâsı, cesaret ve kıvraklığı ile meşhur hırsızın sevgisini kazanan yardımcısı Feridun:...”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:5).

“Alt katta, sokak kapısının yanında, bekçi Hasan’ın odası vardı. Hasan on dokuz yirmi yaşlarında, dinç, gürbüz, etli, canlı, güzel bir Çerkez delikanlısıydı.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:68).

“Yolcuların çoğu Arabistan ve Suriye’den İstanbul’a, oradan ya kendi vatanına dönecek Fransızlar, yahut Asya’dan Avrupa’ya geçen Amerikalılardan, Ruslardan, Türklerden ibaretti.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:5).

“Gerçekten, orada, bir akşam evvel kumaş parçasını satan antikacı Musevî Yasef ile bir de şapkaklı adam oturuyordu.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:68).

“Palikarya kızdı ve bardağı yere atarak parçaladı.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:67).

Eserlerdeki bazı kişilerin lâkaplarıyla birlikte verildiği de görülür:

Cingöz Kafeste :

Kurt Mahmut(s.119), Solak Dimitri(s.128), Kambur Yani(s.116), Sarı Eftim(s.117), Sallabaş Salih(s.115).

3. Zaman

“Cingöz Recai Maceraları” serisindeki kitapların arka plânında yer alan dönem belirgin değildir. Eserlerde zamanı verebilecek belirgin özellikler yoktur; ancak toplumsal yaşayış düzeni ve eserlerdeki farklı milletlerden oluşan kişi kadrosuyla (Rum hizmetçiler, Yahudi tüccarlar, Ermeni kuyumcular, İstanbul’u ziyaret eden İngiliz leydileri ve İtalyan kontesleri...) kozmopolit İstanbul’da geçen maceralarda, zamanın Birinci Dünya Savaşı’ndan sonraki ve İkinci Dünya Savaşı’ndan önceki yıllar olduğunu söylemek mümkündür. Bu dönem Server Bedî’nin Cingöz Recai’leri yazdığı 1925-1960 yıl aralığı ile de uyumludur.

İstanbul’un kozmopolit ve etnik yapısı Osmanlı’nın devamıdır; ancak bu yapı İkinci Dünya Savaşı ve 1955’te patlak veren 6-7 Eylül olayları sonrasında bozulur. İstanbul, kademeli bir şekilde kozmopolit yapısını kaybeder.

Eserlerde zaman olgusunu veren şu ifadelere rastlanır:

“Duyun-u Umumiye’nin tatil olduğu saatti.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:125).

“Birinci Cihan Savaşı zenginlerinden Hüsnü Bey, artık ihtiyarladığı için dünya işlerinden ellerini çekerek Anadolu Kavağı’ndaki çiftliğine yerleşmişti. Bu adam harp senelerinde, türlü hilelere, yolsuzluklara başvurarak büyük bir servet toplamaya muvaffak olmuştu.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:115).

“– Hatırlıyor musun? Meşrutiyetten sonra Yıldız sarayındaki eşyalar deftere kaydedilirken gayet kıymetli iki elmas taş çalınmış, hırsız bulunamamış, herkes de bunu İttihat ve Terakki’nin aşırılığına hükmetmişti.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:38).

“Bunlar Sultan Hamid’in yakınlarından merhum Tacettin Bey’in hanımı ve kızı imişler.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:17).

“Vapur, mütarekeye ait bir kontrol sebebiyle, ancak ertesi sabah Çanakkale’ye yetişebilecekti.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:107).

“Hâlbuki şöhreti Fransız sınırlarını çoktan aşan bu adamı her yönüyle tanımak arzusunu da meşrutiyetten beri duymuştu.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:59).

İlk eserlerde genç hırsız Cingöz Recai, son eser *Sultan Aziz’in Mücevherleri’nde*⁴ artık yaşlanmaya başladığını kendi kendine itiraf eder:

⁴ 1955’te Tercüman Gazetesi’nde tefrika olarak yayımlanır.

“Cingöz pencereyi kapadı....Hey koca herif! Yaşlanmıştı biraz. Kulaklarının üstündeki saçlar bembeyazdı.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:14).

Mehmet Rıza’da da durum aynıdır. Emekliye ayrılan Mehmet Rıza, müdüriyete İngiltere’de yetişmiş dedektif oğlu Haldun’u bırakır:

“Bu büroyu yeni açtık. Başına da eski dedektiflerimizden, şimdi emekliye ayrılan Mehmet Rıza’nın oğlu Haldun’u koyduk.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:29).

Eserlerde zaman geçişlerinde net tarihlerin olmadığı, zaman olgusunun okuyucunun sezilerine bırakıldığı ifade edilebilir.

4. Mekân

Toplam 47 hikâye ve 5 romandan oluşan “Cingöz Recai Maceraları” serisinde olaylar, İstanbul’da geçer. İstanbul şehri, semtleriyle ve dönemindeki ünlü binalarıyla birlikte verilir. Büyükdere, Ebediye Tepesi, Tatavla, Taksim, Ayazpaşa, Yıldız, Yeniköy, Eminönü, Sultanahmet, Beyoğlu, Rumelihisarı, Dolmabahçe, Bebek, Anadolu Kavağı, Anadoluhisarı, Şişli, Bahçekapı, Beşiktaş, Serencebey, Tepebaşı, Kasımpaşa, Bayezid, Kadıköy, Kalamış, Sirkeci, Sultanhamam, Balat, Boğaziçi, Çengelköy, Kuruçeşme, Kanlıca, Osmanbey, Moda, Harbiye, Yıldız; eserlerdeki belli başlı yerlerdir. İstanbul’un semtlerindeki bu çeşitlilik; Cingöz Recai’nin İstanbul’un her semtinde evleri ve adamlarının bulunmasından, teşkilâtının çok geniş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle İstanbul’un neresinde olursa olsun yaşanan her olay, işlenen her cinayetten Cingöz’ün haberdar olması, başarısının gerçeküstü olmadığını kanıtlayan hususlardan biridir. Yalnız *Cingöz Kafeste* adlı hikâye kitabının ilk hikâyesi “Cingöz Kafeste”deki olayın

başlangıç bölümü, Çanakkale Boğazı'ndan geçmekte olan bir vapurda; *Cingöz'ün Esrarı-2* romanının son bölümündeki olaylar da Çanakkale'ye giden bir vapurda gerçekleşir.

Peyami Safa'nın eserlerinde yerle ilgili ayrıntılı ifadeler, okuyucuda gerçeklik duygusu uyandırmayı sağlayabilir:

“Zeyrek'te Hacı Kasım Ağa Mektebi civarında oturan”(Zeyrek Cinayeti-1, 2003:6).

“Nişantaşı'nda, Teşvikiye'den Beşiktaş'a inen yokuşta bir eve taşınmıştı.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:30).

5. Olay Örgüsü

Eserlerdeki olay örgüsünde; Cingöz'ün türlü hilelerle hırsızlık yapması ve polisin onu yakalamaya ve soygunu önlemeye çalışması yer alır.

Romanların ve hikâyelerin her birinde farklı olaylar geçmesine rağmen, daha önceki hikâyelerle bağlantının kopmadığı da görülür:

“Son Mebruke⁵ meselesinden sonra, Cingöz bir İngiliz posta vapuruyla Amerika'ya kaçınca, Mehmet Rıza da polis işleriyle uğraşmış oldu.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:32-33).

Seride olayların farklılaşması, okuyucuda heyecan ve merak duygularını canlı tutmaktadır. Her hikâyede soyulacak değişik bir insan, uygulanacak plân farklıdır. Bazen bir doktor, bir yaralı, bazen bir polis dedektifi, bir hizmetçi, bir

⁵ Cingöz'ün Esrarı 1-2'de yer alır.

şoför kılığında görülen Cingöz; yerine göre tünel kazarak, bacadan kaçarak, kılık değiştirerek farklı usul ve yöntemlerle soygunları gerçekleştirir. Suçluları polise teslim eder, mazlumları kurtarır; paraları veya mücevherleri alır.

6. Dil ve Üslûp

6.1. Sözcük Seçimi: “Cingöz Recai Maceraları” serisinde, dil açısından göze çarpan ilk özellik; yazarın dilimize girmiş Farsça, Arapça ve yabancı kelimeleri kullanması ve anlattığı kişileri sahip oldukları kültür, yaşama biçimine göre konuşturmasıdır.

Yazar, eserlerin yazıldığı dönemin özelliği gereği; Arapça ve Farsça kelimelerin kullanıldığı bir Türkçe ile eserlerini yazmıştır. “Cingöz Recai Maceraları” serisinde yer alan hikâye ve romanların sözcük seçimi ile ilgili bilgi edinebilmek amacıyla seriden rastgele seçilen beş eser - Cingöz’ün Esrarı-1, Sultan Aziz’in Mücevherleri, Zeyrek Cinayeti-2, Tiyatro Baskını, Şeytanî Tuzak - incelenmiştir.

Cingöz’ün Esrarı-1:

Türkçe sözcük	%91
Yabancı sözcük	%9

(Bu sonuca kitabın farklı bölümlerinden rastgele seçilen beş örnek sayfadaki -13., 27., 47., 80., 103. sayfalar- sözcüklerinin incelenmesiyle varılmıştır.)

Sultan Aziz'in Mücevherleri:

Türkçe sözcük	%93
Yabancı sözcük	%7

(Bu sonuca kitabın farklı bölümlerinden rast gele seçilen beş örnek sayfadaki -7., 19., 81., 109., 155.sayfalar- sözcüklerinin incelenmesiyle varılmıştır.)

Zeyrek Cinayeti-2:

Türkçe sözcük	%93
Yabancı sözcük	%7

(Bu sonuca kitabın farklı bölümlerinden rast gele seçilen beş örnek sayfasındaki -10., 21., 82., 98., 115.sayfalar- sözcüklerinin incelenmesiyle ulaşılmıştır.)

Tiyatro Baskını:

Türkçe sözlük	%89
Yabancı sözlük	%11

(Bu sonuca kitaptaki farklı hikâyelerden rast gele seçilen beş örnek sayfadaki -12., 37., 49., 82., 142.sayfalar- sözcüklerinin incelenmesiyle varılmıştır.)

Şeytanî Tuzak:

Türkçe sözlük	%89
Yabancı sözcük	%11

(Bu sonuca kitaptaki farklı hikâyelerden rast gele seçilen beş örnek sayfadaki -5., 23., 36., 93., 142. sayfalar- sözcüklerinin seçilmesiyle ulaşılmıştır.)

Yabancı kökenli sözcüklerin eserleri anlaşılmasız kılmadığı ifade edilebilir. Metnin bütününden ve olayların akışından veya cümlelerin tamamından, verilmek istenen mesaj anlaşılabilir. Bu sözcükler, öğrencilerin kelime hazinelerini arttırarak öğrencilerde genel dil kültürü oluşturabilir. Klâsik Edebiyat kelimeleri ile ilköğretim çağında tanışan öğrenci, ortaöğretim yıllarında Klâsik Edebiyat eserlerini daha rahat anlayabilir ve kültürel mazisini öğrenebilir.

Eserlerde dil ve anlatım bakımından göze çarpan diğer önemli bir husus da batı kaynaklı özel isimlerin, okunuşları ile yer almasıdır. Bu durum, dönemin dil anlayışı ile ilgili bir durum olup dil milliyetçiliği açısından değerlendirilebilir:

(Watson) “Watson”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:7)

(Eugene Sue) “Öjen Sü”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:139).

(Sherlock Holmes) “Şerlok Holmes”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:6)

(Arsene Lupin) “Arsen Lüpen”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:156)

6.2. Deyimler: Eserlerin tamamında çok fazla deyim kullanıldığı görülür. Belli başlı deyimler, kullanıldıkları cümlelerle birlikte örneklendirilmiştir:

Sultan Aziz’in Mücevherleri :

“Kurt düştü içime.”(s.41).

“Kaçacak delik arıyor o şimdi.”(s.72).

Kral Faruk'un Elmasları-1 :

“Yapmazsan ikimiz de hapı yutarız.”(s.110).

“Yüzüme şüphe ile baktıktan sonra beni tepeden tırnağa kadar süzdü.”(s.158).

Kral Faruk'un Elmasları-2 :

“Fakat gözü ısırtıyor gibiydi.”(s.39).

“– Uyuma, dedi, eli kulağında, çok beklemeyeceğiz.”(s.150).

Cingöz'ün Esrarı-1 :

“Beyinlerinden vurulmuşa döndüler.”(s.81).

“Bu yazıları okuyan Mehmet Rıza, utancından yerin dibine geçti.”(s.81-82).

Cingöz'ün Esrarı-2 :

“– Cingöz Recai, bizim bankaya göz koyduysa tehlikedeyiz demektir.”(s.7).

“Recai'nin kılına dokunmasınlar beni assınlar razıyım.”(s.73).

Arsen Lüpen İstanbul'da-1 :

“Dizlerinin bağı çözülüyordu.”(s.15).

“Elverir ki bizim sizin gibi kılı kırk yaran bir arkadaşımız olsun.”(s.125).

Arsen Lüpen İstanbul’da-2 :

“Sizin bütün foyanızı meydana çıkarmak.”(s.126).

“Fakat benim aklım başımda değil.”(s.134).

Zeyrek Cinayeti-1 :

“Ahmet Fevzi yarım saat kadar ısrar etti, bin dereden su getirdi.”(s.114).

“– Allah sizi elden ayaktan düşürmesin! diyordu.”(s.127).

Zeyrek Cinayeti-2 :

“Şimdi yüreğime inecek.”(s.22).

“Eğer bu işe burnunu sokmasaydın böyle olmayacaktı.”(s.93).

Cingöz Kafeste :

“Fakat Nadide Hanım bağırmaya karar vermeden evvel, Cingöz Recai kırlara karıştı.”(s.66).

Şeytanî Tuzak :

“– Bırak, gözümünden düştü.”(s.58).

Tiyatro Baskını :

“Polis hafiyesi, gayet etraflı sualler soruyor, ince eleyip sık dokuyordu.”(s.125).

Esrarlı Köşk :

“Buna bir taşla iki kuş vurmak derler.”(s.91).

“Genç kadın ve kocası kıyameti kopardılar.”(s.93).

Mişon’un Definesi :

“Ele avuca sığmayan şeytan herif!”(s.94).

“Söyle de yüreğime su serpilsin iki gözüm.”(s. 127).

Elmaslar İçinde :

“Az daha Perapalas’ta başımı yakıyordun.”(s.52).

“Bunu söylerken baş dedektif memurunun lafı ağzında kalmıştı.”(s.143).

6.3. Atasözleri: Deyimler kadar çok kullanılmasa da, eserlerde atasözlerine de rastlanılmaktadır. Atasözleri ve deyimler; çocuğun soyut zekâdan somut zekâyâ geçişini sağlayarak dil gelişimini güçlendirir. Gerek atasözleri gerekse deyimler, öğrenciye ifade zenginliği kazandırması bakımından önemli dil öğeleridir:

Kral Faruk'un Elmasları-1 :

“Dostumun dostu dostumdur.” (s.141).

Kral Faruk'un Elmasları-2 :

“Minareyi çalan kılıfını da hazırlar.” (s.12).

“Su testisi su yolunda kırılır.”(s.13).

Cingöz'ün Esrarı-1 :

“Zararı yok, can çıkar, huy çıkmaz.”(s.45).

Arsen Lüpen İstanbul'da-1 :

“Kambersiz düğün olmaz.”(s.96).

“Dost başa düşman ayağa bakar.”(s.102).

“Her horoz kendi çöplüğünde öter.”(s.112).

Cingöz Kafeste :

“Gemisini kurtaran kaptandır!”(s.14).

“Her koyun kendi bacağından asılır.”(s.129).

Esrarlı Köşk :

“Alışmış kudurmuştan beterdir.”(s.109).

Kaybolan Adam :

“Az tamah, çok ziyan getirir.” (s.28).

“Bedava sirke baldan tatlıdır.” (s.77).

Tiyatro Baskını :

“Zengin malı, yalnız züğürtlerin çenesini yorar.”(s.131).

Mişon’un Definesi :

“Acı patlıcanı kırağı çalmaz.” (s.96).

Elmaslar İçinde :

“İş becerenin, kılıç kuşananın.” (s.22).

6.4. Vecize: Eserlerde sadece bir örneğe rastlanmaktadır:

“Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz.”(Safa, Mişon’un Definesi,2003:128).

Cingöz Recai’nin kendi özdeyişlerine, “Tematik Unsurlar” bölümündeki “Öteki İletiler” kısmında yer verilmiştir.

6.5. Yabancı Tamlamalar: Arapça ve Farsça kelimelerin geçtiği bu eserlerde Farsça tamlamalar da göze çarpmaktadır:

İzahı müşkül : (Safa, Zeyrek Cinayeti,2003:147).

Haddi zatında : (Safa, Zeyrek Cinayeti,2003:148).

Pir-ü pâk : (Safa, Sultan Aziz'in Mücevherleri,2003:33).

İzale-i bikir : (Safa, Sultan Aziz'in Mücevherleri,2003:47).

İzzeti nefis : (Safa, Tiyatro Baskını,2003:26).

Şayanı teessüf : (Safa, Tiyatro Baskını,2003:26).

6.6. Kişilerin Konuşması: Kişilerin mensup oldukları millet ve meslekler, konuşmalarına yansımıştır. Kişilerin meslek seçimleri; konuştıkları dil, ağız özellikleriyle paralellik gösterir:

Cingöz'ün Esrarı-2 :

“Sonra hamala döndü:

– Bir eşya var, taşır mısın?

– Gaç okka gelir? Çok yorgunum.

– Altmış okka tutar.

– Serçe guşu gadanmış. Götürürüz. Nereye gidecek?” (s.84).

Şeytanî Tuzak :

“Külhanbeyler, polis tarafından kovuldukları halde, bu meraklı manzarayı seyretmekten bir türlü vazgeçmiyorlar, evin etrafından uzaklaşamıyorlardı. Bir tanesi diyordu ki:

– Vay ölüsü kınalı be... Şu herifi görsem bir kere... Yürek güm güm atar mı dersin?

Bir diğeri cevap verdi:

- O dalgacı korku bilmez be...
- Bahse girerim ki o şimdi tüyer... kendini yakalatmaz.
- Ulan nereye tüyecek be? Dört tarafı askıya alınmış...
- Uçar!...
- Uç baba torik... Zor uçar! Karga mı bu şaşgaloz?...
- Şu kapıyı kırsalar da biz de içeriye dalsak be İbrahim.
- Sahi ulan, içeride bir voli çeviririz, değil mi Ahmet?”(s.55).

“– Aram Karabetyan. Acele ediniz...He?... Ağnadınız...Acele...”(s.114).

Cingöz Kafeste :

“Öğleyin, Rum hizmetçisi kendisini uyandırmıştı:

- Bayan Nadide’yi görezeyim diyor.”(s.68).

Arsen Lüpen İstanbul’da-1 :

“– Garson vre, getir bir kadeh daha... Yani’nin bu gece kızmış kafası. Nasıl kızmazsin vre çorbazi? Bu kadar ben iyilik etmiş onlara. Vre nankörler!...Avus dolusu para tasimis ben size. Siz beni kapıdan koğmis ha?”(s.66).

Tiyatro Baskını :

“– Nerelisin?...

- Gastanbolu.”(s.124).

“Bu da, on dört, on beş yaşında, şişko, al yanaklı, gözleri ateşin, kurnaz, Rumelili bir kızdı. Her cümlesinin sonunda Mehmet Rıza’ya ‘Be!’ diyordu.

Kaç senedir Hüsnü Bey'in yanındasın?

– Küçüklüğümden beri Hüsnü Bey'in yanındayım be memur bey!”(s.125).

Elmaslar İçinde :

“Ermeni tereddütle sordu:

– Pekiyi ama... Ağnamorum... Sizin patron kimdir? Yeni kahveci hanı şimdi açıktır? Beni burada nasıl görmüş de sizi göndermiş?...Acaip laf edersonuz!”(s.6).

6.7. Argo İfadeler: Polisiye ve macera türündeki eserlerde, yakalamaya çalışılan suçlu kesimin özelliği gereği kullanılan dilin arka sokağı diye tabir edilen argo kelimelerin, eserlere doğallık kattığı düşünülebilir. “Cingöz Recai Maceraları” eserlerin özelliği gereği yer alan argo sözcükler mevcuttur. Bazı argo sözcüklerin açıklamalarıyla birlikte verildiği görülür:

“Neyse, darılma, herif kaydı. Fransızca argoda ‘kaydı’ demek öldü demektir.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:64).

“Öteki moloz ağalar da çarıklı erkanı harp.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri,2003:12).

“Göreyim bakalım, sen de fosladın mı?”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri,2003:20).

“...Tülin’e balta olan herifin hüviyetini sezdireni ipuçlarını bir daha çektiirdi.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri,2003:44).

“Kalbi hastadır. Bacakları şişmeye başlamıştır. Yani maruf tabirince ‘Çizmeyi giymiştir’. Günlerinin sayılı olduğunu biliyordu.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri,2003:58).

“Enselendik.”(Safa, Mişon’un Definesi.2003:15).

“Gideceğim şekerim. İtalya’daki rakibime bir kolpo çekmek isterim.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri,2003:149).

6.8. Cümle Yapısı: Eserlerin özelliği gereği hem uzun hem de kısa cümleler iç içe geçmiş durumdadır. Kısa cümleler, polisiye ve macera olaylarının akışını hızlandırmada, daha çok diyaloglarda kullanılır. Uzun cümlelerden ise, entrika ve maceranın açıklanılmasında yararlanır. Bazen bir cümlenin bir paragraf oluşturduğu bile görülür:

- “– Usta!...
- Hayrola?...
- Bizim köşkün kapısında bir adam dolaşıyor.
- Nasıl adam bu?...
- Pek tuhaf bir adam.
- Nasıl pek tuhaf?...
- Başı görünmüyor.
- Anlamadım.”(Safa, Elmaslar İçinde,2003:54-55).

Kısa cümleler; çoğunlukla ünlem, soru cümleleri şeklinde görülürken, uzun cümlelerin sıralı ve bağlı cümlelerle oluşturulduğu tespit edilir.

“İtalyan meslektaşlara, kendilerinden aşağı kalmadığımı anlatmak ve onlara Türkiye’de olduklarını hatırlatmak için giriştiğim bu zahmetin, Türk emniyet makamları, aziz dostum Mehmet Rıza ve bu

mektubu neşreceklerinden emin olduğum Türk gazetecileriyle okuyucuları tarafından hoş görüleceğini umar ve cümlesine derin saygılarımı sunarım.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri,2003:157-158).

“Cingöz Recai Maceraları” serisindeki metinlerde geçen ortalama sözcük sayısı hakkında bilgi edinebilmek için sözcük seçimi hususunda kullanılan beş örnek eser incelenmiştir.

Cingöz’ün Esrarı-1:

En kısa cümle	1 sözcük
En uzun cümle	67 sözcük
Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, yaklaşık	6-7 sözcük

(Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, kitabın farklı bölümlerinden rastgele bir seçimle belirlediğimiz 5 örnek sayfadaki -19., 41., 57., 73., 119.sayfalar- sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

Sultan Aziz’in Mücevherleri:

En kısa cümle	1 sözcük
En uzun cümle	40 sözcük
Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, yaklaşık	5-6 sözcük

(Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, kitabın farklı bölümlerinden rastgele bir seçimle belirlediğimiz 5 örnek sayfadaki -17., 57., 71., 95., 137.sayfalar- sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

Zeyrek Cinayeti-2:

En kısa cümle	1 sözcük
En uzun cümle	53 sözcük
Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, yaklaşık	8-9 sözcük

(Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, kitabın farklı bölümlerinden rast gele bir seçimle belirlediğimiz 5 örnek sayfadaki -23., 47., 66., 91., 124.sayfalar-sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

Tiyatro Baskını:

En kısa cümle	1 sözcük
En uzun cümle	47 sözcük
Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, yaklaşık	6 sözcük

(Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, kitabın farklı bölümlerinden rast gele bir seçimle belirlediğimiz 5 örnek sayfadaki -9., 21., 57., 90., 127. sayfalar-sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

Şeytanî Tuzak:

En kısa cümle	1 sözcük
En uzun cümle	53 sözcük
Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, yaklaşık	8 sözcük

(Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, kitabın farklı bölümlerinden rast gele bir seçimle belirlediğimiz 5 örnek sayfadaki -25., 39., 60., 87., 108.sayfalar-sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

6.9. Edebî Sanatlar: Eserlerin geneline bakıldığında en çok benzetme sanatının kullanıldığı görülür.

6.9.1 Benzetme: Benzetme sanatı, çoğunlukla gibi edatı kullanılarak yapılır:

Arsen Lüpen İstanbul'da-1 :

“Ancak üç saatlik bir gündüz uykusundan kalkarak merkeze geldiği için başı kurşun gibi ağırdı.”(s.43).

“Gayet sevimli, bir bahar kadar taze ve güzel karın var.”(s.88).

“Çelik gibi kolları var...Beni sepet gibi koluna taktı, götürdü.”(s.110).

Arsen Lüpen İstanbul'da-2 :

“Yüzü kireç gibiydi.”(s. 8).

“Bu sual bir yumruk gibi Niko'nun başını sersem etmişti.”(s.64-65).

Cingöz Kafeste :

“Recai'nin tutuklanması haberi büyük bir dalga gibi her tarafa aktı.”(s.31).

“Bacadan duman gibi uçuyorum.”(s.107).

Kaybolan Adam :

“Otomobiller, karanlıkta bir canavar gözü gibi parlayan farlarıyla hareket ediyorlardı.”(s. 6).

Şeytanî Tuzak :

“Derenin içi o kadar ıssız ve karanlıktı ki, başı bir canavar ağzı gibi dehşet hissi veriyordu.”(s.99).

“Biraz evvel ölü gibi mecalsiz yatan bu adamın şimdi her tarafı kaplan gibi canlıydı ve gözleri parlıyordu.” (s. 112).

“Yıldırım gibi giden otomobilin rüzgârı, sanki üçünün de gözlerindeki ateşi üflüyordu.”(s.139).

Tiyatro Baskını :

“Ağaçların paçavralar gibi sallandıklarını uçuştuklarını görüyordu.”(s.118).

“İnsanlar böcekler gibi ufak ufak görünüyorlardı.”(s.137).

Zeyrek Cinayeti-1 :

“İçeriye lâmba girerken Cingöz; geyik gibi yerinden sıçradı, ellerini oğuşturdu.”(s.18).

“Mehmet Rıza taş gibi duruyordu.”(s.152).

Zeyrek Cinayeti-2 :

“– Saçları çok sarı ve ipek gibi yumuşak.”(s.12).

“Cin gibi bir kafan, pırlanta gibi bir vicdanın vardır.”(s.126).

Esrarlı Köşk :

“İz vermeyen yılanlar gibi sessizce köşkünüzün her köşesinde gezinerek dâhiyane plânları tatbik edecek mekanlar ve fırsatlar kolluyor.”(s.10).

“Cingöz Recai hademeyi bir paket gibi sardıktan sonra ayağa kalktı.”(s.139).

Mişon’un Definesi :

“Bir balık gibi kayarak öte tarafa geçti.”(s.16).

“Beni de ağaç gibi silkelediler.”(s.142).

Elmaslar İçinde :

“Makinenin geçtiği yerlerde çimentolar kaşar peyniri gibi kesilmiş bulunuyordu.”(s.22).

“Mehmet Rıza, hiç vakit geçirmeden, perdenin kenarından karyolanın altına bir kertenkele gibi kayd.”(s.78).

Cingöz'ün Esrarı-1 :

“Mehmet Rıza, şehadet parmağını bir değnek gibi sallayarak bağııyordu.”(s.18).

“Dışarıya bağırarak istedi; fakat sesi tamamıyla kısılmış, bir kamış düdük gibi çatlak perdelerle ötüyordu.”(s.24).

Cingöz'ün Esrarı-2 :

“Bir anda, Cingöz Recai, Mehmet Rıza'nın gözleri önünde bir dev gibi büyümüştü.”(s. 112).

“Seni böyle kurbanlık koyun gibi bağlamak istemezdim.”(s.116).

Kral Faruk'un Elmasları -1 :

“Deminden beri, kirli sulara basmamak için bir keklik gibi seke seke yürüyen kız, önünde giden hizmetçisine seslendi.”(s.5).

“Fakat silah patlar gibi kuvvetli bir haykırış kulağını çınlatmıştı.”(s. 86).

Kral Faruk'un Elmasları-2 :

“Lida'nın mosmor olmuş yüzünde, fincan tabağı gibi büyümüş gözlerinin akı parlıyordu.”(s.15).

“Deminden beri, bir saatten fazla, koca evin içini bir kedi gibi sessizce dolaşmıştı.”(s.31).

“Siyah gözleri, korkudan bir ateş daire ortasında kalmış akrepler gibi kıvranıyordu.”(s.35).

Sultan Aziz’in Mücevherleri :

“Havada yağmur hazırlığı vardı. Ilık suya batmış ıslak bir tülbent gibi yüzü okşayan hafif bir esinti hissediliyordu.”(s.16).

“Tokatlar fişek gibi patladı.”(s.85).

6.9.2. Mecaz:

“Cingöz’ün parlak, tesirli, bir ökse gibi yapışkan bakışları onu garip bir heyecan, tatlı bir felç içinde bırakıyordu.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:12).

“Ben pirelendim.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:33).

“– Ne tatlı bir sonbahar günü!...dedi.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:14).

6.9.3. Mecaz-ı Mürsel:

“Daktilo Matmazel Raşel”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:54).

6.9.4. Kişileştirme:

“İniş yönünde Ağahamam caddesine, çıkış yönünde de Bursa sokağına giden bu yokuş, geceleri soluk mavi bir loşluk içinde uyur.(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:39).

“Onları sıcak esmerliği ile gayet güzel bir sabah güneşi karşılıyordu.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:124).

“Bu iki katlı, eski taş evin loş antresinde, Ülke’yi küf, rutûbet, kömür ve yağ kokan bozuk bir hava kucakladı.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:5).

6.9.5. İstiare:

“Müthiş bir kasırğa vardı. Sanki gökyüzünden taş yağıyor, çiftliğin ormanında ne varsa kırıyor, döküyor, parçalıyordu.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:117).

“Domuzu her halde yakalayacağız.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:84).

7. İkilemeler

Bu eserlerde ikilemeler de fazlaca kullanılmıştır. İkilemelerin çoğunluğu, aynı sözcüğün tekrarıyla oluşturulan örneklerdir:

“Fakat hepsine doğru birer birer yaklaştı, başını yüzlerine doğru tutarak hepsinin birer birer gözlerinin içine baktı, geri çekildi, bir çığlığa benzeyen uzun, keskin bir kahkaha attı.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:81).

“Bekledikleri yerlerde canları sıkılan nöbetçi memurlar teker teker Mehmet Rıza’ya gelerek:...”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:72).

B. Teknik Unsurlar

1. Mektup Tekniği

Cingöz Recai’nin olayların ardındaki sırları, kimi zaman polisler mektup göndererek açıkladığı görülür. Bazen eser kişilerinin mektup usulünü kullandığı da olur. Mektup tekniğinin kullanıldığı hikâyeler:

1. Al Kanlar İçinde (Safa, Kaybolan Adam, 2003:143)
2. Han Baskını (Safa, Kaybolan Adam, 2003:84)
3. Bir Düğün Gecesi (Safa, Mişon’un Definesi, 2003:84)
4. Düşman Şakası (Safa, Mişon’un Definesi, 2003:144)
5. Esrarlı Köşk (Safa, Esrarlı Köşk, 2003:23)
6. Tütüncünün Ölümü (Safa, Tiyatro Baskını, 2003:25)
7. Gece Kuşları (Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:126)
8. Tatavla Cinayeti (Safa, Cingöz Kafeste, 2003:134)

Mektup tekniğinin kullanıldığı romanlar:

1. Arsen Lüpen İstanbul’da-1 (s.111-112)
2. Arsen Lüpen İstanbul’da-1 (s. 113-116)
3. Kral Faruk’un Elmasları-2 (s. 92-93)
4. Zeyrek Cinayeti-1 (s.159-160).
5. Cingöz’ün Esrarı-2 (s.31-32)
6. Cingöz’ün Esrarı-2 (s.11-17)
7. Zeyrek Cinayeti-2 (s.101-102)

8. Cingöz'ün Esrarı-1 (s.68)
9. Sultan Aziz'in Mücevherleri (s. 157-158)

2. Diyalog Tekniği

Toplam sayfa sayısı	2390
Diyalog bulunan sayfa sayısı	2116
Diyalog bulunmayan sayfa sayısı	274

(Diyalog tekniği ile ilgili sonuca “Cingöz Maceraları” serisinde yer alan 7 hikâye, 9 roman kitabı ele alınarak ulaşılmıştır.)

Eserlerde karşılıklı konuşma ve mektup tekniğinin en çok başvurulan teknikler olduğu ifade edilebilir.

3. İç Çözümleme Tekniği

Yazar, bu teknikten kahramanların düşüncelerini okuyucuya aktarırken faydalanmaktadır. Örnekler:

“Gerek Şerlok Holmes, gerekse Mehmet Rıza kendi kendilerine şöyle düşünüyorlardı: Cingöz bizim buraya polislerle geleceğimizi tahmin etmemiştir; esasen yolda fevkalâde maharetle geldiğimiz için görülmediğimiz muhakkaktır. O hâlde yemekler yenip onun rehaveti çöktükten sonra ansızın kulübeyi bastırmak işi olur.”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:107).

“Yorgun vücudunu otomobilin koltuklarına gömerek düşünüyordu: Artık Hacı Zihni meselesine bitmiş gözüyle bakılabilir.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:123).

C. Tematik Unsurlar

Eserlerin Eğitimsel İşlevleri ve İletileri

1. Etik İletiler

Terbiye: Cingöz; genellikle polislerin elinden sakın, kibar olması ve kurduğu iyi iletişim sayesinde şüphe uyandırmayarak kaçmayı başarır. Burada, terbiyenin insan iletişimindeki gücü verilmektedir:

“Polis, Cingöz’ün terbiyeli cevabı üzerine hürmet gösterdi.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:71).

Kültür: Eserlerde Türk kültüründeki misafir geleneklerine rastlamak mümkündür. Bu hususların, kültür öğretimine katkıda bulunduğu belirtilebilir:

“Misafirler kalktılar. Cingöz ve Jale onları sokak kapısına kadar uğurladılar.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:143).

2. Psikolojik İletiler

Fiziksel Şiddet: “Cingöz Recai Maceraları” serisindeki eserlerin tümü polisiye macera olmasına rağmen cinayet ve şiddet unsurlarına çok seyrek rastlanır. Bu durumun çocuk eğitimi açısından olumlu olduğu söylenebilir:

“Mehmet Rıza, kapının üstündeki renkli billur cama kuvvetli bir yumruk vurarak onu parçaladı ve dışarıya bağırdı:”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:19).

“– Bu karşında gördüğün kadın ortadan kaybolacak. Senin anlayacağın ölmesi lâzım.Cenazesi duvarın içinde kalacak. Üstü sıva ile, badana ile kapanacak.” (Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:13).

“Cingöz Recai, Mahmut’un boğazına atılarak, onu pencerenin kenarında koltuğa yatırdı, üstüne çıktı ve çelikten kuvvetli parmaklarıyla, katilin boynunu ağır ağır sıkarak söyledi:”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:44).

Toplam on altı eserde hem kendini hem de polis şefi Mehmet Rıza’yı kanlı bir katilin elinden kurtarmak için işlediği cinayet dışında Cingöz’ün herhangi bir öldürme olayı yoktur:

“Mehmet Rıza ile Cingöz bir anda haydutun üstüne atıldılar. Cingöz Recai, derhâl Dimitri’nin elinden bıçakları alarak bağırdı:

– Ulan domuz haydut! Ben adam öldürmem amma, seni gebertmek insaniyete büyük hizmettir! dedi. Ve bıçağın birini havaya kaldırarak Dimitri’nin arkasına sapladı.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:133).

Yine bu on altı polisiye ve macera eserinde, Cingöz’ün bir adamının kendini korumak için işlediği cinayet dışında, diğer adamları herhangi bir cinayete

karişmazlar. Zaten bu istisnaî olaylara da eserlerin nitelikleri ve inandırıcılıkları bakımından yer verilmesi gerekli olduğu düşünölebilir.

“Hırsız olanca kuvvetiyle bıçağı Hüsnü Bey’in boğazına sapladı. Kama kabzasına kadar girmiş, ölünün boğazından kızgın bir demir gibi kalın bir kan fışkırmıştı.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:121).

Sözel şiddet: Kitapların polisiye ve macera niteliğinde olması nedeniyle polislerin uğraştıkları kişilerin olumsuz özellikleri, kitapların dilindeki sözcük seçimine yansımaktadır. Bu olumsuz hususun, kitapların gerçekçiliğini yansıtmaması bakımından gerekli olduğu düşünölebilir:

“Boş yere metresime bir Rus prensesi rolünü yaptırdım.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:42).

“Kaltak sen şimdi hapislerde çürüyeceksin! diyordu.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:66).

“Sen bir fahişeden daha kötüsün.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:73).

“Bu kız bir yandan Katina ismiyle dikiş diker, orospuluk eder, fakir görünür.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:53).

“Yanında bir de şıllık vardı.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:104).

Eserlerdeki kişilerin özellikleri ve olayların akışı gereğı verilen eğitim açısından olumsuz kelimelerde aşırılığa kaçırılmaması, kelimeleri kullanırken dikkat edilmesi; bu hususların zorunlu olarak kullanıldığını gösterir. Bazı olumsuz kelimelerin örneklendirilmemesi ise bunun bir göstergesi olabilir:

“Cingöz, bir küfür savurdu ve telefonu kapayarak bağırdı:

– Eyvah, Tophane’yi bastılar. Nerede ise buradadırlar.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:51).

“– Evet... bir... Postalane... Küfür etti.” (Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:24).

Kitapların muhtevası gereği bu tür konuşmaların, eserlerin doğallığını yansıtmaması ve okuyucuyu gerçek dünyadan koparmaması açısından gerekli olduğu ifade edilebilir.

Heyecan: Eserlerin özelliği gereği, bu on altı kitapta entrika ve maceranın iç içe geçtiği görülür. Entrikanın sıkça kullanılması, öğrencinin dikkatini uyanık tutup öğrenciye kitap okuma alışkanlığı kazandırabilir:

“Cingöz Recai, yine o ağır sesiyle, yavaş yavaş söyledi:

– Mişon! Ben Azrail’im... Fakat... Korkma...Senin canını almaya gelmedim.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:11).

“Gerçek şudur: Cingöz Recai, sahte bir İngiliz profesörü hüviyetiyle bu ailenin içine sokuluyor; hepsinin güvenini kazanıyor. Köşkün dahili vaziyetini iyice öğrendikten sonra, kendisine mahsus şeytanî bir plân kuruyor; altmış beş bin liralık mücevher kutusunu çaldırıyor. Adamlarına kaçırıyor; kendisi de sözde hırsızların tecavüzüne uğrayarak sofada aygın baygın yatıyor.”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:75).

“Bu bağlı adam, intihar ettiği zannedilen Süleyman Tahir’di.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:131).

“Cingöz holde büyük bir kutuyu göstererek:

- Viyolenselinin burada kalmasına müsaade eder misiniz? dedi.
- Şüphesiz...

İkisi de evden çıktıktan sonra, viyolensel kutusunun kapağı, kendiliğinden açıldı, içinden zayıf, kısa boylu ve çevik bir adam dışarı fırladı, derin bir nefes aldı ve üstünü başını düzeltti.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:78).

“– Hatta kaç defa Madam Andrea polise müracaat etmiş ve Katina’nın o evden çıkarılmasını istemiştir. Yani Fofa kendi kendisini polise şikâyet etmiştir. Vaziyeti çaktırmamak için... Anladın mı?”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:53).

“Cingöz tekrar tabakasını çıkardı ve Mösyö Ridvay’a uzatarak:

- Bir sigaramı kabul eder misiniz, Mösyö Lüpen? dedi. Evet, siz ne kadar Arsen Lüpenseniz ve ne kadar Mösyö Ridvay değilseniz ben de o kadar Cingöz Recai’yim ve o kadar Yani değilim.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:151).

“Siz, Mösyö Ridvay’ın markajlı çamaşırlarına varıncaya kadar elbiselerini giyerek, mükemmel bir makyajla onun yerine geçtiniz. Bundan vicdan azabınız da pek yoktu. Mösyö Ridvay ölmüş bir kere... Onu siz öldürmediniz...”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:163).

“Evet, sevgili Rıza’cığım, maalesef, seni şaşırtacağını pek iyi bildiğim gülünç, yahut feci gerçek şudur ki, iki seneden beri senin yardımcılığında çalışan adam, rakibin ve düşmanın Cingöz Recai’nin ta kendisidir.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:12).

“Zira... karşısında Cingöz Recai’nin elbiseleriyle, Cingöz Recai’nin potinleriyle, Cingöz Recai’nin fesiyle yatan insan , Cingöz Recai değil, Mebruke idi!”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:65).

“Jandarma kumandanı, Cingöz Recai’nin elini hararetle sıkıyordu:

– Sizi can ve gönülden tebrik ederim, Rıza Bey. Hepimize, bütün memleket iyilik ettiniz. Mel’un herifin yakalanmasına hep dua ediyorduk.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı2, 2003:119).

“Süheylâ -ki Cingöz Recai’nin ta kendisiydi- Orlando’ya yaklaştı, çenesine hafif bir kroşe çekti ve yere yıkılmak üzere olan haydudu omzundan tutarak.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 34-35).

Mizah: Eserlerin genelinde, mizah unsurunu ortaya çıkaran Cingöz Recai’nin esprili ve alaycı kişiliğidir. Eserlerde Cingöz’ün hazırcevaplılığını görmek de mümkündür:

Mişon’un Definesi :

“ – Peki bu işlerle neden uğraşıyorsun?
– Vakit geçirmek için. Polise hizmet etmek için. Fakat bu sırada bana da beş on bin lira ekmek parası çıkarsa ne âlâ!
– Senin ekmeklerin o kadar pahalı mıdır?”(s.106).

Şeytanî Tuzak :

“– Bu defa başarmalıyız, Watson! dedi. Yoksa İstanbul’a yalnız minare görmek için gelmiş olacağız.”(s.34).

“Cingöz’ün adamlarından biri sordu:

– Kim onlar usta?

– Kim olacak? Polisler... Bu saatte, burada bizi yavuklularımız aramaz ya!”(s.115).

“Sonra kesik bir kahkaha atarak ilave etti:

– Biz buraya yalancıktan yaralı geldik amma, galiba sahiden başımız gözümüz yarılacak da öyle çıkacağız.”(s.117).

Kral Faruk’un Elmasları-1 :

“– Ne istiyorsunuz? Yelda’yı siz mi kaçırdınız?

– Hayır, siz kaçırmış olacaksınız; fakat Yelda Hanım’ı değil.”(s.90).

Kral Faruk’un Elmasları-2 :

“– Fakat soğukkanlı değilsin...

– Sen şimdi kanımın hangi buzdolabından çıktığını görürsün.”(s.11).

Cingöz’ün Esrarı-1 :

“– Maksadım, bu bedbaht kızı senin elinden kurtarmak ki!

– Benim elim bıçak değil, ustura değil, kılıç değil, balta değil, Mebruke benim elimde ne olacak?”(s.33).

Cingöz’ün Esrarı-2 :

“– Fakat... dedi, yemin ettiğini unutuyorsun!

– Ne yemini?

- Öyle ya... Sen demin bana elinden gelen her şeyi yapacağını vaat etmedin mi?
- Elimden gelen her şeyi, dedim.
- Ben de sana Merih yıldızına seyahat et demedim.”(s.71-72).

3. Sosyolojik İletiler

Bürokrasi: “Cingöz Recai Maceraları” serisinde, yeri geldikçe toplum gerçekleri kişilerin ağzından dile getirilir:

“Mehmet Rıza yıllardan beri çok eksik ve çürük bulduğu bu bürokrasinin nahoş bir cilvesiyle daha karşılaşınca başını sallamış ve şöyle düşünmüştü: ‘Bu memlekette uzman kişilerin fikirlerine hürmet etmeyi ne zaman öğrenecekler? Eminim ki bakanlığa gönderdiğim raporlar okunmadan hasır altı edilmiştir.’ ”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:57).

Kitaplarda, devlet dairelerindeki düzen ve işleyiş de eleştirilir:

“Mahmut Bey kaşlarını çatarak, Mehmet Rıza’ya itimat telkin eden bir sesle cevap vermeye başladı:

- Ben emniyet işlerinde meleke kazanmış bir adamım biliyorsunuz. Bu kabiliyetim, polis müdüriyeti için de Cingöz Recai için de faydalı olabilir. Nitekim şimdiye kadar oldu. O halde benim için ya afif ve muhterem bir memur olarak polis müdüriyetinde, yahut da Cingöz Recai’nin maiyetinde çalışmak var. Ben bu iki şıktan birini tercih etmek için çok düşündüm ve Cingöz Recai’yi tercih ettim. Çünkü evvela, bizim hükümet dairelerinde kıymet bilinmiyor. Ben ne kadar çalışırsam çalışayım, maaşıma zam yapılabilmesi için bütçede yer olmadığı gibi,

gayretimi takdir eden de yok. Her üç ayda bir polis müdürü değişir ve şube müdürlerini müdürlükten alır, yahut değiştirir. Böyle, her yeni gelen müdürün elinde dama taşı gibi oraya, buraya sevk edilmek işime gelmiyor. Hâlbuki Cingöz Recai, kıymet bilen bir adamdır. İnsanı maddeten refaha ulaştırdığı gibi, manen de teşvik eder.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:99-100).

Toplum Gerçekleri: Toplumun yarası durumundaki gerçeklere, polisiye ve maceranın arasında yer verildiği görülür:

“Bu Ferhat, Bayram sokağında Ariş adındaki yazıhaneyi açmış. Sinema artisti yapacağız, Holivud’a göndereceğiz diye, fakir kızları aldatıp fuhşa sürüklemeye başlamışlar.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:47).

Türkiye’nin Diğer Ülkelerle Karşılaştırılması: Cingöz Recai Maceraları serisinde gerek hikâyelerde, gerek romanlarda olayların yaşandığı mekân olan İstanbul verilirken karşılaştırmaya da gidilir. İstanbul’un toplumsal yapısı, Avrupa ülkeleriyle karşılaştırılarak anlatıldığı için genel kültür bilgisi de kazandırır:

“İstanbul şehri, polis olaylarının çokluğu bakımından, hiç de bir Avrupa şehrinden aşağı kalmıyor.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:86).

“– Hayır... Bütün Beyoğlu barlarını dolaştım. Fransa’nın köylerinde bunlardan daha iyi eğlence yerleri vardır.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:168).

Hukuk:Toplumsal düzenin işleyişini sağlayan yasalara ve toplum hukukuna dair mesajlar verilirken Türkiye ve İngiltere arasındaki toplumsal düzen arasındaki farkların belirtildiği de görülür:

“Mehmet Rıza, sahibi olmadan da bu dükkânı açtırıp içeri girmekte mahzur görmüyor; fakat fertlerin hukukuna son derece riayet edilen İngiltere ve Türkiye arasındaki farkı onlara sezdirmek istemiyordu. Asıl maksat adaletle hizmet olduktan sonra ferdin hukukunda bu kadar aykırı bir ısrara ne lüzum vardı? Dükkân sahibinin evini aramaya ve oraya haber göndermeye karar verdiler.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:79-80).

“– Şüphesiz hayır! Halkı burada üç dakika alıkoymaya hakkımız yoktur. İngiltere’de olsaydı bu halk üstümüze hücum eder, bizi parçalar, üstelik sağ kalanlarımızdan da nakdî tazminat alırlardı. Yine sizin hükümete çok itaatli bir halkınız var.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:75).

Polis Teşkilâtının İşleyişi: Türk polis teşkilâtının düzeni ile ilgili mesajlar da verilir. Polisin başarısızlığı daha çok teknoloji yetersizliğinden kaynaklanan sebeplere dayandırılır:

“Cingöz, başını salladı:

– Evet, fakat yine yetişmez. Bizdeki adam kıtlığı. Yoksa harikadır bizim polis.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:110).

“– Bizim polis fert olarak, Avrupa’nın ve Amerika’nın en ileri polisinden daha kalitelidir. Bir kere daha fedakârdır. Çok eksik vasıtalarla çalışır. Hayat şartları yetersizdir. Buna rağmen vazifede dikkatli ve isteklidir. Başında çok defa iyi şefler de bulunur. Fakat çalışma sistemi geridir. Teşkilâtı noksanıdır. Teknik vasıtaları çok azdır. Zekâsını kullanmaya imkân bulamadığı gibi, iyi düşündüğü zaman da düşündüklerini uygulamak için muhtaç olduğu vasıtalarla mahrumdur.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:110).

Din Unsuru: Din kelimesinin “Türkçe Sözlük”te(1998:592) ilk anlamı “Tanrı’ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum” olarak geçtiği için bu unsura, sosyolojik iletiler bölümünde yer verilmesi uygun görülebilir. Ancak incelenen eserlerde din unsurunun; kader, şükretme, ahret, dua meseleleri ile daha çok kalıplaşmış söz grupları şeklinde verildiği belirtilebilir:

“Mamafih bu vesile ile seni karşıma çıkaran Allah’a bin kere şükrediyorum.”(Safa, Elmaslar İçinde, 2003:130).

“Allah izin verirse, üstadım, rakibim Mehmet Rıza Bey’le el ele vererek şu muammayı aydınlatmaya çalışacağım.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:25).

“Allah huzurunda da ayrıca hesap vermeye ve onun karşısına da temiz alınla çıkmaya mecburuz.”(Safa,Tiyatro Baskını, 2003:126).

“– Allah size de rahatlık versin, Holmes!”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:15).

“– Allah daha müthiş felâketlerden esirgesin.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:56-57).

“Ne ise, hayırlısı Allah’tan olsun.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:37).

“Cenabı Hak, Mehmet Rıza’nın alına şu cümleyi yazmıştı:

– Sen, Cingöz’le uğraşmak için doğdun.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:67).

Yabancı Dil Bilme: Türk polis müdürünün Şerlok Holmes’e davetini gerektiren sebepleri açıklamasında ve İngiliz dedektifle iletişim kurmasında yabancı

dili iyi bilmesinin önemi vardır. Cingöz Recai'nin kişilik özelliklerinde de görüleceği üzere; meşhur hırsız, birçok başarısını öncelikle ana dilini çok iyi kullanabilme, insanları etkileyebilme ve yabancı dilleri bilmeye borçludur:

“Polis müdürü biraz durdu. Kaşlarını çattı ve güzel bir İngilizce ile:...”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:9).

Teşekkür Etme: Kişilerin diyaloglarında sıkça geçen bu sözcükle, öğrencilere davranış kazandırılabilir. İnsan ilişkilerinde önemli bir davranış olan teşekkür etme, kitaptaki iletilerle öğrencilere benimsetilebilir.

“Cingöz Recai dans bitince kadına teşekkür etti ve masaların arasında kayboldu.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-1, 2003:142).

“Mehmet Rıza, şube müdürünün başarı dileklerine teşekkür ederek müdüriyetten çıktı.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:29).

“Cingöz başıyla evvelâ ev sahibini, sonra bütün davetlileri ağır ağır selâmlayarak ve teşekkür ederek içeri girdi.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:57).

Özür Dileme: İnsanların sosyal ilişkilerdeki davranışlarında ölçü verilerek sosyalleşmesine yardımcı olunabilir:

“Mehmet Rıza geniş maroken kanepeye uzandı ve şube müdüründen af diledi.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-2, 2003:133).

4. Millî Değerlerle İlgili İletiler

Dil Sevgisi: Peyami Safa'nın atasözleri, deyimler ve edebî sanatlara sıkça başvurarak yazdığı bu eserlerde, Türkçenin güzelliği ve musikiye yatkınlığı verilir. Bu ileti, öğrencilerin ana dili sevgisi kazanmalarını sağlayabilir:

“Arsen Lüpen gülümsedi:

– Deminden beri konuştuğunuz Türk dilinin ahengine dikkât ediyorum. Ömrümde ilk defa duyduğum bir lisan! Fakat ne kadar tatlı... Âdeta hep melodilerden örülmüş bir musiki... Denebilir ki bütün sözleriniz, bütün kelimeleriniz bestelenmek için yapılmış.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-2, 2003:87).

Roman kahramanı Arsen Lüpen'in; Türkçe bilmediği hâlde yazdığı mektubu Türkçeye çevirerek gazetelerde yayımlatması, Türkçeye verilen önem ve değer göstergesidir:

“Bu mektup Türk milletine hitap ediyor ve altında Arsen Lüpen imzası vardı..... Hem de Fransızca değil , güzel bir Türkçe ile yazılmış olan mektupta aynen şu satırlar vardı.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-1, 2003:113).

Millet Sevgisi: Eserlerde sıkça rastladığımız millet sevgisi, bazen kahramanların konuşmalarıyla bazen de Türk milletinin özellikleriyle aktarılır:

“Şimdiye kadar ufak tefek bir iki muvaffakiyetim üzerine kadirşinas Türk milleti ve amirlerim beni takdir ve teşvik ederek cesaretimi arttırdılar.”(Safa, Cingöz'ün Esrarı, 2003:23).

“Bu ana kadar hakkımda lütufkârlık ibraz etmekten bir an uzak kalmayan Türk milletiyle basınına ve genel müdürlüğe erkânıyla vazifede bana emsalsiz

yardımları olan bütün meslektaşlarıma şükranlarımı arz ederim.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:23).

“Mısırlı İhsan Paşa’nın kızı yalnız dünyanın en zengin mahlûklarından değil, aynı zamanda güzel, cazip ve zekiye de. Son derece onurlu olduğu için o güne kadar hiçbir gencin evlenme talebini kabul etmemişti. Nihayet bir yabancı müsamesinde kıymetli bir Türk genciyle tanıştı, sevişti, evlenmeye karar verdi.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:81).

“Ben çok milliyetperverim. Ve Türklerden başka kimse ile müştereken çalışmam.”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:16).

Özellikle, yabancı kişiler tarafından yapılan vurgularla Türk milletinin özelliklerine daha çok dikkat çekilir:

“– Mersi. Çok nazıksınız. Türk olmanız bu nezaketi ispat için kafi... Şimdiye kadar memleketinizde çok iyi muamele gördüm.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:167).

“Türkler çok zeki, ilerlemeye müsait. Şarka Garp medeniyetini, Garba Şark medeniyetini yayacak millettir.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:13).

“Türk şoförlerini mahcup edecek bir beceriksizlik yapma...”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:34).

Eserlerde millet sevgisi ve bilinci, eserlerin özelliği gereği genellikle polislik mesleği üzerinden verilmiştir. Türk polisi övölüp yüceltilerek Türk milletine dair genellemeye varılır:

“Benim polisimize çok itimadım vardır. Hatta sonra müteakip defalar söyledim ki Türk polisi, yabancı polislerin üstündedir.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:35).

“Şerlok Holmes, Mehmet Rıza’yı nezaketle karşıladı ve ona gece Watson’a anlattıklarını tekrar ettikten sonra:

– Türk meslekdaşlarım, dedi. Sizin büyük kabiliyetinize itimadım var.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:16).

“Karı koca, hem karşı karşıya oldukları tehlikenin büyüklüğüne, hem de bir Türk polis memurunun bu işte gösterdiği zekâyâ hayran kalarak dediler ki:

– Sizi tebrik ederiz Rıza Bey. Bu kadar kısa bir zamanda böyle mükemmel malumat elde etmeye dünyanın hiçbir polisi muktedir değildir.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:44).

“Hele Mehmet Rıza gibi Avrupa’da bile eşi güç bulunan değerli bir polis memuru. Dostum olduğu için söylemiyorum, gerçek budur.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:85).

“Cingöz, gayet sade bir eda ile devam etti:

– Evet, çok dikkat lâzım. Mehmet Rıza müthiş adamdır. Ben İngiltere’de iken bir vesile ile Şerlok Holmes’i ziyaret etmiştim. O da Mehmet Rıza’yı tanıyor ve diyor ki: ‘Dünya yüzünde onun gibi elli tane polis memuru olsa bütün hırsızlıklar ve cinayetler ortadan kalkar.’ ”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:85-86).

“Memurlardan biri:

– Senin ve Türk polisinin uğrunda on parasız ölmeyi bile göze alırsın, dedi.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:106).

“Direktör, Mehmet Rıza’ya o derece büyük bir itibar gösteriyor, tekrar tekrar, bin defa teşekkür ediyor, Türk polisinin zekâ ve dirayetinden dolayı bütün Türk milletinin tebrike lâıyk olduğunu söylüyordu.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:122).

Millet sevgisi verilirken Türk milletinin aleyhinde olanlarla, Türk milletine yararı dokunanlar ayırt edilir. Bundan dolayı Türk milletine düşmanlık besleyenlerden intikam alınır, Türk milletini seven yabancılara saygı gösterilir:

“– Yalnız.....bu hırsızlığın gayesi, yalnız hırsızlık değildir.

– Şeref.

– Hayır, o da değil. Bu deri taciri, Türk düşmanıdır. Mütarekede gizli cemiyetin reisi bu domuzdu.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:23).

“Amerikalıyı soymak bin defa aklımdan geçti. Fakat Kızılay’a, Darüşşafaka’ya falan bol bağış yapan bir Türk dostunu rahatsız etmedim.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:97-98).

Devlet ve Vatan Sevgisi: Eserlerde İstanbul şehrinin güzelliğinin dile getirilmesi, öğrencilerde vatanî duyguları uyandırarak onlara vatan sevgisi kazandırabilir. Devletin memuru olan polisin, mesleğine riayet etmemesi ve iş ahlâkını taşınaması eleştirilmekte ve hoş karşılanmamaktadır. Burada meslek ahlâkı da verilir:

“O vakte kadar ben de Vatson’la güzel İstanbul’unuzu gezerim.”(Safa, Kaybolan Adam,2003:16).

“Büyük Türk milleti

Tarihin ve tabiatın en güzel eserlerini göz önüne serdiği İstanbul şehrine gelişimin bütün yurdunuzda uyandırdığı alâka, bana büyük bir gurur vermişti”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:113).

“O sırada arka cebinden çıkardığı silâhı Cingöz’e uzatan İhsan Efendi:

– Al Ağabey, dedi, benim seninle işim yok.

Cingöz elinin tersini memurun yüzüne sallayarak bağırdı:

– Sok onu cebine, korkak! Devletin tabancası kimseye verilmez.

Bu sevdadan vazgeç sen. Kundura boyacılığı yap, daha iyi...”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:24).

5. Öteki İletiler

Bu bölümde bahsedilecek mesajlar, yazarın hayata dair tecrübelerini içerdiğinden, iletileri hiç bozmadan aynen aktarmanın, yazarın dilini tatmak ve o zevke varmak açısından daha uygun olacağı düşünülebilir. Peyami Safa görüş, düşünce ve tecrübelerini eserlerde yer yer kişilerin ağzından aktarır. Yazarın kısa cümlelerini özdeyiş olarak nitelendirmek mümkündür:

“Dünyada beşeriyetin iktidarı üstünde olağanüstü hiçbir şey yoktur.”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:29).

“– Büyük bir menfaat karşısında feda edilemeyecek bir hâtıra yoktur.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:52).

“Ben iyiliğin reklâmını kötülük telâkki edenlerdenim.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:97).

“Tecrübe ile biliyorum ki insanın en büyük silâhı ümididir. Ümitsiz olmayan mağlup olmaz.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003: 112).

“Herhangi bir çirkinlikten dolayı aynaya kabahat bulmak olur mu? Yahut bir kadın aynaya bakarak şımarırsa aynanın sorumluluğu var mıdır?”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:117).

“Bazen bir insanın hayatında küçük ve önemsiz görünen bir nokta, en büyük muammayı aydınlatır...En basit insanlar bile birer esrar küpüdürler.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:15).

“Şüphe insanı daima emniyetli bir limanda bulundurur; fakat hayatta öyle vaziyetler vardır ki itimat etmemek, körü körüne emniyet etmek kadar fenadır; hatta tabirimi mazur gör, budalalıktır.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:15).

“Fakat birçok tecrübelerle biliyorduk ki vücudumuzun içeri âzasının faaliyetlerini de irademizle idare etmek az çok mümkündür.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:2).

“En büyük korkulardan, en büyük cesaretler doğar.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:100).

“Tehlike anında insan daha az korkar. Çünkü azmimizi ve irademizi köstekleyen aldatıcı hayaller o anlarda kararlarımıza müdahale edemez.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:42-43).

“İnsan ruhundaki sırlara kolay kolay nüfuz edilemez.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:93).

“İnsan parasına ne kadar yakın olursa yaşamak o kadar keyifli olur.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:112).

“Gerçek bazen insana en ummadığı ağızdan seslenebilir.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:128).

“– İnsan arzularının yaşındadır.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:128).

“Delilerden daha iyi sır saklayan yoktur.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:138).

“Hayatın yarısı beklemektir.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:5).

“– Geçmiş geleceği garanti eder mi? Her an, yenidir, değil mi?”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:13).

“Ahlâklar gevşiyor. Artık vicdan bahsinde her şeyin mümkün olduğu bir devirde yaşıyoruz.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:69).

“İnsanlar bir hadisenin içyüzünü ararken dış yüzünü gözden kaçırmak gafletine düşerler.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:10-11).

“İnsanlardaki gizleme sezgisi en göz önündeki yerleri seçer.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:30).

“Her iş neticesine göre ölçülür.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:149).

Okuma Alışkanlığı: Eserlerin baş kahramanı Cingöz Recai'nin başarıları hem mesleğiyle ilgili hem de diğer kitapları okumasına ve günlük gazeteleri devamlı takip etmesine bağlanarak okumanın önemi vurgulanır:

“Cingöz, her gün bütün gazeteleri okur; hem de başmakaleden ilan sahifesinin sonuna kadar her satırı dikkatle okur. Mütalâadan son derece hoşlanan bu adam, ilimden, sanattan, politikadan oldukça anlar ve yardımcılarına her zaman der ki: ‘Ben bütün başarıyı okumaya borçluyum.’ ”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:105).

“Yattı mı bilmem. Fakat gelir gelmez yatmaz. Biraz kitap okur.”(Safa,Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:12).

“Cingöz Recai, odayı Mehmet Rıza’ya gösterdikten sonra, onu koridora çıkardı:

– İşte... Bu koridor üstünde iki oda daha var. Birisi kütüphanedir. Dünyanın en büyük eserlerini orada bulacaksınız. Canın sıkıldıkça kitaplara sarıl.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:21).

“O gün, Cingöz evden hiç çıkmadı. Haber bekledi ve kitap okudu.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:79).

“Cingöz telefonu kapadı ve zile bastı. İçeri giren bir adamına bazı talimatlar verdi, sonra kütüphaneden felsefeye ait bir kitap alarak bir koltuğa uzandı ve vakit geçirmek için okumaya başladı.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:139).

“– Cingöz’ü kim tanımaz? Biliyoruz. Ermenice gazetelerde hep onu ve sizi yazarlar... O dediğiniz romanlar, hikâyeler de bizim Ermenice’ye tercüme oluyor... Ailemde bütün çocuklar, büyükler

okurlar... Ben bile birkaç tanesini okumuşum...”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:39).

“Madam hep oturur balkonda... Yemekten evvel okur kitap orada...”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:62).

“...bir kitap okumakla vakit geçiren dostu doktor Watson’un omzuna vurarak:”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:86).

Kitap okumada; kitap seçiminin çok iyi yapılmasının gerekçeleri belirtilerek kitabın, insan yaşamını etkileyen ve yönlendiren çok kuvvetli yönü üzerinde de durulur. Hatta Cingöz’ün, hırsızlığa okuduğu kitaptan etkilenerek başlamasına da yer verilerek kitapların gücü vurgulanır. Gerek kitap gerek sinema sektöründe insan yaşamını olumsuz etkileyen, faydalı içerikten uzak yapıtların yıkıcı yönü açığa çıkarılır:

“– Küçükken sen ne kitapları okurdun?

Süleyman Tahir cevap vermedi.

Cingöz devam etti:

– Ben sana söyleyeyim de tasdik et! Cinayet romanları değil mi?

Meselâ ‘Ksavye dö Montepen’⁶in kitapları. Söyle! Doğru mu!

Süleyman Tahir sık sık soluklar arasında:

– Evet, diye mırıldandı.

Cingöz bir elini cebine soktu ve Süleyman Tahir’in karşısında durarak:

– Bunu niçin sordum biliyor musun? dedi, sende hep karanlık ve karışık işler yapmak sevdası var. Bizim yaşımızdakilere bu illet kitaplardan, bizden sonrakilere de sinemalardan geliyor. Ben itiraf

⁶ Xavier de Montepin (1823-1902). Ekmekçi Kadın romanıyla ünlü Fransız yazar.

ederim ki ‘M. Lökok’un Kızı’⁷’nı okumasaydım bu acaip mesleğe girmezdim.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:132).

Polisiye, macera romanları ve filmlerinin, aşırılığa kaçmayan muhteva taşıdığı ölçüde; özellikle ilk gençlik dönemlerindeki çocukların üzerindeki olumlu etkileri olduğu da açıklanır. Çocukların kaliteli polisiye romanlar okumasının onlara cesaret kazandıracağı belirtilir:

“Ama düşmek tehlikesinden de korkuyordu. Fakat Ermenice polis romanları okuya okuya olağanüstü şeyler yapmak ihtiyacını duyan çocuk, kararını verdi, pencerenin kenarındaki pervaza ayağını koydu ve öteki pencereye muvaffakiyetle geçti, babasının yazı odasına girdi.”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:114).

Genel Kültür Bilgisi: Eserlerden geniş bir genel kültür bilgisi edinmek mümkündür denilebilir. Eserler, hayvan türleri, sağlık, müzik, tarih, coğrafya bilgisi kazandırabilir:

“Sesi tıpkı bir puğu kuşu gibi çıkıyordu. Bu vahşi hayvan sesi, ıssız havada uzun yankılar yaparak dolaştı.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:21).

“Her birinin penceresinden başlarını dışarıya uzatmış kurt, fino, pekinuva, buldok ve çeşitli sokak köpeği, gırtlakları koparcasına havlıyordu.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:40).

Eserler, müzik ile ilgili bilgiler de içermektedir:

“Ooo!...dedi, Bethoven sanatları...Çok severim bunları...”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:40).

⁷ Emile Gaboriau’nun ülkemizde de çok sevilen Monsieur Lecocq karakteri.

Sağlıkla ilgili bilgiler de yer almaktadır:

“Dört sene evvel pencereden düştüğü için başında hâsıl olan yara ve şok yüzünden, uzun zaman epiletpiform histeri krizleri geçirmiştir.”(Safa,Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:40).

Coğrafya ve deniz taşıtları bilgisi de mevcuttur:

“Loid şirketinin büyük vapurlarından biri, dosdoğru Marsilya’ya gitmek üzere Çanakkale Boğazı’ndan çıkmıştı.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:5).

“– Motör mü gelecek, çatana mı?”(Safa,Cingöz Kafeste, 2003:13).

Eserlerde yapılan hatırlatmaların da ilköğretim gençliğinin genel kültür bilgisini arttırması, onlarda merak uyandırarak onları araştırmaya yönlendirmesi bakımından önemli olduğu ifade edilebilir:

“– Hani Türk tarihinde meşhur bir Şeyh Edebalı vardır.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:63).

Etnik Yapı: Yazılmış olduğu dönem itibariyle değişik kültürlerden kişilerin yer aldığı eserlerde farklı milletlerin özelliklerini öğrenmek de mümkündür. İngiliz, Rum, İtalyan milletine mensup; Amerikalı ve Avrupalı insanların tabiiyetleri hakkında bilgi edinilebilir:

“Bravo! İtaat, İngiliz milletinin seciyesine yaraşır. Siz disipline alışık bir milletsiniz.”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:56).

“İngilizler ciddi bir millettir.”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:81-82).

“Rum olur da parayı sevmez mi?”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:76).

“Cingöz Recai, İtalyanlara mahsus konuşma coşkunun sonunu bekledi.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:31).

“Garabeti seven Amerikalılar, acayip heveslerinin kendilerine kaç mal olduğunu düşünmezler.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:156).

“Esasen bu Amerikalılar garip adamlardır. Çocuklarını bile mirastan mahrum edip de servetlerini bir garsona, bir çöpçüye bırakan Amerikalıların hikâyelerini gazetelerde okuyup duruyoruz.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:141).

“–....Bu Avrupalılar yaşamasını da ölmesini de biliyorlar. İkisinde de neşelerini kaybetmiyorlar. Bu adam deminden beri ikimize de bir soğukkanlılık ve ümit heykeli oldu. Ondan ders alalım.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:98).

Sigara içme: Eserlerde Cingöz karakteri başta olmak üzere genelde bütün kişilerin sigara kullanmaları sıkça geçmektedir. Bu durumun özentiyeye neden olabilirdiği bakımından eğitimde olumsuz bir nitelik olduğu görüşü çıkarılabilir.

“Bay Muhtar, ziyaretçiye sigara ikram ederek.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:49).

“Usta hırsız, tabakadan kendi eliyle bir sigara alarak Mehmet Rıza’nın oğluna iliştirdi.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:15).

“Mehmet Rıza ona bir sigara ikram etti.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:105).

“Cingöz oturdu, bir sigara yaktı.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:72).

“Holmes piposunu yaktı.”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:118).

“Mehmet Rıza bir sigara yaktı ve sordu.”(Safa, Arsen Lügen İstanbul’da-1, 2003:24).

“– Tütünleriniz harikulâdedir, dedi. Yalnız Türk sigarası içmek için Türkiye’de ömrümün sonuna kadar oturmaya razıyım.”(Safa, Arsen Lügen İstanbul’da-2, 2003:116).

3.2. ÇEKİRGE ZEHRA MACERALARI

“Çekirge Zehra Maceraları”, *Göztepe Soygunu* adlı tek hikâye kitabından oluşur.

Server Bedî tarafından Cingöz’ü hapisten kurtarmada yardımcı olmak üzere tasarlanan Çekirge Zehra karakteri, “Çekirge Zehra’nın Harikaları” serisinde 16’şar sayfalık sekiz kitap olarak 1928 yılında yayımlanır.(Ayvazoğlu, 1999:144).

Server Bedî, Çekirge Zehra’yı Cingöz Recai’nin kadın versiyonu olarak yaratır. Çekirge Zehra’nın da Cingöz Recai gibi adıyla yeteneklerinin benzeştiği görülür. Kadın kahraman, tıpkı Cingöz gibi türlü entrikalarla zenginlerin parasını çalar. Çekirge Zehra’yı da Cingöz gibi yakalamaya çalışan polis şefi vardır. Cingöz’den farklı olarak Çekirge Zehra’yı polis şefi Ahmet Selim hiçbir hikâyede yakalamayı başaramaz. Çünkü, Çekirge Zehra’nın Cingöz gibi gerçekleştirdiği

soygunlarda ona yardım eden bir çetesi vardır. Çekirge Zehra'nın, Cingöz Recai gibi zengin olması ve hırsızlığı macera ve heyecan için yapması okuyucuda oyun ve eğlence hissini uyandırarak hırsızlık gibi bir suçun eğitim açısından zedeleyiciliğini ortadan kaldırdığı ifade edilebilir. Gerçekleştirilen hırsızlıkların, okuyucuyu eğlendirmek için yapıldığı anlaşılabilir. Bu hususun, Cingöz Recai'de de olduğu belirtilebilir; çünkü Cingöz, yapacağı bazı hırsızlıkları polise önceden bildirir.

Her hikâyede değişik kılık ve kişilikte okuyucunun karşısına çıkan Çekirge Zehra'nın başkahraman olduğu hikâyelerde şiddet unsurunun çok az yer kapladığı söylenebilir. Bu durumla ilgili olarak, başkahramanın kadın olmasının ve yazarın kadın ruhunun incelik ve özelliklerine önem vermesinin ve özen göstermesinin payı olduğu söylenebilir.

3.2.1. Göztepe Soygunu

Göztepe Soygunu, Server Bedî imzalı “Çekirge Zehra Maceraları” serisinde yer alan toplam sekiz küçük hikâyeden oluşan bir eserdir. Eserdeki hikâyeler resimlendirilmemiştir. Kitabın dış kapağında, Göztepe Soygunu adlı hikâyenin resmedildiği Hasan Eğilmez imzalı bir resim mevcuttur.

3.2.1.1. Göztepe Soygunu

“Göztepe Soygunu”, *Göztepe Soygunu* adlı hikâye kitabına adını veren hikâyedir. Kitabın 5-21. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Hırsızlık çetesinin lideri Çekirge Zehra'nın; hizmetçilik yaptığı köşkü, adamlarının yardımıyla soyması ve polis memuru Selim'in olayı anlaması üzerine kaçmayı başarmasıdır.

Özet: Bir gece yarısı Mahmut ve arkadaşları, köşke girip hizmetçiyi bayılttıktan sonra mücevherleri çalarak köşkten ayrılırlar. Kendine gelen hizmetçi kız, bağırarak köşk halkını başına toplar ve olaydan haberdar eder.

Sabah olay yerine gelen hafiye polis memuru Selim Bey, hırsızlığı gerçekleştirenlerin köşkün içini çok iyi bildiklerini söyler. Hizmetçiyi sorguya çeken polis, ondan hırsızlardan bir tanesinin yan köşkün şoförü Süleyman'a benzediğini öğrenir. Vakit kaybetmeden yan köşke giden polis, ev sahibinden şoförün dünden beri izinli olduğunu öğrenir. Şoförün odasında araştırma yapan polis, şoföre Çekirge Zehra'dan gelen mektupları görünce bütün meseleyi açıklığa kavuşturur. Buna göre: Şoförün asıl ismi Mahmut'tur. Diğer köşkün hizmetçisi ise, hırsızlık çetesinin lideri olan Çekirge Zehra'dır. Zehra, kendisinden şüphelenilmesini önlemek için bayılma rolü yapmıştır. Çekirge Zehra'yı yakalamak için hemen köşke giden polisin tavrından tehlikeyi sezen Çekirge Zehra, polisin elinden kurtularak kaçmayı başarır. Bütün köşk halkı, dört bir yana dağılarak akşama kadar hırsızın izini araştırır; ama bir şey bulamaz. Polis memuru Selim de ümidini keserek müdüriyete döner. Çekirge Zehra, köşkün bahçesindeki gizlendiği dut ağacından inerek rahat bir şekilde uzaklaşır.

3.2.1.2. O Geceden Sonra

“O Geceden Sonra”, *Göztepe Soygunu* adlı hikâye kitabının ikinci hikâyesidir. Kitabın 22-38. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Çekirge Zehra'nın Rus metresi rolünde, komisyoncu Şakir Bey'i, hizmetçi rolündeki arkadaşı Marika'nın da yardımıyla soyması ve her şeyi anlayan Selim'in elinden kurtulmayı başarmasıdır.

Özet: Baş komiser Selim, polis müdüriyetinde vazifesinin başında iken komisyoncu Şakir isminde biri gelerek soyulduğunu söyler. Komisyoncu Şakir, eve büyük bir miktarda para ile geldiği ve parayı karyolanın şiltesi altına koyduğu gece, metresi Anna tarafından uyandırıldığında odanın içinde sesler duyduğunu belirtir. Odanın ışığının yanmadığını, karanlıkta yediği yumruk darbesiyle yere düştüğünü ve Anna'nın da çığlığını duyduğunu söyler. Hizmetçi Marika'nın yardımıyla odanın kapısının dışarıdan açıldığını ve Anna'nın başından yaralandığını da sözlerine ekler.

Olayı dinleyen baş komiser Selim, Anna'yı görmek ister. Selim, kadının bulunduğu odadan içeri girince, elindeki kâğıdı sakladığını görür. Selim, kendisini doktor olarak tanıtıp Anna'yı muayene eder. Başındaki yaranın bir çizgiden ibaret olduğunu görür ve başından bir saç kılı kopartır. Yastığını düzeltmek bahanesiyle de kadının gizlediği kâğıdı belli etmeden alır.

Şakir Bey ile müdüriyete giden polis hafiyesi, ona kopardığı saç telindeki kan lekesinin, kan renginde bir su olduğunu büyüteçle gösterir. Kâğıda yazılan şifrenin Türkçe yazılmış olduğu meydana çıkınca Şakir Bey, Anna'nın Türkçe bilmediğini sandığı için şaşırır. Selim Bey ise, Anna'nın Rus değil, Türk ve isminin de Çekirge Zehra olduğunu söyler. Kâğıttaki şifreli yazıdan Anna ve çetesinin o gece de bir plân yaptıkları anlaşıldığı için Şakir Bey, Selim'i gizlice eve alır.

Anna, adamlarının bir hilesi ile Selim'in apartmana girdiğini öğrenir. O akşam Şakir Bey'in eve getirdiği parayı alır ve kendisini apartmanın önünde bekleyen otomobile atlayarak uzaklaşır. Sonradan, hizmetçinin de Çekirge Zehra'nın arkadaşı olduğu anlaşılır.

3.2.1.3. Bıçağı Sapla!

“Bıçağı Sapla!”, *Göztepe Soygunu* adlı hikâye kitabının üçüncü hikâyesidir. Kitabın 39-55. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Bir ticarethanede vezne memuru olarak işe başlayan ve kendini Şükriye Hanım olarak tanıtan Çekirge Zehra’nın, fişler üzerinde sahtekârlık yaparak ticarethaneyi soyması, durumu ancak dokuz gün sonra fark eden muhasebecinin polise haber vermesi; fakat Çekirge Zehra’nın kurnazlıkla polisin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Veznedar olarak bir ticarethanede çalışan ve kendini Şükriye Hanım olarak tanıtan Çekirge Zehra, burada çalıştığı dokuz gün içerisinde ticarethaneyi, fişler üzerinde sahtekârlık yaparak soymayı başarır. Bu hırsızlık, veznedarın resmi ile gazetelerde Çekirge Zehra’nın resminin benzerliği saptanınca dokuzuncu günün sonunda anlaşılır. Onu yakalatmak için ticarethane müdürü, baş komiser Selim Bey’i arar. Selim Bey’in direktifi üzerine kadını odasına çağırır. Masanın üzerindeki vezne fişlerinden ve müdürün asabiyetinden, Çekirge Zehra olayı hemen kavrar. Ticarethaneye gelen Selim, Çekirge Zehra’yı otomobile bindirerek müdüriyete götürürken onun çeteyi harekete geçirdiği yalanına inanır. Selim’in bir anlık dalgınlığından yararlanan Çekirge Zehra, kalabalık caddede zaten yavaş ilerlemekte olan otomobilden inerek kaçmayı başarır.

3.2.1.4. Mezarlıkta Hayalet

“Mezarlıkta Hayalet”, *Göztepe Soygunu* adlı hikâye kitabının dördüncü hikâyesidir. Kitabın 56-72. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Çekirge Zehra’nın kendini Semiha adında bir bayan olarak tanıtır meşhur tüccarlardan Muhtar Bey’in oğlunu nikâh masasına oturtması, düğün gecesi

başına takılan çok kıymetli taçla kaçarak kendine kaçırılmış süsü vermesi ve Selim'in gelinin kız kardeşi sandığı yardımcısından gerçeği öğrenmesidir.

Özet: Meşhur tüccarlardan Muhtar Bey'in oğlu ile muhteşem bir düğünle evlenen, başına çok kıymetli bir taç takılan gelin; düğün gecesi ortadan kaybolur. Olay yerine çağırılan polis memuru Selim Bey, olayla ilgili bilgi toplarken, gelinin kendi ağzından yazılmış, kaçırıldığını ve kayınpederinden kendisini kaçırانların para istediklerini aksi halde hayatının ve namusunun tehlikede olduğunu açıklayan mektubu gelir. Mektupta, paranın gelinin kız kardeşiyle ulaştırılması gerektiği ve polise haber verilmemesi de yazılıdır.

Selim, yanına başka memurlar alarak gelinin kız kardeşi ile birlikte verilen adrese gider. Parayı vermek üzere mezarlığa giden gelinin kardeşi, döndüğünde gelini kaçırانların adresini verir. Selim, adamlarına talimat vermek için arabadan iner. Geri döndüğünde otomobilde bıraktığı gelinin kız kardeşini bulamaz. Kaçan kızın, gelinin Çekirge Zehra ve kendisinin de gelinin kız kardeşi değil, yardımcısı olduğunu açıklayan mektubunu okuyunca, her şeyi anlar.

3.2.1.5. Denizde Bir Boğuşma

“Denizde Bir Boğuşma”, *Göztepe Soygunu* adlı hikâye kitabının beşinci hikâyesidir. Kitabın 73-90. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Mısırlı prensle yakınlık kuran Çekirge Zehra'nın, adamlarının da yardımıyla prensi soyması ve polisin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Kendini Melike adıyla tanıtan Çekirge Zehra, Mısırlı prensle yakınlık kurar. Amacı prensi soymaktır. Bir gece prensle ikisi, denizde sandalla açılırlar. Kendilerine yaklaşan diğer sandaldaki Çekirge Zehra'nın adamları, prensi

bağlarlar. Prensın üzerinden odasının anahtarlarını alan Zehra, adamlarıyla yalıya gider. Prensı de diğır adamıyla sandalda bırakır.

Yalıya yalnız giren Zehra, hizmetçilere prensin ceketini almak için döndüğü yalanını söyleyerek rahatlıkla odasına çıkar. Mücevher dolabını açarak, bütün mücevherleri etekliğinin içinde önceden hazırladığı torbaya doldurur. Adamlarıyla birlikte denize dönen Zehra, bıraktıkları sandalı göremeyince bir felâket olduğunu anlar. Dürbünle denize bakan Zehra, prensin polis motoru ile kendilerine doğru yaklaştığını görür. Adamlarıyla teslim olmuş görünerek diğır motora geçen Zehra, polislerin adamlarıyla boğuşmasını fırsat bilerek motoru çalıştırır ve adamlarını da motora alarak süratle uzaklaşır.

3.2.1.6. Altın Kupa

“Altın Kupa”, *Göztepe Soygunu* adlı hikâye kitabının altıncı hikâyesidir. Kitabın 91-108. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Çekirge Zehra’nın, bir konağın sahibine kendini konak sahibinin kız kardeşinin arkadaşı olarak tanıtıp konağa girmesi, başta altın kupa olmak üzere birkaç değerli eşyayı çalması ve izini bulan polisi atlatmayı başarmasıdır.

Özet: Çekirge Zehra, Kadırğa’daki büyük bir konağın ev sahibine, kadının İzmir’deki kız kardeşinin emanetini getirdiğini söyleyerek, kendini misafir olarak eve aldırır. Ev sahibinin, kardeşinin mektupta istediği başörtüyü almak üzere odadan çıkmasından yararlanarak, odada bulunan altın kupayı koynuna sokar. Antika saati de halının içine sardıktan sonra ipile sıkıca bağlar ve aşağıda gezinen adamının bulunduğu bahçeye atar. Ev sahibine vaktin geç olduğunu ve ayrılması gerektiğini söyleyerek evden uzaklaşır.

Odaya girince çok değerli altın kupasının yerinde olmadığını gören ev sahibi, misafirin bir hırsız olduğunu anlar. Fakat çıkarken hırsızın elinde hiçbir şey olmadığını için eşyaları nasıl çaldığını anlayamaz. Hizmetçi, hemen karakola giderek durumu haber verir. Hafiye memur Ahmet Selim, bütün konak halkını sorguya çeker. Misafirin İzmir'den, ev sahibinin kardeşinin yolladığını söylediği incir ve üzüm paketinin üstündeki İstanbul yazısını görünce, hediyelerin İzmir'den alınmadığını anlar. Ev sahibinden konağa bir bohçacının gelip gittiğini ve bu kadının yarın da geleceğini öğrenince, ertesi gün konakta gizlenmeye karar verir. Bohçacı kadın, ev halkının ağzını arayayım derken hırsızın yardımcısı olduğunu ağzından geçirir. Ahmet Selim, bohçacı kadından Zehra'nın kaldığı evi öğrenir. Polis hafiyesi ve bohçacı kadın, Zehra'nın kaldığı eve birlikte giderler. Bohçacı kadın, Selim'e Zehra'nın gelmek üzere olduğunu söyleyerek saklanmasını ister. Biraz zaman geçince Selim anlar ki, bohçacı kadın kaçmıştır. Kapının üstüne iliştilen notu okuyunca, Çekirge Zehra'nın da kadınla beraber evden çıktığını anlar.

3.2.1.7. Dolap Deliğinde

“Dolap Deliğinde”, *Göztepe Soygunu* adlı hikâye kitabının yedinci hikâyesidir. Kitabın 109-126. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Çekirge Zehra'nın, evlendiği Cemal Bey'in kendisine hediye ettiği mücevherlere çalınmış süsü vererek eşinin tekrar mücevher almasını sağlaması, eşinin olayı haber verdiği polisin elinden kurtulmasıdır.

Özet: Bir gün müteahhit Cemal Bey, polis memuru Selim'i arayarak karısının mücevherlerinin devamlı olarak çalındığını söyler. Bütün akraba ve aile çevresini, evlerine gelen misafirleri uzun uzadıya anlattıktan sonra karısının halasının Haldun adındaki oğlundan şüphelendiğinden bahseder. Bunun üzerine

polis memuru, Haldun'un iş yerine giderek onu iş çıkışında takip eder. Haldun'un gittiği gazonoda bulunduğu kadın, Çekirge Zehra'dır. Selim, Zehra'nın Haldun vasıtasıyla mücevherleri çaldığını düşünür. Selim, Haldun'u iş başında yakalamak için Cemal Bey'den bir yüzük daha almasını ister. Kendisi de odadaki dolapta saklanır. Selim, dolabın deliğinden Cemal Bey'in eşinin Çekirge Zehra olduğunu görür. Dolabı açmak ve dışarı çıkmak ister; fakat açamaz. Çekirge Zehra; yalıdaki akrabalarının hep kendi adamları olduğunu, Cemal Bey'i arkadaşlarının ağzından arayarak evden gönderdiğini ve yüzüğü de alarak adamlarıyla beraber kaçacağını bildirir.

3.2.1.8. İki Sıçrayış

“İki Sıçrayış”, *Göztepe Soygunu* adlı hikâye kitabının sekizinci ve sonuncu hikâyesidir. Kitabın 127-143. sayfaları arasında bulunmaktadır.

Konu: Manifatura tüccarı İhsan Bey'in eşinin inci gerdanlığını çalabilmek için Çekirge Zehra'nın terzihane açması, bir prova esnasında düşen gerdanlığın yerine sahtesini takması ve hırsızlığı ortaya çıkaran polis memurunun elinden çekirge gibi çevik yapısı sayesinde kurtulmasıdır.

Özet: Polis memuru Selim Bey'i, manifatura tüccarlarından İhsan Bey arayarak, karısına hediye ettiği inci gerdanlığın yerinde sahtesini bulduklarını söyler. Eşinin bir gün terzide elbise provası yaparken gerdanlığın düştüğünü ve terzi hanım tarafından karısının boynuna takıldığını anlatır. Selim, ondan eşinin elbiselerini hangi terzide yaptırdığını öğrenir. İhsan'ın tarif ettiği terzi kadın, polis memurunun on üç aydır peşine düştüğü Çekirge Zehra'dır.

Polis memuru, Çekirge Zehra'yı yakalamak için karısını da yanına alarak terziye gider. Karısının masanın üzerinde bilerek unuttuğu çantadaki parayı

çalarken suçüstü Zehra'yı yakalar. Ona gerdanlığı çaldığını da itiraf ettirir. Karısını polis çağırması için müdüriyete gönderir. Söz oyunları ile Selim'i oyalayan Zehra, yere düşürdüğü gerdanlık çantasını almak için yere eğildiğinde, Selim'in bacakları arasından geçerek ve gerdanlığı da alarak iki sıçrayışta dışarı çıkar. Odaya polis memurlarıyla gelen karısı, polis eşini üzgün ve yorgun otururken bulur.

A. Materyal Unsurlar

Materyal unsurlar içerisinde yer alması gereken hikâyelerin konu ve vak'a kısımları önce verilmiştir. Diğer materyal unsurlara burada yer verilecektir.

1. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Göztepe Soygunu adlı hikâye kitabındaki tüm hikâyeler, "Üçüncü Şahıs" anlatımla yazılmıştır.

2. Kişiler

Çekirge Zehra

Kadın kahraman Çekirge Zehra, Cingöz Recai'nin kadın versiyonudur. Kendisi de, metin içerisinde bunu belirtir:

"– Erkek cinsinin kadınlara fizyoloji yönünden üstünlüğünü açıklayan felsefî görüşlere inanmanın modası geçmiştir. Kadınlar arasından da bir 'Cingöz Recai' çıkabilir."(s.50).

Çekirge Zehra'nın da Cingöz Recai gibi hırsızlıkları gerçekleştirirken yardım aldığı bir çetesi vardır:

“Çekirge Zehra isminde, son zamanlarda türeyen fettean ve mel'un bir kadın var. Bu kadın İstanbul'un yuvalarını soymaya başladı. Böyle yarım tahsil görmüş, az çok münevver, fakat mütereddit gençlerden oluşan bir çeteye liderlik ediyor.”(s.19).

Çekirge Zehra da Cingöz Recai gibi, ismiyle daha doğrusu lâkabıyla müsemma bir kahramandır. Adı ile özellikleri örtüşür:

“– Evet! Bu bir Türk kadınıdır....Onun lâkabı da vardır: ‘Çekirge Zehra’ diyorlar. Bu ismi daha mektepte okurken takmışlar... Akıllara hayret veren bir kadın...Zengin maceralarla dolu bir hayatı var...Paris'e gitmiş, aktristlik, aşiftelik, hırsızlık ve dolandırıcılık etmiş... Kontları, baronları dolandırmış, soymuş!...”(s.35).

“Çünkü yalnız hırsızlıklarıyla değil, akıllara hayret veren el çabukluklarıyla, yankesicilikleriyle meşhur bir kadındı. Süratli yapılması lâzım gelen her harekette harikalar ibraz ederdi. Durduğu yerden iki metre ilerisine bir sıçrayışta gittiği de çok görülmüştü. İnce uzun ve kuvvetli bacaklarıyla kırk iki kiloluk vücudunu saman çöpü gibi uçurabiliyordu. Zaten ‘Çekirge’ lâkabını almasının hikmeti de bu idi.”(s.133-134).

Çekirge Zehra'nın fizikî özellikleri ayrıntılı olarak verilir:

“Yirmi beş, yirmi altı yaşlarında bir kadındı. Büyük siyah gözleri dikkatini çekiyordu.”(s.29).

“Genç ve harikulâde güzel bir kadın içeriye girdi. Bu tepeden tırnağa kadar ve bütün vücudu âteşin bir canlılıkla fıkır fıkır kaynayan, gözlerinden zekâ ve şeytanet ziyaları saçılan, titrek, oynak, seyyal, kıvrak bir kadındı.”(s.46).

“....ufak tefek, kumral, elleri ayakları küçük, gayet güzel gözlü, vücudu kıvrak, bacakları ince, uzun, hoş bir kadın girdi.”(s.135-136).

Fizikî özellikleri yanında kişisel özellik, yetenekleri ve meslekî bilgisi de verilir. Eserlerdeki diğer kahramanlar gibi Çekirge Zehra’nın da meslekî başarısı abartılmaz, başarının ardında yatan nedenler; yabancı diller bilmesi, taklit yeteneği verilerek açıklanır. Bu durum, çocuğa; olayları mantıklı nedenleriyle değerlendirmeyi sağlayabilir:

“Çekirge Zehra, Fransızca konuşan bir Rus kadını şivesiyle cevap verdi:...”(s.36).

“....kendisi mükemmel Fransızca, Türkçe, biraz İngilizce bildiği için müracaat etti.”(s.41).

“Gazeteler bu kadının ne kadar kurnaz olduğunu yaza yaza bitiremiyorlar.”(s.43).

“Ele avuca sığmaz bir şeydir.”(s.98).

“Zehra’nın samimi ve her şeyi olduğu gibi nakil ve itiraf etmesi daima Selim’in hoşuna giderdi. Zehra’nın herkesi sihirleyen bütün sevimliliğiyle bu tabiatında idi.”(s.142).

O da Cingöz Recai gibi mesleğini sadece para için değil heyecan ve macera yaşamak için sevmektedir. Gerek Cingöz Recai’de gerekse Çekirge

Zehra’da, başkahramanların mesleklerini macera ve oyun olarak görmeleri öğrenciye aslında tüm yaşananların birer oyundan ibaret olduğunu hissettirebilir. Böylece kitapların hırsızlık yönündeki olumsuzlukları ortadan kalkabilir. Kitapların asıl işlevinin eğlendirirken kitap okuma alışkanlığını kazandırmak olduğu gerçeğinin ortaya çıktığı belirtilebilir:

“–....Tehlikeli olan şeyin lezzeti var...Hakikatte bu benim paraya ihtiyacımdan mıdır?...Paris’tekinden daha zenginim. Yaşasın İstanbul!”(s.119).

Cingöz Recai gibi, alaycı, esprili bir yönü de vardır:

“Çekirge Zehra, ağzını dolabın deliğine getirerek:
– Gu gu..K! Ve bir kahkaha salıverdi.”(s.125).

Çekirge Zehra’nın parayı nasıl insanlardan çaldığı bilinmemekle beraber, hayır kurumlarına, muhtaçlara para dağıtması hususunda herhangi bir açıklamaya rastlanmaz. Sadece “Denizde Bir Boğuşma” adlı hikâyedeki prensin çok cimri olduğu bilinir. Hikâyelerde soyulan kişiler, zengin insanlardır; fakat bu zenginliklerinin meşruluğu belirtilmez. “Çekirge Zehra Maceraları”, bu yönüyle “Cingöz Recai Maceraları”ndan ayrılır.

Ahmet Selim

Ahmet Selim hırsızları, suçluları ve özellikle Çekirge Zehra’yı yakalamaya çalışan başarılı bir polis hafiyesidir. Ahmet Selim’in yeteneklerine rağmen Çekirge Zehra’yı yakalamada başarılı olamadığı da bir gerçektir. Ahmet Selim’in fizikî ve ruhî tahlilleri bir arada verilir:

“Bu çivi gibi gürbüz, çakı gibi keskin, ateş gibi mücadeleci, zeki, cesur, yüksek kabiliyetli polis memurunun herhalde bazı şeyler keşfedeceğine emindi.”(s.58).

Meslekteki başarıları, okuyucuya hemen Mehmet Rıza’yı hatırlatır. Nitekim, Ahmet Selim’i, Mehmet Rıza’nın desteklediği görülmektedir:

“Bu, ‘Ahmet Selim’ isminde bir memurdur ki, emniyet hizmetine yeni girmiş; fakat kısa bir zamanda yararlılığını ve maharetini göstermişti.”(s.95).

“– Sabık hafiye baş komiser Mehmet Rıza, polis müdürü yardımcılığından terfi edildikten sonra, onun tavsiyesiyle yerine Selim getirilmişti. Mehmet Rıza’nın kendisinden daima taktirle ve teveccühle bahsettiği bu genç ve ateşin polis memuru, kısa bir zamanda, selefinin muhitte kazandığı takdirlere, övgülere mahzar olmaya başlamıştı. Mehmet Rıza, Selim için diyordu ki:

– Bu çocuk yalnız polis mesleği için yaratılmıştır. Bir polis memuruna lâzım gelen özelliklerin hepsi kendisinde çok açık bir şekilde vardır. Birçok defalar, en karanlık olayların esrarını aydınlatmaktaki harika zekâsına gıpta ettim.”(s.110).

Diğer Kişiler

Hikâyelerdeki diğer kişiler; Çekirge Zehra’nın soyduğu , hepsi zengin olan insanlardır. Bu hikâyelerde, kişilerin zenginliği nasıl elde ettikleri belirtilmez. Kişiler ruh hâlleriyle verilir. Çekirge Zehra’nın, hizmetçi kız Perran rolüne girdiği ilk hikâyedeki diğer kişiler; reisleri Mahmut adında biri olan ve soygunu gerçekleştiren beş kişilik bir çete, soyulan köşkün sahibi olan hanımefendi, uşak

Nuri ve Faik Paşa'nın eşidir. Mahmut dışında bu kişilerle ilgili bilgi verilmemektedir:

“– Evet hanımefendi... Komşunuz Paşa'nın dün gece köşkünü soyan beş hırsızdan biri de, hem de ele başı olan şoförünüzdür. İsmi de Süleyman değil Mahmut'tur. Asıl mesleği de şoförlük değildir. Tıbbiye mektebinin üçüncü senesine kadar okumuş, sonra tahsili terk etmiş bir genç.. Belki de mektepten kovulmuş.”(s.18).

Çekirge Zehra'nın zengin komisyoncu Şakir Bey'in Rus metresi rolüne girdiği ikinci hikâyedeki diğer kişiler; komisyoncu Şakir Bey ve hizmetçisi sandığı aslında Çekirge Zehra'nın yardımcısı olan Marika'dır. Şakir Bey ruh hâliyle verilir:

“Yüzü heyecandan sararmış, dudakları titreyen, sık sık nefes alan ziyaretçi, şaşkın bir halde cevap verdi.”(s.23)

Çekirge Zehra'nın bir ticarethaneyi kendini vezne memuru olarak gösterip soyduğu üçüncü hikâyede diğer kişiler; ticarethane müdürü ve muhasebecidir. Bu kişiler hakkında, olaylar karşısında değişen ruh hallerinden başka bir bilgi yoktur:

“Müdür, öfkeyle karışık büyük bir hayret içinde, hem başını sallıyor, hem alt dudağını ısırtıyor, hem de gözlerini açarak soruyordu.”(s.40).

“Müdür, son derece merakla ve sabırsızlıkla sordu.”(s.42).

Çekirge Zehra'nın meşhur tüccarlardan birinin oğluyla evlendiği ve gelin rolüne girdiği dördüncü hikâyedeki diğer kişiler; gelinin annesi ve kız kardeşi rolündeki Zehra'nın yardımcıları, damat ve damadın babasıdır. Bu kişilerin de olaylar karşısındaki tavırlarından başka kişilik özellikleriyle ilgili bir bilgi verilmemektedir.

Çekirge Zehra'nın Mısırlı Prens'in metresi rolüne girdiği beşinci hikâyede diğer kişiler; Prens Nasır, Zehra'nın adamları ve polislerdir. Prensın kişilik özellikleri verilir:

“Çünkü, evvelâ prens gayet hasisti; yalısında birçok davetler yapmakla beraber, görüştüğü kadınlara ve metreslerine muayyen bir maaşdan ve ufak tefek hediyelerden başka bir şey ikram etmek âdetinde değildir.”(s.74).

Çekirge Zehra'nın bir misafir rolüne girdiği Altın Kupa'daki diğer kişiler; konak sahibi olan hanım, bohçacı kadın, Çekirge Zehra'nın yardımcısı ve konaktaki hizmetçilerdir. Kişilerin fizikî hallerinin ruh halleriyle bütünleştirilerek verildiği görülür:

“Biraz sonra içeriye ev sahibesi hanımefendi girmişti. Bu ak saçlı, henüz pek ihtiyar değilse de cefa çekmiş, gözleri çukurlaşmış ve ferî kaçmış, ağır yürüyüşlü ve mahzun bir kadındı.”(s.92).

“Bohçacı kadın bembeyaz kesilmiş, gözlerini açmış, taş gibi hareketsiz duruyordu, Ahmet Selim'e bakıyordu, sonra gerinmeye başladı, başını salladı, sinirlenmiş gibi yaparak bütün vücudunu salladı, bayılıyormuş gibi kafasını arkaya bıraktı.”(s.101).

Çekirge Zehra'nın müteahhit Cemal Bey'in eşi olarak rol yaptığı yedinci hikâyedeki diğer kişiler; müteahhit Cemal, Haldun ve diğer akrabalarıdır. Hikâyede, Cemal Bey ve Haldun ile ilgili bilgilere rastlanır:

“Cemal Bey, kırk yaşlarında, neşeli ve hovarda, zengin ve eli açık, son derece sevimli bir adamdı.”(s.110).

“Gayet mahcup, son derece terbiyeli, bir bardak su içerken bile minnettarlık duyarak utanan, yirmi üç yaşında bir delikanlı....Fakat bu çocuk, yani Haldun’dan binde bir şüphem yok değil. Çünkü pek genç... İyi giyinmesini seviyor...Ara sıra Beyoğlu âlemlerine de girip çıktığını zannediyorum.”(s.113).

Çekirge Zehra’nın terzi rolüne girdiği son hikâyedeki diğer kişiler; zengin manifatura tüccarı İhsan Bey, eşi ve polis hafiyesinin eşi Melahat’tir. Ahmet Selim’in eşi kendisi ile karşılaştırmalı olarak verilir:

“Selim’in zevcesi de kendisi gibi gayet uyanık bir kadındı.”(s.134).

Hikâyelerdeki Çekirge Zehra ve polis hafiyesi Ahmet Selim dışındaki diğer kişiler hakkında Server Bedî’nin olayları daha iyi verebilmek ve açıklığı arttırabilmek amacı ile bilgilendirmeye gitmesinin onları sönük bırakmadığı ifade edilebilir. Hikâyelerin, gerek olay örgüsü gerek kişi kadrosuyla renkli ve hareketli olduğu belirtilebilir. Sadece “Denizde Bir Boğuşma” adlı hikâyede polis hafiyesi Selim, yer almamıştır. Çekirge Zehra’nın soyduğu bütün kişiler, zengin insanlardır; fakat hikâyeye kişilerinin zenginliklerini nasıl ve hangi yollardan kazandıkları ile ilgili bir bilgi verilmemektedir. Bu husus, Cingöz Recai ile Çekirge Zehra arasındaki önemli bir farktır.

3. Zaman

Hikâyelerin başlangıcını belirleyeceğimiz tarihî bir olay yoktur. Polis hafiyesi Ahmet Selim, Mehmet Rıza’nın terfi edildikten sonra yerine geldiğine göre hikâyelerdeki olaylar Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra, Cingöz ve Mehmet Rıza macerası kapandıktan sonraki yıllarda yaşanmıştır:

“–.... Sabık hafiye başkomiser Mehmet Rıza, polis müdürü yardımcılığından terfi edildikten sonra, onun tavsiyesiyle yerine Selim getirilmişti.”(s.110).

4. Mekân

Hikâyelerdeki olayların yaşandığı şehir İstanbul’dur. Olaylar; İstanbul’un Göztepe, Şişli, Beyoğlu, Kalamış, Boğaziçi, Bebek ve Kadırga semtlerinde geçer. “Çekirge Zehra Maceraları”, “Cingöz Recai Maceraları” serisi ile mekân bakımından benzerlik taşımaktadır.

5. Olay Örgüsü

Her hikâyede farklı bir kişilik ve kılıkta okuyucunun karşısına çıkan Çekirge Zehra, her hikâyede farklı tipler, farklı çevre ve olay örgüsüyle okuyucunun merakı ve ilgisini sürekli uyanık bulundurabilir. Çekirge Zehra ve onu yakalamaya çalışan polis hafiyesi Selim, hikâyelerdeki ortak kişilerdir. Her hikâyede değişiyor gözüken olay örgüsünün kurgusu aslında aynıdır. Zengin bir manifaturacı, müteahhit, komisyoncu vb; bazen metres bazen veznedar bazen de eş rolündeki hırsız tarafından türlü hile ve entrikayla soyulur. Polis şefi Ahmet Selim’e ise, olayları aydınlatmak ve hırsızı yakalamak düşer.

6. Dil ve Üslûp

6.1. Sözcük Seçimi: Yazarın Türkçe, Arapça ve Farsça kelimeleri harmanlayan dili bu seride de kendini göstermektedir.

Göztepe Soygunu:

Türkçe sözcük	%88
Yabancı sözcük	%12

(Bu sonuca, kitaptaki hikâyelerin farklı bölümlerinden rast gele seçilen beş örnek sayfadaki -14., 55., 94., 119., 142.sayfalar- sözcüklerin incelenmesiyle ulaşılmıştır.)

Eserlerde kullanılan kelimeler bakımından eserlerin, dil mazimizi sezdirip öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirerek ileriki öğrenim yaşantılarında karşılaşacakları Klâsik Edebiyat temelini oluşturmada yardımcı olabileceği ifade edilebilir. Ayrıca, Türkçe eğitiminin kelime öğretimi boyutu düşünüldüğünde; eserlerin öğrencinin kelime hazinesini zenginleştirebileceği de belirtilebilir.

6.2. Deyimler: Eserlerde, üslûbun belirgin bir özelliği olarak en çok deyimlerden faydalandığı görülür:

“Sonra avazı çıktığı kadar bağırmaya başlamıştı.”(s.9).

“– Bağıramadım, dilim tutuldu.”(s.12).

“İçim parçalandı.”(s.27).

“Kimi ayılıp bayılıyor, kimi aklına geleni söylüyor, kimi fikir ve nasihat vermek istiyor, akıl öğretiyor, her kafadan bir ses çıkıyordu.”(s.57).

“Selim’in vaadi muhtar beyin yüreğine biraz su serpmişti.”(s.58).

“– Ayol... bugün hiçbirinizin ağzını bıçak açmıyor. Arpacı kumrusu gibi düşünüyorsunuz....”(s.100).

6.3. Kişilerin Konuşması : Hikâyelerdeki kişilerde belirgin ağız farklılıklarının olmadığı görülür. Bu durum, “Çekirge Zehra” serisinde sadece bir kitabın yer alması ile ilgilidir. “Cingöz Recai” serisindeki kadar olay çokluğunun olmaması kişi çeşitliliğine de yansımıştır. Karakterlerin kendi özelliklerine göre konuşturulmuş olmasının, eserlere inandırıcılık kattığı ifade edilebilir:

“Nihayet bohçacı kadın dedi ki:

– Ayol...bugün hiçbirinizin ağzını bıçak açmıyor. Arpacı kumrusu gibi düşünüyorsunuz. Ne var? Ne oldu? Bu evin içinde bir şeyler olmuş.”(s.100)

6.4. Cümle Yapısı

Göztepe Soygunu:

En kısa cümle	1 sözcük
En uzun cümle	41 sözcük
Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, yaklaşık	8-9 sözcük

(Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, kitapta yer alan farklı hikâyelerden rastgele seçilen beş örnek sayfadaki -7., 57., 71., 99., 133.sayfalar- toplam sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

6.5. Edebî Sanatlar: Hikâyelerde daha çok benzetme sanatına başvurulduğu görülmektedir.

6.5.1. Benzetme:

“Selim gelinceye kadar, düğün evi, bir buçuk saat, dalgalı bir deniz gibi çalkalandı.”(s.59).

“Adamlar bir paket gibi bağlanan prensi öteki sandala naklettiler ve üstüne bir örtü örttüler.”(s.77).

“Genç kadın sokağa çıkınca kuş gibi uçarak köşeyi döndü ve kayboldu.”(s.94).

6.5.2. Mecaz:

“Yalnız uzaktan acı acı tren düdükleri ve köpek havlamaları geliyor.”(s.5).

“Rüzgarın hırçın esişine bakılırsa havada bir fırtına hazırlığı var.”(s.5).

“Evimi matem kapladı”(s.58).

“Fakat bana cevap ver, buradan müdüriyete tatlı tatlı gidecek miyiz, yoksa yine köşe kapmaca mı oynayacağız?”(s.49).

6.5.3. İstiare:

“– Artık ne sen Çekirgesin, ne de Kâmil Bey kargadır. Ağzından peyniri alamazsın.”(s.49).

7. İkilemeler : Eserde ikilemeler de yazarın üslûbu olarak okuyucunun karşısına çıkar:

“Beş serseri böylece, hafif sesle konuşa konuşa yolun karanlıklarında kayboldular.”(s.8).

“Hizmetçi yavaş yavaş kendine geliyor ve yüzüne kan doluyordu.”(s.15).

“Ahali şaşkın şakın bakıyordu, kimi:...”(s.55).

B. Teknik Unsurlar

Hikâyelerde özetleme, diyalog, betimleme, mektup tekniklerine yer verilir:

1. Özetleme Tekniği: Eserlerin türü hikâye olduğu için gerekli yerlerde uzun açıklamalardan kaçınıldığı ve özetleme tekniğine başvurulduğu görülür:

“Sabık hafiye baş komiser Mehmet Rıza, polis müdürü yardımcılığına terfi edildikten sonra, onun tavsiyesiyle yerine Selim getirilmişti.”(s.110).

“Geçen yıl bekârlığı bıraktım, melek gibi bir kadınla evlendim.”(s.112).

2. Betimleme Tekniği: Göztepe Soygunu adlı hikâye kitabındaki hikâyelerde betimlemeler çok uzun olmadığı gibi, hikâyelerde çok sık karşılaşılan bir teknik de değildir. Yazarın, bu kısa betimlemeleri edebî sanatlar ile birleştirmeye özen gösterdiği görülür:

“Göztepe’de bir köşk. Dört tarafı da bağlarla çevrili. Gece yarısından sonra saat tam üçü on geçiyor. Köşkün bütün lambaları sönük. Hava zifiri karanlık. Bir tek yıldız yok. Rüzgârın hırçın esişine bakılırsa havada bir fırtına hazırlığı var.

“Karanlıktan, girintili çıkıntılı, uzun, dar, loş sokaklardan geçerek ikinci katta bir misafir odasına geldiler.”(s.91).

3. Mektup Tekniği: “Mezarlıkta Hayalet” hikâyesinde Çekirge Zehra’nın kaçırıldığını anlatan ve para koparmak için yazdığı, aynı hikâyede yardımcısının yazdığı, ve “Altın Kupa” hikâyesinde Çekirge Zehra’nın olaya dair açıklamalar yaptığı mektuplar olmak üzere üç mektup kullanılmıştır:

“Selim bey,

Siz bohçacı kadınla bu eve geldiğiniz vakit ben burada idim. Sizi iyi aldatmış. Şimdi beraber savuşuyoruz. İnşallah başka sefer görüşürüz.

Çekirge Zehra”(s.108).

4. Diyalog Tekniği: Göztepe Soygunu’nda en çok başvurulan teknik diyaloglardır. Yazar iç konuşmalarla açıklanabilecek duygu ve düşünceleri de karşılıklı konuşmalarla anlatmayı uygun bulmuştur:

“– Değil mi İhsan?... Bu incilerde bir başkalık var, değil mi?”(s.128).

Eserlerin polisiye ve macera türünde olması polislerin olayı soruşturmada en çok kullandıkları soru- cevap yöntemi dolayısıyla da diyalog tekniği, eserlerde fazlaca yer kaplar:

Göztepe Soygunu:

Toplam Sayfa Sayısı	143
Diyalog Bulunan Sayfa Sayısı	132
Diyalog Bulunmayan Sayfa Sayısı	11

C. Tematik Unsurlar

Eserlerin Eğitimsel İşlevleri ve İletileri

1. Psikolojik İletiler

Arkadaşlık ve Paylaşım: Arkadaşlık; zor zamanlarda yardım isteme, birbirlerinin dertlerini dinleme ve dertlerine ortak olma boyutu ile verilir. Öğrencilere sağlam arkadaşlık kurmanın önemi kavratılabilir:

“– 139 İhsan?.. ‘Soğukçeşme’ rüştüyesindeki ‘Çakır İhsan’ mı?

– Ta kendisi!

– Nasıl hatırlamam?.. En sevgili arkadaşlarımdan biri.

– Teşekkür ederim. Hayat bizi ayırdı. Fakat sana yeniden teşekkür edebilmek için bana bir yardımına muhtacım.

– Emret.”(s.127)

“Bugün Türk manifatura tüccarlarının en zenginlerinden biri olan ‘Tayfurzade İhsan Bey’, eski mektep arkadaşı Selim’i polis müdüriyetinde ziyaret etti ve ona derdini açtı.”(s.128).

Mizah: Polisiye ve macera hikâyelerinde, kişilerin konuşmalarıyla mizahî unsurlara da yer verildiği görülür. Bu durum, kitapları tek düzelikten kurtarıp kitaplara renklilik katabilir. Dolayısıyla öğrencileri sıkmadan kitap okumayı sevdirebilir:

“– O metresinize hissettirmeden duvara bakınca, gördüm ki, duvarda, ayna ile birtakım güneş ışıkları oynatılıyor.

– Kim oynatıyor?

– Her halde ben aklımı oynatmıyorum. Fakat, açık duran pencereden bu güneş akisleri giriyor.”(s.33).

Heyecan: Eserlerin özelliği gereği, okuyucuda merak uyandıran entrika ve macera unsuruna sıkça rastlanılmaktadır. Çekirge Zehra, bütün hırsızlıklarını entrikalı bir şekilde gerçekleştirir. Amacına ulaşmak için yapamayacağı bir şey yoktur. Kiminde hizmetçi kiminde veznedar; bazen sevgili bazen de eş olarak hırsızlıkları gerçekleştirir:

“Hakikatte bu hizmetçi, yani Çekirge Zehra çetesine yol göstermiş ve köşkü soydurmuştur.”(s.19).

“Metresiniz asıl ismi, Anna değildir. Metresiniz Rus değildir, Türktür ve ismi de ‘Zehra’dır!”(s.34).

“Ben gelin hanımın hemşiresi değilim. Gelin hanım Çekirge Zehra’dır, ben de onun maiyetinde biriyim. Gelin hanımı hırsızlar kaçırmamış, kendisi kaçmıştır.”(s.72).

“Çekirge Zehra otomobil kullanmasını bilirdi. Fakat deniz motorlarının nasıl işletildiğini bilmiyordu. Mamafih makinanın ötesine berisine dokundu. Bir kol çekti, bir düğme çevirdi. Motor yürümeye başlamıştı.”(s.88).

“Beni tezgâh tarafından, gizlice, veznenin içine alınız. Kasadların bacakları arasına saklanarak onları dinleyeceğim.”(s.118).

Sözel Şiddet: Olumsuz kelimelere sözel şiddet kapsamında yer verilmiştir. Aşağıda örnekleri yer verilen kelimelerin eserlerde geçmesi eğitim açısından olumsuz bir durum olmakla beraber; eserlerin inandırıcılığını, gerçekçiliğini sağlamasında da payı olduğu düşünülebilir. Çocukların okuyacağı kitapların onları gerçek yaşamdan koparmaması düşünüldüğünde, sözel şiddet unsuru kapsamındaki kelime ve cümleler; gerekli hususlar olarak algılanabilir.

“– Anna dediğiniz kim?

– Bendenizin metresi. Bir Rus kadınıdır.”(s.24).

“Zehra’yı fahişe zannediyor...”(s.105).

2. Sosyolojik İletiler

Din : Göztepe Soygunu adlı kitaptaki hikâyelerde din unsuru; vicdan, ahlâk, terbiye, günlük yaşayışın akışı içerisinde kalıplaşmış sözcükler ve yapılan ibadetler olarak yer alır:

“– Elbette... Elbette... Ben bu yaptığım işten memnun muyum sanki oğlum?...İhtiyacım olmasa yapar mıyım? Ben de Allah’tan korkarım... Artık fenalığa tövbe edeceğim.

“– Haydi bakalım, pekâlâ... Allah da affetsin.”(s.104).

“Hala hanım, altmış yaşında, namazında niyazında gayet dindar, haram mala elini sürmekten çekinen bir kadın!”(s.113).

3. Öteki İletiler

Sigara İçme: Eserdeki kişilerin sigara içmeleri, özendirici olabilirliği bakımından olumsuz bir ileti olarak görülebilir:

“Selim bir sigara yakarak, sekiz on dakika kadar yapılması icap eden şeyi düşündü.”(s.63).

“Cemal Bey Selim’e hususî ve nefis bir Avrupa sigarası ikram ederek:...”(s.11).

3.3. KARTAL İHSAN MACERALARI

“Kartal İhsan Maceraları”, *Kartal Pençesinde* ve *Kâğıthane Faciası* olmak üzere iki hikâye kitabından oluşan seridir. İki kitapta da resim yer almaz.

1925 yılında Cingöz Kibar Serseri serisinde Cingöz’ü yakalatarak maceralara son vermeyi düşünen Server Bedî, Cingöz’e alternatif olarak Kartal İhsan, Çekirge Zehra ve Tilki Leman gibi karakterler yaratır. “Kartal İhsan Maceraları”, 1925’te “Polis Hafiyesi Kartal İhsan’ın Maceraları” adı altında on kitap olarak yayımlanır. (Ayvazoğlu, 1999:144). Damla Yayınları, bu seriyi Kartal Pençesi ve Kâğıthane Faciası olmak üzere iki kitapta toplayarak yayımlar.

Serideki hikâyelerin başkahramanı olarak yer alan Kartal İhsan; başarılı, gözü pek bir polis hafiyesidir. Olayların ardındaki gizleri görmede mahir olduğu için Kartal İhsan olarak adlandırılan polis hafiyesi, hepsi de birbirinden azılı katil ve hırsızları yakalayarak adalete teslim eder. Kahramanın karşılaştığı olaylar, Mehmet

Rıza'nın karşılaştığı olaylardan daha kötü olmakla beraber; Kartal İhsan'ın başarısızlıkla sonuçlanan bir hikâyesinin olmaması dikkate değer bir husustur. Kartal İhsan, bu yönüyle meslektaşı Mehmet Rıza'dan ayrılır. Ne var ki, Mehmet Rıza'nın zeki, kurnaz bir kahramanla uğraştığı ve rakibinin Cingöz Recai olduğu unutulmamalıdır.

“Kartal İhsan Maceraları” serisindeki olaylarda daha çok cinayet ve yaralamanın yer aldığı görülür. Olay kurgusunda diğer serilerden farklı olarak tecavüz etme ile karşılaşılır. Çekirge Zehra ve Cingöz Recai Maceraları serisindeki olayların kurgusunda bulunan, yaşananların oyun hissini uyandırdığı düşünülen unsurların; Kartal İhsan'da yer almadığı ifade edilebilir.

3.3.1. Kartal Pençesinde

Kartal Pençesinde, toplam beş hikâyenin bulunduğu 124 sayfalık bir eserdir. Kitabın içindeki hikâyeler, resimle desteklenmemiştir.

3.3.1.1 Kartal Pençesinde

“Kartal Pençesinde” adlı öykü, *Kartal Pençesinde* hikâye kitabına aynı zamanda ismini veren ilk hikâyedir. Kitabın 5-27. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Müthiş polis memurunun gözlemleri sayesinde, ihbara gelen adamın katil olduğunu anlaması ve katille birlikte çete elemanlarını da yakalamasıdır.

Özet: Polis memuru Kartal İhsan'ın evine bir adam, yan komşusunun parasının çalınıp adamın öldürüldüğü haberi ile gelir. Kartal İhsan, bir kartal gözüyle adamın tavır ve konuşmalarından bir çeteye mensup katil olduğunu

anlayınca, çeteyi yakalayabilmek için adamı tutuklamaz. Kartal İhsan ve yazar dostu, adamı takip ederler. İkisi, adamın sahilde bulunan bir mavnaya bindiğini ve çetenin elemanlarının burada olduğunu görürler. Haydutları yakalamak için Kartal İhsan; yazar dostunu merkeze, polis getirmesi amacıyla gönderir. Yalnız kalan Kartal İhsan, haydutlar tarafından fark edilince, elli kiloluk demire bağlanarak denize atılır. Bağlanması sırasında sol elini cebine sokarak bıçağını haydutlar görmeden çıkarmayı başaran Kartal İhsan, denizin dibinde bağlı olduğu ipi keser ve nefesini tutarak haydutların onu görmeyeceği taraftan su yüzüne çıkarak sahile yüzer. Sahile çıktığında mavnanın sahilden ayrılmak üzere olduğunu görür.

Emniyete gönderdiği yazar arkadaşı, polis memurlarıyla gelir. Kartal İhsan, polis memurları ile mavnayı takibe koyulur. Bütün polis memurları kayığın içinde gizlenirler. Sadece yazar ile kayıkçı görünmektedir. Mavnaya yaklaşıncı, polisler silahlarını haydutlara doğrulturlar. Haydutlar, biraz önce öldürdüklerine hükmettikleri polis memurunu karşılarında görünce sersemleşirler. Böylece kanlı çete ele geçirilmiş olur.

3.3.1.2. Baş Kesenler

“Baş Kesenler”, *Kartal Pençesinde* adlı hikâye kitabında yer alan ikinci hikâyedir. Kitabın 28-54. sayfaları arasında bulunur.

Konu: Zenginleri soyup cinayetler işleyen çetenin; bastıkları köşkün hanımını kaçırmaları, Kartal İhsan’ın izini bulduğu çetenin elinden kadını kurtarması ve çeteyi yakalamasıdır.

Özet: Beşiktaş’ta zengin evleri soyup, evdekileri öldüren azılı bir çete türer. Bu çete, Nuri Bey’in köşküne de musallat olur. Köşkü abluka altına alan çete elemanları, Nuri Bey’e istedikleri parayı vermezse kendisini öldüreceği haberini gönderir. Polise haber vermek için telefona uzanan Nuri Bey, telefon tellerinin

kesilmiş olduğunu görür. Karısı, eşinin silahını alarak dışarı çıkar ve komşularının duymasını sağlamak amacıyla havaya ateş eder. Nuri Bey'in hanımı, etrafa sesini duyurmasına rağmen, hırsızlar tarafından yakalanır. Silah sesini duyan mahalleli ve polis köşke gider.

Olaydan Kartal İhsan da haberdar edilir ve polis şefi, dostu yazar Server Bedî ile olay yerine gider. Kartal İhsan, kardaki ayak ve tekerlek izlerinden çetenin gittiği yeri bulur. Kartal İhsan ve Server Bedî, kulübedeki adamların kadının başını kesmek için bıçaklarını bilediklerini görürler. Kartal İhsan, Server Bedî'nin eline bir silah vererek kendisi de silahını çekerek odaya girer. Kulübenin polisler tarafından sarıldığına onları inandırarak hayduda elindeki bıçağı atmasını söyler. İkazlara aldırmış etmeyen haydudu bileğinden vurur. Bu olay, diğer haydutlar üzerinde çok etkili olur. Kadını dışarı çıkaran Server Bedî, ona polis getirmesini söyler. Kulübeye dönen Server Bedî, Kartal İhsan'ın emirleri doğrultusunda haydutların birbirlerini bağlamakta olduklarını görür. Karakoldan gelen polisler, haydutları alıp merkeze götürürler.

3.3.1.3. Boğuk Ses

“Boğuk Ses”, *Kartal Pençesinde* adlı hikâye kitabının üçüncü hikâyesidir. Kitabın 55-76. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Faik Paşa'nın, karısının mirasına konabilmek, köşkte yaşayan Rum eğitimcisiyle evlenebilmek için karısını öldürmesi ve cinayeti uşak işlemiş süsü vererek polisleri atlatması; fakat Kartal İhsan'ın cinayeti meydana çıkararak uşağı kurtarması, Paşa ve yardımcılarını yakalamasıdır.

Özet: Erenköy'de yaşayan Sultan Hamit zamanının paşalarından Faik Paşa'nın, senelerden beri dargın olduğu hanımı öldürülür. Paşa, cinayeti meydana

çıkarması amacıyla Kartal İhsan'ı köşke davet eder. Server Bedî de kitapları için yeni bir konu bulmak ümidiyle arkadaşıyla beraber köşke gider. Kartal İhsan, ceset üzerinde yaptığı araştırmada, cinayetin solak biri tarafından işlendiğine hükmeder. Paşa'nın solak olup olmadığını anlamak için ona birtakım hareketler yaptırır. Paşa'nın hep sol elini kullandığını görür. Polis hafiyesi, cinayetin Paşa tarafından, köşkteki genç ve güzel Rum eğitimcisiyle evlenebilmek ve eşinin mirasına konabilmek için işlendiğini anlar; fakat Paşa'nın katil olarak gösterdiği uşağın kaçmasına bir türlü anlam veremez. Bu muammayı çözmek üzere köşke gizlice Server Bedî ile girmeyi başarır. Polis şefi ve yazar, köşkün bodrumunda elleri kolları bağlı vaziyette uşak bulur. Uşak, kendisini oraya kapatanların Paşa ve Afroditi ismindeki Rum eğitimci ile kadının iki palikarya kardeşi olduğunu söyler. Gürültüleri duyan Paşa, elinde silahla yanlarına gelir. Paşa'nın arkasından Rum kadın ve iki kardeşi de gelirler. Server Bedî, üç erkeğin bileklerine kelepçeleri geçirir. Uşak, polis getirmek için müdüriyete gider.

3.3.1.4. Çocukları Çalan

“Çocukları Çalan”, *Kartal Pençesinde* adlı hikâye kitabındaki dördüncü hikâyedir. Kitabın 77-101. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Okula giden on iki, on üç yaşlarındaki kız çocuklarına ucuz kartpostal satarak onlarla yakınlık kuran, onları kaçırıp tecavüz ettikten sonra öldüren bir adamın Kartal İhsan tarafından yakalanmasıdır.

Özet: Pangaltı civarında, okula giden on iki, on üç yaşlarındaki kız çocuklarını kaçırıp işkence ederek öldüren bir katil ortaya çıkar. Bir gün Kartal İhsan'ın yanına kızının okuldan çıkınca eve gelmediğini, kızının arkadaşından yabancı bir adamla gittiğini öğrenen bir adam gelir. Kartal İhsan, olayı araştırmak için önce kaçırılan kızın Semahat adındaki arkadaşıyla konuşur. Ondan, kaçırılan

kızın beraber gittiği adamın ucuz kartpostal sattığını öğrenir. Kartal İhsan, Semahat'ten aldığı kartpostalların üzerindeki yazılardan çocuğu kaçıran adamın bu kartpostalları aldığı yeri öğrenir. Kartpostal satış yerindeki satıcı, polisin gösterdiği kartpostalları alan kişinin şoför olduğunu söyler. Kartpostal satıcısı, şoförün profili hakkında da polislere yardımcı olur. Kartal İhsan çocuk kaçırma olaylarının yaşandığı çevrelerden başlayarak, şoförü aramaya başlar.

Kartal İhsan ve Server Bedî, bir hafta boyunca şoförün çalıştığı çevrede kılık ve kıyafetlerini değiştirerek şoförlük yaparlar. Şüphelendikleri adamın huysuz ve kavgacı olduğunu görürler. Adamın hasta olduğunu söyleyerek evine gittiği bir akşam onu takip ederler. Kartal İhsan ve Server Bedî, şoförün evine gizlice girince, onu kaçırdığı kıza tecavüz etmek üzere iken bulurlar. Kartal İhsan, hemen adamın üstüne atılır ve onu etkisiz hâle getirir. Katilin evinden çıkan malzemelerden, diğer kız çocuklarını da onun öldürdüğü anlaşılır.

3.3.1.5. Kanlı Esrarkeşler

“Kanlı Esrarkeşler”, *Kartal Pençesinde* adlı hikâye kitabındaki beşinci ve sonuncu hikâyedir. Kitabın 102- 124. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Çetenin bir elemanının bohçacı kılığında, hizmetçiyi kandırarak evden uzaklaştırması ve böylece yalnız kalan ev sahibini diğer haydutların kolaylıkla soymaları, çetenin hizmetçiyi öldürmek üzereyken Kartal İhsan tarafından yakalanmasıdır.

Özet: Kartal İhsan, bir gece yarısı telefonla yardım isteyen bir kadın sesiyle uyanır. Verilen adreste gerçekten de yaralı bir kadın bulur. Yaralı kadın, eşinin ve hizmetçisinin evde olmadığını ve gelen üç hırsızın mücevherlerini çaldığını söyler. Evine on beş gündür uğrayan bohçacının, hizmetçisine

Anadolu'dan hemşehrisinin geldiğini ve tavuk pazarında onu beklediği haberini verdiğini söyler. Kartal İhsan; evdeki izlerden ve kadının gözlemlerinden kadını yaralayan adamın frengi hastası, kundura boyacısı, baş parmağının kesik ve kel olduğunu tespit eder. Kadını yaralayan adamı bulmak için Kartal İhsan ve dostu Server Bedî, serseri kılığına girerek hırsızların ve katillerin mekânı olan kahveye giderler. Oraya kadının tarif ettiği tipte bir adam gelir ve arkadaşlarını alıp gider. Kartal İhsan ve Server Bedî de onu takip ederler. Adamlar bir hana girerler. Kartal İhsan ve Server Bedî; bohçacı kadının, adamların işbirlikçisi olduğunu anlar ve hırsızların hizmetçiyi bayıltmış olduklarını görürler. Handaki konuşmalardan adamların yakalanmak korkusuyla hizmetçiyi evine göndermekten korktukları için öldürmek istedikleri; fakat bohçacı kadının buna razı olmadığını anlarlar. Kadının sözüne önem vermeyen katiller, hizmetçiyi öldürmek üzereyken Kartal İhsan odaya girer. Mücevherler sahibine, haydutlar da adalete teslim edilir.

3.3.2. Kâğıthane Faciası

Kâğıthane Faciası, “Kartal İhsan Maceraları” serisinin ikinci kitabıdır. 5 hikâyeden oluşan kitap 120 sayfadır. Kitaba adını, aynı zamanda kitabın ilk hikâyesi olan “Kâğıthane Faciası” vermiştir. Kitaptaki hikâyelerde resim yer almaz.

3.3.2.1. Kâğıthane Faciası

“Kâğıthane Faciası”, *Kâğıthane Faciası* adlı hikâye kitabının ilk hikâyesidir. Kitabın 5-29. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Şirket memurlarından Ferhat'ın, Saime adındaki bir kadın yardımıyla genel müdür Remzi Bey'in parasını alıp öldürmesi, Kartal İhsan'ın katilleri yakalaması ve çalınan parayı bulmasıdır.

Özet: Bir şirketin genel müdürü Remzi Bey, ortadan kaybolur. Şirkette çok önemli bir iş varken şirkete gelmemesi ve yanında çok büyük miktarda para olması, adamın tuzağa düşürüldüğü şüphesini uyandırır. Kartal İhsan, yazar dostu Server Bedî ile birlikte önce Remzi Bey’in odasını incelemeye gider. Orada bir kadın eldiveninden kopmuş düğme bulur. Masasının çekmecelerinde bir kadınla yazıştığı ve buluştuğuna dair mektuplar da ele geçirir. Şirketteki memurlardan; Saime isimli kadının, şirket memuru Ferhat’ın kız kardeşi olduğunu ve Kâğıthane köyünde oturduğunu öğrenir. Kartal İhsan; Ferhat denilen bu adamın, Remzi Bey’in parasını çalabilmek için kız kardeşi rolündeki Saime’nin yardımıyla onu Kâğıthane Köyü’ndeki evine götürdüğü, parasını alıp öldürdüğünü anlar. Kartal İhsan, polis müdürü ve Server Bedî Kâğıthane’ye giderler. Gizlice girdikleri evin ahırında Remzi Bey’in otomobilini görürler. Kartal İhsan, Saime’den söz oyunları ile Remzi Bey’in cesedinin yerini öğrenir. Kartal İhsan; Ferhat ve yardımcılarının ellerine bilekçeyi geçirir. Ceset bahçeden çıkarılır. Çalınan para şirkete iade edilir.

3.3.2.2. Yer Altındaki Ölü

“Yer Altındaki Ölü”, *Kâğıthane Faciası* adlı hikâye kitabının ikinci hikâyesidir. Kitabın 30-53. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Babasının parasını çalmak isteyen işsiz bir gencin, hizmetçiyi öldürerek hırsızlığı hizmetçi yapmış süsü vermesi; fakat Kartal İhsan’ın olayı aydınlığa kavuşturarak genci yakalamasıdır.

Özet: Kartal İhsan, dostu Server Bedî ile bir akşam yemekten; yanlarına gelen bir genç, hizmetçileri tarafından soyuldukları ve hizmetçinin kaçtığı haberini verir. Kartal İhsan, gencin konuşmalarındaki çelişkili ifadelerden yalan söylediğini anlar. Kartal İhsan ve Server Bedî, soygunun gerçekleştiği köşke giderler. Kartal İhsan, hizmetçi kızın odasında araştırma yapar. Burada yerlerinden

oynatılmış tahtalardan aşağıya inildiğini anlar. Kartal İhsan, döşemenin altındaki mahzene indiğinde, hizmetçinin öldürölüp gömüldüğünü tespit eder. Kartal İhsan, gence adliye erkânıyla bu odaya gelip odada araştırma yapacağını söyleyerek oradan ayrılır. Bunu yapmaktaki maksadı, cesedin yerini değiştirecek olan genci suçüstü yakalamaktır. Gece yarısı köşke gizlice tekrar giden Kartal İhsan ve Server Bedî, genci cesedin yerini değiştirmeye çalışırken suçüstü yakalarlar. Çalınan para gencin yattığı odada bulunur ve babasına teslim edilir.

3.3.2.3. Altı Parmaklı El

“Altı Parmaklı El”, *Kâğıthane Faciası* adlı hikâye kitabının üçüncü hikâyesidir. Kitabın 54-73. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Soygun için gittiği evde cinayetler işleyen altı parmaklı hırsızın, düşürdüğü sigara tabakasıyla yakayı ele vererek Kartal ihsan tarafından yakalanmasıdır.

Özet: Kartal İhsan’a polis müdürü, merhum doktor Refik Paşa’ların evine giren bir hırsızın; Paşa’nın hanımını, üç çocuğunu ve iki hizmetçiyi öldürdüğü haberini verir. Evin içinde yapılan araştırmalardan katilin düşürdüğü tahmin edilen sigara tabakasını da Kartal İhsan’a uzatır. Sigara tabakasını inceleyen Kartal İhsan, bu tabakanın hapisane hükümlülerinin kendi elleriyle imal ettikleri bir tabaka olduğunu anlar. Sigara kâğıtlarındaki parmak izinden katilin sol elinin altı parmak olduğunu ortaya çıkar. Kartal İhsan ve Server Bedî, kıyafetlerini değiştirerek sözde İl Sağlık Müdürlüğü müfettişleri olarak hapisaneye giderler. Hapishanede tabakayı yapan adamdan, bu tabakayı tuhafiyeci Remzi Bey için yaptığını öğrenirler. Remzi Bey’den de bu tabakayı uşağına vermiş olduğunu öğrenince, uşağın peşine düşerler. Remzi Bey’in uşağı, tabakayı kahvede tavlâ oynadığı esrarkeş, içkici bir adama verdiğini söyler. Kartal İhsan ve Server Bedî, sözü edilen kahveye altı parmaklı

adamı bulmak için giderler. Kartal İhsan, ateş istemek bahanesiyle altı parmaklı adamın bulunduğu masaya yaklaşır. Tabakayı tanıyan altı parmaklı adam, onun kendi tabakası olduğunu söyleyerek tabakayı ister. Kartal İhsan, vermeyince aralarında boğuşma başlar. Katili dize getirmeyi başaran Kartal İhsan, katili tutuklar.

3.3.2.4. Tekinsiz Ev

“Tekinsiz Ev”, *Kâğıthane Faciası* adlı hikâye kitabının dördüncü hikâyesidir. Kitabın 74-97. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Bir konağın içindeki eşyaları çalan çeteyi Kartal İhsan’ın ele geçirmek üzereyken hırsızlar tarafından kaçırılması ve dostu Server Bedî’nin yardımıyla kurtulup hırsızları polise yakalatmasıdır.

Özet: Gazetelerde kapıları kapalı olduğu halde, her gece eşyanın eksildiği bir konakla ilgili haber yayımlanır. Polis müdürü, bu işi Kartal İhsan’ın takip etmesini ister. Kartal İhsan, konağa yazar dostu Server Bedî ile gider. Yapılan incelemeler sonunda, konak ile yandaki evin arasında bulunan ve konağa ait kullanılmayan hamamdan, hırsızların eve girip çıktığı anlaşılır. Hırsızları suç üstü yakalamak amacıyla Kartal İhsan ve Server Bedî hamamda bir gece beklerler; fakat hırsızlar ikisini de etkisiz hâle getirip bağlamayı başarırlar. Adamlardan birkaçı, onları bir otomobile bindirerek kendi mekânlarına götürür. Burada iplerinden kurtulmayı başaran Kartal İhsan, kendilerini bekleyen adamı tutuklar. Server Bedî ise, yardım çağırmak için merkeze gider. Kartal, gelen polisleri munasip noktalara yerleştirdikten sonra Server Bedî ile bağlı rolü yaparak yere uzanır. Biraz sonra soygundan dönen hırsızlar, Kartal İhsan ve polisler tarafından yakalanırlar. Polis, konağın çalınan eşyalarını sahiplerine iade eder.

3.3.2.5. Kızıl Çeneli Baş

“Kızıl Çeneli Baş”, *Kâğıthane Faciası* adlı hikâye kitabının beşinci ve sonuncu hikâyesidir. Kitabın 98-120. sayfaları arasında yer alır.

Konu: Cimri olan amcasının mirasına konabilmek için onu korkutarak öldürmeye çalışan gencin, Kartal İhsan tarafından yakalanması ve polis şefinin sayesinde amcasının affını kazanmasıdır.

Özet: Bir evde hizmetçisiyle yaşayan çok zengin; fakat cimri bir insan olan Salih Efendi, ona birkaç güne kadar öleceğini söyleyen acayip bir ses duyar. İlerleyen gecelerde korkunç, kızıl bir baş görür. Salih Efendi, karakoldakilerin tavsiyesiyle Kartal İhsan’a başvurur. Durumunu Kartal İhsan’a anlatan Salih Efendi; ara sıra gelip kendisini para için rahatsız eden ve haylaz biri olduğu için evinden kovduğu kardeşinin çocuğundan başka hiç akrabası olmadığını açıklar. Adı Hüseyin Rıza olan bu kişinin, Beyoğlu’nda bir meyhanede garsonluk yaptığını da söyler. Kartal İhsan, Hüseyin Rıza’nın amcasının mirasına konabilmek ve kalp hastası, evhamlı bir adam olan amcasını korkutarak öldürmek için böyle bir oyuna giriştiğini hemen kavrar. Kartal İhsan, gencin çalıştığı meyhaneye giderek patronundan izinli olduğu günleri kendisine bildirmesini söyler. Hüseyin Rıza’nın izinli olduğu bir akşam, Kartal İhsan ve Server Bedî onu takip ederler. Genç, başına geçirdiği mukavva kutu ve sesini değiştiren bir boru ile tekrar amcasını korkutur. Gitmeye hazırlanırken Kartal İhsan tarafından yakalanır. Server Bedî de gencin ellerine bilekçeyi geçirir. Kartal İhsan, Hüseyin Rıza’yı amcasıyla yüzleştirir. Salih Efendi’ye kardeşinin oğlunun bunu muhtaçlıktan yaptığını belirterek yanına almasının insanlık olacağını söyler. Hüseyin Rıza da yaptığından utanarak pişmanlık duyup ağlamaya başlayınca, Salih Efendi yumuşar ve onu affeder.

A. Materyal Unsurlar

Materyal unsurların içeriğinde yer alması gereken konu ve vak’a daha önce verildiği için burada tekrar yer almayacaktır. Konu ve vak’a materyal unsurlardan ayrı düşünülmemelidir.

1. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Serinin ilk hikâyesi “Kartal Pençesinde” adlı hikâyede, *Kâğıthane Faciası*’nın ikinci öyküsü “Yer Altındaki Ölü” ve dördüncü hikâyesi “Tekinsiz Ev”de, “Birinci Şahıs” anlatım kullanılırken; *Kartal Pençesinde* adlı hikâye kitabının ikinci hikâyesi “Baş Kesenler”, üçüncü hikâyesi “Boğuk Ses” ve dördüncü hikâyesi “Çocukları Çalan”, beşinci hikâyesi “Kanlı Esrarkeşler”; *Kâğıthane Faciası*’nın aynı isimli ilk öyküsü, üçüncü öyküsü “Altı Parmaklı El” ve son öyküsü “Kızıl Çeneli Baş” “Üçüncü Şahıs” ve “Birinci Şahıs” anlatımla yazılmıştır. İki anlatımın birlikte görüldüğü hikâyelerde, olayın yarısına kadar “Üçüncü Şahıs” diğer yarısında “Birinci Şahıs” anlatımın kullanıldığı görülmektedir:

“Kartal İhsan bir sabah yataktan henüz kalkmıştı; karyolasının başucunda duran telefonun çingırağı çaldı.”(Safa, *Kâğıthane Faciası*, 2003:54).

“Kahveden çıktık.”(Safa, *Kâğıthane Faciası*,2003:66).

2. Kişiler

Kartal İhsan

“Kartal İhsan Maceraları” serisinin başkahramanıdır. Kartal İhsan’ı, yazar dostu Server Bedî okuyucuya tanıtır. Kartal İhsan, Mehmet Rıza gibi çok ünlü ve mesleğinde çok başarılı bir polis hafiyesidir. İki kitaptaki hikâyelerde Kartal İhsan’ın başarısızlıkla sonuçlanan bir olayına rastlanmaz. Kartal İhsan, bu yönüyle Mehmet Rıza’dan ayrılır; fakat Mehmet Rıza’nın Cingöz’le uğraştığını, rakibinin ne kadar büyük olduğunu hatırlamak gerekir.

Kartal’ın bütün haydutlar üzerinde korku uyandıran, diğer insanlar üzerinde de saygı uyandıran bir kişiliği vardır. Bu yönüyle Cingöz ile benzeşir:

“Ben (Kartal İhsan) isminin haydutlar üstünde ne müthiş bir tesir bıraktığını bir kere daha görüyordum. Haydutlardan biri, korkudan çenesi titreyerek mırıldandı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:124).

“Uşak bu ismi duyar duymaz, ağzına koyduğu ilk lokmayı çiğnemedi yutarak yerinden fırladı, Kartal’a doğru koştu, kıymetli dostumun ellerini tutarak şapur şapur öpmeye başladı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:71).

Kartal İhsan’ın ruh halleri, fizikî yapısıyla verilir. Kişilik özelliklerinin Mehmet Rıza ile benzeştiği görülür:

“Hâlbuki ben onun böyle dalgın görünürken herkesi ne derin bir dikkatle gözden geçirdiğini bilirim.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:7).

“Üstadın kuru, kemikli, çelik gibi sert yüzünde de hiçbir hareket yoktu; simsiyah derin gözleri süzük duruyor, ince ve sert dudakları, taş parçası gibi metin çenesi kımıldamıyordu.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:8-9).

“İhsan az gülen ve hele pek az kahkaha atan adamlardandı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:12).

“Çünkü Kartal’ın fazla sözden hoşlanmadığını ve insanın yüzünden ne yaptığını pekâlâ anladığını biliyordu.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:15).

Kartal İhsan, yabancı dil bilir. Mesleğindeki başarıları; çok çalışmasına, meslekî bilgisine, kuvvetli hafızasına bağlanarak verildiğinden onun kişiliğinde de herhangi bir olağanüstülük bulunmaz. Kahramanın gerçek bir model olması, çocuk eğitiminde önemlidir. Kartal’ın başarıları verilirken her şey akıl ve mantık çerçevesinde açıklanarak onun olağanüstü bir kişilik olarak görülmesi engellenir. Cingöz Recai’de de aynı durum söz konusudur. Kartal İhsan, mesleğiyle ilgili yazılan makaleleri okuyan, kendini geliştiren, meslekî bilgisi geniş, olayları hemen kavrayabilen kıvrak zekâya sahip, hafızası kuvvetli bir polis hafiyesidir:

“Kartal İhsan, yalnız mükemmel bir polis hafiyesi değil, bütün ömrünü ilmî ve felsefî eserlerle geçirmiş, çok düşünmüş, araştırmacı, her meselenin esasına nüfuz etmeye çalışan ve pratikte olduğu kadar teorik konularda da pay sahibi bir insandı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:61).

“Cani her şeyden evvel müthiş bir esrarkeştir. Hem o derecedir ki, ‘toksikomani’ illetine uğramıştır. Elleri daimi surette titriyor.

– Bunu nereden anladınız?

– Sigara kâğıtlarını koparışından! Bakınız, kâğıtlar gayet intizamsız, telaşla, titrek ve sinirli bir elle koparılmış. Hem biri ikisi değil, hepsi öyle. Esasen destenin kapağı da bunu gösteriyor. Sinirlerine

hakim bir adam, sigara kağıdını katiyen bu şekilde koparmaz.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:58).

“Kartal İhsan, denize düşer düşmez, derhal suyun dibine inmişti. Nefesini tuttu. Ve harikulade bir sağlamlıkla elindeki küçük bıçağın ucunu, biraz yukarısındaki ipe geçirerek çekti. O noktadan ip kesilince, Kartal’ın kolları bir anda serbestleşti. Çevik İhsan, hemen ayağına bağlanan demir torbasının ipini de keserek hafifledi ve derhal yüzmeye başladı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:25).

“– Hayır! Ben peygamberlik iddiasında değilim. Mucize gösteremem; fakat emniyete ait bir iş için geldiğiniz muhakkaktır. Ve bunu bilmek de keramet değildir.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:33-34).

“Kartal İhsan, o sırada bana dönerek, Fransızca konuşmaya başladı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:50-51).

“Kartal, mükemmel bir ‘fizyonomi’ uzmanıydı. Yani bir insanın çehresindeki çizgilerden ne tabiatta olduğunu keşfetmek tekniğinde mümkün olduğu kadar hisse ve beceri kazanmıştı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:95).

“Meşhur polis hafiyesi, basit eğlencelerden hoşlanan hafif meşrep bir adam değildir; vazifesine şiddetle bağlı her uzman gibi, o da hayatının her saatinde çalışmaktan zevk alır.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:30).

“Kartal İhsan, tecrübeli bir insan ağırbaşlılığıyla başını sallayarak:

– Vardır ama pek nadirdir. 1317 tarihinde, Üsküdar’da böyle bir cinayet olmuştu.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:56).

Kahramanın lâkabı, kişilik yetenekleri ile uyumludur:

“Fakat herkesten başka bir derinlemesine bakışı, başka bir dirayeti, başka bir gözü olan müthiş Kartal, bu meseledeki esrarı da anlıyor ve masum bir adamı, hapsedildiği yerde eliyle koymuş gibi buluyor.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:71).

Kartal İhsan, Cingöz Recai’den farklı olarak motosiklete biner:

“Kartal İhsan telefonu kapadıktan sonra, çarçabuk yıkandı, giyindi, kahvaltı etti ve motosikletine atlayarak polis müdüriyetine geldi.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:54).

Kartal’ın bazı özellikleri, dostu Server Bedî ile karşılaştırılarak verilir:

“Ben sahte şoför çırağı vazifesini görmekle beraber, otomobil kullanmanın elifini bile bilmiyordum; Kartal bunda da çoktan beri idmanlıydı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:95).

Kartal’ın mesleğine bakışı da verilmektedir:

“Kartal dedi ki:

–....bana kalırsa polis memurluğunun en yüksek ideali, bir çok felâketleri meydana gelmeden önce sezerek hepsine engel olacak tedbirleri alabilmektir.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:120).

“– Mümkün mü? Ben bu iş için yaşıyorum. Gerçi ihtiyacım yok; fakat asayiş olaylarının azalması her ne kadar insanlık için faydalıysa da, beni can sıkıntısından boğar. Doktorlar, hastaların çoğalmasını ne kadar isterlerse, ben de asayiş olayları artmasını isterim.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:36).

“Kartal İhsan hükümetten hiçbir maaş almadığı hâlde eskisinden fazla bir faaliyetle hırsızları ve canileri tutuklamaya çalışıyor ve

muvaffak oluyordu. Zaten istifasının sebebi de, kendi başına ve serbest kalarak, prestij kabul ettiği bu işlerde eskisinden daha rahat çalışmak arzusuydu.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:6).

Tevazu sahibi oluşu da verilmektedir:

“Yirmi seneden beri emniyet işlerinde sessiz sedasız çalışan bu muhteşem adam, yakın zamana kadar isminin gazetelerde sık sık geçmesini istemiyor ve maceralarını kitap halinde neşretmek müsaadesini bana vermiyordu.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:5).

“Bu olay üzerine polis müdürü, Kartal’a bir madalya vermek istediye de, böyle adı gösterişlerden hoşlanmayan kıymetli arkadaşım polis müdürüne:

– Sizin teveccühünüz bana kafidir, demekle yetindi.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:73).

Soğukkanlı bir kişiliği de vardır:

“Polis müdürünün telaş ve heyecanına rağmen polis hayatında ‘fevkalâde’ pek çok olayı görmüş olan Kartal İhsan, zerre kadar şaşırarak, derin bir sükun içinde sordu.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:55).

Kartal İhsan’ın Cingöz gibi kadınlarla münasebetlerine değinilmez; ama kadınlara karşı kibar olduğu ifade edilebilir:

“Kartal, bana kadını göstererek:

– Birini içeriye koy. Üç kelepçe yetişir. Kadın için lüzum yok. Ben kadınlara kelepçe vurmaktan hoşlanmam.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:76).

Kartal İhsan ve Cingöz Recai’de kişilik özellikleri bakımından abartılar mevcut olmakla beraber başarılarının olağanüstü olmayan, abartılı kişilik

özelliklerine ve yeteneklerine bağlanarak verilmesi, okuyucuya güçlü bir kişiliğin önemini kavratılabilir. Çekirge Zehra da dahil olmak üzere kahramanlar, abartılı kişilikleridir. Bu durum da okuyucuya zevkli ve eğlenceli gelebilir.

Server Bedî

“Kartal İhsan Maceraları” serisinde iki kitaptaki hikâyelerin anlatıcısı ve Kartal İhsan’ın yazar dostudur. Kartal İhsan’ın, suçluları yakalamaya çalışırken yanında bulunur:

“Kartal İhsan, o gün polis müdürüyle konuştuktan sonra, gazetede bana telefon ederek dedi ki:

– Server Bedî! Bir sürü masallar yazmaktan vazgeç de bugün, öğle yemeğine evime gel! Önemli bir iş daha var.

Artık bu son asayiş olaylarında, kıymetli dostum Kartal İhsan’a arkadaşlık ederek, onun dahiyane hareketlerini iş başında görmeye ve kendisine biraz da yardım etmeye alıştığım için hemen davetine koştum.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:59).

Server Bedî, Kartal İhsan’ın sadece yanında bulunmakla kalmaz, çoğu zaman suçluları yakalamada on yardım eder:

“– Server Bedî! Sen yalnız benim gazetecim değil, aynı zamanda kıymetli bir yardımcısın! Birçok olaylarda benimle beraber bulunmaya başladın. Geçenki Kasımpaşa cinayetinde bana mükemmel yardım etmiştin.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:36).

Server Bedî, Kartal İhsan’la yakınlık derecesini vererek, kitapları yazış amacını da açıklayarak dostunu yüceltir:

“Ben Kartal İhsan’ın en aziz dostuyum.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:77).

“Ben bu mükemmel adamın üstün başarılarını vatandaşlarıma tamamıyla ve bütün detaylarıyla anlatabilmek için bu kitapları yazıyorum ve tekrar garanti ederim ki, bir Türk hafiyesi olan Kartal İhsan’ın eşini Avrupa’da ve Amerika’da bulmak bile imkânsızdır.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:77-78).

Server Bedî, kendi kişilik özelliklerini ve yeteneklerini de verir:

“Bu kadını kurtarmak için şu yedi haydutla boğuşmak lâzım ben hiç kavgaya gelemem. Ne yumruk atmasını, ne de silâh kullanmasını bilirim.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:45).

“.... ben de onlara keman çaldım.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:76).

Server Bedî’nin kendi yeteneklerine de yer vermesi, okuyucuyu yazar Peyami Safa’nın müzikle ilgisi hakkında bilgilendirir:

“Müziğe ilgisi, hevesin çok ötesinde, sevgi ve bağımlılık seviyesindeydi. Peyami, keman çalardı. Hem de iyi çalardı. Bildiğim kadarıyla ondaki sanat ve edebiyat eğilimi, genetik; cedlerden geliyor.”(Tekin, 2003:114).

Yazar Server Bedî’ni sanata olan ilgi ve sevgisini kahramanların özelliklerine de yükleyerek açığa çıkardığı ifade edilebilir. Buna örnek olarak Cingöz Recai verilebilir.

Diğer Kişiler

Eserlerdeki diğer kişiler; masum insanlara zarar veren hırsız, haydut ve katillerle, bu kişilerin tacizine maruz kalan suçsuz insanlardır. Bu kişilerin, olayları açıklığa kavuşturabilmek amacıyla ruh ve fizikî halleriyle anlatıldığı görülmektedir:

“– O otomobilin şoförü acayip bir adamdır; çokluk burada durmaz, bizimle konuşmaz, surat asar, ufak bir şeye kızarsa kavga çıkarır, bizden iki kişiyle kavga etti, benim çırağımın başını yardı, Ahmet’in de kolunu kırdı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:96).

“Aile reisi, Nuri Bey isminde, kırk yaşlarında, zayıf ve korkak bir adamdı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:29).

“Fakat Meliha Hanım, hem cesur hem de aklına koyduğu şeyi yapmadan rahat etmeyen inatçı bir kadındı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:33).

“Remzi Bey, otuz yaşını geçkin, perişan kılıklı, mahzun tavırlı, nazik bir adamdı.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:64).

“Ahmet, elli yaşlarında fakat dinç, zeki bakışlı, güçlü kuvvetli bir adamdı.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:66).

“Salih Efendi, Fatih’te, bir evde, hizmetçisiyle yalnız başına yaşayan, elli yaşlarında bir adamdır. Fakat cimri olduğu için epey para biriktirmiştir.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:99).

“Bu yirmi sekiz otuz yaşlarında, iri vücutlu, uzun boylu, kaba yapılı, gözleri cesur ve parlak, cüretkâr bir insandı.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:31).

“İçeride yedi haydut vardı. Hepsi iri yapılı, uzun boylu, güçlü kuvvetli, yüzleri kaya parçası gibi sert, gözleri kan çanağı gibi kıpkırmızı, müthiş adamlar!..”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:33).

Eserlerdeki kişilerin ayrıntılı verilmesinin nedeni olarak, yazarın olayların anlaşılmasındaki hassasiyetinin yanında kalemindeki itinası gösterilebilir. Suçlular, yakalanan insanlar; gerçekten diğer insanlara büyük zararlar veren kişilerdir. Suçluları yakalayıp adalete teslim eden Kartal İhsan ile toplumdaki sosyal adalet mekanizmasının işlemesinin önemi hissettirilir:

“Polis tahkikatından anlaşıldı ki bu haydutlar, son bir ay içinde üç konak soymuşlar ve iki kişiyi öldürmüşlerdi.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:124).

“Meşhur Fransız kadın katili ‘Landreu’⁸ gibi şehvî arzularını tatmin ettikten sonra avlarını öldüren bu mel’un şoför, şüphesiz idama mahkum edileceği muhakkak olarak adliyeye sevk edildi.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:101).

“Bu çete, o civardaki zenginlerden, gözüne kestirdiği bir tanesinin evini gece yarısı kuşatıyor ve içeriye haber göndererek şu kadar bin lira vermediği takdirde evi basacağını söylüyor ve gerçekten istediği parayı alamazsa, zenginin evini basarak kendisini yakalıyor, evden çıkarıyor, تنها yerlerde ve mezarlıklarda başını keserek kellesini evinin önüne atıyordu.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:28).

⁸ Meşhur Fransız kadın katili. İngiliz kadın katili Karın Deşen Jack’in Fransız versiyonudur.

3. Zaman

Kartal İhsan'ın maceralarını, olaylarda daima yanında bulunan dostu yazar Server Bedî yazdığına göre; bu serideki iki kitapta da hikâyeler beş senelik bir zaman diliminde geçer:

“Ben bu adamı herkese tanıtmak için maceralarını öteden beri yazmak istiyordum. Çünkü beş sene Kartal İhsan'la arkadaşlığım var.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:5).

Olayların yaşandığı dönemle ilgili metinler içerisinde bilgiler mevcuttur:

“Düşününüz: Erenköy’de bağlar içinde, sessiz, esrarengiz, istasyondan ve diğer evlerden uzak bir köşk var. İçinde Sultan Hamit zamanının paşalarından biri oturuyor! Faik Paşa.Emekli, elli yaşlarında, fakat dinç, mücadeleci, açık göz, hareketli bir adam.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:55).

Zamanı bildiren ayrıntılı cümlelere de rastlanmaktadır:

“Lapa lapa kar yağıyor ve korkunç bir fırtına karşı bostandaki ağaçları sökecek dereceye yakın bir şiddetle sarsıyordu.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:33).

“Kadın arabaya atladı, dizginleri çekti. Kırbacı şaklattı ve karlı yolda, bir erkek gibi arabayı sürerek uzaklaştı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:53).

“Yatsı ezanı okunmuştu.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:119).

Serideki ikinci kitap *Kâğıthane Faciası*'nda olaylar, Kartal İhsan'ın emekliye ayrılmasından sonraki zamanlardır. Bu kitapta da zamanı bildiren ayrıntılı ifadeye rastlamak mümkündür:

“Kartal İhsan emniyetteki resmi vazifesinden istifa edeli iki sene kadar oluyor.”(Safa, Kâğıthane Pençesinde, 2003:5).

“Kartal İhsan’la bir Cuma günü akşam Beyoğlu’nda gezintiye çıktık.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:30).

Zamanla ilgili verilen ayrıntılı ifadelerin, olay örgüsünü kuvvetlendirdiği belirtilebilir.

4. Mekân

Hikâyelerdeki olaylar; İstanbul’un Taksim, Ayazpaşa, Beykoz, Kasımpaşa, Nişantaşı, Erenköy, Osmanbey semtleri olmak üzere İstanbul’da geçer. “Kartal İhsan Maceraları”, Cingöz ve Çekirge Zehra Maceraları serileri mekân, bakımından ortaklık taşımaktadır.

5. Olay Örgüsü

Kartal İhsan ve Server Bedî’nin ortak kişiler olarak yer aldığı bütün hikâyelerde olaylar, farklı farklıdır. İlk hikâyede bir kadını parası için öldüren haydutların, ikincisinde zenginleri soyup başlarını kesen başka bir çetenin, üçüncüsünde eşini parası için öldüren bir paşanın, dördüncüsünde kız çocuklarını kandırıp kaçırıp ırzlarına geçtikten sonra öldüren bir katilin, sonuncusunda zengin

bir kadını yaraladıktan sonra parasını çalan bir çetenin Kartal İhsan tarafından yakalanması anlatılır. Eserlerde başka olaylara gönderme yapıldığı da görülür:

“Geçenki Erenköy cinayetinde, maktulün cesedine iki saat yorulmak bilmez bir sabırla bakmış ve bir cinayetin bütün esrarını, tamamıyla meydana çıkarmıştır.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:79).

“Geçenki Kasımpaşa cinayetinde bana mükemmel yardım etmiştin.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:36).

“– Aman! dedi, İhsan Beyciğim, yardımına muhtacım. Gerçi şu günlerde çok yoruluyorsun. Daha bir hafta evvel, o zavallı mektep çocuklarını kaçıracak kanına giren, rezil şoför için çalıştın ve polisimizin yüzünü yine ak çıkardın.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:6).

Diğer hikâyelere atıfta bulunulurken Cingöz Recai unutulmaz:

“Ben ne mel’un hırsızlar tanıyorum ki, cin padişahına taş çıkarır! Mehmet Rıza’yı senelerce uğraştıran Cingöz Recai’yi unutuyor musun?”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:75).

6. Dil ve Üslûp

6.1. Sözcük Seçimi: Eserlerde Arapça, Farsça kelimelerle birlikte batı kökenli kelimelerin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Yabancı sözcüklerin kullanılmasının anlamı kavramada zorlayıcı bir husus olmadığı ifade edilebilir; çünkü anlamı bilinmeyen sözcüklerin olduğu cümleler, metnin gidişatından

rahatlıkla çıkarılabilir. Bu kelimelerin kullanılması, öğrencinin kelime hazinesini geliştirmesi bakımından önemlidir. Örnek cümle:

“Kıyafetinin zarif perişanlığı, modaya uygun giyinmek istediği halde servetinin buna müsaade etmediğini ve *sefih* bir genç olduğunu gösteriyordu.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:31).

Kartal Pençesinde:

Türkçe sözcük	%90
Yabancı sözcük	%10

(Bu sonuca kitaptaki hikâyelerden rastgele seçilen beş örnek sayfadaki - 35., 49., 84., 119., 124.sayfalar - sözcüklerin incelenmesiyle ulaşılmıştır.)

Kâğıthane Faciası:

Türkçe sözcük	%90
Yabancı sözcük	%10

Bu sonuca kitaptaki hikâyelerden rastgele seçilen beş örnek sayfadaki - 9., 33., 105., 108., 120.sayfalar - sözcüklerin incelenmesiyle ulaşılmıştır.)

6.2. Deyimler: Yazar, deyimleri bol bol kullanır:

Kâğıthane Faciası:

“– Ocağınıza düştük İhsan Bey!”(s.34).

“– Kırk senede dişimden tırnağımdan artırdığım serveti mahvetti diyordu.”(s.39).

Kartal Pençesinde:

“...korku ve merakla başlarını kaldırarak kulak kabarttılar.”(s.29).

“Yine Kartal’ın sayesinde, adalet bu mel’unların yakasına yapıştı.”(s.124).

6.3. Atasözleri: Seyrek de olsa rastlanır:

Kâğıthane Faciası:

“Alışmış kudurmuştan beterdir.”(s.31).

“Besle kargayı oysun gözünü.”(s.119).

6.4. Kişilerin Konuşması: Hikâyelerdeki kişilerin meslek, kültür ve kişiliklerine göre konuşturulmasının anlatıma doğallık ve renk kattığı ifade edilebilir. Konuşmalarda, daha çok etnik köken farklılığı ve argo söyleyişler kişilerin ağız özelliklerine yansır:

“Haydutlardan birisi:

– Kafasına bir kurşun sıkalım dedi.

– Olmaz ulan aval... Gece yarısı silah sesini duyarlarsa buraya üşüşürler.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:22).

“Reis olduğu anlaşılan adam bağırdı:

– Laf dinleyin deyyuslar!”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:46).

“Palikaryaların ikisi birden ellerini havaya kaldırırken, kadın, yalvarıyordu:

– Bizim yok kabahat... Hep yaptı bunları Paşa... Biz bir şey bilmiyoruz.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:75).

“Rum delikanlıları da ayrı ayrı şöyle söylüyorlardı:

– Biz bilmiyoruz... Paşa bize verdi emir... Usağı bağlamırsınız..Başka bir şey bilmiyoruz.” (Safa, Kartal Pençesinde, 2003:75).

“Kartal İhsan! Bu sözleri bana yavaş sesle söylerken birden bire sesini değiştirerek bağıra bağıra dedi ki:

– Vay ölüsü kınalı yar! İki bacağım da kelepçelenmiş gibi takırdamaya başladı. Ulan! Muhacir arabasına döndüm. Mürt olacağız be...Girelim bir yere de sıcak bir şey yutalım. Nah! Şurada bir kahve var...”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:116).

“Başka bir erkek sesi çıktı:

– Ulan karı içeride mışıl mışıl uyuyor be! Afyon’lu çorbayı içirdik, horul horul uyuyor. Tam yüreği hizasına bıçak sapladın mı? Leşi de sıfırı tüketip gider.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:121).

“– Ulan saloz! Eve girip de ne yapacağız? Herif her akşam kararınca Beyazıt’tan Nişanca’ya iniyor. Orada önünü keseriz.

– Ya cüzdan zifüsse, aval!

– En beş para etmez gününde palikaryanın cebinde bin papelden fazla vardır. Kuyumcu be!”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:70).

“– Aç ulan kapağını da bak.

- Açtım baktım ben, yok bir şey.
- Aç ulan da göstereyim.
- Kapar mısın tabakayı...
- Aç ulan itoğlu it! Görsün elâlem de...
- İtoğlu it silsilendir, deyyus! Şimdi köpek sürüsü ejdadını kalaylatma!”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:71).

6.5. Cümle Yapısı

Kartal Pençesinde:

En kısa cümle	1 sözcük
En uzun cümle	58 sözcük
Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı, yaklaşık	6-7 sözcük

(Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı kitapta yer alan hikâyelerden rastgele seçilen beş örnek sayfadaki -15., 33., 47., 105., 124.sayfalar- toplam sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

Kâğıthane Faciası:

En kısa cümle	1 sözcük
En uzun cümle	70 sözcük
Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı	10 sözcük

(Cümlelerdeki ortalama sözcük sayısı kitapta yer alan hikâyelerden rastgele seçilen beş örnek sayfadaki -19., 43., 55., 79., 97.sayfalar- toplam sözcük sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.)

6.6. Edebî Sanatlar

6.6.1. Benzetme: Genel olarak, bütün eserlerde benzetme sanatının en çok başvurulan sanat olduğu görülmektedir. Benzetme yapılırken çoğunlukla gibi edatından faydalanılır:

“Kartal’ın uşağı, efendisine yakın kuvvette, boğa gibi bir adamdı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:10).

“Hatta bıçak gibi keskin kaşları, şiddetle çatılmış, yüzünün bütün etleri azimli bir kasılışla kat kat kısılmıştı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:38).

“Çelik gibi adamdır.” (Safa, Kartal Pençesinde, 2003:113).

“....beni de kaldırarak bir kereste gibi kapaktan içeriye soktular....”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:91).

6.6.2. İstiare: İstiarenin, diğer serilerde olduğu gibi bu seride de az kullanıldığı görülmektedir:

“....Kartal’ın pençesi, haydutları kısıvrak yakalamıştı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:27).

“– Bu domuzu öldürmeliyiz.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:22).

“– Bekleyin. Sıçanların bağıni çözmevin sakın ha...”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:91).

6.6.3. Mecaz: Benzetme haricindeki diğer sanatlara, çok az başvurulduğu görülür:

“....Rumca sert ve keskin sözler söyleyerek şiddetle içeri girdiler....”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:75).

Edebî sanatlar, Türkçenin zevkini, güzelliğini apaçık ortaya koyan unsurlardır. Öğrenci, Türkçe’nin güzelliğini edebî sanatlarda daha çok hissedebilir. Eserlerde geçen edebî sanatlar, atasözleri ve deyimler gibi dil öğeleri ile öğrenciye Türkçe zevki kazandırılabilir.

7. İkilemeler

İkilemeler, yazarın bir üslûbu olarak genellikle kullanılır:

“Gözlerini Kartal’ın evine çevirerek binayı baştan aşağıya bir süzdükten sonra, ağır ağır yürüdü.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:17).

“Evet... bu çene, basbayağı kıvılcımlar saçarak yanıyor, tutuşuyor, ağır ağır açılıp kapanıyor!”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:102).

B. Teknik Unsurlar

1. Özetleme Tekniği: Hikâyenin uzamaması amacıyla rapor etmeden faydalanılarak olay örgüsündeki diğer olaylar, özetle verilir:

“.... On iki, on üç yaşlarında, çocukluktan genç kızlığa henüz geçmek üzere bulunan bu öğrenci kız, akşam üstü okuldan çıkınca, eve gelirken kayboluyor. Ailesi bir gün, iki gün bekliyor, kız ortada yok. Telaş, kıyamet... Emniyete haber veriyorlar... İstanbul alt üst ediliyor, çocuk bulunamıyor.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:37).

2. Betimleme Tekniği: Çevre tasvirlerinde betimlemeden yararlanıldığı görülür. Bu unsur, eserlerin edebî üslûbunu okuyucuya tattırır:

“Kar dinmiş, rüzgâr biraz hafiflemişti. Hatta havadan bulutlar sıyrılmış olduğu için, karların beyazlarından gelen hafif ışık içinde Kartal’ın çehresini biraz görebiliyordum.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:37).

“Lapa lapa kar yağıyor ve korkunç bir fırtına karşı bostandaki ağaçları sökecek dereceye yakın bir şiddetle sarsıyordu.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:33).

“Olay mahalline gittim. Dehşet! Dehşet! Her yerde kan nehirleri akıyor! Taşlık, hizmetçi odaları, hanımın yatak odası, çocukların yattıkları oda kan içinde!”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:56).

3. Mektup Tekniği: Yazar, “Cingöz Recai Maceraları” ve “Çekirge Zehra Maceraları” serilerinde olduğu gibi “Kartal İhsan Maceraları” serisinde de olayları anlatır ve sunarken mektuptan faydalanmaktadır. Mektup tekniğine başvurulması serilerde ortak özellik teşkil eder. Bu durumun, metinleri tekdüzelikten kurtardığı belirtilebilir:

“Adamcağız titreyerek mektubu eline aldı ve yüksek sesle şu satırları okudu:

Nuri Bey!

Köşkünüz çetemiz tarafından kuşatma altındadır. İçeriden dışarıya hiç kimse çıkamaz. Mektubu getiren adamı derhal on beş bin lira para, yahut o kıymette bir mücevher teslim etmezseniz hayatınız tehlikededir.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:29).

4. Diyalog Tekniği: Karşılıklı konuşmaların bütün serilerde en çok başvurulan teknik olduğu görülür. Diyalogların, macera ve entrikayla yoğrulan metinlerin aktarımında hareketliliği sağladığı ifade edilebilir:

Toplam sayfa sayısı	244
Diyalog bulunan sayfa sayısı	218
Diyalog bulunmayan sayfa sayısı	26

(Bu sonuca, “Kartal İhsan Maceraları” serisinde yer alan iki hikâye kitabındaki – *Kartal Pençesinde*, *Kâğıthane Faciası* – tüm sayfalar hesaplanarak ulaşılmıştır.)

C. Tematik Unsurlar

Eserlerin Eğitimsel İşlevleri ve İletileri

1. Psikolojik İletiler

İncelik: Katilleri ve haydutları dize getiren Kartal İhsan'ın çocuklara yumuşak yaklaşımı sayesinde çocuktan bilgiler öğrenmesi, çocuğun psikolojisini anlamada yol göstericidir:

“Kıymetli arkadaşım, Semahat’ın yanına oturdu ve altın saçlı yavrunun yüzünü okşayarak, gayet tatlı ve bir çocuğu büyüleyecek sesle dedi ki:”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:83).

“Kartal İhsan, çocuğun bir elini avucuna alarak şefkatli bir baba haliyle tekrar sordu.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:83-84).

Fiziksel Şiddet: Kartal İhsan Maceraları serisindeki hikâyelerde cinayet temalarına fazlaca yer verilmiştir:

“Yatak odasında bıçakla göğsünden vurulmuş. Ölü!”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:7-8).

“Böylece Beşiktaş’ta dört zenginin başı kesilmiş ve üç tanesinden de onar bin lira alınmıştı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:28).

“Bu vaziyette, bir gece yarısı, Faik Paşa’nın hanımı bağlar tarafına bakan dairesindeki yatak odasında yalnız yatarken öldürülüyor;

hem de korkunç bir surette, yani başından, boynundan, göğsünden büyük bir bıçakla parçalanarak öldürülüyor.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:56).

“Kartal İhsan’la birçok olaylarda beraber bulunduğum ve birçok cesetler gördüğüm halde hiçbirisi bu kadının paramparça doğranmış vücudu kadar beni dehşete düşürmemişti. Odaya girdiğimiz vakit, ölüyü görür görmez gözlerimi kapamaya mecbur kalmıştım.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:57).

“Nihayet, bir hafta sonra kızcağızın parçalanmış cesedi bir viranede bulunuyor. Böylece kaçırılan beş kızdan, ikisi boğulmuş, üç tanesi vahşi ve şeni bir tarzda parçalanmıştı.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:78).

“Kartal, haydudun bıçağı tutan elini nişanlayarak ateş etmiş ve herifi tam bileğinden vurarak bıçağı yere düşürmüştü.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:49).

Sözel Şiddet: Eser kişilerinin meslekleri, özellikleri, konuşmalarına yansımaktadır. Polisin yakalamaya çalıştığı kişilerin suçlu ve katil takımından olması, konuşmalarındaki olumsuzluğu ön plâna çıkarır. Aslında bu durumun, okuyucuyu gerçek yaşamdan koparmaması bakımından önemli ve gerekli olduğu düşünülebilir:

“Fakat içlerinden yaşlı bir haydut bir küfür salıvererek dedi ki:

– Olmaz ulan! Bıçağı iki defa taşa sürmekle bilemek olur mu? İnsan başı keseceksin be!”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:46).

“Tekmeyi yiyen haydut, hem alışkanlıkla bir küfür salıvermiş hem de kadının kollarını çözmeye devam etmişti.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:50).

Heyecan: Eserlerin özelliği gereği entrika ve macera unsurlarının kullanılması, okuyucunun heyecanını sürekli tutarak kitap okumadan sıkılmayı önleyebilir:

“Ömrümde hiç unutmayacağım başımdan geçen olaylardan Kartal İhsan’la birlikte, kılığımızı kıyafetimizi değiştirerek bir hafta müddetle, Feriköy’de şoförlük yapmamızdır.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:95).

Bazen entrikanın yalanlarla sağlandığı da görülür:

“– Hiç kimse parmağını bile kıpırdatmasın! Köpek gibi leşini yere sererim! Hareket yok! Kulübenin etrafı polislerle sarılmıştır! Kaçmaya çalışmak boşunadır.” (Safa, Kartal Pençesinde, 2003:48).

Zekâ: Kartal İhsan’ın olayları meydana çıkarırken izlediği yöntem ve olaylara bakış açısı; öğrenciye sorgulama yetisi kazandırabilir. Ayrıca, bu ileti öğrenciye bilimsel ve eleştirel düşünebilmeyi öğretebilir.

“ ‘Sabahtan beri sizi arıyorum. Üç defa evinize gittim, sizi bulamadım.’ dedi, arkasından da dedi ki: ‘Evinizi bir saat evvel buldum.’ Hangisi doğru? Evime sabahtan beri üç defa giden adam onu bir saat evvel mi bulur?”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:36).

“Hizmetçi, sabaha karşı beş torbayı alarak kaçmış.

– Bu da yalan mı?

– Yalan değilse bile yanlış, azizim, yanlış. İki bin altın şöyle böyle yirmi beş kiloluk bir yükür. Böyle içi altın dolu torbaları bir kız çocuğu nasıl kaçırabilir? Bu hareket besleme bir kızın yalnız cesaretinin değil, kuvvetinin de üstündedir.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:37).

İnsan Sevgisi: Kitaplardaki hikâyelerin başkahramanı Kartal İhsan'ın kişilik özellikleriyle insan sevgisi verilir:

“Kartal İhsan, Salih Efendi'ye dedi ki:

– Bu adam şüphesiz suçludur ve kanun nazarında cezalandırılmaya layıktır. Fakat bu fenalığı insana yaptıran ihtiyaçtır. İhtimal ki, yalnız garsonlukla geçinemiyor. Eğer Hüseyin, pişman olduğunu bize temin ederse, sen de itiraz etmeyeceksin ve eskisi gibi kardeşinin oğlunu besleyeceksin.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:119).

2. Sosyolojik İletiler

Din: Dinî kelimeler, günlük yaşayışta kullanılan klişe kelimeler olarak ve dinin insana verdiği manevî güç şeklinde yer alır:

“– Ulan kaçmayın, sersemler!.. Allah'a dua edin, Kartal elimize geçti.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:21).

“Aman Yarabbi! Gördüğüm manzara korkunçtu.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:44).

“Salih Efendi, o günün gecesi, yanına birçok dua kitapları, muskalar alarak yatağa yattı....”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:102).

Teşekkür Etme: Teşekkür etme davranışı ile ilgili cümlelerin metinlerde yer alması; çocuk eğitiminde ahlâk, terbiye kazandırmada etkili olabilir. Bu davranış, insan ilişkilerinde önemlidir:

“Bu incelemesini bitirdikten sonra, gerektiğinde yine yardımı rica edilmek üzere, Angelides’e teşekkür etti ve kartpostalcıdan ayrıldık.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:95).

3. Millî Değerlerle İlgili İletiler

Millet Sevgisi: Millet bilinci ve sevgisi polislik mesleğinden yola çıkılarak verilir. Türk polisi yüceltilerek bu durum, Türk milletine genellenir:

“Doğrusunu isterseniz Türk polisinin üstünde polis yoktur. Avrupalıların Şerlok Holmesleri, Nat Pinkertonları, Nik Kartelleri birer efsanedir ve bunların hiçbiri, Kartal İhsan’daki çabuk anlayış, büyük dirayet, büyük cesaret, bilgi ve mesleki aşkın derecesine ulaşamazlar.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:6).

“Fakat ne kadar tevazu gösterirse göstereyin, adını ne kadar gizlemeye çalışırsa çalışsın, kadirşinas Türk milleti ona lâyık olduğu şerefi vermekte tereddüt etmedi.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:5).

4. Öteki İletiler

Yazarın, metin içinde olayları kendi bakış açısıyla yorumlaması ve düşüncelerini dile getirmesi sonucunda, kendi özdeyişleri ortaya çıkar. Bu iletiler, yazar Peyami Safa’nın kalemini bize daha çok hissettirmektedir:

“Sebebini anlamadığımız olaylara olağanüstülük isnad etmek âdetimizdir.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:77).

Sigara İçme: “Cingöz Recai Maceraları”, “Çekirge Zehra Maceraları” serilerinde yer alan sigara içme davranışı; “Kartal İhsan Maceraları”nda da yer alır.

“Ben de ona bir sigara vermiştim ki, bu ikramım adamcağızı deli gibi sevindirdi.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:69).

“– Azizim Server Bedî... Bir sigara da sen tütürmelisin.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:54).

“Kartal İhsan, ona bir iskemle, polis müdürü de bir sigara ikram etti, ben de ateş verdim.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:16).

“Maksadını süratle anlatmak isteyen genç, hemen bir sigara yakarak:...”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:34).

BÖLÜM IV

KİTAPLARIN TÜRKÇE EĞİTİMİ AÇISINDAN UYGUNLUĞU

Türk Millî Eğitimi'nin uyumlu insan, vasıflı vatandaş ve üretken meslek elemanı şeklinde özetlenebilen üç genel amacına ulaşmada Türkçe dersinin büyük payının olduğu muhakkaktır. “Eğitim çarkımızı çocuklarımızın parlak zekâlarını işleterek döndürmenin yolu öncelikle Türkçe eğitiminin kalitesini yükseltmekten geçer.”(Adıgüzel,2004:10). Türkçenin milletin sahip olduğu tüm değerleri -dil, din, ahlâk, kültür, anane...- taşıması bakımından eğitimde özel bir konumu vardır.

Dil, insanları millet olma şahsiyetine erıştiren değerlerden biridir. Dil ile insanlar geçmiş yaşantılarını, kültür değerlerini, hayata bakış açılarını birbirlerine aktararak gelecekte de birlikte olmak için sözleşmiş bulunurlar. Millet olmanın vazgeçilmez unsurlarından olan inanç ve tarih birliği, iletişim sayesinde fertlerin ortak paydaları olagelmektedir. İnsanoğlu, iletişim kurmak için dile ihtiyaç duymaktadır. İletişimin istenilen kalite ve düzeyde olmasının dille paralellik taşıdığını Ağca (2001:18) şöyle ifade etmektedir: “İletişim türlerinin dengeli ve yeterli gelişmesi, bu eylemde kullanılan temel araç olan dilin doğru, kurallı, tekrarsız ve uygun bir ifade biçimiyle benimsenip geliştirilmesiyle mümkündür.”

Türk dilini öğretmedeki maksat, Türk insanının ana dilini istenilen seviyede kullanabilmesidir. “Çünkü, bir insanın dilini kullanma tarzı diğer insanlarla kuracağı iletişime doğrudan etki etmektedir. Bunun ötesinde, dilin kültürle olan yakın bağlantısı ve dilin kültürün taşıyıcısı olma özelliği bir anlamda kültür aktarımı anlamına gelen millî eğitimin de temelini teşkil etmektedir. Türk millî eğitimi, Türk insanını ortak tasa ve ortak kıvanç içerisinde yetiştirmek zorunda olduğuna göre, bu ortak

modelin yolu her halde ortak kültürden geçmektedir. Ortak kültür de tamamen dilde yaşatıldığı için dil yoluyla, dilin kullanıldığı başarılı edebiyat eserleri yoluyla bu ortak kültürü vermek daha mantıklı, daha estetik ve daha etkili olmaktadır.”(Cemiloğlu, 2001).

Türkçe eğitimi, amaçlarına en hızlı ve en etkili bir şekilde, Türk dilinin tüm olanaklarının kullanım imkânını bulduğu metinleri Türkçe eğitiminde öncelikli materyal olarak işe koşarsa ulaşabilir. Dilin imkânlarının edebî bir üslûpla işlendiği metinlerin içerikleri de önem taşımaktadır.

Materyal olarak kullanılacak metinlerin öğrencilere öncelikle millî değerleri benimsetmesi gerektiğini Banarlı (2002:254): “Türk dili ve edebiyatı dersleri, çocuklarımıza millî dilin, Türk edebiyatının ve Türk edebiyatı tarihinin öğretilmesi içindir. Bu dersler, millî şahsiyeti olan bir zevkin, böyle bir kültür ve tefekkürün gelişmesini sağlar. Bunu yaptığı ölçüde vazifesini de yapmış olur.” şeklinde açıklar.

Öğrencilerin evrenselliğe ulaşmasında, millî değerleri benimsemesi ilk basamak olarak görülebilir. Millî ve ahlâki değerleri estetik zevk içerisinde taşıyan, dilin en üst ifade kabiliyetinin kullanıldığı metinler; Türkçe eğitiminin amaçlarına ulaşmasına önderlik ederek hızlı ve nitelikli bir Türkçe eğitimi gerçekleştirebilir. Türkçe eğitiminde Türk millî eğitiminin üç amacı ile Türkçe eğitiminin on üç amacı örtüşmektedir. Bu noktada Türkçe eğitiminin genel amaçlarına değinmek isabetli olacaktır:

“Türkçe öğretiminin amacı, Türk Millî Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak:

Öğrencilerin;

1. Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu dil becerilerini geliştirmek,

2. Türkçeyi sevdirmek doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak,
3. Zihinsel gelişimlerine uygun olarak anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek,
4. Metinler arası düşünme becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmek,
5. Eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, işbirliği yapma, problem çözme ve girişimcilik becerilerini geliştirmek,
6. Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma becerilerini geliştirmek,
7. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek,
8. Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek,
9. Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajları sorgulama becerilerini geliştirmek,
10. Kişisel, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yönlerden gelişmelerini sağlamak,
11. Millî, manevî, ahlâkî, tarihî, kültürel, sosyal ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,
12. Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamak,
13. Okuma sevgisini ve alışkanlığını kazandırmaktır.”(MEB, 2005:16-17).

İncelenen Server Bedî imzalı metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan on üç amacı gerçekleştirebilme işlevi şöyle ifade edilebilir:

1. Server Bedî imzalı incelenen kitaplar, içlerinde yer alan bol diyalog örnekleriyle öğrencilerin konuşma ve okuma becerilerini geliştirebilir. Çünkü öğrenciler, diyalogların çok fazla yer aldığı metinlerle sınıf içerisinde konuşma ve okuma çalışmaları yapabilirler. Örnek:

- “– Kadıköy’üne kaç dakikada getirdiniz?
- Yirmi dakikada, beyim.
- Bu müşteriniz motoru sizden ne vakit tutmuştu?
- Salı günü sabahı.
- Kaça pazarlık ettiniz?
- On beş lira istedim, itiraz etmedi.
- Müşterinizin boyu nasıldır?
- Uzun.”(Safa, Tiyatro Baskını, 2003:32).

Kitapların içindeki resimler ise, öğrencinin metni okumadan genel bilgi sahibi olmasını sağlayabilir ve anlamayı hızlandırıp pekiştirerek görsel okuma becerisini güçlendirebilir.

Çeşitli eğitsel mesaj ve dil zenginlikleri ile yoğrulan Server Bedî imzalı incelenen eserler; öğrencilere dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerisi kazandırabilir. Böylece öğrenciler, “Türkçenin inceliklerini anlar, belirli bir düzeyde konuşur, okur ve yazar duruma gelir.”(Ergen ve Özdoğan, 1998:2).

2. Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki, eğitim açısından iletiler taşıyan hikâye ve romanların, öğrencinin heyecan duygusunu sürekli uyanık tutacağı düşünüldüğünden bu eserler, öğrenciye ana dilini sıkıcılığa kaçmadan sevdirebilir. Türkçenin -deyimler, atasözleri, edebî sanatlar, ikilemeler vb.- dil unsurlarıyla yoğrulan metinler, dili doğru ve etkili kullanmada yardımcı olabilir. Metin içerisindeki Türkçenin güzelliğinden bahseden mesajlar, öğrenciye ana dili sevgisi kazandırabilir. Örnek:

“Arsen Lüpen gülümsedi:

– Deminden beri konuştuğunuz Türk dilinin ahengine dikkât ediyorum. Ömrümde ilk defa duyduğum bir lisan! Fakat ne kadar tatlı... Âdeta hep melodilerden örülmüş bir musiki... Denebilir ki bütün sözleriniz, bütün kelimeleriniz bestelenmek için yapılmış.” (Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:87).

3. Özellikle Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki kitaplarla olayların açıklığa kavuşmasında, nedeninin anlaşılmasında öğrenci türlü zihinsel faaliyetlere yöneltilerek Türkçe öğretiminin üçüncü amacı olan zihinsel becerileri geliştirme gerçekleştirilebilir. Örnek:

“–Evet! Bu genç, halis muhlis bir yalancıdır!Yalan söylemeye çok alışkın ve daima hile yapmaya müsait bir tabiatı var.

–Nereden hüküm veriyorsun?

–Belki sen dikkat etmedin; fakat demin anlatırken bir iki yalan söyledi: ‘Sabahtan beri sizi arıyorum. Üç defa evinize gittim, sizi bulamadım’ dedi, arkasından da dedi ki: ‘Evinizi bir saat evvel buldum.’ Hangisi doğru? Evime sabahtan beri üç defa giden adam onu bir saat evvel mi bulur?”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:36).

Polisiye-macera türünün özelliği gereği her eserde mutlaka bir suçlunun olması ve eserin sonunda kimliği açıklanan suçluyu, okuyucunun belirlemeye çalışması; öğrencinin sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmesine yardımcı olabilir.

4. Öğrencilere Türkçe eğitiminde sunulan metin ne kadar kapsamlı ve geniş olursa, öğrencinin düşünme becerileri de o oranda gelişebilir. Server Bedî’nin geniş olay örgüsüne sahip, entrikayı barındıran kitapları; öğrencilerin düşünme becerilerini

geliştirebilirliği bakımından önemlidir. Kitaplarda yer alan öğrenci açısından yeni kelimeler, öğrencinin kelime hazinesini zenginleştirebilir. Örnek:

“Pek iyi biliriz ki, böyle *sefih* gençlerin iki bin altını olmaz; olsaydı, bu gencin hâlini pek başka görürdük; ne dersin?”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:37).

“Ben Cingöz Recai’nin en mühim esrarını, onun müsaadesiyle, faşettim, yani açığa vurdum.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:136).

5. Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki kitaplarda öğrencinin suçluları yazarın açıklamalarından önce bulmaya çalışırken gerçekleştirdiği zihinsel faaliyetler ile eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme becerileri gelişebilir. Gerek Cingöz’ün gerekse diğer eserlerdeki kahramanların kendini ifade edebildiği ve iyi iletişim kurabildiği ölçüde başarılı olması, öğrenciye sosyalleşmenin önemini kavratılabilir. Örnek:

“Polis, Cingöz’ün terbiyeli cevabı üzerine hürmet gösterdi.”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:71).

Kitaplar, ayrıca bu becerileri; teşekkür etme, özür dileme, misafire ve diğer insanlara davranış ölçüleri gibi sosyolojik iletilerle de kazandırılabilir. Cingöz’ün soygunlarını adamları ile gerçekleştirmesi, Mehmet Rıza’nın suçluları diğer polislerin yardımıyla yakalaması, hikâye ve romanlarda kahramanların başkalarının yardımını alarak başarıya ulaşmaları; işbirliği yapmanın önemini verebilir. Örnek:

“– Server Bedî! Sen yalnız benim gazetecim değil, aynı zamanda kıymetli bir yardımcısın! Birçok olaylarda benimle beraber bulunmaya başladın. Geçenki Kasımpaşa cinayetinde bana mükemmel yardım etmiştin.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:36).

İncelenen kitaplar, başarıya ulaşmak için harekete geçmek gerektiğini vurgulayarak öğrencinin girişimcilik becerilerini geliştirebilir. Örnek:

“Ama düşmek tehlikesinden de korkuyordu. Fakat Ermenice polis romanları okuya okuya olağanüstü şeyler yapmak ihtiyacını duyan çocuk, kararını verdi, pencerenin kenarındaki pervaza ayağını koydu ve öteki pencereye muvaffakiyetle geçti, babasının yazı odasına girdi.”(Safa, Şeytanî Tuzak, 2003:114).

Öğrenciler; bilimsel, eleştirici, yapıcı, yaratıcı düşünme ve problem çözme yollarını entrikayla yoğrulan polisiye-macera türündeki metinlerle yeterince karşı karşıya gelerek kazanabilirler.

6. Genel kültür açısından geniş bir yelpazeye sahip olan Server Bedî imzalı kitaplar; öğrencinin bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve yapılandırma becerilerini geliştirebilmesi bakımından önemlidir.

İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerde; zamanla ilgili verilen bilgilerin daha çok okuyucunun yapılandırmasına bırakılması olayların geçtiği zamanın metnin içinden anlamaya çalışan öğrencinin, bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma becerilerini geliştirebilir. Örnekler:

“Düşününüz: Erenköy’de bağlar içinde, sessiz, esrarengiz, istasyondan ve diğer evlerden uzak bir köşk var. İçinde Sultan Hamit zamanının paşalarından biri oturuyor! Faik Paşa.Emekli, elli yaşlarında, fakat dinç, mücadeleci, açık göz, hareketli bir adam.”(Safa, Kartal Pençesinde, 2003:55).

“Vapur, mütarekeye ait bir kontrol sebebiyle, ancak ertesi sabah Çanakkale’ye yetişebilecekti.”(Safa, Cingöz’ün Esrarı-2, 2003:107).

7. Tarih, coğrafya, müzik, sağlık, iktisat ilgili ve felsefîk bilgilerin yer aldığı Server Bedî imzalı kitaplar; öğrencilerin bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirebilir.

Öğrenci gerek genel kültür kapsamına alınabilecek bilgileri gerekse Peyami Safa'nın hayat tecrübelerini yansıtan fikirleri yaşama geçirip kullanabilir. Örnekler:

“Şüphe insanı daima emniyetli bir limanda bulundurur; fakat hayatta öyle vaziyetler vardır ki itimat etmemek, körü körüne emniyet etmek kadar fenadır; hatta tabirimi mazur gör, budalalıktır.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1, 2003:15).

“Fakat birçok tecrübelerle biliyorduk ki vücudumuzun içeri âzasının faaliyetlerini de irademizle idare etmek az çok mümkündür.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul'da-2, 2003:2).

8. İncelenen kitaplardaki metinlerden “Cingöz Recai Maceraları” serisi sinemaya aktarıldığından, metinler; derslerde bilgi teknolojilerinden faydalanılarak da verilebilir. Öğrenci, televizyondan aktarılan eserle de metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirebilir. Metinlerin teknolojiye faydalanılarak aktarılması, Türkçe eğitiminin çağdaşlaşmasının göstergesidir. Çünkü “çağdaşlık büyük ölçüde araç ve gereç demektir. Medeniyet daha çok araç ve gereç yapımı ve kullanımı şeklinde anlaşıyor. Araç ve gereç üreten ve tüketen toplumlar ileri toplumlardır.”(Adıgüzel, 2004:287).

9. Özenle seçilmiş bir metin, hedef kitle için bir cümleden daha çok anlam ifade eder. Böylece Türkçe eğitiminde, metinlerle karşılaştırılan öğrenciler daha çok kelime öğrenerek kelime hazinelerini ve anlama becerilerini geliştirebilirler. Anlama becerileri gelişen öğrenci, günlük yaşamda karşılaştığı kitle iletişim araçlarındaki mesajları daha hızlı sorgulayıp çözümleyebilir. Öğrencinin beğenisine hitap eden metinlerle işlenen Türkçe dersi, amaçlarına daha hızlı ulaşarak öğrencinin kitle iletişim araçlarının günlük yaşamda seri bir şekilde kullanıldığı ortama uyumunu

sağlayabilir. İncelenen Server Bedî imzalı kitaplar; muhtevasında yer alan entrika unsurlarıyla öğrencileri türlü zihinsel faaliyetlere yönltebilir. Zihinsel faaliyetleri gelişen bir öğrenci, günlük yaşamda karşılaştığı kitle iletişim araçlarının mesajlarını sorgulayabilir.

10. Kitaplardaki tematik unsurlar; öğrencilerin kişisel, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yönlerden gelişmesini sağlayan iletilerdir. Bu bakımdan “Türkçe Dersi Öğretim Programı”nda yer alan onuncu madde ile örtüşür. Örnekler:

“Bunu Amerikalı apaşlar kullanırlarmış.”(Safa, Mişon’un Definesi, 2003:53).

“Ahlâklar gevşiyor. Artık vicdan bahsinde her şeyin mümkün olduğu bir devirde yaşıyoruz.”(Safa,Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:69).

“Mehmet Rıza yıllardan beri çok eksik ve çürük bulduğu bu bürokrasinin nahoş bir cilvesiyle daha karşılaşınca başını sallamış ve şöyle düşünmüştü: ‘Bu memlekette uzman kişilerin fikirlerine hürmet etmeyi ne zaman öğrenecekler? Eminim ki bakanlığa gönderdiğim raporlar okunmadan hasır altı edilmiştir.’ ”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:57).

11. Millî, manevî, ahlâkî, tarihî, kültürel, sosyal ve sanatsal değerler; incelenen Server Bedî imzalı eserlerle verilebilir. Örnek:

“Misafirler kalktılar. Cingöz ve Jale onları sokak kapısına kadar uğurladılar.” (Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:143).

Eserler, öğrencilerin millî duygu ve düşüncelerini de geliştirebilir. Örnek:

“Fakat ne kadar tevazu gösterirse göstereyin, adını ne kadar gizlemeye çalışırsa çalışsın, kadirşinas Türk milleti ona lâayık olduğu şerefi vermekte tereddüt etmedi.”(Safa, Kâğıthane Faciası, 2003:5).

“Amerikalıyı soymak bin defa aklımdan geçti. Fakat Kızılay’a, Darüşşafaka’ya falan bol bağış yapan bir Türk dostunu rahatsız etmedim.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:97-98).

“– Mersi. Çok nazıksınız. Türk olmanız bu nezaketi ispat için kâfi... Şimdiye kadar memleketinizde çok iyi muamele gördüm.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:167).

12. Server Bedî imzalı incelenen yazılı eserler, öğrencilerin Türk ve dünya kültürünü tanımalarına yardımcı olabilir. Örneğin; metinler, Türk kültüründe önemli bir yer tutan misafir ağırlama geleneğini vererek kültürümüz hakkında bilgi verir. Ayrıca yabancı milletlere ait genel özelliklerle, dünya kültürü hakkında da bilgi edinilebilir.

“İngilizler ciddi bir millettir.”(Safa, Esrarlı Köşk, 2003:81-82).

“Rum olur da parayı sevmez mi?” (Safa, Esrarlı Köşk, 2003:76).

“Cingöz Recai, İtalyanlara mahsus konuşma coşkuluğunun sonunu bekledi.” (Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:31).

Öğrencinin Türk ve dünya kültürünü tanıması; millî değerlerini taşıyarak evrenselliğe ulaşmasını sağlayabilir. İncelenen metinlerde öğrenci, Türk kültürüyle farklı milletlerin kültürünü de tanıyarak evrensellik kazanabilir.

13. İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera kitapları; renkli kahramanları, daima değişime açık olay örgüsü bakımından öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırabilir. Çünkü öğrencinin okuma alışkanlığını kazanması, kitap okumadan sıkılmamasına bağlıdır. İncelenen kitapların polisiye-macera türünde olması nedeniyle öğrencinin dikkatini ve merakını uyanık tutabileceği, merak unsurunun da öğrenciyi okumaya devam ettireceği söylenebilir. Nitekim Ayvazoğlu'nun (1995:18) bu konudaki görüşü ve örneği, Server Bedî imzalı polisiye-macera eserlerinin okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırdığını ispatlar niteliktedir:

“Türkiye’de okuma alışkanlığının yaygınlaşmasında Server Bedî’nin bu romanlarının önemli rolü olduğu muhakkaktır. Tarık Buğra, bir yazısında, çocukluğunda babasının harçlık olarak verdiği beş kuruşları Cingöz Recai’lere, Çekirge Zehra’lara, Tilki Lemanlar’a yatırdığını, kendi parasına kıyıp aldığı kitabın da Cingöz Recai serisinden Aynalı Dolap olduğunu söyler.”

Eserlerde geçen başarının okumadan kaynaklandığı düşüncesi gibi cümleler ve eser kişilerinin okuma alışkanlıkları da örnek olarak gösterilebilir:

“Cingöz, her gün bütün gazeteleri okur; hem de başmakaleden ilân sahifesinin sonuna kadar her satırı dikkatle okur. Mütalâadan son derece hoşlanan bu adam, ilimden, sanattan, politikadan oldukça anlar ve yardımcılara her zaman der ki: ‘Ben bütün başarıyı okumaya borçluyum.’ ”(Safa, Kaybolan Adam, 2003:105).

“Yattı mı bilmem. Fakat gelir gelmez yatmaz. Biraz kitap okur.”
(Safa,Cingöz’ün Esrarı-1, 2003:12).

“Madam hep oturur balkonda... Yemekten evvel okur kitap orada...”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:62).

Türkçe öğretim programında yer alan amaçlardan anlaşılacağı üzere; “Türkçe derslerinde, Türkçe eğitiminin ilkelerine paralel olarak öğrencilerin okuma-anlama ve yazma yeteneklerinin geliştirilmesi öncelikli amaçlar arasında yer almaktadır. Bu amaçların ardında, bireylerin/öğrencinin Türkçeyi işlek kullanma, okuma yeteneklerinin kazandırılması gerçeği yatmaktadır.”(Dilidüzgün, 2003:20).

Türkçe dersinin bu amaçlara ulaşması da kaliteli metin kullanımına bağlıdır. Bir ifade ve beceri dersi olan Türkçe dersi metinler yoluyla verilmezse ezbere dayalı ve sığ bir dil eğitimi gerçekleştirilmiş olabilir. Türkçe-edebiyat öğretimine yönelik yeni programda da metinlerin üzerinde durulması, dil eğitimindeki metnin yerini anlatmak açısından önemlidir. Kavcar (2003:21); programda kuramsal bilgiden, ezberden, bilgi yüklemekten olabildiğince kaçınılmaya çalışıldığını ve metin odaklı eğitim ilkesinin esas alındığını belirtir.

Metinler, “dil öğretiminin temelinde dört dil becerisi olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma ve yazmanın geliştirilmesi”(Demirel, 1999:8) yanında dilin ve dört temel becerinin ayrılmaz parçası olan dil bilgisi öğretiminde de esas kabul edilmektedir. 12 Aralık 2001 tarihinden günümüze kadar geliştirilen Türkçe eğitimi programında dil bilgisi öğretiminde dahi metinlerin önemi üzerinde durulmuştur:

“Dil bilgisi etkinliklerinin amacı bu alandaki bilgileri, kuralları öğretmek değildir. Dil bilgisi etkinlikleriyle amaçlanan; doğru konuşmayı, doğru yazmayı, doğru anlama ve anlatmayı sağlayacak işlevsel bir eğitimi gerçekleştirmektir. Öğretim için çıkış noktası metin olmalı; dil bilgisi çalışmaları, sınıf düzeyine uygun biçimde, öğrencilerin

doğru anlama ve anlatma becerilerini geliştirme anlayışıyla Türkçe öğretiminin doğal bir parçası olarak gerçekleştirilmiştir.” (Sever, 2003:33).

Kelime ve cümlelerle gerçekleştirilen, sadece kuralın öğretildiği Türkçe eğitimi, öğrencinin kişilik gelişimine yardımcı olamaz. Kişiliği gelişmeyen birey ise, milletine ve insanlığa faydalı olamaz. Meselâ “mavi deniz” kelime grubunda mavi sıfat, “mavi görünüyordu” kelime grubunda mavi zarf, “mavinin büyü” kelime grubunda mavi isimdir şeklinde izlenen yöntem, öğrenciyi dar bakış açısından çıkartamaz. Hâlbuki Türk dilinin tüm kurallarının uygulandığı metinler; öğrencinin hem dil becerilerini hem de kişiliğini geliştiren çok yönlü bir ders sunabilir.

Türkçe eğitiminin amaçlarına ulaşıncaya, Türkçe eğitimi gerçekleşmiş demektir. Türkçe eğitiminin birçok konusunda farklı bakış açıları sunan alan uzmanları, Türkçe eğitiminin metinsiz gerçekleşmeyeceği ve dolayısıyla amaçlara metinsiz gerçekleştirilen bir eğitimle ulaşmanın mümkün olamayacağı konusunda hemfikirdirler. Karakuş (2000:122), dil ve edebiyat eğitim ve öğretiminin mutlaka metinlerle gerçekleştirilmesi ve okutulacak metinlere özel kıymet verilmesi gerektiğini ifade eder.

Dil öğretimini çekici kılan özellik, dil kurallarının öğrencinin hayal gücünü ve ufkunun genişlemesine yardımcı olunan metinlerle öğretilmesidir.

“Edebiyat öğretim ve eğitimi ile dil ve eğitim ve öğretimi, metni genişlemesine ve derinlemesine kavrayabilen, değerlendirme gücü ve hazırlığına sahip olma ölçüsünde başarısı artan bir faaliyettir. Sonucunda hem zevk eğitimi hem de düşünce eğitimi sağlar.”(Tural, 2003:219).

Gürses (2002:245), edebiyat eserlerinin işlevini “dil en iyi ve en etkili şekilde kullanıldığı edebiyat eserleri, bir taraftan toplumun

kültürel değerlerini yansıtırken diğer taraftan insanın duygularına hitap ederek onların gelişmesine sebep olur. Bu nedenle edebiyatın, hem birey hem toplum hayatında önemli bir yeri vardır. Dolayısıyla edebî metinler; toplum açısından kültürel değerleri, bireysel açıdan da eğlendirici, zevk verici olmak üzere çeşitli unsurları bünyesinde taşır.” şeklinde açıklayarak Tural’ın görüşlerini desteklemektedir.

Server Bedî imzalı on dokuz eserin; analiz edilerek konu, vak’a, dil ve anlatım, zaman , mekân ve olay örgüsü, teknik ve tematik unsurlar bakımından kapsamlı incelenmesindeki amaçlardan biri de metinlerin Türkçe öğretimindeki özel amaçları gerçekleştirebilme niteliğini ortaya koymaktır. Metinlere bu şekilde yaklaşılması, öğrencilerin anlama ve anlatma yeteneklerini güçlendirebilir. “Türkçe öğretiminde konuşmalar ve metinler ana araç-gereçler olduğuna göre Türkçe dersinin genel ve ona bağlı olarak özel amaçlarına varmanın yolu, derslerde ele alınan konuşmaları ve okuma parçalarını çözümleme yoludur.”(MEB,2002:30).

Türkçe eğitiminin özel amaçları ve “öğrencilere kazandıracak davranış ve yeterlilik ise, daha önce görüldüğü gibi anlama gücü, anlatma becerisi, dinleme ve okuma alışkanlığı, dil bilgisi ve yazım kurallarının kavranılması, dil sevgi ve bilincinin edinilmesi”(Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2004:9); incelenen Server Bedî imzalı eserlerle sağlanabilir.

İncelenen on dokuz eser, Türk milletinin manevî değerlerini öğrencilere kazandırmak yoluyla diğer kültürleri de tanımalarına yardımcı olabilir. “Ana dili öğretimi düşünmenin öğretimidir. Dil öğretimi, kültür öğretimidir.” diyerek ana dili öğretiminin amacını özetleyen Çiftçi(1998:61); Türk dilinin Türk kültürü, zevki, duyuş ve düşüncüsüyle yoğrulmuş metinlerle öğretilmesi gerekliliğini düşündürür. Türk kültürünü tanıtan iletilere sahip incelenen Server Bedî imzalı eserler, fertlere millî kimlik kazandırarak, Türkçe eğitimi amaçlarına ulaştırabilir. Türkçenin geniş imkânlarının barındığı belirtilebilen Server Bedî imzalı incelenen eserler, Türkçeyi

bilinçli kullanan, kişiliğini geliştirebilen, millî değerleri benimseyip evrensel değerlere ulaşan gençler yetiştirebilir.

Eğitim açısından iletilere ve öğrencilerin zihinsel ve dil becerilerini geliştirebilir unsurlara sahip olan Server Bedî imzalı inceleme kapsamında yer alan kitaplar; bilgili olmanın ve kitap okumanın öneminin yeri geldikçe vurgulayarak muhtevastaki heyecan unsurunun da yardımıyla okuma alışkanlığı kazandırabilir.

Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki roman, hikâyelerinden oluşan incelemeye dahil olan kitaplarının Türkçe Öğretim Programı'nda belirtilen on üç amacı uygulamaya geçirebilmesi bakımından Türkçe eğitiminde yeri olduğu ifade edilebilir. Kitapların olumsuzlukları olarak gösterilen fiziksel, sözel şiddet unsurları ile sigara içme davranışının çocuğun gerçek yaşamdan kopmaması için gerekli ve yeterli ölçüde olduğu belirtilebilir.

BÖLÜM V

5.1. SONUÇ

“Peyami Safa’nın Server Bedî İmzalı Polisiye-Macera Türündeki Eserlerinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışmasıyla, sözü edilen kitaplar çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir mi sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Bu probleme cevap bulmaya çalışırken kitaplar; materyal, teknik ve tematik unsurlar bakımından incelenmiştir.

Çalışmanın sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

5.1.1.İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerde yer alan entrika ve maceranın okuyucunun dikkatini uyanık tutabileceği düşünüldüğünden bu kitapların okuma alışkanlığı kazandırabileceği ifade edilebilir. Kitapların farklı milletlerden oluşan şahıs kadrosunun da olayları hareketlendirdiği düşünüldüğünden, bu hususta etkili olabileceği belirtilebilir.

5.1.2. İncelen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerde birinci ve üçüncü şahıs anlatım kullanılmıştır. Eserlerde anlatım ve bakış açısının açık ve net olmasının eserlerin anlaşılabilmesini sağladığı düşünüldüğünden çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında anlatıcı ve bakış açısı özellikleri bakımından kullanılması uygun görülebilir.

5.1.3. İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerde yer alan kahramanların -Cingöz Recai, Mehmet Rıza, Sherlock Holmes, Arsen Lüpen, Çekirge Zehra, Kartal İhsan- bilgili ve kültürlü olmalarının, çocukların bilişsel-duyuşsal gelişimine katkıda bulunacağı düşünüldüğünden bu kahramanlar, uygun birer model olabilirler. Ayrıca, kahramanların olağanüstü özellikler taşımaması, başarılarının mantıklı bir açıklamasının olması da bu sonucu güçlendirir.

Kahramanların sigara içme davranışının çocukta özendiriciliğe neden olabileceği düşünüldüğünden, bu davranış bakımından çocuğa model olması uygun görülmemeyebilir. Kibar serseri olarak kendini okuyucuya tanıtan Cingöz'ün yaptığı hırsızlıkların öğrencilere model olmasını engellediği düşünülebilir. Ancak Cingöz'ün hırsızlıktan vazgeçerek kendini insanlığa adayacağını belirtmesi ve hikâye kitabının sonunda yakalanmasının, hırsızlığın olumsuz etkisini yıktığı ifade edilebilir. Cingöz'ün parasını haksız yollardan kazanmış zenginden alıp fakire vermesinin hırsızlığı sevimlileştirdiği ve yücelttiği düşünülse bile aslında “Cingöz Recai Maceraları” serisindeki eserlerde hırsız-polis mücadelesi ile zekâ yüceltilir. Okuyucuya, Cingöz'ün yakalanmasıyla ne kadar iyi niyetle yapılırsa yapılsın hırsızlığın kötü bir davranış olduğu verilmeye çalışılır. Bu bakımdan Cingöz'ün yaptığı hırsızlıkların, karakter olarak model olmasını engellemediği ifade edilebilir.

5.1.4. İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerde; zamanla ilgili verilen bilgilerin okuyucunun yapılandırmasına bırakılması, öğrencinin keşfetme ve yorumlama becerilerini geliştirmesine yardımcı olabileceğinden zaman unsuru, çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir.

Eserlerdeki bilgilere göre, olayların I. Dünya Savaşı'ndan sonraki ve II. Dünya Savaşı'ndan önceki zaman aralığında geçmiş olması; zamanın günümüze çok uzak olmaması da bu sonucu destekler niteliktedir.

5.1.5. İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerdeki olayların çoğunluğunun gerçekleştiği mekânın İstanbul ve semtleri olmasının ve ayrıntılı olarak verilmesinin eserlerin anlaşılması ve inandırıcılığını arttırdığı düşünülebilir. Bu bakımdan eserlerde mekân unsurunun; çocuk edebiyatı- Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun görülebilir..

5.1.6. İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerdeki entrika-macera, merak unsurlarıyla örülü olayların, öğrencinin dikkatini sürekli uyanık tutabileceği bakımından olay örgüsü; çocuk edebiyatı- Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir.

İncelenen üç seri içinde “Cingöz Recai Maceraları” serisinde entrika ve maceranın daha fazla yer kapladığı ve iç içe geçtiği görülür. Bu serideki romanların anlaşılmasının diğer eserlere göre daha fazla dikkat istediği belirtilebilir. Dolayısıyla bu serideki romanların, anlaşılabilirlik bakımından hikâyelere ve diğer serilerdeki hikâyelere göre daha karışık olduğu söylenebilir. Bunda, eserlerin roman olmasından dolayı sayfa kapasitesinin fazlalığı etkili olabilir. Ayrıca bu seride yer alan **Şeytanî Tuzak** hikâye kitabının “Sahte Şerlok” isimli hikâyesinde Cingöz’ün ilk sayfalarda hırsızlığı Sadri Paşa’nın(s.44) köşkünde gerçekleştirdiği belirtilirken diğer sayfalarda Namık Paşa’nın(s.50,60) köşkünde gerçekleştirdiği ifade edilir. Bu durum, olay örgüsünde çok mühim olmamakla birlikte anlaşılmağına yol açabilir.

“Çekirge Zehra Maceraları” serisinin tek kitabı olan **Göztepe Soygunu**’ndaki hikâyelerin olay örgüsü bakımından iki seriye göre daha anlaşılır olduğunu söylemek mümkündür. Şiddet unsuru, “Çekirge Zehra Maceraları” serisinde diğer serilere göre daha az yer kaplar. Bu durumda, başkahramanın kadın olmasının payı olduğu düşünülebilir.

“Kartal İhsan Maceraları” serisinde yer alan hikâye kitapları da Cingöz Recai Maceraları serisindeki romanlara kıyasla daha anlaşılır olmakla birlikte, bu serideki olayların daha vahşi, kişilerin daha cani olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla fiziksel şiddet unsurunun daha fazla olduğu belirtilebilir. Gerek Cingöz Recai’de gerekse Çekirge Zehra’da kahramanların hırsızlık yaparken kullandığı yöntemler, öğrencinin olayları oyun gibi algılamasını sağlayabilirken bu serinin işlenen suçlar, cinayetler bakımından daha gerçekçi olduğunu ifade etmek mümkündür.

5.1.7. İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerdeki yabancı kelimelerin öğrencinin sözcük servetini ve Klâsik Edebiyat temelini oluşturmaya katkıda bulunabileceği düşünüldüğünden eserler, sözcük seçimi bakımından çocuk edebiyatı- Türkçe işbirliği kapsamında kullanılabilir.

“Cingöz Recai Maceraları”nda incelenen beş kitaptaki Türkçe sözcük oranlarının %89, %91, %93; yabancı sözcük oranlarının ise %7, %9, %11 olduğu görülür.

“Çekirge Zehra Maceraları” serisinin tek kitabı olan *Göztepe Soygunu*’nda Türkçe sözcük oranının %88, yabancı sözcük oranının %12 olduğu tespit edilir.

“Kartal İhsan Maceraları”nda yer alan *Kartal Pençesi* ve *Kâğıthane Faciası*’nda Türkçe sözcük oranının %90, yabancı sözcük oranının %10 olduğu saptanır.

Yabancı sözcüklerin öğrencinin kelime servetini arttırabileceği düşünüldüğünden kitapların kelime öğretimine katkıları olduğu ifade edilebilir.

5.1.8. İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserler; deyim, atasözü, vecize, yabancı tamlamalar, kişilerin konuşması, edebî sanatlar ve ikilemeler olmak üzere dil öğeleri bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir. Çünkü bu dil öğelerinin öğrenciye Türkçenin güzelliklerini gösterip ana dili sevgisi kazandırabileceği ifade edilebilir. “Cingöz Recai Maceraları”, “Çekirge Zehra Maceraları” ve “Kartal İhsan Maceraları” serisindeki eserlerde en çok benzetme sanatının kullanıldığı görülür. Benzetme sanatı öğretilirken, bu eserlerden faydalanılabilir.

5.1.9. Çok kısa ve çok uzun cümlelerin bir arada kullanıldığı tespit edilen Server Bedî imzalı eserler, öğrencinin dil kurallarını öğrenmesine yardımcı

olabileceğinden, cümle unsuru bakımından, çocuk edebiyatı- Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir.

“Cingöz Recai Maceraları” serisinde incelenen beş eserin en uzun cümlelerinin 40, 47, 53 ve 67 sözcükten; cümlelerdeki ortalama sözcük sayısının da 5-6, 6, 6-7, 8, 8-9 sözcükten oluştuğu tespit edilir.

“Çekirge Zehra Maceraları” serisindeki hikâye kitabındaki en uzun cümlelerin 41 sözcükten oluştuğu tespit edilirken, kitaptaki cümlelerde yer alan ortalama sözcük sayısının 8-9 sözcük olduğu saptanır.

“Kartal İhsan Maceraları” serisinde yer alan eserlerin en uzun cümlelerin 58, 70 sözcükten, cümlelerdeki ortalama sözcük sayısının da 6-7 ve 10 sözcükten oluştuğu tespit edilir.

5.1.10. İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera eserlerinin türü gereği eserlere doğallık ve inandırıcılık kattığı düşünülen argo ifadelerin, öğrencinin dil zevkini zedeleyebileceği açısından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun görülmeyebilir.

5.1.11. İncelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerde yer alan mektup, diyalog, özetleme, betimleme ve iç çözümleme tekniğinin eserlerin hareketliliğini sağladığı düşünüldüğünden eserler; teknik unsurlar bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir. Diyalog tekniği açısından zengin olan üç serideki tüm kitaplar, karşılıklı okuma çalışmalarında kullanılabilir.

5.1.12. “Cingöz Recai Maceraları” serisindeki eserlerin, öğrencilerin ahlâkî gelişimlerine yardımcı olabileceği düşünüldüğünden, etik iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun görülebilir.

5.1.13. “Cingöz Recai Maceraları” serisindeki eserlere inandırıcılık kattığı ve tür gereği bulunması gerekli unsur olarak düşünülen sözel şiddet unsurunun çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılması uygun görülmeyebilir. Serideki eserlerde, fiziksel şiddet unsurunun çok fazla yer almaması nedeniyle çocuğun psikolojik gelişimini olumsuz etkilemeyeceği düşünüldüğünden fiziksel şiddet unsuru bakımından eserler uygun görülebilir. Ayrıca eserlerde yer alan heyecan, mizah unsurlarının eserleri renklendirdiği ve eğlenceli kıldığı düşünüldüğünde, bu psikolojik iletiler bakımından eserlerin kullanılması uygun görülebilir.

“Çekirge Zehra Maceraları” serisindeki eser, arkadaşlık, paylaşım ve mizah, heyecan unsuru boyutuyla psikolojik iletiler bakımından kullanılabilir iken sözel şiddet boyutuyla kullanılması uygun görülmeyebilir. Bu seride tek bir eserin olması nedeniyle sözel ve fiziksel şiddet unsurunun “Cingöz Recai ve Kartal İhsan Maceraları”na göre daha az olduğu belirtilebilir.

“Kartal İhsan Maceraları” serisindeki eserler de incelik, merak, zekâ ve insan sevgisi unsurlarıyla psikolojik iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilirken; eserlerin fiziksel ve sözel şiddet unsuru bakımından kullanılması uygun görülmeyebilir.

5.1.14. “Cingöz Recai Maceraları” serisindeki eserlerin öğrencileri bürokrasi, hukuk, toplum gerçekleri, devlet düzeni hakkında bilgilendirmesi; teşekkür etme, özür dileme, yabancı dil bilme ve din unsuru gibi sosyal ilişkilere yön veren iletilere yer vermesi açısından eserler, sosyolojik iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir.

“Çekirge Zehra Maceraları” serisinde din unsuru; vicdan, erdem boyutuyla yer aldığından eser, sosyolojik iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir.

“Kartal İhsan Maceraları” serisindeki eserler teşekkür etme ve din unsuru boyutuyla sosyolojik iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir.

5.1.15. “Cingöz Recai Maceraları” serisindeki eserlerin öğrencilere dil, millet, devlet ve vatan sevgisi kazandırdığı düşünüldüğünden kitaplar, millî değerlerle ilgili iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir.

“Kartal İhsan Maceraları” serisindeki eserler de öğrencilere millet sevgisi kazandırabileceğinden millî değerlerle ilgili iletiler açısından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilir.

5.1.16. “Cingöz Recai Maceraları” serisindeki eserlerde yer alan öteki iletiler ile çocuğun okuma alışkanlığı ve genel kültür bilgisi kazanabileceği, Peyami Safa’nın hayata dair görüşleri ile hayat tecrübesine sahip olabileceği düşünüldüğünde kitaplar, öteki iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılabilirken sigara içme davranışının çocukta özentie neden olabilirliliği nedeniyle verilmesi uygun görülmebilir.

“Çekirge Zehra Maceraları”nda da yer alan sigara içme davranışı nedeniyle eserin öteki iletiler bakımından kullanılması uygun görülmebilir.

“Kartal İhsan Maceraları” Peyami Safa’nın bakış açısını yansıtan vecizeleri içeren öteki iletiler bakımından çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında kullanılmaya uygun bir eser iken; eserde yer alan sigara içme davranışı açısından uygun görülmebilir.

Çalışmanın sonucunda; Peyami Safa’nın Server Bedî imzalı incelenen polisiye-macera türündeki on dokuz eserin geçiş ürünleri olarak çocuk edebiyatı-

Türkçe işbirliği çerçevesinde materyal olarak kullanılabileceği açılar ortaya çıkmaktadır.

Bu sonuçlara bakarak; kitaplarda sigara içme, sözel ve fiziksel şiddet, argo ifade unsurlarının incelenen eserlerin türü gereği taşınması gereken öğeler olduğu da düşünülebilir. Çocuk kitaplarından çocuğu gerçek yaşamdan koparmaması beklenildiği görüşü de hatırlanırsa; olumsuz özellikler diye ele alınan bu unsurların, sınıf içerisinde yapılacak olan okuma ve analiz çalışmalarında öğretmen tarafından titizlikle değerlendirilmesi ve öğrencilerin yönlendirilmesi gerekebilir kanaatine ulaşılabilir.

İncelenen Server Bedî imzalı kitaplar, öğrencilere Türk dilinin kurallarını sezdirip onları dili bilinçli ve özenli kullanmaya yöneltebilir, muhtevastaki yabancı kelimelerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirebilir, farklı kültür ve çevreleri tanıtarak onların hayatı ve insanlığı sevmelerine yardımcı olabilir. İkileme, atasözü, deyim ve edebî sanatlar gibi unsurların örneklerinin verildiği bu kitapların; çocuğun dil zevkine de hitap ettiği ifade edilebilir.

Polisiye-maceranın özelliği gereği “çocukların heyecan ve hareket ihtiyacını karşılayan bu tür eserlerde; hayale, entrikaya, tehlikeli ve esrarlı olaylara, ruhsal gerilimleri yansıtan durumlara ve beklenmedik sonuçlara geniş yer verilir.”(Oğuzkan, 1997:96). İncelenen Cingöz Recai, Kartal İhsan ve Çekirge Zehra kitapları, entrika barındıran konularıyla “okuma hızını arttırıcı, hayal ve düşünce ufkunu genişletici katkılar”(Oğuzkan,1997:96) sağlayabilir.

Yine polisiye-macera türündeki eserler, kurgusundaki entrika unsurlarıyla öğrenciye bilimsel, eleştirci, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yolları kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirebilir. İncelenen eserlerin senaryoya aktarılma uygunluğu, Türkçe eğitiminin bilgi teknolojileri ortamında gerçekleşmesini sağlayabilir; böylece çağdaş eğitim yolunda önemli bir adım atılabilir.

Yazarın, geçimini sağlamak amacıyla Server Bedî imzalı eserleri yazdığı aşikâr olsa bile Server Bedî imzalı incelenen eserler, edebî rûşt ilkesini taşıyan Peyami Safa'nın kaleminden çıkması bakımından önemlidir. Günümüzde bu kitapların, Server Bedî imzası yerine Peyami Safa imzası ile okuyucu kitlelerine sunulması bunun kanıtıdır.

Server Bedî'nin eserleriyle ilköğretim ikinci kademe ve ilk gençlik çağında tanışan öğrencinin, gençliğe geçişte ve ileri kademelerde Peyami Safa'nın edebî eserlerini ve diğer klâsikleri okumaya hazır ve hevesli olacağı düşünülebilir. Kitapların, çocukları klâsiklere bağlayan ve okuma alışkanlığını kazandıran geçiş dönemi eserleri olma özelliklerine sahip olduğu belirtilebilir. Bu bakımdan Peyami Safa, incelenen eserleri baz alındığında, çocukları gençlik dönemine hazırlayan geçiş dönemi edebiyatçısı olarak nitelendirilebilir.

5.2. ÖNERİLER

5.2.1. Peyami Safa'nın Server Bedî imzalı incelenen kitaplarının, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan on üç amaçla paralellik göstermesi; ayrıca incelenen on dokuz eserden altı tanesinin Millî Eğitim Bakanlığı tavsiyeli olması açısından Türkçe eğitiminde kullanılması önerilebilir. “Çekirge Zehra Maceraları” serisindeki hikâye kitabı, polisiye-macera türünde eser okumayı seven; fakat hassas ruhlu olan kız çocuklarına özellikle tavsiye edilebilir.

5.2.2. İncelenen kitaplardan altı tanesinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilk ve ortaokul öğrencileri için uygun görülmesi; Türkçe eğitiminde metinlerden hangi yaş grubunun faydalanacağı açısından yol göstericidir. Materyal, teknik ve tematik açılarından incelenen kitaplar; sözcük seçimi, cümlelerde kullanılan ortalama sözcük sayısı ile ilgili veriler dikkate alındığında kitapların 9-12 yaş grubu

çocuklarına uygun olduğu ifade edilebilir. Ayrıca ilk gençlik çağındaki çocukların macera ve gizemden hoşlanma özellikleri düşünüldüğünde; “Cingöz Recai Maceraları”, “Çekirge Zehra Maceraları” ve “Kartal İhsan Maceraları” 13 yaşındaki çocuklar için de Türkçe eğitiminde materyal olarak önerilebilir. Kitapların önerilen bu iki yaş grubu çocuklarından hangisine hitap edeceğini, çocuğun okuma geçmişi belirleyebilir.

5.2.3. İncelenen Server Bedî imzalı kitapların çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği içinde dil derslerinde metin odaklı eğitim ilkesi göz önünde bulundurularak kullanılması önerilebilir.

5.2.4. Yapılan çalışmada betimsel olarak incelenen Server Bedî imzalı polisiye-macera türündeki eserlerin, çocuk edebiyatı-Türkçe eğitimi işbirliği kapsamında eğitim ortamındaki kullanılabilirliği deneysel olarak araştırılabilir.

5.2.5. Peyami Safa’nın sayısı seksen civarında olan Server Bedî imzalı diğer eserlerinin Türkçe eğitiminde kullanılabilirliğinin hem betimsel hem de deneysel olarak araştırılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Muhammet Sani. **Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Yeryüzü Yayınevi, 2004.
- Ağca, Hüseyin. **Türk Dili**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2001.
- Ateş, Kemal. **Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanları**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998.
- Aytaş, Gıyasettin. "Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü" **Türklük Bilimi Araştırmaları**, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı:13, Niğde: 2003, ss:155-160.
- "Çocuk Edebiyatı Etrafında,"
<http://w3.gazi.edu.tr/web/giyaytas/cocukEDEBIYATI.htm>.02.02.2005.
- Ayvazoğlu, Beşir. **Tarık Buğra/Güneş Rengi Bir Yığın Yaprak**. İstanbul:Ötüken Neşriyat,1995.
- **Peyami Hayatı Sanatı Felsefesi Dramı**. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.,1999.
- Banarlı, Nihad Sami. **Türkçenin Sırları**. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı No:1 Özel Matbaası, 2002.
- Cemiloğlu, Mustafa. **Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi**. İstanbul: Alfa Yayınları, 2001.
- Çiftçi, Musa. "Türkçe Öğretiminde Temel İlkeler" **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı:1, 1998, ss:59-71.
- Ciravoglu, Ömer. **Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Esin Yayınevi, 1999.
- Demirel, Özcan. **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi,1999.
- Dilidüzgün, Selahattin. **Çağdaş Çocuk Yazını Yazın Eğitime Atılan İlk Adım**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2003.
- **İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2003.

Duman, Asiye. “Türk Soylulara Türkiye Türkçesi Öğretiminde Edebî Metin Seçimi” **Türklük Bilimi Araştırmaları**, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı:13, Niğde: 2003, ss:151-154.

Ergen, Nurettin ve Fehim Özdoğan. **Uygulamalı Türkçe Eğitimi**. İstanbul:Morpa Kültür Yayınları,1998.

Gürel, Zeki. **İkibine Doğru Çocuk Edebiyatımız**. Ankara: Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım Sanayi Ticaret Limited Şirketi, 2001.

Gürses, Reşide. “Dil Öğrenimi veya Öğretiminde Edebî Metinlerin Yeri Üzerine,” (haz. : İdris Karakuş) **Sadık Tural Armağanı**. Ankara: Can Reklamevi Basın Yayın Ttd. Şti, sayı:244, 2002, ss:244-249.

Güleryüz, Hasan. **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Pegem A Yayınları, 2002.

Karakuş, İdris. **Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi**. Ankara: Sistem Ofset Yayınları, 2000.

Kavcar, Cahit. “Türk Dili ve Edebiyatı Programıyla İlgili Yeni Çalışmalar” **Türklük Bilimi Araştırmaları**, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı, sayı:13, Niğde:2003, ss:19-26.

Kavcar, Cahit ve Ferhan Oğuzkan ve Sedat Sever. **Türkçe Öğretimi**. Ankara:Engin Yayınevi, 2004.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Bâbîâli**. İstanbul: Büyükdoğu Yayınları, 1975.

Koçoğlu, Mustafa. “Çocuk Edebiyatı”,**Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler**, (haz. : İzzet Özgüç) Ankara:Sevinç Matbaası, 11-13 Kasım 1981, ss:37-50

MEB. **İlköğretim Okulu Türkçe-Yazı Programı 6-7-8. Sınıf**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi,2002.

----- **İlköğretim Türkçe Dersi(1-5.Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu**. MEB. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü, Basımevi,2005.

Nas, Recep. **Örneklerle Çocuk Edebiyatı**. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2002.

Necatigil, Behçet. **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**. İstanbul: Varlık Yayınları, 1985.

Oğuzkan, A. Ferhan. **Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Emel Yayıncılık, 1997.

- , “Ülkemizde Çocuklara Özgü İlk Eserler Ne Zaman Yayımlanmaya Başlamıştır,” (haz. : Mustafa Ruhi Şirin) **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1998.
- , **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2000.
- Safa, Peyami. **Türk İnkılâbına Bakışlar**. İstanbul: Ötüken Neşriyat A. Ş., 1999.
- , **Elmaslar İçinde**. İstanbul: Damla Yayınevi:7,2003.
- , **Tiyatro Baskını**. İstanbul: Damla Yayınevi:9,2003.
- , **Mişon’un Definesi**. İstanbul: Damla Yayınevi:10,2003.
- , **Esrarlı Köşk**. İstanbul: Damla Yayınevi:7,2003.
- , **Kaybolan Adam**. İstanbul: Damla Yayınevi:61,2003.
- , **Şeytanî Tuzak**. İstanbul: Damla Yayınevi:368,2003.
- , **Cingöz Kafeste**. İstanbul: Damla Yayınevi:60,2003.
- , **Sultan Aziz’in Mücevherleri**. İstanbul: Damla Yayınevi:369,2003.
- , **Kral Faruk’un Elmasları-1**. İstanbul: Damla Yayınevi:370,2003.
- , **Kral Faruk’un Elmasları-2**. İstanbul: Damla Yayınevi:561,2003.
- , **Cingöz’ün Esrarı-1**. İstanbul: Damla Yayınevi:371,2003.
- , **Cingöz’ün Esrarı-2**. İstanbul: Damla Yayınevi:562,2003.
- , **Zeyrek Cinayeti-1**. İstanbul: Damla Yayınevi:372,2003.
- , **Zeyrek Cinayeti-2**. İstanbul: Damla Yayınevi:563,2003.
- , **Arsen Lüpen İstanbul’da-1**. İstanbul: Damla Yayınevi:373,2003.
- , **Arsen Lüpen İstanbul’da-2**. İstanbul: Damla Yayınevi:564,2003.
- , **Kartal Pençesinde**. İstanbul: Damla Yayınevi:374,2003.
- , **Kâğıthane Faciası**. İstanbul: Damla Yayınevi:375,2003.
- , **Göztepe Soygunu**. İstanbul: Damla Yayınevi:376,2003.

Server Bedî. **Cingöz Recai Harikulâde Maceralar.** Semih Lûtfi Bitik ve Basım Evi,1935.

-----. **Arsen Lüpen İstanbul'da Cingöz Recai İle Birlikte ve Karşı Karşıya.** Yeni Neşriyat Şirketi,1935.

-----. **Cingöz Recai Harikulâde Maceralar.** İstanbul: Semih Lûtfi Kitabevi Tan Basımevi,1944.

-----. **Cingöz'ün Ziyafeti.** İstanbul:Güven Yayınevi,1944.

Scognamillo, Giovanni. "Cinayet Sofrası," **Kızıl Soruşturma Sherlock Holmes.** Sir Arthur Conan Doyle(çev. : Deniz Akkuş). İstanbul: Beyaz Balina Yayınları, 2000.

Sever, Sedat. "Türkçe Öğretiminde Yeni Yapılanma Çalışmaları" **Türklük Bilimi Araştırmaları,** Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı:13, Niğde,2003,ss:27-38.

-----. **Çocuk ve Edebiyat.** Ankara: Kök Yayıncılık, 2003.

Şirin, Mustafa Ruhi. "Çocuk Edebiyatı mı Medeniyet Sütü mü?" <http://Yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi26/sirin.htm>. 02.02.2005.

Tarancı, Cahit Sıtkı. **Peyami Safa Hayatı ve Eserleri.** İstanbul: Semih Lûtfi Kitabevi, 1940.

Tekin, Mehmet. **Romancı Yönüyle Peyami Safa.** İstanbul: Ötüken Neşriyat Anonim Şirketi,1999.

-----. **Peyami Safa İle Söyleşiler.** Çizgi Kitabevi Yayınları:62, 2003.

Temizyürek, Fahri. "Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi" **Türklük Bilimi Araştırmaları,** Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı:13, Niğde: 2003, ss:161-167.

Timurtaş, Faruk K. ve Ergun Göze. **Peyami Safa Seçmeler.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1970.

Tözer, Berran. "Polisiye Yükseliyor" <http://arsiv.hurriyetim.com.tr/tatilpazar/turk/99/07/17/eklhab/08ekl.htm>. 24.06.2005.

Tural, Sadık. **Sorulara Cevaplar.** Ankara:Yeni Avrasya Yayınları, 2003.

Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları:549, Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları Türkçe Sözlükler Dizisi:1, 9. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998.

Türkeş, A. Ömer. “Polisiye Okuma Kılavuzları- Akıllı Romantik Edebiyat”
<http://www.ozgurpolitika.org/2000/06/10/hab73.html-22k>. 10.06.2000.

Üyepazarcı, Erol. **Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes** . İstanbul: Göçebe Yayınları, 1997.

----- . “Türkiye’de Polisiye Romanın 129 Yıllık Öyküsü”
<https://www.cafeturco.com/Content.asp?CID=227&CP=1>. 05.06.2005.

Yalçın, Alemdar ve Gıyasettin Aytaş. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.

Yaman, H. Sena. “Bizde Bir Çocuk Edebiyatı Var mı?”
http://www.40ikindi.com/edebiyat/oku.php?id=1193&altkategori_id=33.
17.06.2005.

Yardım, Mehmet Nuri. **Tanzimattan Günümüze Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları**. İstanbul: Timaş Yayınları,1998.

EKLER

EK-1

DÖNEM İMLÂSİ VE BASIM HATALARI

Server Bedî imzalı inceleme kapsamındaki eserlerde, çalışmanın sınırlarını aşacağı için ilk baskıları yerine Damla Yayınevi'nin 2003 baskısı alınmıştır. Yayınevinin eserlerin orijinaline mümkün olduğu kadar bağlı kaldığı, eserlerde göze çarpan dönem imlâsı ile anlaşılmaktadır. Türkçe'de noktalama işaretleri, ilk defa Şinasi tarafından kullanılır. 1928 Harf İnkılâbı'na kadar noktalama ve yazım, Arap alfabesine uyacak şekilde kullanılır. Yalnız Arap alfabesinde sesli harfler gösterilmez. Türkçe ise sekiz sesli harfi ile açık hecelerin bol olduğu bir dildir. Harf İnkılâbı'ndan sonra Latin alfabesine geçilmesi, bu dönemde yazarları zorlar. Bazı Arap harflerin, Latin alfabesinde karşılığı bulunamaz. Özellikle fiillerin sonuna getirilen zarffiil, şahıs, sıfatfiil, zaman eklerinin yazılımlında uyum problemleri yaşanır. Bu dönemde k-y değişimi yerine k-ğ değişimi mevcuttur. Çokluk ekleri de sayı ve belgisiz sıfatlarla oluşturulan tamlamalarda tamlananın sonunda kullanılmaktadır. Eserlerde karşılaşılan dönem imlâsı anlatım bozukluğu olarak ele alınmamalıdır:

“Bu duruş o kadar ani olmuştu ki, birçok yolcuların başları birbirine çarptı.”(Safa, Cingöz Kafeste, 2003:6).

“Cingöz onlara birçok sorular sordu ve bazı notlar aldı:...”(Safa, Zeyrek Cinayeti, 2003:107).

“...Cingöz Recai’yi tutamamakla beraber Türk Polisine bir çok hizmetler ifa etmiştir.”(Bedî, Cingöz’ün Ziyafeti, 1944:3).

“Mehmet Rıza için artık hüviyetini gizlemeğe imkân kalmamıştı.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:6).

“Cingöz bahçede çok durmağa lüzum görmedi...”(Server Bedî, Cingöz Recai Harikulâde Maceralar, 1944:18).

“Tulumba işlemeğe başlamıştı ve hortumdan fışkıran su, memurun yüzünü, omuzlarını, göğsünü ıslattı.”(Server Bedî, Cingöz Recai Harikulâde Maceralar, 1935:118).

“Evvelki gece Zihni Efendi gene bahçeye inmiş ve biraz sonra avazı çıktığı kadar bağırmağa başlamıştır.”(Server Bedî, Cingöz Recai Harikulâde Maceralar, 1935:5).

“...Size telefon etmeğe gitti.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:7).

“Onları idare etmeğe çalıştı.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:94).

“– Hayır. Stor perdeler inik. Haydi, vakit kaybetmiyelim.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:99).

“– Acele etme, Söyliyeceğim.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2, 2003:113).

“Bu akşam Hristo’nun kızkardeşini arıyacağım.”(Server Bedî, Arsen Lüpen İstanbul’da, 1935:118).

“Üç senedir görmiyeli İstanbul ne kadar değişmişti!”(Server Bedî, Cingöz Recai Harikulâde Maceralar, 1935:3).

“Birçok masalardan ayağa kalkmışlardı ve dans edenler azaldı.”(Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:142).

“...hâdiseden sonra bu müsabakada hakikate en yakın ve en uygun cevap verenlere birçok ikramiyeler vaat ediliyordu.”(Server Bedî, Arsen Lüpen İstanbul’da, 1935:81).

“Telefona merakla bakarak birçok ihtimaller düşünüyordu.”(Server Bedî, Cingöz Recai Harikulâde Maceraları, 1944:53).

Eserlerde basım hataları; genellikle harf hataları, ikilemelerin yazımı ile ilgili hatalar ve “de” bağlacının yazımı ile ilgili hatalardan kaynaklanmaktadır. Paragraf tekrarı ile ilgili hataya da rastlanılmaktadır. Yapılan basım hatalarıyla ilgili bazı örnekler:

“Mücevherlerin yüzde ellisi size teslim edilecektir. Site ve Tülin Hanım’a.”(Safa, Sultan Aziz’in Mücevherleri, 2003:65).

“– Yani saçlarını çekmeye falat kalkmayınız.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-1, 2003:53).

“Cingöz, Dîdar’ın yemek davenitini hatırladı.”(Safa, Kral Faruk’un Elmasları-2, 2003:81).

“Öyle ise buda değil.” (Safa, Cingöz’ün Esrarı-2,2003:30).

“– Hâdiseyi bütün gazetelerde okuyunuz.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-1,2003:27)

“Fakat ergeç onların eline geçecekti.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2,2003:90).

“Sen benimle elele verseydin, bana yok yere vakit kaybettirmeseydin bunlar olmazdı.”(Safa, Zeyrek Cinayeti-2, 2003:90).

“Hele duvarın içinde bulunan kadın gözlerinin önüne geldikçe vakit kaybetmemek te lâzım geldiğini düşünüyordu.” (Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-1, 2003:27-28).

“Mehmet Rızaya teşekkür ederek çıktı.” (Safa, Arsen Lüpen İstanbul’da-2,2003:7).

İki defa yazılan paragraf aşağıda verilmiştir:

“Cingöz Recai, bir elini Mehmet Rıza’nın omzuna koyarak, dedi ki:

– Bana iki dakika izin ver, o gerdanlığı alıp geleyim. İstersen incileri paylaşıyoruz, istersen gerdanlığı ben sana veririm, sen de kollarını kabarta kabarta onu sahibine iade edersin.”(Safa, Elmaslar İçinde,2003:41).

EK-2

SERVER BEDÎ KRONOLOJİSİ

Cingöz Recai, Çekirge Zehra ve Kartal İhsan Maceraları'nın ilk basımları Harf İnkılâbından önce olduğu için ilk basım tarihleri tespit edilen kitap sayısı oldukça azdır. Sonraki basım, 1944'te olup bu dönemdeki kitaplar da seri kapsamı dışında 16'şar sayfalık formalar halinde yayımlanır. O yüzden ismi geçen bazı kitapların hangi seriye ait olduğu tespit edilememiş ve başlangıç olarak 1944 tarihi verilmiştir. 1935-1944 arası 29 adet Server Bedî eseri yayımlanmış, eskilerden dördünün yeni baskıları yapılmıştır.

İLK BASIMLAR

Cingöz Recai'nin Prototipi Varsayılan Hikâye Kitabı:

- Bir Mekteplinin Hatıratı/Karanlıklar Prensi (1913).

İlk Cingöz Recai Serileri:

-“Cingöz Recai'nin Harikulâde Sergüzeştleri”,1924(ilk baskı), 1926,1927(16'şar sayfalık 10 kitap)

- Cingöz Recai Kibar Serseri, 1925(ilk baskı),1926

“Cıva Necati'nin Harikulâde Sergüzeştleri”⁹ serisi:

Alevlerden Sonra(1927)

Bacadan Çıkan Duman(1927)

⁹ Bu seri,Harf İnkılâbı'ndan sonra Cingöz Recai macerasına dönüştürülür.

Bodrumda Kalanlar(1927)
 Esrarlı Dolap(1927)
 İnci Tesbih Sirkati(1927)
 Japon Masası(1927)
 Mişon'un Definesi(1927)
 Tiyatro Baskını(1927)
 Zifiri Karanlıkta(1927)
 Çalınan Vasiyetname(1928)

-“Çekirge Zehra'nın Harikaları” serisi: (1928)

Göztepe Soygunu
 O Gecedен Sonra
 Bıçağı Sapla
 Mezarlıkta Hayalet
 Denizde Bir Boğuşma
 Altın Kupa
 Dolap Deliğinde
 İki Sıçrayış

-Polis Hafiyesi Kartal İhsan'ın Maceraları(1925)

Kartal Pençesi
 Baş Kesenler
 Çocukları Çalan
 Kanlı Esrarkeşler
 Kâğıthane Faciası
 Yeraltındaki Ölü
 Altı Parmaklı El
 Tekinsiz Ev
 Kızıl Çeneli Baş

- Cingöz'ün Esrarı(1925), (1935)
 - “Şerlok Holmes’e Karşı Cingöz Recai” serisi 16’şar sayfalık 15 kitap olarak ilk baskıları 1925’te ikinci baskıları 1944’te yapılır:

Kaybolan Adam
 Karanlıkta Hücum
 İmdat
 Han Baskını
 Yerin Dibinden Sesler
 Ateşten Gözler
 Al Kanlar İçinde
 Şeytanî Tuzak
 Sekiz Adım Kala
 Esrarlı Dolap
 Sahte Şerlok
 Domuz Sokağı Vak’ası
 Polis Tuzağı
 Gece Kuşları
 Gece Tuzağı

- Arsen Lupin İstanbul’da/Arsen Lupin ve Cingöz Recai Karşı Karşıya(1935)

- Cingöz Recai Harikulâde Maceralar(1935), (1944)

- Sultan Aziz’in Mücevherleri¹⁰(1955)

¹⁰ Tercüman Gazetesi’nde tefrika olarak yayımlanır.

SON BASIMLAR

Peyami Safa'nın; "Cingöz Recai Maceraları"na ait 16, "Kartal İhsan Maceraları"na ait 2 ve "Çekirge Zehra Maceraları"na ait 1 kitap olmak üzere toplam 19 kitabının son baskıları, 2003 yılında Damla Yayınevi tarafından yapılır. Ancak Damla Yayınevi, bazı serileri karıştırarak kitaplara yeni isimler verir ve romanları iki kitap olarak çıkarır.

CİNGÖZ RECAİ MACERALARI

1. Elmaslar İçinde

Elmaslar İçinde

Cingöz Tehlikede

Nazar Boncuğu

Yangın Yerinde

Alevlerden Sonra¹¹

Zifiri Karanlıkta³

2. Tiyatro Baskını

Tiyatro Baskını³

Japon Masası³

Tütüncünün Ölümü

Aynalı Dolap

Son Muvaffakiyet

Anadolu Kavağı'nda Bir Cinayet

3. Mişon'un Definesi

Mişon'un Definesi³

¹¹ Cıva Necati serisi

Bodrumda Kalanlar³

Esrarlı Dolap³

Bir Düğün Gecesi³

Kasa Başında

Kadın Cinayeti

Düşman şakası

4. Esrarlı Köşk

Esrarlı Köşk

Madam çiviciyan'ın Gerdanlığı

Soyulan İngiliz

Karanlıkta Bir Işık

Kanlıca Vak'ası

alınan Vasiyetname³

5. Kaybolan Adam⁴

Kaybolan Adam

Karanlıkta Hücum

İmdat

Han Baskını

Yerin Dibinden Sesler

Ateşten Gözler

Al Kanlar İçinde

6. şeytanî Tuzak⁴

şeytanî Tuzak

Sekiz Adım Kala

³ Cıva Necati serisi

⁴ “şerlok Holmes’e Karşı Cingöz Recai” serisine ait kitaplardır.

Esrarlı Dolap
 Sahte Şerlok
 Domuz Sokağı Vak'ası
 Polis Tuzağı
 Gece Kuşları
 Gece Tuzağı

7. Cingöz Kafeste
 Cingöz Kafeste
 Cingöz Geldi
 Kumaş Parçası
 Tatavla Cinayeti
 Bacadan Çıkan Duman³
 Cingöz'ün Akıbeti

8. Sultan Aziz'in Mücevherleri
 9. Kral Faruk'un Elmasları-1
 10. Kral Faruk'un Elmasları-2⁵
 11. Cingöz'ün Esrarı-1
 12. Cingöz'ün Esrarı-2⁵
 13. Zeyrek Cinayeti-1⁶
 14. Zeyrek Cinayeti-2⁵
 15. Arsen Lüpen İstanbul'da-1
 16. Arsen Lüpen İstanbul'da-2⁵

³ Cıva Necati serisi

⁵ Tek bir roman olup yayınevi tarafından ikiye bölünmüştür.

⁶ Kitabın asıl adı "Cingöz Recai Harikulâde Maceraları" olup yayınevi tarafından değiştirilir.

KARTAL İHSAN MACERALARI

1. Kartal Pençesinde⁷

Kartal Pençesinde

Baş Kesenler

Boğuk Ses

Çocukları Çalan

Kanlı Esrarkeşler

2. Kâğıthane Faciası⁷

Kâğıthane Faciası

Yer Altındaki Ölü

Altı Parmaklı El

Tekinsiz Ev

Kızıl Çeneli Baş

ÇEKİRGE ZEHRA MACERALARI

1. Göztepe Soygunu

Göztepe Soygunu

O Geceden Sonra

Bıçağı Sapla

Mezarlıkta Hayalet

Denizde Bir Boğuşma

Altın Kupa

Dolap Deliğinde

İki Sıçrayış

⁷ “Polis Hafiyesi Kartal İhsan’ın Harikulâde Maceraları” dizisine ait olup bu dizi, yayınevi tarafından iki ayrı kitap olarak yayımlanır.

⁷ “Polis Hafiyesi Kartal İhsan’ın Harikulâde Maceraları” dizisine ait olup bu dizi yayınevi tarafından iki ayrı kitap olarak yayımlanır.

EK-3**ÖZGEÇMİŞ**

Adı Soyadı: Elif Yiğit

Sürekli Adresi: Pehlivanlar Mah. Filyos Cad. No:41 Çaycuma/ZONGULDAK

Doğum Yeri ve Yılı: Çaycuma/Zonguldak, 1980

Yabancı Dili: İngilizce

İlköğretim: Mimar Sinan İlkokulu, 1991; Çaycuma Merkez Ortaokulu, 1994.

Ortaöğretim: Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, 1998.

Lisans: Celâl Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği, 2002.

Yüksek Lisans: Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Anabilim Dalı: Türkçe Eğitimi

Bilim Dalı: Türkçe Eğitimi

Çalışma Hayatı:

2002-2003 : Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, Edebiyat Öğretmenliği.

2003-2004 : Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi, Edebiyat Öğretmenliği.

2004 yılından itibaren Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'nde Türk Dili Okutmanı olarak görev yapmaktayım.